

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

OSINT-MENETELMÄT JA STRATEGINEN TIEDUSTELU

Diplomityö

Kapteeni
Markus Lammi

YEK 58
Ilmasotalinja

Kesäkuu 2017

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Yleisesikuntaupseerikurssi 58	Linja Ilmasotalinja	
Tekijä Kapteeni Markus Lammi		
Tutkielman nimi OSINT-menetelmät ja strateginen tiedustelu		
Oppiaine johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka MPKK:n kurssikirjasto	
Aika Kesäkuu 2017	Tekstisivuja 107	Liitesivuja 2
TIIVISTELMÄ <p>Sotilastiedustelussa yksi tärkeimmistä tiedonhankintamenetelmistä on avoimista lähteistä hankittava tieto. Avoimista lähteistä saatavilla olevilla tiedoilla voidaan muodostaa strategisen tason käsitys valtiollisten toimijoiden turvallisuuspolitiikan kehittymisestä, sotilaallisista painopisteistä ja valmistautumisesta sotilaallisiin operaatioihin. Avoimien lähteiden tarjoamien mahdollisuuksien myötä tiedonhankinnasta niiden kautta on tullut merkittävä osa sotilastiedustelua. Tulevaisuudessa avoimien lähteiden merkitys tiedonhankinnassa tulee korostumaan. Perusteena tähän on kasvavat tietotarpeet ja laajentuneet mahdollisuudet hankkia tietoja erityisesti sähköisistä lähteistä.</p> <p>Tutkimuksen toisessa luvussa tarkastellaan strategian käsitettä ja avoimien lähteiden olemusta. Avoimien lähteiden käyttömahdollisuudet muodostavat merkittävän osan valmiista tiedustelutiedosta. Tutkimuksen kolmannessa luvussa tarkastellaan mahdollisuuksia muodostaa strateginen ennakkovaroitus avoimista lähteistä hankittavien tietojen perusteella. Neljännessä luvussa teoriaa sovelletaan Venäjän vuonna 2014 toteuttamaan Krimin haltuunottoon. Neljännen luvun loppupäätelmäksi muodostuu käsitys, jonka mukaan merkkejä haltuunotosta oli tunnistettavissa ennen tapahtunutta, mutta myös vastakkaisia signaaleja.</p> <p>Tutkimuksen synteesi on että merkittävä sotilaallinen operaatio harvoin tulee yllätyksenä. Ennakoiva asetelma on tunnistettavissa jo hyvissä ajoin. Tulevan operaation indikaatiot ovat tunnistettavissa avoimia lähteitä seuraamalla.</p>		
AVAINSANAT <p>avoimet lähteet, ennakkovaroitus, Krim, OSINT, sotilastiedustelu, strateginen, tiedustelu, Ukraina, Venäjä</p>		

OSINT-MENETELMÄT JA STRATEGINEN TIEDUSTELU

1 JOHDANTO	1
1.1 Aihealueen esittely	2
1.2 Aikaisempi tutkimus	3
1.3 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset, näkökulma ja rajaukset.....	8
1.4 Keskeisiä käsitteitä.....	10
1.5 Tutkimusmenetelmät.....	19
1.6 Tutkimuskirjallisuus ja lähdeaineisto.....	22
2 STRATEGINEN TASO JA AVOIMET LÄHTEET	30
2.1 Strategisen tason määritelmä.....	30
2.2 Tiedustelu strategisella tasolla	35
2.3 Avoimien lähteiden tiedustelun merkityksestä	39
2.4 Tiedon tuottajat	55
2.5 Avoimien lähteiden käytön rajoituksia	59
2.6 Sähköisen tiedonvälityksen tarjoamia uusia mahdollisuuksia	61
2.7 Johtopäätökset.....	71
3 STRATEGISEN ENNAKKOVAROITUKSEN MALLI.....	73
3.1 Ennakkovaroituksen muodostamisen perusteet	73
3.2 Ennakkovaroituksen systemaattinen hahmottaminen	78
3.3 Konkreettinen arviointi	82
3.4 Johtopäätökset.....	86
4 KRIMIN HALTUUNOTTO	88
4.1 Tapauksen taustatekijöitä	89
4.2 Haltuunottoa ennakoineet indikaatiot	92
4.3 Johtopäätökset.....	98
5 SYNTEESI.....	100
6 POHDINTA	106
LÄHTEET.....	108
1.1 Opinnäytteet	108
1.2 Muu aineisto.....	108
2.1 Viralliset asiakirjat, ohjesäännöt ja raportit	108
2.2 Tutkimuskirjallisuus.....	110
2.2.1 Toimitetut teokset ja käsikirjat.....	110
2.2.2 Tiedeartikkelit ja monografiat.....	111
2.3 Muu aineisto.....	116
LIITELUETTELO	129
LIITE 1 KRIMIN HALTUUNOTON AIKAJANA	1

LIITE 2 TIEDUSTELUSSA KÄYTETTÄVIÄ MÄÄRITELMIÄ.....	2
--	---

OSINT-MENETELMÄT JA STRATEGINEN TIEDUSTELU

1 JOHDANTO

Avoimista lähteistä saatava tiedustelutieto (*Open Source Intelligence, OSINT*) on tapa muodostaa tilannekuvaa strategisella tasolla. Sähköisen tiedonvälityksen jatkuva kasvu, maailman muuttuminen avoimemmaksi ja tiedonhankinnan mahdollisuuksien lisääntyessä avoimista lähteistä kerättävän tiedustelutiedon merkitys on jatkuvassa kasvussa. Puolustusvoimien tehtävien kannalta on olennaista tunnistaa strategisen tason kehityssuuntia toimintaympäristössä. Tiedustelutoimijoiden päätehtäväksi 2000-luvulla on muodostunut niin poliittisten, taloudellisten kuin muiden strategisluonteisten palapelien ratkaiseminen¹. Suuret asiat eivät yleensä tapahdu yllätyksenä, vaan niitä voidaan ennakoida pitkäjänteisesti etukäteen. Miten sotilastiedustelu pystyy vastaamaan toimintaympäristön muuttumiseen pitkällä aikajänteellä? Tässä tutkimuksessa etsitään vastauksia keinoihin, joilla tilannetietoisuutta ja toimintaympäristötietoisuutta voidaan rakentaa julkisesti hyödynnettävillä tiedoilla ja analyyseillä. Sotilastiedustelulla on käytössä useita erilaisia menetelmiä, joilla voidaan muodostaa toimintaympäristötietoisuutta. Suomen lainsäädännön mukaan ” *Sotilastiedustelun kokonaisuus muodostuu tiedustelusta ja vastatiedustelusta, joiden toteuttamiseen käytetään eri tiedustelulajeja.*”² Osa menetelmistä, kuten signaalitiedustelu ovat salaisia, samoin niistä saatavat tulokset ja analyysit. Niitä ei käsitellä tässä tutkimuksessa. Avointen lähteiden tiedustelu ei ole kuitenkaan digitaalisen aikakauden synnyttämä ilmiö, vaan siitä on esimerkkejä mm. toisen maailmansodan ajalta, jolloin appelsiinien hinnan nousu Pariisissa oli indikaatio siitä, että tiettyjen rautatiesiltojen pommittaminen oli tuottanut tulosta³. Aikakausten vaihtuessa käytettävissä oleva julkinen materiaali ja sen jakelukanavat ovat kehittyneet, mutta aineiston hyödyntämisen periaatteet ovat pysyneet samoina⁴.

¹ Paul, Jan-Peter: Tiedustelu 2000-luvulla. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005, s.56.

² Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö. Puolustusministeriö 2017, s.40.

[http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79757/PLM_Ehdotus%20sotilastiedustelua%20koskevaksi%20lainsaadannoksi.pdf?sequence=1], viitattu 21.6.2017.

³ Bornn, D. Marshall: Service members, civilians learn to harness power of 'Open Source' information. US Army 9.1.2013.

[https://www.army.mil/article/94007/Service_members__civilians_learn_to_harness_power_of__Open_Source__information], viitattu 11.8.2016.

⁴ Johnson, Loch K.: The Oxford Handbook of National Security Intelligence. Oxford University Press 2010, s.232.

Sotilastiedustelu on perinteisesti suunnannut seurantaresurssejaan sotilaallisiin kohteisiin. Tiedustelu on ollut tyypillisesti oman toiminnan peilausta eli operatiivisella tasolla asevoimat ovat seuranneet oletettujen vastustajien asevoimien kokonaistoimintaa ja taktisella tasolla puolustushaarat seuranneet vastapuolen puolustushaaratason toimintaa. Asevoimien toiminnan seuraaminen on kuitenkin vain yksi osa-alue. Sotilaallisesti merkittäviä seikkoja voidaan etsiä myös muistakin lähteistä. Tällaisia ovat esimerkiksi puolustusteollisuuden toiminta, puolustusbudjetti ja asevoimien rahoitus, teknologian kehityksen seuraaminen ja demografiset tekijät.

Tässä tutkimuksessa etsitään keinoja, miten strategisen tason tiedustelua voidaan tehdä julkisista lähteistä hankittavalla informaatiolla. Tutkimuksen tavoitteena on etsiä näkökulmia tiedon muodostamiseen pidemmällä aikavälillä. Pääpaino on tiedon laajemmasta arvioinnista, mutta tiedonhaun menetelmiä ja -tekniikoitakin tarkastellaan. Tutkimuksessa etsitään vastauksia asetettuihin kysymyksiin edeten laajemmasta kokonaisuudesta yksityiskohtaisempiin aiheisiin. Strateginen tiedustelu muodostuu jo itsessään kahdesta, laajalti määriteltävästä kokonaisuudesta. Tutkimuksessa ei ole kuitenkaan tarkoitusta antaa uutta määrittystä käsitteille.

Tutkimuksen kolmannessa ja neljännessä luvussa tarkastellaan Krimin haltuunottoa. Tästä Ukrainan ja Venäjän välisestä kriisistä on jo tehty yleisesikuntaupseerikurssin diplomityö. Aku Antikainen tutki vuonna 2015 diplomityössään *Strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko - haasteet Ukrainan kriisin ennakoinnissa*⁵ Ukrainan kriisin 2013–2014 tapahtumia. Strategiselle tasolle sijoittuvassa tutkimuksessaan Antikainen analysoi ennakkovaroitukseen ja päätöksentekoon liittyviä haasteita. Antikaisen johtopäätösten mukaan tiedonhankintaan liittyvät haasteet tulevat yleensä tiedustelujärjestelmän ulkopuolelta.

1.1 Aihealueen esittely

Sotilastiedustelu seuraa määritettyjä kohteitaan jatkuvasti käyttäen useita erilaisia menetelmiä. Yksi perusmenetelmä on julkisten lähteiden tiedustelu eli kansainvälisesti tunnettuna OSINT. Julkisesti saatavilla olevia tietoja kerätään ja edelleen prosessoidaan valmiiksi tiedustelutuotteiksi. Nämä tuotteet toimitetaan asiakkaiden käyttöön, jotka käyttävät niitä päätöksentekonsa tukena. Julkisista lähteistä kerättävien tietojen hyödyntäminen tiedustelutietona on kustannustehokasta ja nopeaa. Tuotteiden turvaluokitus saadaan yleensä pysymään matalana tai luokitusta ei tarvita ollenkaan, mikä mahdollistaa niiden laajan jakelun. Strategisen tason tilannekuvaa muodostettaessa julkiset lähteet ovat erittäin tärkeitä. Niiden tarjoamien tietojen avulla voidaan muodostaa arvioita toimintaympäristössä pitkällä aikavälillä tapahtuvista muutoksista

⁵ Antikainen, Aku: Strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko - haasteet Ukrainan kriisin ennakoinnissa. Yleisesikuntaupseerikurssi 57 maasotalinjan diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu 2015.

ja kehityssuunnista. Salaisten menetelmien etuna taas on mahdollisuus saada tietoja parhailaan meneillään olevista tapahtumista ja vaikeasti hankittavista sotilaallisista ja teknisistä asiakokonaisuuksista⁶.

Avoimien lähteiden tiedustelu käsittää tiedon hankinnan, koostamisen ja analysoinnin sellaisista lähteistä, joihin on vapaa tai kaupallisesti saatavilla oleva pääsy. Avoimiin lähteisiin luokitellaan pääasiallisesti kuuluvaksi lehdet, kaiken tyyppiset kirjat, esitteet, mainokset, televisio- ja radio-ohjelmat, erityyppiset videot ja opinnäytetyöt. Televisio, radio ja Internet eivät ole omia lähteitään, vaan jakelukanavia. Aikaisemmin käytetty termi literature intelligence, (LITINT) on jäänyt pois käytöstä koska se oli liian kapea ja ei sisältänyt televisio- ja radiolähettyksiä⁷. Jakelukanavasta riippumatta näitä kaikkia yhdistää niiden avoimuus kenelle tahansa käyttäjälle, joskin mahdollisuuksissa hankkia tietoa eri kanavista on eroja. Sähköisen viestinnän jatkuva laajentuminen antaa hyviä mahdollisuuksia tietojen hankkimiseen ja tiedusteluarvioiden tekemiseen sellaisilta osa-alueilta, joiden seuranta on aikaisemmin ollut hidasta ja rajoitetumpaa.

Miksi avoimien lähteiden käyttöä strategisessa tiedustelussa kannattaa tutkia? Laadittaessa toimintaympäristön kehittymistä koskevia arvioita pitkällä aikavälillä, tietoja hankitaan usealta eri alalta. Näistä sotilaalliset tekijät ovat yksi osa-alue, mutta tarkastelut ulottuvat myös talouden, tekniikan, ympäristön, kulttuurillisten ja sosiaalisten tekijöiden alueille.

Jokaisella tiedustelulajilla on omat erityispiirteensä. Avointen lähteiden tiedustelulla pystytään hankkimaan tietoja laajalti mielenkiinnon kohteena olevista asioista. Avointen lähteiden tiedustelua voidaan harjoittaa dynaamisesti. Sen avulla voidaan muodostaa perustilannekuva, tehdä tarkasteluja määrättyistä erillisaiheista tai laatia pidemmän aikavälin arvioita. Avoimia lähteitä seuraava tiedusteluorganisaatio⁸ pystyy nopeasti ja joustavasti suuntaamaan tarkastelun painopisteen haluttuun kohteeseen. Tiedustelun dynaaminen suuntaaminen avoimessa ympäristössä toimittaessa ei edellytä organisatorisia muutoksia tai yksiköiden ryhmitysten muuttamista. Tietoverkkoja hyödynnettäessä avoimien lähteiden tiedustelu on ajasta ja paikasta riippumatonta toimintaa.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Tämän tutkimuksen aiheet käsittelevät varsin laaja-alaisia aiheita. Luettavuuden helpottamiseksi aikaisempaa tutkimusta käsittelevä katsaus jakautuu strategian ja tiedustelun tutki-

⁶ Dupont, Alan: Intelligence for the Twenty-First Century. Intelligence and the National Security 18:4, 2003, s.34.

⁷ Clark, Robert M.: Intelligence Collection. CQ Press, an Imprint of SAGE Publications, Inc. 2014, s.17.

⁸ Liite 2.

musalojen katsauksiin. Ensimmäisessä alakokonaisuudessa käsitellään strategiaa johtuen aihealueen laaja-alaisemmasta olemuksesta, jonka jälkeen tarkastellaan tiedustelun tutkimusta.

STRATEGIA

Alan tutkimus on perinteisesti painottunut Britanniaan ja Yhdysvaltoihin. Alan perussanastoa ovat käsitteet *strategic studies*⁹ ja *security studies*, joista jälkimmäinen on suomennettavissa turvallisuustutkimukseksi. Suomalaisessa kontekstissa käytetään yhteiskäsitettä *turvallisuuspolitiikan ja strategian tutkimus* ja se kattaa edellä mainitun turvallisuustutkimuksen alueen ja on käyttökelpoinen väärinkäsitysten välttämiseksi. Anglosaksisessa maailmassa on eroja tutkimuksen alojen määrittelyssä. Englantilaiseen perinteeseen on kuulunut strategian käsittäminen vain asevoimia koskevaksi. Yhdysvalloissa ja manner-Euroopassa strategian määrittelmä on Clausewitzilaisen perinteen pohjalta lähtien käsitetty monipuolisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Eurooppalaisen tradition mukaan myös diplomaattiset toimet ovat kuuluneet strategian piiriin, koska viime kädessä valtio voi suojata etujaan asevoimilla.¹⁰

Strategian alalla on huomioitava, että aihepiirin termistö ja käsitteet ovat sopimuksenvaraisia ja tulkinnanvaraisia. Tutkimuksen ja teknologian kehittyessä sekä pitkillä aikajäniteillä tarkasteluna käsitteiden sisällöt muuttuvat. Clausewitzin ajan käsitteistössä on havaittavissa eroja nykyisiin määritelmiin. Lähestymistavat puolestaan määrittävät miten tutkija näkee aiheensa. Tutkimusalaa voi lähestyä laajasti sotilaallisen turvallisuuden, politiikan tai talouden suunnasta. Sotakouluissa tutkimuksella on erilaiset lähtökohdat ja näkökulmat verrattuna siviiliyliopistoihin. Sotilaallisesti painottunut tutkimustraditio tarkastelee strategiaa enemmän tavoitteiden saavuttamisen kannalta kun taas siviilitutkimus on keskittynyt enemmän strategian olemuksen pohtimiseen.

Strategian kysymyksiä tutkitaan valtiollisten toimijoiden lisäksi myös riippumattomissa yhteisöissä ja laitoksissa. Näistä tunnetuimpia tutkimustiedon tuottajia ovat brittiläiset *Oxford Analytica*¹¹, *Jane's Information Group*¹², *International Institute for Strategic Studies*¹³ ja yhdysvaltalainen *Stratfor*¹⁴, jonka arvioidaan olevan maailman parhaita turvallisuuspoliittisia analyysilaitoksia¹⁵.

⁹ John Baylis ym. tarkastelevat käsitteitä *strategic studies* ja *security studies* laajasti kirjassa *Strategy in the Contemporary World*. Lähdetiedot: Baylis, John ym.: *Strategy in the Contemporary World*. Second Edition. Oxford University Press 2007. Second Edition. Oxford University Press 2007.

¹⁰ Visuri, Pekka: *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*. WSOY, Juva 1997, ss.446–447.

¹¹ Oxford Analytica. [www.oxan.com], viitattu 18.1.2017.

¹² IHS Jane's 360. [www.janes.com], viitattu 19.1.2017.

¹³ IISS. [www.iiss.org], viitattu 19.1.2017.

¹⁴ Dupont: *Intelligence and the National Security* 18:4 2003, s.27.

¹⁵ Visuri, Pekka: *Strategisen tilannearvion perusteet*. Sotilasaikakauslehti 3/2015, s.29.

Kylmän sodan jälkeen strategian tutkimuksen ala on monipuolistunut. Sotilaallisten voima-suhteiden, suurvaltasuhteiden ja ydinasestrategioiden tutkimuksen lisäksi mielenkiinnon kohteiksi ovat nousseet globalisaatio ja terrorismi, jotka eivät ole suoraan riippuvaisia valtioiden välisistä suhteista. Turvallisuuden käsityksen laajeneminen perinteisestä valtiokeskeisestä ajattelusta on kehittänyt myös tutkimusta, minkä johdosta lähestymistavat, menetelmät ja kysymyksenasettelujen kirjo on kasvanut.¹⁶ Tämän tutkimuksen kannalta strategian laajentunut käsite antaa mahdollisuuksia avoimien lähteiden laajemmalle lähestymistavalle. Avoimien lähteiden seuranta ei tarvitse rajoittaa pelkästään sotilaallisiin kohteisiin, vaan laajempi näkökulma antaa mahdollisuuden etsiä tietoja myös muista kuin perinteisistä lähteistä.

Suomessa merkittävin strategian ja tiedustelun tutkimuksen oppilaitos on Maanpuolustuskorkeakoulu. Vuoden 2014 loppuun saakka toiminut Strategian laitos vastasi nimensä mukaisesti strategisen tason tutkimuksesta ja koulutuksesta. Strategian alan tutkimus jatkuu edelleen nykyisessä Sotataidon laitoksessa.

TIEDUSTELU

Tiedustelun tutkimus muodostui omaksi tieteenalaksi ennen ensimmäistä maailmansotaa ja sen aikana erityisesti Isossa-Britanniassa ja pian sen jälkeen muissa liittolaismaissa. Tiedustelu muodostui diplomatian, taktisen tiedustelun (*reconnaissance*)¹⁷ ja sisäisen turvallisuuden pohjalta. Näiden jakolinjat ja toimialat itsessään ovat pysyneet tulkinnanvaraisina ja niitä tutkitaan jatkuvasti.¹⁸ Sekä strategista että avoimien lähteiden tiedustelua tutkitaan runsaasti. Tutkimustoiminta on keskittynyt erityisesti anglosaksiseen maailmaan jopa niin paljon että akateemiseen keskusteluun on muodostunut käsite *anglosphere*¹⁹, jolla viitataan Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian dominoivaan asemaan tiedustelun tutkimuksessa.

Tiedustelun ja päätöksenteon yhteydestä toisiinsa on kirjoitettu paljon. Vain pieni osa kirjallisuudesta sijoittuu korkean teoreettiselle tasolle, kun taas suuri osa on melko konseptuaalista käsitellen tiedustelussa tehtyjä virheitä. Suurin osa konseptuaalisella tasolla kirjoitetusta aineistosta on keskittynyt Yhdysvaltoihin ja sen englanninkielisiin liittolaisiin.²⁰ Tiedustelun tutkimus viimeisen parin vuosikymmenen aikana on lisääntynyt poliittisen ja historiallisen

¹⁶ Sivonen, Pekka: Tulevan ennakointi strategian tutkimuksen kohteena. Teoksessa Sivonen, Pekka, (toim.): Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki 2013, s.135.

¹⁷ Määritelmä on luettavissa liittestä 2.

¹⁸ Warner, Michael: Sources and Methods for the study of Intelligence. Teoksessa Johnson, Loch K.: Handbook of Intelligence Studies, Routledge, Oxon 2009, ss.23–24.

¹⁹ Crosston, Matthew: Bringing Non-Western Cultures and Conditions into Comparative Intelligence Perspectives: India, Russia, and China. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 29:1, 2016, s.110.

²⁰ Aldrich, Richard J ja Kasuku, John: Escaping from American Intelligence: culture, ethnocentrism and the Anglosphere. International Affairs 88:5, 2012, ss.1010–1011.

tutkimuksen alalla. Tämä johtuu diplomatian ja sotilaallisten teemojen tutkijoiden lisääntyneestä kiinnostuksesta tiedusteluun johtuen heidän omista lähtökohdistaan ja tutustumisesta oikeaan lähdeaineistoon.²¹

Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu Central Intelligence Agency (CIA) on johtava strategiseen tiedusteluun keskittynyt tiedustelupalvelu. CIA alkoi jo 1980-luvun alussa tukea tiedustelun tutkimusta akateemisena oppiaineena tukemalla konferensseja, yliopistollista opetusta ja avaten dokumentteja tutkijoille tavoitteenaan lisätä tiedustelun julkista ymmärrystä. Nykyään CIA:n alaisuudessa toimii tunnustusta saanut Center for the Study of Intelligence - tutkimuskeskus²². Keskus julkaisee mm. *Studies in Intelligence*²³ -julkaisua. CIA on julkaissut noin neljä miljoonaa dokumenttia ja ne ovat vapaasti saatavissa Yhdysvaltojen kansallisarkisto US National Archivesta. Lopputuloksena tästä suhteellisen avoimesta suhtautumisesta tutkimustoimintaan ulkomaalaiset tutkijat ja opiskelijat ovat usein päätyneet tutkimaan CIA:ta eikä kotimaansa tiedustelupalveluja. Avoimuuden kulttuurin ansiosta Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisöllä (*Intelligence Community*)²⁴ ja sen välittömällä liittolaisilla on avoin profiili ja sen myötä vahva kirjallinen näkyvyys, jolle ei ole vertailukohtaa laajuudessa eikä syvyydessä.²⁵ Vain harvat valtiot laativat yhtä paljon dokumentteja tiedustelutoiminnastaan kuin Yhdysvaltojen hallitus. Tämä suhteellinen avoimuus on välttämätön edellytys amerikkalaiselle lähestymistavalle tiedusteluun.²⁶ Yhdysvaltalaisen näkökulman painottumista vahvistaa myös se, että Israelia lukuun ottamatta useimmissa maissa ei ole tutkijayhteisöä, joka olisi keskittynyt tiedustelun tutkimukseen²⁷. Kaikista näistä syistä johtuen Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisöä pidetään vertailukohtana muihin tiedusteluorganisaatioihin²⁸.

Yhdysvalloissa asia nähdään myös toisenlaisesta näkökulmasta, jonka mukaan tiedustelu toimialana välittelee joutumista tutkimuskohteeksi. Tämän johdosta tiedustelun tutkimuksessa on kaksi erillistä haaraa. Tiedustelua on tutkittu ulkopuolelta käsin, jolloin tutkijoilla ei ole ollut pääsyä virallisiin alkuperäisdokumentteihin ja toisaalta taas sisäpuolelta, jolloin harvoilla ja valituilla tutkijoilla on ollut valvottuna mahdollisuus tutkia alkuperäismateriaalia. Erityyppis-

²¹ Warner: Handbook of Intelligence Studies, s.17.

²² CIA:n Center for the Study of Intelligence -tutkimuskeskus. [<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/about-csi.html>], viitattu 11.4.2016.

²³ [<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/index.html>], viitattu 11.4.2016.

²⁴ Tiedusteluyhteisön määritelmä on luettavissa liitteestä 2.

²⁵ Aldrich ja Kasuku, International Affairs 88:5 2012, s.1018. Alkuperäislähde: Campbell, Stephen H.: A survey of the US market for intelligence education. International Journal of Intelligence and Counterintelligence 24:2, 2011, ss.307–337.

²⁶ Wirtz, James J.: The American Approach to Intelligence Studies. Teoksessa Johnson, Loch K.: Handbook of Intelligence Studies, Routledge, Oxon 2009, s.31.

²⁷ Wirtz: Handbook of Intelligence Studies, s.29.

²⁸ Breakspear, Alan: A New Definition of Intelligence. Intelligence and National Security Vol.28, No.5, s.684.

ten lähdemateriaalien käyttömahdollisuudet ovat tämän johdosta vaikuttaneet siihen, että ulkopuoliset tutkijat ovat joutuneet työskentelemään eri tavalla verrattuna virallisen aseman omaaviin historiankirjoittajiin ja tutkijoihin.²⁹ Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisön ulkopuolista tutkijasta maininnan arvoinen on Tim Weiner. Hänellä ei ole ollut virallista lupaa tutkia Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisöä. Weinerin kirjoittama *CIA - Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelun historia*³⁰ ei ole CIA:n virallinen historiikki, mutta se käsittelee perusteellisesti maailman tunnetuimman tiedusteluorganisaation vaiheet perustamisesta 2000-luvulle saakka.

Ruotsissa Försvarshögskolanin alainen tutkimusyksikkö Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier (CATS)³¹ julkaisee sotatieteellistä tiedustelututkimusta. CATS:in sivuilta voi vapaasti ladata tutkimuksia pdf-muodossa. Suomessa Maanpuolustuskorkeakoulussa tiedustelua tutkitaan kaikilla kurssitasoilla. Tiedustelu on laaja käsite ja sitä on tutkittu useista eri näkökulmista. Avoimien lähteiden tiedustelua on tutkittu, kuitenkin vastaavantyyppistä tutkimusta avoimien lähteiden ja strategisen tiedustelun yhteydestä ei ole yleisesikuntaupseerikursseilla tehty.

Tiedustelun merkitys akateemisella tasolla tunnetaan laajalti ja se ei rajoitu pelkästään länsimaihin. Kiinan asevoimien sotilastiedustelusta vastaava osasto työskentelee tiiviissä yhteistyössä tiedustelua analysoivien tutkimusyksiköiden kanssa, suorittaa avointen lähteiden tutkimusta ja tiedonvaihtoa sekä avoimesti ulospäin suuntautuvia tehtäviä. Merkittävimpiin toimijoihin kuuluu strategiseen tutkimukseen keskittynyt China Institute for International Strategic Studies. Instituuttia johtavan vanhemman upseeriston vastuulla on myös ulkomailla toteutettava tiedustelu.³² Kiina on muutenkin panostanut huomattavan paljon avoimien lähteiden tiedusteluun ja sen harjoittama tiedonhankinta tiedemaailmassa on laajaa ja järjestelmällistä³³.

²⁹ Warner: Handbook of Intelligence Studies, s.17.

³⁰ Weiner, Tim: CIA - Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun historia. Kustannusosakeyhtiö Otava 2008. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2010.

³¹ Cats: Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier. Försvarshögskolan. [www.fhs.se/sv/forskning/centrumbildningar-och-forskningsprogram/cats/om-cats/], viitattu 18.1.2017.

³² Aldrich ja Kasuku: International Affairs 88:5 2012, s.1019.

³³ Hannas, William C. ym: Chinese Industrial Espionage. Routledge 2013, s.44.

1.3 Tutkimuksen tavoite, tutkimuskysymykset, näkökulma ja rajaukset

Strateginen tiedustelu ja siihen kuuluva tiedonhankinta on laaja kokonaisuus. Verrattaessa probleeman hahmottamista taktisiin tai taisteluteknisiin tasoihin, joilla on tärkeintä tietää parhaillaan oleva tilanne ja arvioida sen kehittymistä lyhyellä aikavälillä, strateginen tiedustelu on vaikeammin hahmotettava. Mitä strateginen tiedustelutieto on ja mitä se ei ole? Määrittelyn ongelmaksi muodostuu käsitteen laaja-alaisuus. Strategisen tiedustelutiedon olemusta ja rajausta pohditaan tutkimuksen alussa, jotta olisi mahdollista löytää keinoja sen hankkimiseen. Tutkimuksen tavoite on vastata pääkysymykseen:

Miten avoimia lähteitä voidaan hyödyntää strategisen tason tiedustelussa?

Kysymykseen etsitään vastausta tarkastelemalla ongelmaa alakysymysten kautta, jotka ovat:

1. Miten määritellään strategia ja strateginen taso?
2. Mitä on strategisen tason tiedustelu?
3. Miten määritellään avoimien lähteiden tiedustelu?
4. Mitä mahdollisuuksia sähköisen tiedonvälityksen kehittyminen muodostaa avoimien lähteiden hyödyntämiselle sotilastiedustelussa?
5. Millaisia merkkejä valtion valmistautumisesta sotilaalliseen operaatioon voidaan havaita julkisten tietojen perusteella?
6. Oliko Krimin haltuunotto tunnistettavissa ennakkoon julkisista lähteistä saatavilla olevan tiedon perusteella? Oliko kehityskulku nähtävissä vai ilmenikö myös päinvastaisia indikaatioita?

Pohdittavat ongelmat tarjoavat useita mahdollisia lähestymiskulmia. Tutkimuksessa ei ole tavoitteena antaa toimintaohjeita sotilastiedustelutoimialalle, vaan ennemminkin pohtia strategisen tiedustelun ja avoimien lähteiden liittymäpintoja sekä myös arvioida miten hyvin suuren mittaluokan tapahtumia pystytään ennakoimaan. Jäljempänä tarkastellaan tiedusteluprosessia, jossa tarkemmin keskitytään tiedonhankintavaiheeseen. Tutkimus muodostaa kokonaisuuden siten, että kolme ensimmäistä tutkimuskysymystä muodostavat perustan tutkimuksen loppuosalle. Neljännessä tutkimuskysymyksessä tarkastellaan avoimien lähteiden hyödyntämisen tulevaisuuden näkymiä. Tutkimuskysymykset viisi ja kuusi muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Viidennessä kysymyksessä luodaan teoreettinen malli strategisen arvion muodostukselle valtiollisen toimijan aikeista aloittaa sotilaallinen operaatio. Kysymyksessä kuusi teorian toimivuutta arvioidaan Venäjän vuonna 2014 toteuttaman Krimin haltuunoton yhteydessä. Krim valikoitui teorian arvioinnin kohteeksi, koska tapaus on selväpiirteinen ja rajattu sekä ajallisesti että paikallisesti.

Strategisen tiedon käyttäjät tarvitsevat käyttöönsä tiedustelun tuotteita. Ne luovat strategista tiedustelun tilannekuvaa ja auttavat hahmottamaan tulevaisuudessa eteen tulevien tapahtumien merkitystä. Strategisen tason tuotteet perustuvat pitkäaikaisen tiedonkeruun ja historian-tuntemuksen pohjalle. Tiedustelutieto ja -ymmärrys on kumuloituvaa; pitkien kehityslinjojen hahmottaminen vaatii hyvää näkemystä ja laaja-alaista osaamista.

Tutkimuksessa ei käsitellä erityisosaamista vaativia tiedonetsintämenetelmiä³⁴ tai hakkerointiin liittyviä toimia. Tutkimusta ei suoriteta teknisestä näkökulmasta vaan tavoitteena on löytää keinoja avoimin menetelmin suoritettavaan tiedonetsintään, analysointiin ja prosessointiin. Tähän on perusteena se, että strategisen tason tiedonhankinnassa tarvittavien tietojen etsimiseen ei tarvita pitkälle kehitettyjä hakutekniikoita tai esimerkiksi deep webin³⁵ ja dark webin³⁶ tuntemista. Edellä mainitut menetelmät sopivat paremmin tarkasti rajattujen kysymysten selvittämiseen. Toisaalta hakumenetelmien tuntemus on osa OSINT-tiedustelua suorittavan henkilön ammattitaitoa. Tämän tutkimuksen kontekstissa pitäydytään kuitenkin sellaisissa menetelmissä, joiden osaaminen ei edellytä pitkälle erikoistunutta koulutusta ja hakutekniikoiden kattavaa hyödyntämistä. OSINT-työskentelyn kehittymisen kannalta entistä ammattimaisempi tiedonhakumenetelmien osaaminen tulee kuitenkin tulevaisuudessa korostumaan.

---

³⁴ Michael Bazzellin *Open Source Intelligence Techniques* -käsikirja on hyvä opas erilaisten hakumenetelmien ja -välineiden käyttöön erityisesti etsittäessä tietoja yksittäisistä henkilöistä. Käsikirjassa käsitellään laajalti erityyppisiä tapoja etsiä tietoja ilmaiseksi käytettävillä ohjelmilla. Kirja ei suoraan sellaisenaan palvele strategiseen tiedusteluun keskittyvää tutkimusta, mutta siitä on apua varsinkin etsittäessä tietoja henkilöistä, joilla voi olla merkitystä strategisen tason tilannekuvan muodostamisessa. Lähdetiedot: Bazzell, Michael: *Open Source Intelligence Techniques. Resources For Searching and Analyzing Online Information. Fifth Edition*, 2016.

³⁵ Deep Webiä käsitellään esim. National Security Agency:n *Untangling the Web* -ohjeessa. (DOCID 4046925, unclassified). Kyseinen ohje on yli 600-sivuinen opas Internetin kaikkien ominaisuuksien hyödyntämiseen. [www.nsa.gov/news-features/declassified-documents/assets/files/Untangling-the-Web.pdf], viitattu 17.3.2017.

³⁶ Vetter, Max: *Open source intelligence techniques and the Dark Web*. IProPortal 30.10.2015. [www.itproportal.com/2015/10/30/open-source-intelligence-techniques-and-the-dark-web/], viitattu 18.1.2017.

1.4 Keskeisiä käsitteitä

Tutkimukseen keskeiset käsitteet liittyvät tiedustelun ja sen eri toimintojen yhteyteen. Monet näistä käsitteistä ovat sopimuksenvaraisia ja tulkinnallisia. Tässä alaluvussa käsitellään niistä keskeisimmät. Tutkimuksessa jäljempänä ilmenevät tiedustelun alalajien käsitteet ovat merkitty tekstissä viittauksilla. Kyseiset käsitteet mainitaan tutkimuksessa vain muutaman kerran, mutta niiden merkityksen voi tarkastaa liitteestä 2. Strategian alan käsitteistöä tarkastellaan erikseen luvussa 2.

Alla olevassa luettelossa on mainittu keskeisimpiä tässä tutkimuksessa toistuvia käsitteitä. Luettelon tarkoituksena on helpottaa varsinaisen tutkimusosuuden lukemista.

1. Tiedustelu
2. Sotilastiedustelu
3. Informaatio
4. Data
5. Tiedustelutieto
6. Indikaatio

TIEDUSTELU

Tiedustelu on tutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä. Suomalaisessa kontekstissa sillä ymmärretään järjestelmällisesti suoritettua tiedonkeruuta ja analysointia. Puolustusvoimien tiedustelutoiminnan tarkka määritelmä on sotilastiedustelu³⁷. Tiedustelu on laillisin menetelmin suoritettavaa systemaattista tiedon keräämistä. Tiedon lähteet voivat olla julkisia tai ei-julkisia³⁸. Tiedustelu ja vakoilu eivät ole synonyymejä. Vakoiluksi ymmärretään keinot, jotka ovat laitomia sekä koti- että ulkomailla. Koska tiedustelu on käsitteenä sopimuksenvarainen ja alati tulkittavissa uudelleen, sitä voidaan lähestyä myös neljästä erilaisesta näkökulmasta. Nämä näkökulmat ovat konkreettisia ja kuvaavat käsittelytavan monia mahdollisuuksia.

1. Tiedustelu on palapeli. Yksi useimmiten lainatuista määritelmistä avoimien lähteiden tiedustelun merkityksestä on seuraava:

³⁷ Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, s.40.

³⁸ Puolustusministeriö: Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja. Tiedonhankintalakityöryhmän mietintö 2015, s.15.

”Avoimien lähteiden tiedustelu tuottaa palapelin reunapalat, joita ilman palapeliä ei voi aloittaa eikä myöskään viimeistellä. Sellaisenaan ne eivät kuitenkaan ole riittäviä. Palapelin sisemmät palat, jotka ovat vaikeimmat ja kalleimmat hankkia, saadaan perinteisillä tiedustelumenetelmillä. Avoimien lähteiden tiedustelu on kriittinen perusta yhdistetylle tiedustelutuotteelle, mutta sillä ei koskaan voida kokonaan korvata muita tiedustelumenetelmiä.”³⁹

Luonnehdinta on osuva ja se kuvaa hyvin avoimien lähteiden asemaa. Palapelin sisempiä paloja ei ole mahdollista hankkia avoimista lähteistä. Vertauksen ei tarvitse kuitenkaan luoda vastakkainasettelua luottamuksellisten ja avoimien lähteiden välille. Tiedustelun asiakkailta vaaditaan sopeutumiskykyä, jotta avoimista lähteistä hankitulla tiedolla voidaan tyydyttää tietotarpeet. Asiakkaan tekemään tietopyyntöön ei ole mahdollista saada tyhjentävää vastausta, koska jotkut palapelin palat jäävät ratkaisematta tai laajentavat ongelmakenttää entisestään⁴⁰. Strategisen tason tiedustelun ongelma on, että oikeastaan milloinkaan kukaan ei toimi täysin läpinäkyvästi. Maailma on täynnä epävarmuustekijöitä joiden lopputuloksena syntyy aukkoja tiedustelun tuottamassa tilannearvioissa. Nämä aukot saattavat joskus johtaa siihen että tiedustelujohto ei pysty antamaan riittävän luotettavaa ja oikea-aikaista ennakkovaroitusta.⁴¹ Tiedusteluorganisaatiolle tyhjentäväkään vastaus ei välttämättä tarjoa mahdollisuutta todeta tehtävää suoritetuksi, koska tiedonhaluiselle asiakkaalle saattaa tulla täydellisen vastauksen jälkeen tarve saada vastaus uusiin kysymyksiin. Tietotarpeet saattavat olla loppumattomia. Palapelimääritelmä on myös hyvin perinteinen tapa kuvata tiedusteluprosessia⁴².

2. Tiedustelu on prosessi. Toimintoa voi kuvata prosessiksi. Se on sarja toisiinsa vuorovaikutuksessa olevia vaiheita. Vakiintuneen käytännön mukaan prosessin vaiheet jaetaan tiedustelusykliin.⁴³ Sykli jaetaan yleensä kuuteen vaiheeseen:

1. *Asiakkaalla on kysymys tai tietotarve, jonka tiedusteluorganisaation saa selvitettyäkseen. (Consumer Needs)*
2. *Tiedusteluorganisaatio suorittaa tiedonkeruun. (Community Collects Information)*
3. *Kerätyt tiedot analysoidaan. (Community Analyzes Information)*
4. *Tiedusteluyhteisö laatii tiedustelun tuotteen. (Community Produces Product)*
5. *Tiedusteluyhteisö jakaa tuotteen asiakkaille. (Community Disseminates Product to Customers)*

³⁹ NATO Open Source Intelligence Reader 2002, s.10: Dr. Joseph Nye, then Chairman, National Intelligence Council, speaking to members of the Security Affairs Support Association at Fort George G. Meade, Maryland, on 24 April 1993.

⁴⁰ Paul: Tiedustelu 2000-luvulla, s.61.

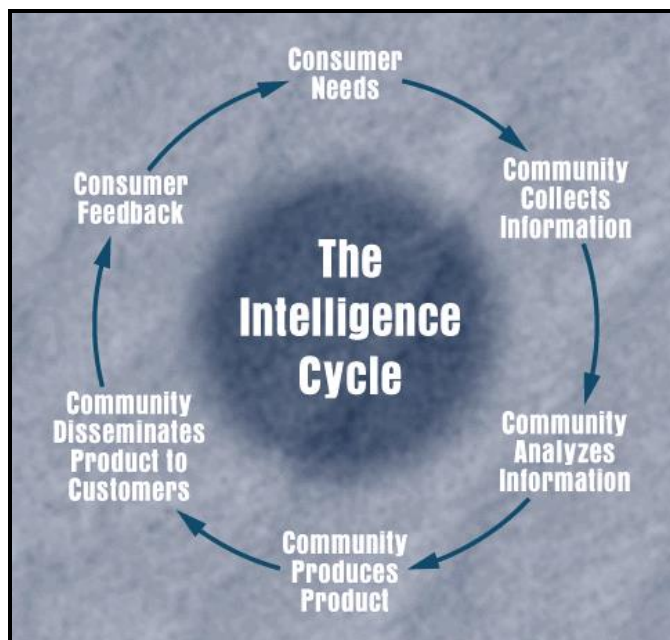
⁴¹ Johnson, Loch K.: Handbook of Intelligence Studies. Routledge, Oxon 2009, s.3.

⁴² Lahneman, William J.: The Need for a New Intelligence Paradigm. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 23:2, ss.208–209.

⁴³ Johnson: Handbook of Intelligence Studies, s.3.

6. *Asiakas antaa tuotteesta palautetta. (Consumer feedback)*

Tässä tutkimuksessa keskitytään syklin kahteen ensimmäiseen vaiheeseen eli asiakkaan tietotarpeisiin ja tietojen keräämiseen. Syklin muihin vaiheisiin viitataan lyhyesti, mutta ne eivät ole tämän tutkimuksen keskeisiä aiheita.

Kuva 1: Tiedustelusykli jaetaan yleensä kuuteen vaiheeseen.⁴⁴

Kuusivaiheisen syklin voi tiivistää myös kolmeen vaiheeseen, jossa ratkaiseva merkitys on viimeisessä vaiheessa:

1. *Tiedon keruuvaihe*
2. *Analysointivaihe*
3. *Tiedustelutiedon hyväksyntävaihe.*

Kolmevaiheisessa mallissa viimeinen vaihe on ratkaiseva. Vaikka tiedusteluorganisaatio olisi suorittanut oman osuutensa asianmukaisesti, jää päätöksentekijöistä riippuvaiseksi hyväksytäänkö tiedustelun tuottamat tiedot.⁴⁵ Sykli on myös kyseenalaistettu. Alan Dupont on arvioinut, että perinteinen tiedustelusykli ei enää sovellu kylmän sodan jälkeiseen maailmaan. Hä-

⁴⁴ Federation of American Scientists: Intelligence Cycle. [<https://fas.org/irp/offdocs/figa-1.gif>], viitattu 19.1.2017.

⁴⁵ Handel, Michael I.: Intelligence and the Problem of Strategic Surprise. Teoksessa Betts, Richard K. ja Mahnken, Thomas G.: Paradoxes of Strategic Intelligence. Frank Cass Publishers. Taylor & Francis e-Library 2005, ss.7–8. Alkuperäislähde: Handel, Michael I.: The Study of Intelligence. Orbis 26, Winter 1978, ss.817–821.

nen mukaansa keinotekoiset rajat strategisen, operatiivisen ja taktisen tiedustelun välillä tulevat häviämään.⁴⁶ Tiedustelusyykliin palataan tutkimuksessa vielä uudestaan.

3. Tiedustelu on tehtäviä.

Tiedusteluorganisaation tehtävänä voi olla hakea vastauksia ongelmiin, joita ei voida tuntea, koska ne eivät ole vielä toteutuneet (mysteereitä) ja ongelmiin, jotka ovat tunnistettavissa (salaisuuksia). Sotilaallisella tasolla salaisuus voi olla taistelukärkien lukumäärä, joka on selvittävissä oleva asia. Myös tämän tutkimuksen mielenkiinnon kohteena oleva Krimin haltuotto luetaan salaisuuksien piiriin, koska luonteeltaan se oli yllätyshyökkäys⁴⁷. Mysteeritaas on luonteeltaan spekulatiivinen: sitä ratkaistaessa haetaan vastausta potentiaaliseen tapahtumaan, esimerkiksi miten Euroopan Unionin laajentuminen vaikuttaa unionin puolustusulottuvuuden kehitykseen tai kuinka kauan Vladimir Putin⁴⁸ pysyy Venäjän presidenttinä. Mysteerit ovat lähellä poliittista päätöksentekoa ja salaisuudet puolestaan kuuluvat operatiivisen toiminnan piiriin. Yksittäisten salaisuuksien paljastaminen oli aikaisemmin tiedustelun päätyö, mutta tiedustelun luonteen muututtua 2000-luvulla on mysteerien rooli vahvistunut.⁴⁹ Mysteerit kytkeytyvät vahvasti tiedustelun strategiseen tasoon. Niitä analysoimalla yritetään mahdollisimman hyvin ennakoita tulevia tapahtumia ja niiden vaikutuksia omaan toimintaan.

Vaikka strategisen tason tiedustelun painopisteet ovat tiedossa, epäonnistumisia tapahtuu. Kyse ei välttämättä ole vaikeuksista tiedonhankinnassa, vaan prosessin käsittely-, analysointi- ja päätöksentekovaiheessa tapahtuvista virheistä, jotka kasautuessaan johtavat vääriin johtopäätöksiin. Ilmiö on yleismaailmallinen ja aikakausista riippumaton. Eriteltyjä syitä strategisten tiedustelutietojen virhetulkintaan voivat olla toiveajattelu, analysoijien empiminen hälytyksen antamisessa, onnistuneet harhautukset ja sotaväsymys. Suomalaisesta sotahistoriasta esimerkkinä ovat kesän 1944 suurhyökkäyksen valmistelut, joista saatiin tietoa Päämajaan mutta ilmakuvien käsittelyssä tapahtui virheitä ratkaisevilla hetkillä. Suurhyökkäystä oli jo edeltänyt Leningradin saarron lopullinen murtuminen talvella, mutta tilanteen muuttumisesta ei osattu vetää oikeita johtopäätöksiä.⁵⁰ Päämajan päätöksiin vaikuttivat myös muutkin asiat. Talvisodassa Neuvostoliitto hyökkäsi periaatteessa koko ajan ja tuolloin Puolustusvoimat kykeni torjumaan hyökkäyksiä.

⁴⁶ Dupont: *Intelligence and the National Security* 18:4 2003, s.34.

⁴⁷ Dahl, Erik J.: *Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond*. Georgetown University Press 2013, s.182.

⁴⁸ Johnson, Loch K.: *Preface to a Theory of Strategic Intelligence*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. Volume 16, number 4, 2003, s.653.

⁴⁹ Paul: *Tiedustelu 2000-luvulla*, s.56. Alkuperäislähde: Treverton, G.F: *Reshaping National Intelligence in an Age of Information*. Cambridge University Press, Cambridge 2001.

⁵⁰ Visuri: *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*, ss.425–427.

SOTILASTIEDUSTELU

Sotilastiedustelu on tiedustelun alalaji, jolla tarkoitetaan erityisesti sotilaallisesti organisoitua tiedustelua. Kansallisessa kontekstissa sotilastiedustelu vastaa strategisen, operatiivisen ja taktisen ennakkovaroituksen antamisesta, maalittamisesta ja Puolustusvoimien tarvitsemista paikka- ja olosuhdetiedoista⁵¹. Puolustusministeriön julkaisema Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja -asiakirja määrittää lyhyesti että ”*Sotilastiedustelu kohdistuu Suomen ulkopuoliseen toimintaympäristöön*”⁵². Sotilastiedustelun hankkimia tietoja ei käytetä pelkäämään sotilaallisiin tarkoituksiin, vaan toimintaan liittyvä vahvasti tuki valtion johdolle. Tästä johtuen sotilastiedustelu saa tehtäviä Puolustusvoimien (tästä eteenpäin käytetään yleiskäsitettä *asevoimat*, koska tutkimuksessa ei rajata tarkasteluja koskemaan vain Puolustusvoimia) sisäisen johtamisen kautta mutta myös poliittiselta johdolta. Sotilastiedustelua voidaan harjoittaa kaikilla tasoilla taktisesta strategiseen. Yhteistä kaikelle toiminnalle on, että se on sotilaiden johtamaa ja suorittamaa, vaikka tuloksia jaettaisiin sotilasorganisaation ulkopuolelle. Sotilastiedustelua suoritetaan useilla erilaisilla menetelmillä, mutta oleellista on toiminnan sotilaallinen organisointi.

Tiedustelun olemusta tarkemmin pohdittaessa huomataan, että kyseessä on tulkinnanvarainen ja suhteellinen käsite. Tiedustelulle ei ole olemassa virallista määritelmää, vaan se on riippuvainen toimijan omasta näkemyksestä. Tiedustelu rinnastuu käsitteenä strategiaan. Molemmat kehittyvät ja uusiutuvat tutkimusten ja sodankäynnin muuttumisen myötä. Teknologian kehitys tuo mukanaan uusia mahdollisuuksia tiedustelun toteuttamiseen. Kanadalainen Alan Breakspear pohtii tiedustelun määritelmää artikkelissaan *A New Definition of Intelligence* ja laatii oman ehdotuksensa tiedustelun uudeksi määritelmäksi. Breakspear lähestyy tiedustelun määritelmää Oxfordin sanakirjan määritelmästä alkaen, erittelee syitä miksi vastatiedustelu ja salaiset operaatiot luetaan kuuluviksi tiedusteluun. Breakspear huomauttaa että liian moni tutkija on tutkinut tiedustelua ottamatta kantaa siihen mitä tiedustelu itsessään oikeastaan on. Analysoituaan nykyisiä tiedustelun määritelmää Breakspear muotoilee oman ehdotuksensa tiedustelun määritelmäksi:

”Intelligence is a corporate capability to forecast change in time to do something about it. The capability involves foresight and insight, and is intended to identify impending change, which may be positive, representing opportunity, or negative, representing threat.”

⁵¹ Puolustusministeriö: Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja, s.16.

⁵² Puolustusministeriö: Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja, s.29.

Uusi määritelmä mahdollistaisi paremman yhteistyön tiedustelun asiakkaiden ja toteuttajien välillä sekä myös tutkijoiden työskentelylle. Uusi määritelmä sitoisi paremmin yhteen kaikki tiedustelussa mukana olevat osapuolet.⁵³

DATA, INFORMAATIO ja TIEDUSTELUTIETO

Data on tiedusteluprosessin alkuvaiheessa käytettävissä olevaa aineistoa. Data voi olla strukturoimatonta, jolloin se voi tarkoittaa kaikenlaista luokittelematonta tietoa kuten valokuvia, videoita, sähköposteja, tekstiviestejä ym. Tällaisen järjestelemättömän tiedon etsimiseen ja luokitteluun on kehitetty menetelmiä ja sovelluksia⁵⁴. John Gantzin ja David Reinselin mukaan strukturoimaton data muodostaa 90 % digitaalisesta universumista⁵⁵.

Informaatio on prosessin aikana datasta jalostettua aineistoa, joka on jo itsessään tietoa, mutta koska sitä ei ole asetettu mihinkään kontekstiin, sen merkitystä ei vielä tunneta. Vasta prosessin lopputuotteena on valmis tiedustelun tuote, joka voidaan jakaa eteenpäin käytettäväksi. Prosessin aikana suuresta raakatietomäärästä saadaan tiivis, analysoitu tiedustelun tuote. Suuri osa alkuvaiheessa käytettävissä olleesta datasta jää pois lopullisesta tuotteesta. Dataa ei kuitenkaan tarvitse hävittää, ellei se ole käyttökelvotonta. Nykyään käytössä olevat lähes rajattomat digitaalisen tiedon tallennusmahdolliset mahdollistavat yli jäävän datan tallentamisen myöhempää käyttöä varten.

Informaatio voidaan kategorisoida eri tavoin. Stevan Dedijer on jaotellut informaation neljään eri kategoriaan:⁵⁶

1. *Valkoinen informaatio (julkista)*
2. *Harmaa informaatio*
3. *Musta informaatio (turvaluokiteltua)*
4. *Informaatio jota ei ole olemassa.*

Dedijerin luokituksen mukaan informaatiota käsitellään tarkemmin jäljempänä. Luettelon viimeisenä mainittu ”informaatio jota ei ole olemassa” on mielenkiintoinen käsite. Kaikista mahdollisista asioista ei ole saatavissa informaatiota, vaikka asioiden tiedetään tapahtuneen.

⁵³ Breakspear: Intelligence and National Security Vol.28, No.5, ss.678–693.

⁵⁴ Lim, Kevin: Big Data and Strategic Intelligence. Intelligence and National Security Vol.31, No.4, s.621.

⁵⁵ Gantz, John ja Reinsel, David: Extracting Value from Chaos, s.2. June 2011. emc.com. [<http://uk.emc.com/collateral/analyst-reports/idc-extracting-value-from-chaos-ar.pdf>], viitattu 8.11.2016.

⁵⁶ Hribar, Gašper ym.: OSINT: A “Grey Zone” ? International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 27:3. 12.5.2014. s.534. Alkuperäislähde: Dedijer, Stevan: Obvescevalna knjiznica v obvescevalnem zivnem sistemu Slovenije? Organizajica znanja Vol.10, No.3, 2005, ss.124–129.

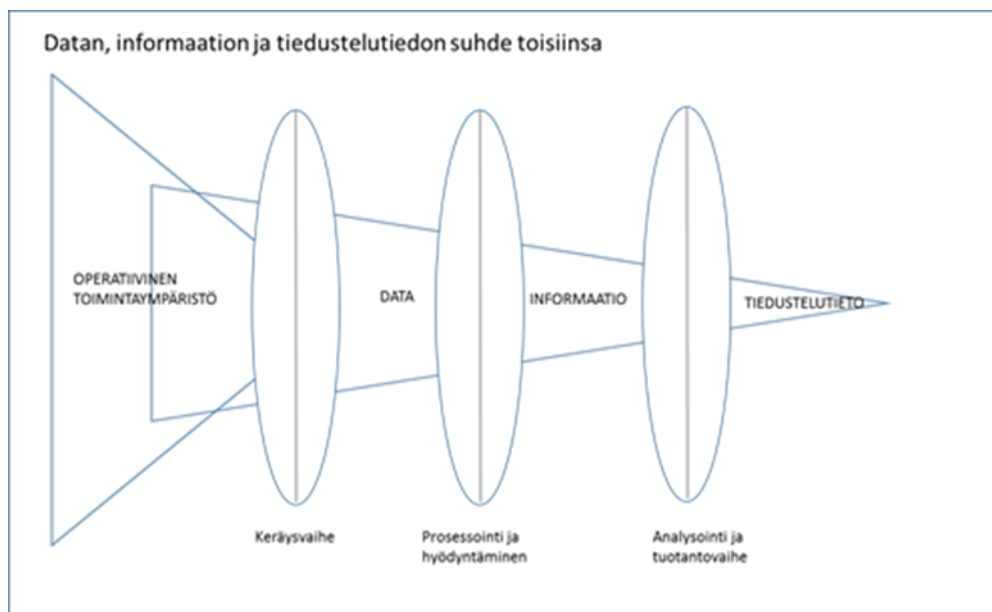
On tiedostettava, että ilmiöstä tai kiinnostuksen kohteesta ei ole saatavilla tietoa. Tämäkin on keino hallita tiedusteluprosessia. Kun se tiedostetaan, voidaan jatkaa prosessissa eteenpäin eikä aikaa tarvitse kuluttaa sellaisen tiedon etsimiseen, jota ei ole mahdollista hankkia.

Tiedustelutieto on prosessin lopputuote. Se on käsiteltyä ja analysoitua tietoa, jota käytetään tai suunnitellaan käytettävän päätöksentekijän toiminnan tueksi. Se voidaan tässä vaiheessa jakaa tiedustelutietojen käyttäjälle. Tiedustelutieto voi olla pieni palanen tietoa, jolle arvioidaan olevan käyttöä tiedustelujärjestelmän sisällä, ymmärryksen muodostamisessa tai päätöksenteossa. Tiedustelutiedon merkitys on että sillä on selkeästi tunnistettu arvo ja käyttökelpoisuus. Sen käyttöarvo ei ole riippuvainen siitä, minkä tyyppisestä lähteestä se on hankittu, vaan sen käyttökelpoisuus tekee siitä tiedustelutietoa.

Datan, informaation ja tiedustelutiedon suhde toisiinsa kuvaa hyvin käsitteiden keskinäisiä suhteita ja jalostumista tiedusteluprosessin aikana. Kuvassa 2 on esitetty prosessin aikana tapahtuvat vaiheet ja tiedon määrän supistuminen ja tiivistyminen. Prosessin alussa on käytettävissä paljon dataa, jota on kerätty useista eri lähteistä. Data voi olla monessa eri muodossa. Se on vielä lajittelematonta ja analysoimatonta. Analysoinnin kannalta oletetaan että joukossa on sellaista aineistoa josta saattaa jalostettuna olla käyttöä tiedustelu- ja analysointiprosessin myöhemmässä vaiheessa. On myös mahdollista, että joukossa ei ole mitään käyttökelpoista aineistoa. Tämä voi johtua useista syistä. Keräys on saattanut suuntautua väärään kohteeseen, aineisto saattaa olla vanhentunutta tai on tyyppiltään sellaista, jonka analysointi saattaa olla vaikeaa tai jopa mahdotonta. Kun keräysvaihe on suoritettu loppuun, siirrytään prosessointi- ja hyödyntämisvaiheeseen. Prosessin tässä vaiheessa aineisto lajitellaan, sen käytettävyys arvioidaan ja koostetaan analysointivaihetta varten. Prosessointivaiheessa osa tiedoista saatetaan todeta arvottomiksi tai vanhentuneiksi. Osa tiedoista saatetaan myös tallentaa mahdollista myöhempää käyttöä varten tai jakaa yhteistyökumppaneille, joiden arvioidaan olevan kiinnostuneita tiedoista. Prosessointivaiheessa informaatiota voidaan myös rikastaa täydentämällä sitä muista lähteistä hankituilla tiedoilla, joka auttaa asettaman tiedon oikeaan kontekstiinsa. Informaatiota voidaan kuitenkin käyttää tiedustelutietona, jos sillä pystytään tukemaan päätöksentekoa⁵⁷. Prosessin analysointivaiheessa lajitellut tiedot analysoidaan. Viimeisessä tuotantovaiheessa laaditaan yleensä kirjallinen raportti. Lopullisessa tiedustelutuotteessa suurin osa prosessin alussa kerätystä tiedosta mahdollisesti on karsiutunut pois. Prosessin eri vaiheissa data ja informaatio ovat jalostuneet tiedustelutuotteeksi jolla on todellista ja käytettävää arvoa. Tiedustelutuotetta voi kuvailla myös data-information-knowledge-wisdom (DIKW) -

⁵⁷ Bang, Martin: A Shared Epistemological View Within Military Intelligence Institutions. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 30:1, 2017, s.108.

luokittelun kautta⁵⁸. Käsitteen viimeisen termin wisdom alkuperäiskielinen määrite on ”evaluated understanding”⁵⁹. Suomeksi käsite voisi tarkoittaa oikeaa tulkintaa tai ymmärrystä. Tiedustelutuotteen tarjoama tulkitsema analyysi pitää tulla tulkituksi oikein vastaanottajansa toimesta. Vastaanottaja osaa lukea raportin, mutta sen lisäksi hänen pitää ymmärtää lukemansa oikein, jotta pystyy tekemään sen perusteella päätöksensä.⁶⁰

Kuva 2: Datan, informaation ja tiedustelutiedon suhde toisiinsa.⁶¹

On huomioitava, että analysointi toimintona on moniselitteinen. Se voi tarkoittaa raakadatan lajittelua ja järjestämistä tai prosessin loppupäässä osallistumista kansallisen päätöksenteon avustamiseen⁶². Analyysia suoritetaan siis kaikilla tasoilla.

Tässä aluvussa määritellyt käsitteet tiedustelusta ja informaatiosta ovat länsimaisia näkemyksiä asiasta. Ne eivät välttämättä tarkoita samaa asiaa kaikissa kulttuureissa. Kiinan kielessä ei ole eroa sanojen ”informaatio” ja ”tiedustelu” välillä. Kiinan valtion tiedustelupalveluiden tehtäviin kuuluu julkisten tietojen kerääminen suuressa mittakaavassa. Toimintamenetelmät poikkeavat läntisestä mallista, sillä tiedonkeruutehtäviin käytetään liikemiehiä, tutkijoita tai opiskelijoita jotka toimivat kohdemaassaan vain lyhyen ajan. Toimintamenetelmä on myös

⁵⁸ Bang: *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 30:1, 2017, s.107. Bang käsittelee artikkelissaan laajemmin yhdysvaltalaisista, brittiläisistä ja ruotsalaista näkökulmaa tiedustelutietoon ja sen eri tulkintoihin kolmen eri maan välillä. Bang jättää artikkelinsa loppuun kysymyksen miksi koko ajan kehittyvästä (NATO)-yhteistoiminnasta huolimatta silti on tunnistettavissa selviä eroja käsitteistön tasolla?

⁵⁹ Bang: *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 30:1, 2017, s.107.

⁶⁰ Bang: *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 30:1, 2017, s.107.

⁶¹ Joint Intelligence. Joint Publication 2-0. 22 October 2013. Sivut 1-2. [www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp2_0.pdf], viitattu 17.1.2017.

⁶² Marrin, Stephen: *Intelligence Analysis: Turning a Craft into a Profession*, s.3. International Conference on Intelligence Analysis 2005. [s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/31736257/IA_Turning_Craft_into_Profession_Marrin.pdf], viitattu 15.1.2017.

kustannustehokas, koska resursseja ei tarvitse käyttää vuosia kestäväan, harvalukuisten ulkomaalaisten tietolähteiden tai kaksoisagenttien kouluttamiseen. Kohdemaassaan lyhyitä aikoja viettävät henkilöt suorittavat pikkutarkkaa tiedonkeruuta teknisen harmaan kirjallisuuden alalta asioista, jotka ovat ennemminkin arkaluontoisia kuin salaisia. Tällä tavalla organisoitu toiminta haastaa läntiset käsitykset vakoilun luonteesta. Laillisuuden rajoja hipova arkaluonteisten tietojen hankkiminen aiheuttaa ongelmia avoimissa yhteiskunnissa. Varsinkin yliopistojen toimintakulttuuriin kuuluva tiedon jakaminen ja avoimuus saattaa tarjota mahdollisuuksia päästä kiertotietä käsiksi tietoihin, joita ei välttämättä suoraan saisi kohteelta. Lyhytaikaisten tiedonkerääjien lisäksi pitkäkestoisiin tehtäviin käytetään kohdemaahansa hyvin integroituneita etnisiä kiinalaisia.⁶³

INDIKAATIO

Tiedustelun alan sanaston peruskäsitteitä on **indikaatio**. Sanalla tarkoitetaan viitettä tai osoitusta johonkin asiaan. Suomen kielessä parhaiten kuvaava vastine on osoitus tai viittaus. Yleensä se on viittaus johonkin mahdollisesti myöhemmin tapahtuvaan asiaan, eli se on tapahtuman ensimmäinen ilmenenä. Informaatio voi olla tasoltaan eriasteista, mutta se sisältää sellaista tietoa, joka viittaa mahdollisen vastustajan aikomuksen suorittaa toimi tai torjua jotain⁶⁴. Indikaatio voidaan muotoilla myös tarkoittamaan määrättyä toimintaa tai päätöstä, jonka vihollinen on suorittanut osana vihamielistä toimintaa⁶⁵. Laajasti käsitettynä indikaatiot ovat sellaisia tekijöitä, jotka osoittavat ja viittaavat vastustajan tai mahdollisen vihollisen toimintaan. Indikaatiot voivat laajempia tai tarkemmin määriteltyjä. Strategisen tiedustelun alalla kuvaava esimerkki on havainto seurattavan valtion päätöksestä resursoida runsaasti varoja ydintutkimukseen. Tieto tämän tyyppisestä päätöksestä ei aiheuta välitöntä ennakkovaroitusta vaan on osoitus seurattavan valtion pitkäjänteisestä kehityslinjasta. Lyhyen aikavälin strategisena indikaationa toimii havainto ison, yllätyksellisen sotaharjoituksen järjestämisestä tietyllä alueella. Indikaatiokäsitteistöön sisältyy alamääritelmiä kuten ”indicator list⁶⁶”, jolla tarkoitetaan luetteloa indikaatiosta, joiden perusteella arvioidaan tapahtumien kehittymistä. Luettelo toimii myös hyvänä pohjana tarkennettujen tiedustelukysymysten laadinnalle.

Indikaatiot ovat tulkinnanvaraisia käsitteitä, mutta oikein käytettynä ne auttavat helpottamaan ennakkovaroituksen muodostamista. Tietojen keräysvaiheessa ne ovat konkreettisia apuvälineitä, jotka auttavat ohjaamaan tiedonkeruun painopisteitä oikeaan suuntaan. Yksittäinen in-

⁶³ Aldrich ja Kasuku: *International Affairs* 88:5 2012, s.1020.

⁶⁴ Joint Publication 2-0, GL-8.

⁶⁵ Intelligence Warning Terminology. Joint Intelligence College, October 2001, s.21. [<https://www.hsdl.org/?view&did=7443>], viitattu 12.5.2017.

⁶⁶ CIA - Home - Library- Center for the Study of Intelligence - Studies Archive Indexes - vol3no1: The Monitoring of War Indications. [https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kentcsi/vol3no1/html/v03i1a05p_0001.htm], viitattu 12.5.2017.

dikaatio yleensä ei ole vielä riittävä, vaan kerääntyessään ne muodostavat luotettavamman kuvan. Indikaatioiden seurannan haasteisiin kuuluu että ne pitää pystyä tunnistamaan ja analysoimaan oikealla tavalla. Vaikka indikaatio havaitaan, se ei riitä ellei siitä osata vetää oikeita johtopäätöksiä.

1.5 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen kysymykset ja peruslähtökohta ovat sellaisia, että niihin ei ole mahdollista löytää lopullista vastausta. Erilaisia tietolähteitä keskenään vertailemalla tai tekemällä analyysejä strategisen tason informaatiosta ei voi saada eksakteja vastauksia. Tutkimuksen päämenetelmä on laadullinen tutkimus ja sen eri alamenetelmät, koska niiden avulla päästään parhaiten kiinni tutkimuksen kysymyksiin. Laadullisella tutkimuksella pyritään saamaan ymmärrys käsitellä olevasta ilmiöstä. Tutkimustavan tärkeimpiä tunnuspiirteitä on sanojen ja lauseiden käyttö, kun taas määrällinen tutkimus perustuu lukujen käyttöön ja analysointiin.⁶⁷ Tämän tutkimuksen tunnuspiirteisiin kuuluu aineistolähtöinen analyysi. Tutkimuksen aihepiiristä löytyy runsaasti aineistoa, joten kerättävän aineiston määrä on pitänyt rajata siten, että analysointi onnistuisi mielekkäästi⁶⁸. Tällä perusteella tutkimuksen perusmenetelmäksi tuli laadullinen tutkimus. Tutkimuksella ei myöskään ole ennalta-asetettua hypoteesia, vaan tutkimusongelmaa ja alakysymyksiä lähestytään avoimesti.

Tutkimuksessa käytettiin myös hermeneuttisen tutkimuksen menetelmiä. Hermeneuttinen tutkimuskehä antoi käyttökelpoisia välineitä tutkimusongelmien käsittelyyn. Jyväskylän Yliopiston humanistisen tiedekunnan mukaan ”*Hermeneuttinen tutkimus on tutkimusstrategia, jossa keskeistä on tulkintojen tekeminen ja tutkimuskohteen syvälinen inhimillinen ymmärtäminen.*”⁶⁹ Hermeneuttinen tutkimus on tyypillistä laadullista tutkimusta. Jyväskylän Yliopiston määritelmän mukaan strategista tiedustelua voidaan lähestyä tulkintojen kautta. Tulosten tulkinta on keskeisessä asemassa⁷⁰. Hermeneutiikkaan liittyy ns. hermeneuttinen spiraali, joka kuvaa, miten jokaista yksityiskohtaa on tarkasteltava kokonaisuuden osana ja toisaalta, miten yksityiskohdat vaikuttavat kokonaisuuteen. Tämä ns. hermeneuttinen kehä tarkoittaa, että jokin osa voidaan käsittää vain tietyn kokonaisuuden osana ja että kokonaisuus muodostuu

⁶⁷ Kananen, Jorma: Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Suomen Yliopistopaino - Juvenes Print 2014.

⁶⁸ Eskola, Jari ja Suoranta, Juha: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998, s.19.

⁶⁹ Jyväskylän Yliopisto, Koppa. Hermeneuttinen tutkimus. [<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat>], viitattu 12.10.2015.

⁷⁰ Sillanpää, Antti: Kvantitatiivisten menetelmien vaihtoehto kansainvälisen turvallisuuden tutkimuksessa. Teoksessa Sivonen, Pekka, (toim.): Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen. Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos, Helsinki 2013, s.150.

sen osista.⁷¹ Strategisen tiedustelun osalta tämä tarkoittaa että yksittäisellä tiedon merkitystä ei aina pystytä ymmärtämään ellei sitä ole sidottu laajempaan kokonaisuuteen. Tässä tutkimuksessa hermeneuttinen menetelmä on perusteltu tapa lähestyä laajaa kokonaisuutta osa kerrallaan, siirtyen yleisestä yksityiskohtaisempaan.

Tiedustelu on tieteellisessä mielessä hermeneuttista. Sen tehtävä on hankkia tietoa, jotta jokin asia tai asiakokonaisuus voidaan tulkita ja ymmärtää oikein. Uutta tietoa hankitaan usein kognitiivisin menetelmin. Tiedustelussa, kuten hermeneutiikassa, pyritään tulkitsemaan kokonaisuuden suhdetta osiinsa.⁷²

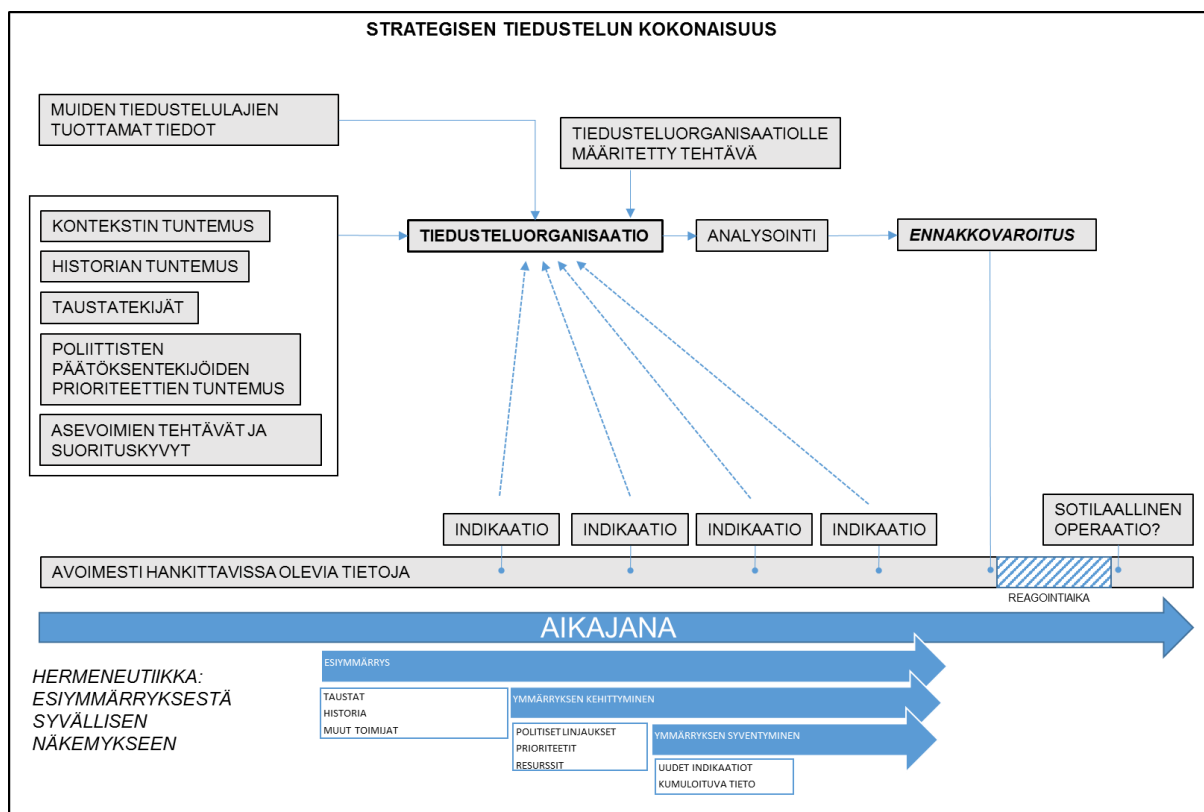
Tutkimuksen viitekehys esitetään kuvassa 3. Viitekehysten perusasetelma on vasemmalta oikealle etenevä aikajana. Tiedusteluorganisaatio suorittaa sille määritettyä tehtävää, jonka tärkein tavoite on muodostaa ennakkovaroitus valtiollisen tason sotilaallisesta operaatiosta. Tiedusteluorganisaatio suorittaa tehtävänsä hankkimalla tietoja ensisijaisesti julkisista lähteistä. Muut tiedustelulajit tukevat tiedusteluorganisaatiota omilla tiedoillaan. Avoimien lähteiden seuraaminen päivittäisellä tasolla ei kuitenkaan riitä, vaan taustalla pitää olla laaja tuntemus seurattavan valtion historiasta, taustatekijöistä ja asevoimista. Myös muiden valtioiden toiminta ja suhtautuminen huomioidaan. Seurannan kohteena oleva valtio ei voi suorittaa sotilaallisen operaation valmisteluita täysin salassa, vaan niistä on saatavilla indikaatioita julkisista lähteistä. Kun tiedusteluorganisaation tehtävä onnistuu, se pystyy analysoimaan tiedot ja antamaan ennakkovaroituksen operaatiosta ennen sen alkamista. Hermeneutiikan olemukseen kuuluu tiedon ja ymmärryksen kumuloituva kehittyminen. Jotta ilmiötä voidaan tutkia, esiymmärrys asiasta pitää olla muodostunut. Kun perusteet ovat hankittu, alkaa tietopohjan laajentaminen ja ymmärryksen syventäminen. Hermeneuttisessa prosessissa tutkimustyöllä ei ole määrättyä päätepistettä. Strateginen tiedustelu ei pysty antamaan yksiselitteistä vastausta päätöksentekijöiden kysymyksiin, vaan tiedustelu nähdään tässä yhteydessä ensisijaisesti prosessina.. Vertauksena käy esimerkiksi paljon tutkimustyötä edellyttävä hävittäjähankinta jonka lopputuloksena ostetaan konetyyppi X, hermeneuttinen tutkimus jatkaa keskeytymättömänä prosessina. Tämän johdosta se sopii hyvin strategiseen tiedusteluun. Vaikka kuvan oikeassa laidassa aikajanan päässä on sotilaallinen operaatio, tutkimus ei kuitenkaan pääty siihen. Avoimia lähteitä hyödynnetään koko prosessin ajan. Niistä hankittavilla tiedoilla muodostetaan ja ylläpidetään tilannekuvaa. Myös muut tiedustelulajit tuottavat tietoa yhtenäisen kuvan muodostamiseksi ja täydentämiseksi. Ennakkovaroituksen muodostaminen siis ei jää pelkäs-

⁷¹ Anttila, Pirkko 17.5.2014: Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. [http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/02_tiedon_intressit_ja_tieteen_olemus/2_3_2_0hermeneuttinen_tieteenperinne], viitattu 22.12.2015.

⁷² Paul: Tiedustelu 2000-luvulla, s.55.

tään avoimien lähteiden tuottaman tiedon varaan. Prosessin vaiheesta riippuen avoimet lähteet voivat olla joko ensisijainen tai täydentävä kanava ennakkovaroituksen muodostamiseksi. Indikaatioilla viitataan erityisesti avoimista lähteistä saatavissa oleviin tietoihin. Ne voivat olla kokoluokaltaan erilaisia, mutta oleellista on niiden tunnistaminen ja asettaminen oikeaan kontekstiinsa.

Kuva 3: Tutkimuksen viitekehys.

Strategisen tason tiedustelutieto on käsitteenä sopimuksenvarainen ja tulkinnallinen. Strategisella tasolla kysymykset kiinnittyvät viime kädessä valtion suvereniteettiin ja olemassaoloon⁷³. Strategiaa voidaan tutkia monella muullakin tavalla. Yhden määritetyn tutkimusmenetelmän valitseminen ei tarkoita, että silloin pitäisi sulkea pois kaikki muut menetelmät.

Tutkimuksen neljännessä luvussa käytetään tapaustutkimuksen menetelmää soveltaen kolmannen luvun teoriaa. Menetelmä on soveltuva tutkittaessa yksittäistä rajattua tapausta. Tapaustutkimus sinällään ei ole tarkasti rajattu tutkimusmenetelmä, vaan se voidaan toteuttaa

⁷³ Kerttunen, Mika: Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta. Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, julkaisusarja 2: tutkimusselesteita n:o 45. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2010, s.17. Alkuperäislähde: Gilbert, Felix: Machiavelli: The Renaissance of the Art of War, teoksessa Peter Paret (toim.): Makers of Modern Strategy, ss.11–31.

monella tavalla.⁷⁴ Krimin haltuunotto on selkeä asiakokonaisuus, joka muodostaa rajatun yksittäistapauksen.

1.6 Tutkimuskirjallisuus ja lähdeaineisto

Tämä tutkimus perustuu olemassa olevan aineiston tutkimiseen ja hyödyntämiseen. Tässä alaluvussa tarkastellaan omina alalukuinaan tutkimuskirjallisuutta ja lähdeaineistoa. Strategiaa ja tiedustelua ei jaeta omiin alalukuihinsa, vaan ne esiintyvät samassa järjestyksessä kuten alaluvussa 1.2. Tutkimuskirjallisuuden osalta joissain kohdissa esiintyy mainintoja jo alaluvussa 1.2 tarkasteltuun aikaisempaan tutkimukseen, mutta se on tarkoituksellista.

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Strategia ja tiedustelu ovat akateemisessa maailmassa laajalti tutkittuja aiheita, mutta niiden julkaisutoiminta on keskittynyt anglosaksiseen maailmaan. Aihepiireistä löytyy runsaasti korkeatasoisista tutkimusta ja oppilaitosten julkaisemia raportteja. Akateemisissa sarjajulkaisuissa julkaistaan säännöllisesti laadukkaita artikkeleita. CIA:lla⁷⁵ on kattavat sivustot, joilta löytyy runsaasti aineistoa. CIA:n *Studies in Intelligence* -sarjajulkaisun turvaluokittelemattomia artikkeleita voi lukea ja tallentaa vapaasti.⁷⁶

STRATEGIA

CIA:ssa työskennelleen Cynthia M. Grabon *Anticipating Surprise - Analysis for Strategic Warning*⁷⁷ on yksi keskeisiä strategista ennakkovaroitusta käsitteleviä teoksia. Grabo käsittelee kirjassaan kattavasti ennakkovaroitukseen liittyviä tekijöitä ja esimerkkejä. Grabon lähestymistapa on varsin käytännönläheinen. Esimerkkien kautta hän tarkastelee merkittäviä tapahtumia ja miten niitä voidaan ennakoida. Grabon tarkastelut kattavat sekä poliittisen että sotilaallisen tason. Mitattavien tekijöiden avulla on hänen mukaansa mahdollista löytää indikaatioita sotilaallisesti merkittävistä tapahtumista. Yleensä huomio asevoimien käytössä kiinnittyy taisteleviin joukkoihin, mutta Grabo ulottaa tarkastelun myös logistiikkaan ja selustajoukkoihin sekä niiden liikkeistä vedettäviin johtopäätöksiin. Strategisessa ennakkovaroituksessa merkittävä osa on erilaisilla rakentamistoimilla, joita on hankalaa toteuttaa salatusti. Tiedusteluorganisaation haastavasta roolista ennakkovaroituksen antajana Grabo kirjoittaa mm. ylempien johtajien vaikeasta tehtävästä ja vastuusta hälytyksen antajina. Grabo toteaa että niin sa-

⁷⁴ Sipilä, Joonas ja Koivula, Tommi: Kuinka strategiaa tutkitaan. Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, 2. uudistettu painos, Juvenes Print Oy, Helsinki 2014, s.51.

⁷⁵ CIA:n internet-sivut. [www.cia.gov], viitattu 18.1.2017.

⁷⁶ CIA:n Center for the Study of Intelligence. [https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies], viitattu 18.12.2015.

⁷⁷ Grabo, Cynthia M.: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*. The Joint Military Intelligence College 2002. [http://www.ni-u.edu/ni_press/pdf/Anticipating_Surprise_Analysis.pdf], viitattu 17.3.2017.

notut epäonnistuneet varoitukset johtuvat useimmiten vääristä johtopäätöksistä ennemminkin kuin vaikeuksista tiedon hankinnassa. Grabo varoittaa keskittymästä liikaa uusimpaan tiedustelutietoon, koska se saattaa johtaa painopistettä harhaan. Grabon kirjaa käytetään erityisesti tutkimuksen luvussa kolme arvioitaessa strategisen ennakkovaroituksen tunnusmerkkejä.⁷⁸

Anthony Olcottin *Open Source in a Networked World* on kronologiseen muotoon kirjoitettu, viitteistetty kirja CIA:n toiminnasta avoimien lähteiden parissa. Kirjassa käsitellään avoimien lähteiden tiedustelun historiaa Yhdysvalloissa toista maailmansotaa edeltävältä ajalta nykypäiviin saakka. Kirjan loppupuolen luvuissa Olcott arvioi avoimien lähteiden käytön tulevaisuuden näkymiä peilaten niitä mm. suurten informaatiomäärien käsittelemisen ongelmien näkökulmasta.⁷⁹

Brittiläinen Routledge-kustantamo julkaisee kuusi kertaa vuodessa ilmestyvää *Intelligence and National Security* -lehteä. Lehden arvioidaan olevan johtava tiedusteluun ja tiedustelupalveluihin keskittyvä akateeminen julkaisu. Artikkeleissa käsitellään pääasiassa kansallista turvallisuutta ja kirjoittajat ovat alan johtavia asiantuntijoita ympäri maailman.⁸⁰ Routledgen toinen merkittävä julkaisu on neljä kertaa vuodessa ilmestyvä *International Journal of Intelligence & CounterIntelligence* -lehti. Julkaisijansa mukaan lehti on tarkoitettu ”ammattilaisille ja tutkijoille mielipiteiden vaihtoon koskien sekä valtiollisten että kaupallisten toimijoiden kohtaamia haasteita tiedusteluun liittyvässä toiminnassa ja päätöksenteossa.”⁸¹

Brittiläisen Jane’s Information Groupin *Jane’s Intelligence Review* -aikakauslehti keskittyy nimensä mukaisesti tiedusteluun ja sen eri toimintoihin. Lehti ilmestyy sähköisesti ja paperiversiona 12 kertaa vuodessa. Lehdessä on säännöllinen OSINT Analytics -osio, jossa julkisten lähteiden tiedustelua käsitellään teemoittain sekä teknologisesti. Tarkasteluiden painopisteenä on lehden määritelmän mukaan *security*, joka kontekstissa tarkoittaa lähinnä poliittisen ja sotilaallisen tason turvallisuutta.⁸²

Oxford University Pressin *Strategy in the Contemporary World* on oppikirjan muotoon kirjoitettu nykyaikainen hyvä perusteos strategiasta ja siihen liittyvistä alakokonaisuuksista. Kirjassa tarkastellaan mm. strategian määritelmää. Aihetta käsitellään teemaluvuissa erilaisista nä-

⁷⁸ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*.

⁷⁹ Olcott, Anthony: *Open Source Intelligence in a Networked World*. The Continuum International Publishing Group.

⁸⁰ Taylor & Francis Online. *Intelligence and National Security*, Aims and scope. [<http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=fint20>], viitattu 21.3.2017.

⁸¹ Taylor & Francis Online. *International Journal of Intelligence & CounterIntelligence*, Aims and scope. [<http://tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=ujic20>], viitattu 21.3.2017.

⁸² ihs.com. *Jane’s Intelligence Review*. [<https://www.ihs.com/products/janes-intelligence-review.html>], viitattu 18.12.2015.

kökulmista. Thomas G. Mahnkenin kirjoittama *Strategic Theory* -luku käsittelee mm. strategian käsitteen kestävyyttä, vaikka sitä kohtaan on toisinaan esitetty kritiikkiä.⁸³

Thomas G. Mahnkenin ja Joseph A. Maiolon toimittama *Strategic Studies - A reader* on myös hyvä strategian perusteos. Ensimmäisen kerran vuonna 2008 julkaistussa kirjassa mm. käsitellään strategian käsitteen kehittymistä eri aikoina. Kirja on tarkoitettu strategian opiskeluun tai sitä voi lukea sellaisenaan. Teoksessa on 23 esseetä ja ne ovat jaoteltu teemoittain. Esseet sijoittuvat puhtaan teoreettisen pohdiskelun ja tapaustutkimusten väliselle alueelle. Vanhimmat ovat kirjoitettu 1940-luvulla ja uusimmat 2005. Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisimpia lukuja olivat Basil Liddell Hartin lyhyt, vain reilun kolmen sivun mittainen *Strategy - The indirect approach* ja Colin S. Grayn *Why strategy is difficult*.⁸⁴

TIEDUSTELU

Tiedustelun alalta Loch K. Johnsonin *Handbook for Intelligence Studies* on merkittävä tiedustelua ja sen tutkimusta käsittelevä käsikirja. Kirjassa tarkastellaan seikkaperäisesti eri tiedustelulajeja ja niiden erityispiirteitä. Michael Warnerin kirjoittama tiedustelun tutkimusta ja menetelmiä käsittelevä *Sources and methods for the study of intelligence* -luku antaa hyviä ajatuksia omatoimiseen tiedustelun tutkimukseen. Robert David Steelen kirjoittama *Open source intelligence* -luku on hyvä johdatus avointen lähteiden tiedusteluun. Strategista tiedustelua käsittelevä John Hollister Hedleyn *Analysis for strategic intelligence* ohjeistaa hyvän tiedusteluraportin kirjoittamiseen. Tiedustelua ja sen menetelmiä käsitellään Handbookissa varsin käytännönläheisesti ja mukana on myös kokemuksia muutaman viime vuosikymmenen takaisista tiedusteluun liittyvistä tapahtumista ja teemoista.⁸⁵

Loch K. Johnsonin *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* -lehdessä julkaistu *Preface to a Theory of Strategic Intelligence* on lukemisen arvoinen tiivis artikkeli strategisen tiedustelun alaan. Johnson on kirjoittanut artikkelin CIA:n kontekstissa, mutta monet artikkelissa käsitellyt perusteet ja periaatteet ovat kuitenkin samoja kaikille tiedusteluorganisaatioille. Artikkelin teemat ovat lisäksi luonteeltaan sellaisia, että ne eivät ole sidoksissa mihinkään tiettyyn ilmiöön tai trendiin, vaan ovat melko ajattomia ja pysyviä aiheita.⁸⁶

Robert M. Clarkin *Intelligence Collection* -kirja keskittyy tiedustelutiedon keräämisen menetelmiin. Teos on toimii hyvin oppikirjana ja perusteoksena eri tiedustelumenetelmien ominaisuuksien opiskelussa. Yksi luku käsittelee OSINT-tiedustelua. Clark käyttää kirjassaan

⁸³ Baylis ym: *Strategy in the Contemporary World*, ss.66–81.

⁸⁴ Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph (toim.): *Strategic Studies - A Reader*. Routledge 2008.

⁸⁵ Johnson: *Handbook of Intelligence Studies*.

⁸⁶ Johnson, Loch K.: *Preface to a Theory of Strategic Intelligence*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. Volume 16, number 4, 2003.

Michael Hermanin kaksiosaista jaottelua tiedustelutiedon hankkimisessa. Ensimmäinen menetelmä on kirjallinen, tai kirjaimellinen lähestymistapa jossa keskitytään ihmisajattelun tuottamiin tuloksiin. Kirjaimellinen tiedonkeruu keskittyy ihmisten välisen kommunikaation tuottamaan tietoon. Sitä ei tarvitse erikseen teknisesti tulkita, vaan se on olemassa ymmärrettävässä muodossa. Ymmärrettävällä muodolla tarkoitetaan että sitä ei tarvitse teknisillä menetelmillä muokata tai muuntaa ymmärrettäväksi. Toinen menetelmä on ei-kirjallinen, jonka kohteena ovat mitattavat suureet ja asiat. Tiedonkeruu vaatii teknistä osaamista ja välineistöä, jotta sen merkitys ymmärretään. Asiakas ei yleensä sellaisenaan ymmärrä tuloksia.⁸⁷

Erik J. Dahlin *Intelligence and Surprise Attack* -kirja keskittyy tiedustelun epäonnistuneisiin ja menestyksekkäisiin operaatioihin. Dahl tarkastelee miten Yhdysvaltain tiedusteluyhteisö on suoriutunut tehtävistään erilaisissa tilanteissa. Dahl ulottaa tarkastelujakson Pearl Harborista 9/11:een. Kirjan on kaksiosainen. Ensimmäisessä osassa tutkitaan perinteisiä sotilasoperaatioita ja toinen osa keskittyy terroristi-iskuihin. Teoksessa erottuu pääteemoina tiedustelun suhde päätöksentekijöihin, tiedustelun kyky antaa oikeantyyppinen varoitus ja päätöksentekijöiden suhtautuminen annettuihin varoituksiin. Dahl huomioi kiinnostavasti, että strateginen ennakkovaroitus ei itsessään ole riittävä johtaakseen päätöksentekijöiden toimintaan ja vastatoimenpiteisiin. Vasta taktisen tason yksityiskohtainen varoitus on riittävän konkreettinen, jotta poliitikot voivat tehdä päätöksiä. Dahl ei kuitenkaan mitätöi strategista tiedustelua, vaan painottaa sen tärkeyttä hahmotettaessa kehityksen suuntaa ja vaikutuksia omaan strategiaan. Dahl pohtii miksi usein keskustellaan tiedustelun epäonnistumisesta. Yllätysiskujen tapahtuessa tyypillinen reaktio on syyttää tiedustelua siitä, että se ei ole onnistunut antamaan ennakkovaroitusta. Dahlin kirja kyseenalaistaa väittämän useiden esimerkkien kautta osoittamalla että yllätysyökkäys on monen tekijän yhteistulos, jossa poliittisella päätöksenteolla on merkittävä rooli.⁸⁸

Yksittäisistä kirjoittajista maininnan arvoinen on Robert David Steele. Hän on yleisesti tunnettu OSINT-asiantuntija joka on julkaissut useita aihetta käsitteleviä kirjoja. Steele on mm. kirjoittanut *Open Source Intelligence* -luvun⁸⁹ Loch K. Johnsonin *Strategic Intelligence: The Intelligence Cycle* -kirjaan. Steele erittelee kriittisesti Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisön epäonnistumista ja rahankäyttöä salaisten tiedustelumenetelmien aloilla. Steele ottaa kantaa OSINT-tiedustelun väheksymiseen ja tiedusteluyhteisön kyvyttömyyteen käyttää sen tarjo-

⁸⁷ Clark, Robert M.: *Intelligence Collection*. CQ Press, an Imprint of SAGE Publications, Inc. 2014, s.1.

⁸⁸ Dahl, Erik J.: *Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond*. Georgetown University Press 2013.

⁸⁹ Steele, Robert David: Chapter 6: *Open Source Intelligence*. Teoksessa: Johnson, Loch (toim.): *Strategic Intelligence: The Intelligence Cycle*. Westport, CT, Praeger 2007, ss.95–122.

amia mahdollisuuksia. Steelen näkemyksen mukaan OSINT tulee olemaan tulevaisuudessa ratkaiseva tekijä tiedusteluorganisaatioiden tehtävien hoitamiseksi.

Studies in Intelligence -lehden Vol.48 No. 3:ssa⁹⁰ julkaistu Stephen Mercadon laajalti lainattu⁹¹ artikkeli *Sailing the Sea of OSINT in the Information Age* käsittelee avoimien lähteiden tiedustelun juuria 1940-luvulta lähtien aina tähän päivään. Artikkelissaan Mercado esittelee konkreettisten esimerkkien kautta miten Yhdysvallat harjoitti avoimien lähteiden tiedustelua mm. Vietnamin sodassa. Tuolloin Pohjois-Vietnamin lehdistö ja radio olivat olennainen väline tiedustelutietojen hankinnassa. Mercadon mukaan OSINT tulee vastaisuudessa laajenemaan myös HUMINT:in⁹², IMINT:in⁹³ ja SIGINT:in⁹⁴ alueille. Mercado tarkastelee artikkelinsa loppuosassa kriittisesti amerikkalaisen tiedusteluyhteisön heikkoa osaamista kielissä ja vieraiden kulttuurien tuntemuksessa, minkä hän arvioi merkittävästi vaikuttavan tiedusteluyhteisön työn tuloksiin ja heikentävän mahdollisuutta vastata nouseviin uhkiin.⁹⁵

Strategian ja tiedustelun tutkimuskirjallisuuden kotimainen aineisto on pääasiassa Maanpuolustuskorkeakoulussa laadittua. Tämän tutkimuksen kannalta käyttökelpoinen aineisto muodostuu opinnäytetöistä ja julkaisusarjoista. Strategian alan perusteos on Pekka Visurin vuonna 1997 julkaistu *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*⁹⁶. Hän käsittelee teoksessaan strategisia voimavaroja, turvallisuuspolitiikan ja strategian suhdetta toisiinsa sekä mm. pohtii sotilasstrategian määritelmää. Visuri käsittelee strategian teemaa kattavasti eri näkökulmista ja teksti on melko käytännönläheistä. Visuri pohtii seikkaperäisesti strategian eri alalajeja kuten hyökkäyksellistä, - puolustuksellista- ja pelotusstrategiaa. Yksi luku on omistettu strategian tutkimukselle, jossa Visuri vertailee yhdysvaltalaisista, brittiläisistä ja suomalaista strategian tutkimuksen perinnettä. Visurin mainitsemista tutkimusmenetelmistä uhka- ja voimavara-analyysit liittyvät erityisesti tämän tutkimuksen tekoon. Vaikka Visurin kirja on 1990-luvulta, suurin osa sen sisällöstä on edelleen käyttökelpoista materiaalia 2010-luvun loppupuolella suoritettavassa tutkimustyössä.

Uudempaa strategian alan tutkimusta edustaa Pekka Sivosen toimittama, vuonna 2013 julkaistu *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*⁹⁷, jonka ensimmäisessä osassa pohditaan

⁹⁰ Mercado, Stephen C.: *Sailing the Sea of OSINT in the Information Age*. *Studies in Intelligence* Vol.48, No. 3.

⁹¹ Google Scholarin mukaan 60 viittausta artikkeliin [<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a525400.pdf>] Google Scholar-tuloksen haku: [<https://scholar.google.fi/scholar?hl=fi&q=sailing+the+sea+of+osint&btnG=>], viitattu 21.6.2017.

⁹² Tiedustelulajien määritelmät ovat luettavissa liitteestä 2.

⁹³ Sama.

⁹⁴ Sama.

⁹⁵ Mercado: *Sailing the Sea of OSINT in the Information Age*.

⁹⁶ Visuri: *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*.

⁹⁷ Sivonen: *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*.

itse strategiaa tutkimuskohteena. Sivosen itsenä kirjoittama tulevan ennakointia käsittelevä luku 6 taustoittaa hyvin tulevaisuuden arviointia ja siihen liittyviä haasteita, joten se tarjoaa hyvää materiaalia strategisen tason tiedustelun suuntaamiselle ja tavoitteille.

Maanpuolustuskorkeakoulun Taktiikan laitoksen vuonna 2000 julkaisemassa *Johtamissodankäynti*-kirjassa on Juha Wihersaaren artikkeli *Julkisiin lähteisiin perustuva tiedustelu (Open Source Intelligence, OSINT)*⁹⁸. Artikkelin käsittelee teemaa monipuolisesti ja kattavasti. Wihersaari tarkastelee artikkelissaan lähteitä ja OSINT-tiedustelun organisointia. Wihersaari mainitsee johtopäätöksissään, että OSINT:in kasvavasta tietomäärästä johtuen sen hyödyntäminen nykyisellä henkilöstöllä ei ole mahdollista ja mikäli siihen ei ole resursseja, OSINT-palvelujen ulkoistamista pitää harkita. Ulkoistamiseen liittyviin seikkoihin palataan tutkimuksessa vielä jäljempänä.

Suomalaisesta tiedustelun tutkimuksesta maininnan arvoinen on Jan-Peter Paulin vuonna 2005 julkaistu *Tiedustelu 2000-luvulla*⁹⁹. Paulin teos on perusteoksen omainen ja sopii kenelle tahansa tiedustelusta kiinnostuneelle. Paul käsittelee tiedustelua laajasti tarkastellen mm. historiallisia taustoja, tiedusteluyhteistyötä ja riskiarvioihin perustuvaa tiedustelua.

Matti Simolan toimittama vuonna 2009 julkaistu *Ratakatu 12*¹⁰⁰ on Suojelupoliisin virallinen historiikki. Vaikka kirja keskittyy siviilitiedusteluun, se on kuitenkin maininnan arvoinen suomalaista tiedustelua käsittelevä kirja.

Populaaria kirjallisuutta edustaa Martti Turtolan kirjoittama *Mannerheimin ristiriitainen upseeri - eversti Aladár Paasosen elämä ja toiminta*¹⁰¹. Turtolan kirja on henkilöhistoria mutta käsittelee myös jatkosodan ajan Päämajan tiedustelutoimintaa. Pertti Suomisen kirjoittama *Armeijan silmänä ja korvana - Tiedustelupäällikkö Raimo Heiskanen*¹⁰² on myös suurelle yleisölle kirjoitettu henkilöhistoria, joka harvinaisena esimerkkinä kertoo Puolustusvoimien sotilastiedustelun kylmän sodan ajan toiminnasta ja yhteyksistä ulkomaille.

⁹⁸ Wihersaari, Juha: *Julkisiin lähteisiin perustuva tiedustelu (Open Source Intelligence, OSINT)*, ss.238–254. Teoksessa *Johtamissodankäynti*. Maanpuolustuskorkeakoulun Taktiikan laitos, Julkaisu-
sarja 2, Taktiikan asiatietoa N:o 2/2000. Maanpuolustuskorkeakoulu 2000.

⁹⁹ Paul: *Tiedustelu 2000-luvulla*.

¹⁰⁰ Simola, Matti (toim.) *Ratakatu 12*. Suojelupoliisi 1949–2009. Werner Söderström Osakeyhtiö. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2009.

¹⁰¹ Turtola, Martti: *Mannerheimin ristiriitainen upseeri - eversti Aladár Paasosen elämä ja toiminta*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 2012.

¹⁰² Suominen, Pertti: *Armeijan silmänä ja korvana - Tiedustelupäällikkö Raimo Heiskanen*. Kustannus-
osakeyhtiö Otava. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2012.

Ruotsissa CATS-tutkimuskeskus tuottaa terrorismiin, tiedusteluun ja informaatio-operaatioihin liittyviä tutkimuksia. Keskus julkaisee sivuillaan vapaasti ladattavia raportteja pdf-muodossa ruotsiksi ja englanniksi.¹⁰³

LÄHDEAINEISTO

Avoimien lähteiden tiedustelun tunnetuin ohjekirja on Naton vuonna 2001 julkaisema *Open Source Intelligence Handbook*¹⁰⁴. Käsikirja on julkinen ja siinä määritellään mitä on OSINT-tiedustelu, mikä sen merkitys on ja miten sitä voidaan tehdä. Käsikirjassa ei oteta kantaa mihinkään tiettyyn kohteeseen, joten se on neutraali kuvaus siitä miten Nato oli järjestänyt avoimien lähteiden tiedustelunsa 2000-luvun alussa. Ohje on nykyisellään jo melko vanha, mutta siinä kuvatut tiedusteluprosessin osat ovat edelleen käyttökelpoisia. OSINT Handbookin mukaan OSINT:in merkitys on tunnustettu kansainvälisesti. Naton piirissä vankka OSINT-kyky lisää suuresti käytettävissä olevien informaationlähteiden määrää tiedusteluyksiköille, jotta niiden tiedustelutarpeet täyttyvät¹⁰⁵. Handbookin lisäksi Nato on julkaissut *OSINT Reader* -lukemiston¹⁰⁶, joka sisältää pääasiassa kokeneiden tiedustelijoiden näkemyksiä avoimien lähteiden tiedustelusta. Yhdysvaltojen maavoimilla on Open Source Intelligence -opas *ATP 2-22.9* ja se on saatavilla julkisesti. Nykyinen versio on julkaistu 2012 ja sillä kumottiin vuoden 2006 versio. *ATP 2-22.9* on käytännönläheinen opaskirja, joka etenee johdonmukaisesti alan käsitteistä tiedonhankinnan perusteisiin ja lopulta tuotteen jakamiseen.¹⁰⁷ Yhdysvaltojen erikoisjoukkojen *Special Operations Forces Open Source Intelligence (OSINT) Handbook* puolestaan on huomattavasti enemmän sidottu käytäntöön ja nimettyihin kohteisiin¹⁰⁸.

Internetissä on paljon asiapitoisia sivustoja, jotka tarjoavat laadukasta ja tutkimuksen materiaaliksi kelpaavaa aineistoa. Painetut kirjat ovat perusaineistoa. Tutkimuksen aineistoksi kelpaavat kirjat voivat olla akateemispainotteisia tunnetun tutkijan julkaisuja, jolloin ne täyttävät hyvin laadukkaan lähdemateriaalin vaatimukset. Julkaisuformaatteja on runsaasti erilaisia, mutta tärkeintä niissä on niiden sisältämä tieto ja käytettävyys tutkimuksen kannalta. Internetistä löytyvät lukuisat aihepiiriä käsittelevät kirjoitukset ja raportit arvioitiin yleisesti käytössä olevien arviointikriteerien osalta. Mikäli sivusto oli tunnettu, sen julkaisijatiedot olivat hyvin

¹⁰³ Försvarshögskolan. Cats - Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier. [<https://www.fhs.se/sv/forskning/centrumbildningar-och-forskningsprogram/cats/om-cats/>], viitattu 18.12.2015.

¹⁰⁴ NATO Open Source Intelligence Handbook, 2001.

¹⁰⁵ NATO Open Source Intelligence Handbook, VI.

¹⁰⁶ NATO Open Source Reader, 2002.

¹⁰⁷ Headquarters, Department of the Army: ATP 2-22.9 Open-Source Intelligence. July 2012. Washington DC, 2012.

¹⁰⁸ Steele, Robert David: Special Operations Forces Open Source Intelligence (OSINT) Handbook, Support to the A Team. OSS International Press. Oakton, Virginia, USA 2004.

esillä ja kirjoittaja oli hyvin esitelty niin aineiston taso riitti tutkimukseen hyväksyttäväksi viitteeksi.

Tiedustelutiedon muodostamistapojen moninaisuuden mahdollisuuksista hyvä esimerkki on japanilainen lehti joka on keskittynyt seuraamaan Pohjois-Korean tapahtumia. Lehti julkaisee säännöllisesti kaupallisia satelliittikuvia Pohjois-Korean ydinlaitoksista ja tuolloisen johtajan Kim-Jong Ilin arvelluista asuinpaikoista. Lehden toimittajat yhdistävät kuvamateriaalin loikkareiden kertomuksiin, vuodettuihin tietoihin ja muihin lähteisiin. Pohjois-Korea on havaittu erittäin vaikeaksi tiedustelukohteeksi. Maasta on hyvin vaikeaa saada tiedustelutietoa. Maasta lähtevien ja saapuvien lentokoneiden seuraaminen on vaikeaa, koska koneet eivät käytä transpondereita¹⁰⁹. Suurin osa tiedustelutiedoista hankitaan maan kahdesta päälehdessä, jotka ovat hallituspuolueen ja hallituksen omia lehtiä. Näiden julkaisemaa aineistoa peilaten voidaan arvioida prioriteetteja, ideologisia aiheita ja muutoksia avainhenkilöstössä.

Tutkimuksen neljännessä luvussa tarkastellaan Krimin haltuunottoa. Tapauksen lähdeaineisto koostuu pääasiassa ennen tapahtumaa julkaistuista raporteista, uutisista, analyyseista ja julki-
lausumista.

---

¹⁰⁹ O'Carroll, Chad: Why is tracking North Korean aircraft so difficult? NK News.org 9.8.2013. [www.nknews.org/2013/08/why-is-tracking-north-korean-aircraft-so-difficult/], viitattu 18.1.2017. O'Carrollin artikkeli käsittelee mielenkiintoisella tavalla Pohjois-Korean menetelmiä lentoliikenteen-
sä jälkien peittämiseen. Artikkelin on erittäin hyödyllinen näkökulma OSINT-tiedonhankintaan ja siihen liittyviin haasteisiin.

2 STRATEGINEN TASO JA AVOIMET LÄHTEET

Strategia on tunnistettu käsitteenä ja määritelmänä tulkinnanvaraiseksi. Termin ensimmäinen käyttäjä oli Clausewitz, jonka katsotaan olevan modernin strategian ensimmäinen määrittäjä. Clausewitzin jälkeen strategian käsitettä on kehitetty edelleen aikakausien ja olosuhteiden muuttuessa. Strategian käsitteen määritelmä on alati muuttuva ja sopimuksenvarainen. Sodan kompleksisen luonteen johdosta positivistisen teorian muodostaminen strategiasta on mahdollonta. Sotaa käydessä vastapuolet ja osalliset ovat jatkuvassa inhimillisessä vuorovaikutuksessa toisiinsa. Tämän johdosta strategia on enemmän taitoa kuin tiedettä.¹¹⁰ Sodankäynnin ja teknologian kehittyminen luo tutkijoille uusia ongelmia määriteltäessä sen sisältöä ja rajoja. Klassisessa määritelmässä strategia on ymmärretty ylimmän tason tekijöiksi, mutta modernina aikana käsitteen määritelmään on tuotu strategisen korpraalin¹¹¹ kaltaisia tekijöitä, jotka toiminnallaan vaikuttavat koko sodan lopputulokseen.

2.1 Strategisen tason määritelmä

Sana **strategia** tulee kreikan kielen sanasta *strategos*; sotajoukon johtaja. Suurstrategian käsitettä vastaa eräissä maissa käytetty termi kokonaisstrategia. Strategiaa suunniteltaessa päämäärätietoisuus on tärkeää. Lopputuloksen pitää ohjata kaikkea siihen tähtäävää toimintaa. Päämäärään pyrkimisen pitää olla jatkuvaa.¹¹² Strategia on tutkimusalana niin laaja, että tutkimusmenetelmiä pitää olla useita. Alan tutkimuksessa voidaan käyttää sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia analyysejä. Matti Lappalaisen mukaan strategian tutkimuksessa voidaan käyttää mm. kansainvälisen politiikan, polemologian, historian, kansantaloustieteen, tilastotieteen ja futurologian tutkimusmenetelmiä¹¹³.

Asevoimien kontekstissa käytetään yleisesti taktista, operatiivista ja strategista tasoa kuvaamaan asevoimien toimintojen jaottelua. Aikaisemmin jako oli suppeampi, jolloin käytettiin vain taktista ja strategista tasoa. Clausewitz määrittelee strategian tämän päivän ajatteluun verrattuna suppeammin rajaten sen koskemaan vain sotilaallista toimintaa:

”...*strategia taas oppi taistelujen käyttämisestä sodan päämäärän saavuttamiseen*”¹¹⁴

¹¹⁰ Mahnken, Thomas G.: Strategic Theory. Teoksessa Strategy in the Contemporary World. An Introduction to Strategic Studies. Oxford University Press 2007, s.71.

¹¹¹ Barcott, Rye: The Strategic Corporal. Harvard Business Review 21.10.2010. [hbr.org/2010/10/the-strategic-corporal.html], viitattu 10.4.2017.

¹¹² Nieminen, Esko: Strategia. Strategian käsikirja. Sotatieteen laitoksen julkaisuja XXI. Sotatieteen laitos, Strategian toimisto, Helsinki 1983, ss.215–217.

¹¹³ Lappalainen, Matti: Strategian tutkimus, Strategian käsikirja. Sotatieteen laitoksen julkaisuja XXI. Sotatieteen laitos, Strategian toimisto, Helsinki 1983, ss.223–225.

¹¹⁴ Clausewitz, Carl von: Sodankäynnistä, Fälth & Hässler, Smedjebacken 1998, s.68.

Clausewitzin näkökulma oli painottunut sodanjohtoon ja hän käsittelee strategisia tekijöitä konkreettisilla osakokonaisuuksilla huomioiden myös johtamisen ja henkiset tekijät. Vastuu strategisen tason päätöksen tekemisestä on vaihdellut aikakausittain. Strategian olemuksen pohdintansa alussa Clausewitz viittaa ”aikaisemmin vallinneeseen tapaan”, jolloin strategia oli poliittisen johdon vastuulla. Clausewitzin omana aikana strategia taas oli sodanjohdon vastuulla, mitä hän piti hyvänä asiana. Hänen mukaansa vastuuta strategiasta ei voi luovuttaa poliittiselle johdolle kuin ainoastaan siinä tapauksessa että kabinetti (=hallitus) sijoittuu niin lähelle armeijaa, että sitä voidaan pitää tämän päämajana.¹¹⁵ Clausewitz ei kuitenkaan tarkemmin pohdi, mitä etuja saadaan strategisen tason asioiden jättämisellä pelkästään sodanjohdon vastuulle. Clausewitz käsittelee strategiaa melko tiukasti pelkästään sotilaallisessa kontekstissa jättäen poliittisen tarkastelun vähemmälle. Toisaalta omana aikanaan valtiojohdon suhde sotilaalliseen johtamiseen oli huomattavasti läheisempi, koska sodat olivat normaali ilmiö, niitä käytiin usein ja valtion johtaja (tyypillisesti kuningas) osallistui henkilökohtaisesti taisteluihin. Hän ei myöskään tunnista sodankäynnissä operatiivista tasoa, vaan määrittelee sodankäynnin kahteen tasoon: taktiseen ja strategiseen¹¹⁶. Aikakausien vaihtuessa jako strategian ja taktiikan välillä ei enää riittänyt ja syntyi operatiivisen tason käsite. Tutkimuksen myötä tasojätkä on tullut edelleen lisää, mutta perustekijät ovat osin säilyneet ennallaan. Colin S. Grayn mukaan strategia on perinteisesti määritetty kolmella tasolla. Klassinen jako on seuraava:¹¹⁷

1. Maantieteellinen ulottuvuus: maa, meri, ilma ja kyber;

2. Materiaalia ja aseita, joilla sotaa käydään: panssarijoukot, ydinaseet ja myös tietokoneet;

3. Sodan luonne: tavanomainen tai rajoitettu sota, epätavanomainen konflikti tai terrorismi.

¹¹⁵ Clausewitz: Sodankäynnistä, s.101.

¹¹⁶ Clausewitz: Sodankäynnistä, s.68.

¹¹⁷ Gray, Colin S.: Modern Strategy. Oxford University Press, Oxford, ss.23–25.

Gray on laajentanut tulkintaansa strategiasta edelleen ja tunnistanut siinä 17 ulottuvuutta.¹¹⁸ Jussi Jämsén on diplomityössään koostanut ulottuvuudet taulukkoon 1:

Ihmiset ja politiikka	Sotaan valmistautuminen	Varsinaiset sotatoimet
Ihmiset	Talous ja logistiikka	Sotilaalliset operaatiot
Yhteiskunta	Organisaatiot	Johtaminen (sotilaallinen ja poliittinen)
Kulttuuri	Sotilaalliset valmistelut	Maantieteelliset olosuhteet
Politiikka	Informaatio-operaatiot ja tiedustelu	Sodan kitka
Etiikka	Strategiat ja doktriinit	Vastustaja
	Teknologia	Aika

Taulukko 1: Jussi Jämsénin YEK55:n diplomityössään esittämä taulukko strategian ulottuvuuksista Colin S. Grayn mukaan.¹¹⁹

Grayn mukaan strategian ulottuvuudet eivät ole keskenään samanarvoisia, vaan niiden painoarvo vaihtelee. Hänen mukaansa jotkut osa-alueet voivat olla toisia heikompia, mutta siitä huolimatta on mahdollista menestyä. Tunnettuna esimerkkinä joukkojen taistelukyvyistä ja strategisen johtamisen epäsuhdasta hän mainitsee natsi-Saksan, jonka joukot taistelivat menestyksekkäästi, mutta sodan lopputulos päättyi silti Saksan tappioon.¹²⁰ Saksa hallitsi operatiivisen ja taktisen tason, mutta ne eivät riittäneet, koska strategia ei toiminut¹²¹. Reilua paria vuosikymmentä myöhemmin epäonnistunut strategia johti Yhdysvaltojen tappioon Vietnamin sodassa¹²². Sodassa sanotaan olleen kaksi rintamaa, joista ensimmäinen oli sotatoimialueella toisen ollessa kotimaassa poliittisella ja sosiaalisella tasolla¹²³. Aikakausien vaihdellessa eri osien painoarvot ovat muuttuneet. Teollisella aikakaudella painopisteen muodostivat klassiset tekijät kuten asevoimien materiaallinen vahvuus ja operaatiotaito. Informaatioaikakaudella taulukon vasemman sarakkeen tekijät ovat nostaneet painoarvoaan. Tiedonhallinta, monimuotoisten informaatiovirtojen hallitseminen ja hyväksikäyttäminen ovat nousseet tärkeään asemaan¹²⁴. Tietoon ja informaatioon liittyvien tekijöiden hallinta tulevat todennäköisesti korostumaan tulevaisuudessa. Analyysien laatiminen eri käyttötarkoituksiin on oma toimialansa. Kaikki toimialat tarvitsevat ennakkointia ja analyysyjä tulevaisuuden tarpeita varten.

Strategia voidaan myös määritellä sillaksi, joka yhdistää sotilaallisen voiman poliittiseen tarkoitukseen¹²⁵. Strategisen tason ongelmiin ei ole olemassa pelkästään sotilaallista vastausta¹²⁶.

¹¹⁸ Gray: *Modern Strategy*, ss.23–25.

¹¹⁹ Jämsén, Jussi: *Strategisen kulttuurin vaikutus Venäjän arktisten intressien turvaamisessa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 55:n diplomityö, Maanpuolustuskorkeakoulu 2011, s.9.

¹²⁰ Gray: *Modern Strategy*, ss.23–25.

¹²¹ Mahnken: *Strategic Theory*, s.68.

¹²² Mahnken: *Strategic Theory*, s.69.

¹²³ Mack, Andrew: *Why big nations lose small wars*. Teoksessa Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph (toim.): *Strategic Studies - A Reader*. Routledge 2008, s.309.

¹²⁴ Kerttunen, Mika: *Sotilasstrategia: Sotilasstrategian tutkimuksen perusteista*. Teoksessa Sivonen, Pekka 2013 (toim.) *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*, s.44.

¹²⁵ Gray: *Modern Strategy*, s.17.

Strategian tutkimus kansallisella tasolla ei ole täysin riippumatonta ja pyyteetöntä toimintaa. Pekka Sivosen mukaan:¹²⁷

”Strategiantutkimuksen päävirtaus pyrkii selvittämään kansainvälisen turvallisuuden tapahtumadynamiikkaa säännönmukaisuuksia ja syysuhteita paikantaen. Onnistumisen katsotaan mahdollistavan myös tulevan kehityksen ennakointia. Tässä tieteellinen intressi on perustutkimuksellinen, pragmaattinen intressi liittyy puolestaan haluun varautua riskeihin ja vaikuttaa tulevaan. Strategiantutkimuksella onkin normatiivisia tavoitteita. Niinpä Suomessa harjoitettava strategiantutkimus tavoittelee Suomen turvallisuusaseman vahvistamista.”

Strategiseen tasoon liittyy läheisesti **sotilasstrategian** käsite. Käsitteellä pyritään joskus erottamaan toisistaan asevoimien johdon valtiollisen tasan sotilaallisia asioita koskeva päätöksenteko niin sanotusta poliittis-strategisesta tasosta, jolla viitataan valtiollisen johdon turvallisuuspoliittista, koko valtiota koskeviin päätöksiin¹²⁸. Poliittis- ja sotilasstrategisen tasan erottaminen toisistaan auttaa myös tutkimustyössä ja antaa kehyksiä aihepiirin sisälle kuuluvien ilmiöiden käsittelyyn. Sotilasstrategisen tasan asioissa ovat aina mukana sotilaat ja niihin liittyvillä päätöksillä on aina vaikutusta asevoimien toimintaan ja tehtäviin. Sotilasstrategiaa voidaan luonnehtia myös pelkäksi suunnitteluksi, koska se on pelkkää ajattelua ja hahmottelua kun taas taktisen tasan toimijat toimeenpanevat strategian täytäntöön operaatioilla. Operaatiot ja taktiikka ovat siis strategian toimeenpanovälineitä.¹²⁹

Strategiaa voidaan luonnehtia myös prosessiksi. Terveen järjen ja kokemusten perusteella jopa nerokkainkin johtaja tarvitsee avukseen esikunnan, joka arvioi, työstää ja kehittää strategiaa. 1900-luvun kokemusten perusteella vain kohtuullisen monimutkainen järjestelmä pystyy laatimaan, kehittämään ja arvioimaan strategiaa. Strategian laatiminen vaatii rinnakkaisia näkemyksiä ja arviointia, jotta sen tekeminen onnistuisi.¹³⁰

Moltken määritelmän mukaan strategia on *”kenraalin käyttöönsä saamien keinojen käytännöllistä sovittamista, joiden tarkoituksena on saavuttaa asetettu tavoite”*.¹³¹

Liddell Hartin lyhyt määritelmä on: *”taito jakaa ja käyttää sotilaallisia välineitä poliittisen tavoitteen täyttämiseksi.”* Liddell Hart huomauttaa terävästi että strategia ei ole keskittynyt pelkästään joukkojen liikutteluun, kuten sen rooli on usein määritelty, vaan aikaan saatavaan

¹²⁶ Baylis ym: Strategy in the Contemporary World, s.5.

¹²⁷ Sivonen: Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen, s.141.

¹²⁸ Sipilä ja Koivula: Kuinka strategiaa tutkitaan, s.23.

¹²⁹ Gray: Modern Strategy, s.20.

¹³⁰ Gray: Modern Strategy, s.34.

¹³¹ Liddell Hart, Basil Henry: Strategy. Second Revised Edition. A Meridian Book. Meridian printing 1991, s.320.

vaikutukseen. Kun sotilaallista instrumenttia aletaan käyttää todellisessa taistelussa, astuu mukaan taktiikan määrite. Näitä kahta käsitettä ei voida täysin erottaa toisistaan, koska ne eivät pelkästään vaikuta, vaan myös sekoittuvat toisiinsa.¹³² Liddell Hart keskustelee myös *grand strategy*’n eli **suurstrategian** käsitteestä. Hänen mukaansa suurstrategia asemoituu strategian yläpuolelle ja se tarkoittaa toimeenpanon politiikkaa. Suurstrategian roolina on koordinoita ja suunnata kansakunnan tai valtioiden yhteenliittymän kaikkia resursseja kohti sodan poliittista tavoitetta. Tämä tavoite muodostaa perustan kaikelle toiminnalle. Suurstrategia sekä laskelmoi että kehittää kansakuntien taloudellisia resursseja ja henkilöstömääriä mahdollistaakseen taistelevien joukkojen toimintakyvyn. Myös moraaliset seikat otetaan huomioon. Kansalaisten tahtotilan vahvistaminen on yhtä tärkeää konkreettisemmin laskettavien seikkojen lisäksi. Edelleen suurstrategisissa puitteissa suoritetaan laskelmia voimavarojen jakamisesta asevoimien ja teollisuuden välillä. Voimavarojen jakaminen jatkuu edelleen puolustushaarojen välillä. Asevoimien taisteluvoima on vain yksi suurstrategian komponentti. Muita huomioon otettavia tekijöitä ovat mahdollisuudet heikentää vastustajan tahtoa rahoituksellisin, diplomaattisin, kaupallisin ja viimeisimpänä eettisin keinoin. Strategian ja suurstrategian erottaa toisistaan myös se, että strategian perspektiivi ei ulotu sodan päättymiseen jälkeiseen aikaan. Suurstrategian keinoin valmistaudutaan tulevaan rauhaan ja sen avulla säädellään käytössä olevia instrumentteja, jotta tulevan rauhan ajan turvallisuus ja vauraus eivät vaarantuisi.¹³³ Suurstrategia on kuitenkin nykyään jossain määrin vanhentunut käsite.

Suurstrategian alapuolelle Liddell Hart sijoittaa *Pure, or Military, Strategy*’n. Hän ei itsekään siis osannut päättää mitä termiä pitäisi käyttää. **Sotilasstrategian** käsite on hänen näkökulmastaan jo merkittävästi lyhyempi. Hänen mukaansa strategia (ilman etuliitettä!) riippuu ensisijaisesti lopputuloksen ja keinojen onnistuneesta laskelmoinnista ja koordinaatiosta. Näiden onnistunut yhteensovittaminen tuottaa voimien oikean tasapainotuksen – voimaa käytetään juuri sopivasti. Sodan luonteen ja yllätyksellisyyden johdosta sekä myös tieteellisen tutkimuksen puutteesta johtuen suurinkaan sotilaallinen kyvykkyys ei voi tuottaa täsmälleen oikeaa arvioita, joten onnistuminen asettuu jonnekin todellisen vastauksen lähetyville.¹³⁴

Liddell Hartin lähestymistapa strategiaan on varsin erittelevä. Strategian käsite ei rajaudu pois rintamalta, vaan sen tarkoituksena on rajoittaa taisteluiden määrä minimiin. Vaikka strategian tavoitteena olisikin ratkaiseva taistelu, siitä huolimatta tavoitteena pitää edelleen olla asetelmien luominen taisteluun omalta kannalta mahdollisimman edulliseksi. Onnistuneen strategian huipentuma on ratkaisun saavuttaminen ilman vakavia taisteluita. Ratkaisun tavoitteena ei

¹³² Liddell Hart: *Strategy*, s.321.

¹³³ Liddell Hart: *Strategy*, ss.321–322.

¹³⁴ Liddell Hart: *Strategy*, ss.322–323.

tarvitse olla voitto, vaan turvallisuuden säilyminen. Jos uhka pystytään poistamaan, tavoite on saavutettu. Liddell Hart päättelee että strategian tavoitteena on vastustajan sijoiltaan meno. Jos strategille (ottamatta kantaa onko hän sotilas vai poliitikko) on annettu valta etsiä tavoitteelle sotilaallista ratkaisua, hänen vastuullaan on tavoitella parhaita mahdollisia olosuhteita parhaan mahdollisen tavoitteen saavuttamiseksi. Hänen tavoitteensa ei niinkään ole tavoitella taistelua, vaan niin hyvää strategista asetelmaa, että jos asetelma ei itsessään tuota päätöstä, siitä seuraava taistelu tuottaa sen varmasti.¹³⁵

Strategia sisältää monia elementtejä, jotka ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toisiinsa. Colin S. Gray on tunnistanut viisi elementtiä, jotka tekevät strategiasta vaikeasti hallittavan lajin. Jo edempänä mainitun sijoittumisen politiikan ja sotilaallisen toiminnan väliin hän keskustelee neljästä muusta näkökulmasta, jotka ovat kiinteä osa strategian olemusta. Nämä tekijät ovat osittain aikakausista riippumattomia, mutta myös sidoksissa kehityksen mukanaan tuomin ilmiöihin. Strategia on luonteeltaan hyvin kompleksista. Onnistuneen strategian luominen ei takaa, etteikö vastustaja voisi kumota etua esimerkiksi maantieteellisten tekijöiden ansiosta. Strategian kouluttaminen on erittäin vaikeaa. Kyvykkäistä yksilöistä ei saada koulutettua strategisesti ajattelevia. Strategian käsitteeseen kuuluu kaikkien mahdollisten sotilaallisten keinojen käyttömahdollisuus. Sotilaallisten aspektien lisäksi pitää ottaa huomioon poliittiset ja yhteiskunnalliset tekijät. Suurten kokonaisuuksien hallinnassa epäonnistumisen todennäköisyys kasvaa ja hallittavat kokonaisuudet ovat niin suuria, että tapahtuvat virheetkin ovat mittakaavaltaan suuria. Viimeisenä tekijänä on vastustajan huomioiminen. Vastustaja on todennäköisesti älykäs ja päättäväinen, joten oman suunnitelman toteutuminen ei ole riippuvainen vain omista päätöksistä.¹³⁶

2.2 Tiedustelu strategisella tasolla

Strategiseen tasoon linkittyä strategisen tason tiedonhankinta ja tilannetietoisuuden muodostuminen. Taktisista syistä hankittavien tietojen tukiessa yleensä yhtä tai useampaa päätöstä, strategiset syyt ovat osa laajempaa tiedustelupolitiikkaa¹³⁷. Strategiseen tiedusteluun voidaan muodostaa useita erilaisia näkökulmia, mutta jos käytetään selkää kahtiajakoa, strateginen tiedustelu jakautuu poliittiseen ja sotilaalliseen osaan¹³⁸. Sotilastiedustelu joutuu kuitenkin tulkitsemaan tasoja tilanteiden ja tehtävien mukaan, kun tarkasteluun otetaan mukaan erilaisia dimensioita. Toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten maantieteellinen sijoittuminen ja kehitystrendit eri aikaväleillä ovat tekijöitä, joita pitää arvioida niiden strategisen merkityksen

¹³⁵ Liddell Hart: Strategy, ss.324–325.

¹³⁶ Gray, Colin S.: Why strategy is difficult. Teoksessa Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph (toim.): Strategic Studies - A Reader. Routledge 2008, ss.394–395.

¹³⁷ Paul: Tiedustelu 2000-luvulla, ss.59–60.

¹³⁸ Visuri: Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s.425.

perusteella. Strategisen tiedustelun tehtäväksi voi myös yksinkertaisesti määrittää maailmantilanteen seuraamisen ja johtopäätösten tekemisen yleensä julkisesti kaikkien saatavilla olevista tiedoista¹³⁹. Informaatio ja tietämys on jo Sun Tzun ajoista lähtien arvioitu tärkeimmäksi tekijäksi joiden avulla voidaan laatia paras mahdollinen strategia ja saada voitto sodassa¹⁴⁰.

Handbook of Intelligence Studiesin ensimmäisellä sivulla strategisen tiedustelun perusmääritelmä on: ”*Tietämys ja ennakkokäsitys ympäröivästä maailmasta - alkusoitto presidentin päätökselle ja toimeenpanolle*”.¹⁴¹ Yhdysvaltojen presidentin päätöksenteon tueksi ja perusteeksi tarkoitettu määritelmä on lyhyt ja laaja-alainen. Huomattavaa termissä on strategisen tason varaaminen valtion päämiehen tasolle: strategisen tason asiat ovat presidentin vastuulla. Yhdysvaltalainen määritelmä strategisesta tasosta on pääpiirteissään yhteneväinen suomalaisen käsityksen kanssa, jossa myös strategisen tason päätöksenteko asettuu presidentin ja valtiojohtoon tasalle. Handbook of Intelligence Studiesin mukaan strateginen taso voidaan määritellä maantieteellisesti käyttämällä paikallista ja globaalia tasoa: paikallisella tasolla kansakunnan turvallisuutta voivat uhata radikalisoituneet omat kansalaiset, vihamielisten tiedustelupalveluiden agentit tai terroristit. Maan rajojen ulkopuolella voi olla uhkia ja myös mahdollisuuksia.¹⁴²

Suomalaisen määritelmän mukaan ”*Sotilasstrategisen tilannekuvan muodostamiseksi ja ylläpitämiseksi tiedustelu- ja valvontajärjestelmä seuraa Suomen turvallisuusympäristön kehitystä, määrittää ympäristön muutokset ja tuottaa tietoa vallitsevasta tilanteesta. Järjestelmä antaa ennakkovaroituksen sotilaallisten uhkien kehittymisestä, jotta voidaan käynnistää tarvittavat vastatoimet. Sotilastiedustelun kohteena ovat pääosin valtiotoimijat, erityisesti ulkomalaiset sotilasorganisaatiot.*”¹⁴³

Maantieteellisen jaottelun lisäksi strategisella tiedustelulla voi olla lukuisia muita mahdollisia merkityksiä. Useimmiten sillä viitataan informaation eli konkreettiseen tuotteeseen joka on koostettu ja analysoitu tai myös arvioitu ja tulkittu. Tuotteen tarkoitus on luoda syvälinen ymmärrys vakautta heikentävistä tekijöistä kotimaassa tai poliittisista, taloudellisista, sosiaalisista tai sotilaallisista tilanteista maailmalla.¹⁴⁴

Yhdysvaltojen vuoden 2014 kansallisessa tiedustelustrategiassa strateginen tiedustelu määritellään seuraavasti: ”*Strateginen tiedustelu on prosessi ja tuote syvällisen kontekstin ja tietä-*

¹³⁹ Visuri: Turvallisuuspolitiikka ja strategia, s.425.

¹⁴⁰ Gray: Modern Strategy, s.35.

¹⁴¹ Johnson: Handbook of Intelligence Studies 2009. Alkuperäislähde: Office of Public Affairs, Central Intelligence Agency: Factbook on Intelligence, p.13. September 1991.

¹⁴² Johnson: Handbook of Intelligence Studies, s.1.

¹⁴³ Puolustusministeriö: Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja, s.26.

¹⁴⁴ Johnson: Handbook of Intelligence Studies, s.1.

myksen ymmärryksen kehittämiseksi. Sillä tuetaan kansallisen turvallisuuden päätöksentekoa. Strategisen tiedustelun osuus alkaa toiminnon päätarkoituksen määrittämisellä: Tuottaa strategista tiedustelua (tiedustelutietoa) pysyvistä mielenkiinnon aiheista lisäämään ymmärrystä ja mahdollistamaan etuasema päätöksenteossa. Strategisen tiedustelun perusteet ovat valtioiden ja ei-valtiollisten toimijoiden historian, kielen ja kulttuurin ymmärtämisessä, niiden johtajissa ja vastustajissa, tavoitteissa, huolenaiheissa, kuten myös luonnonvaroissa, teknologiassa ja kansainvälisissä seikoissa.” Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisö hallitsee elintärkeitä kansallisen tiedustelun aiheita tutkimuksella, tietämyksen kehittämällä, ulottamalla pidemmälle ja kehittämällä toimintamenetelmiä tarjotakseen syvällisen kontekstin suurelle poliittisten ja strategisten toimijoiden määrälle.¹⁴⁵

Tiedusteluyhteisölle on määritetty kolme päätehtävää edellä mainittujen vaatimusten täyttämiseksi:¹⁴⁶

1. *Strategisen toimintaympäristön ymmärryksen syventäminen jotta tiedusteluyhteisön asiakkaat voivat tavoitella kansallisia turvallisuus, - operaatio- ja aihekohtaisia tavoitteita;*
2. *Päästä käsiksi ja arvioida muiden maiden kyvykkyksiä, toimia ja aikomuksia, jotta tiedusteluyhteisölle muodostuu parempi näkemys ja varmuus;*
3. *Tarjota syvällisiä, kontekstuaalisia ja objektiivisia analyyseja sekä asiantuntemusta tukemaan Yhdysvaltojen kansallista turvallisuuspolitiikkaa ja strategiaa.*

Yhdysvaltojen kansallisessa tiedustelustrategiassa strategisen tiedustelun jälkeen seuraavana toimintona tulee **ennakoiva tiedustelu**, *Anticipatory Intelligence*. Ennakoivan tiedustelun tehtävän tarkoitus määritellään seuraavasti: ”Tunnistaa, ennakoida ja varoittaa kehittyvistä olosuhteista, trendeistä, uhkista ja mahdollisuuksista jotka mahdollisesti vaativat nopeaa muutosta kansallisessa turvallisuusrakenteessa, prioriteeteissa tai painotuksissa”. Ennakoiva tiedustelu toimintona määritellään seuraavasti: ”Ennakoiva tiedustelu on keräys- ja analyysitoimintojen tuote, joka keskittyy kehityslinjoihin, tapahtumiin ja muuttuviin olosuhteisiin, jonka tarkoitus on tunnistaa ja hahmottaa potentiaaliset tai uhkaavat epäjatkuvuudet, merkittävät tapahtumat, mahdolliset tilaisuudet tai uhat Yhdysvaltojen kansallisia intressejä kohtaan.”¹⁴⁷

¹⁴⁵ Office of the Director of National Intelligence: The National Intelligence Strategy of the United States of America 2014, s.7. [www.dni.gov/files/documents/2014_NIS_Publication.pdf], viitattu 17.3.2017.

¹⁴⁶ Office of the Director of National Intelligence: The National Intelligence Strategy of the United States of America 2014, s.7.

¹⁴⁷ Office of the Director of National Intelligence: The National Intelligence Strategy of the United States of America 2014, s.7.

Näistä perusteista tiedustelu yhteisölle johdetaan kolme pääkokonaisuutta:¹⁴⁸

1. *Luodaan kykyjä dynaamiseen horisontin keilaamiseen ja löytöihin arvioimaan muuttuvia ja kehittyviä olosuhteita ja asioita, joilla voi olla vaikutusta Yhdysvaltojen kansalliseen turvallisuuteen;*
2. *Syvennetään ymmärrystä olosuhteista, asioista ja kehityslinjoista jotta pienet muutokset havaitaan. Arvioidaan niiden mahdollisia suuntia ja ennustetaan niiden vaikutuksia Yhdysvaltojen kansalliseen turvallisuuteen minkä kautta luodaan mahdollisuuksia hälyttämiseen tai varoittamiseen;*
3. *Kehitetään integroituja kykyjä luoda varoituksia tiedustelu yhteisön sisällä ja tarjota ajantasaisista ja oikeaa varoitustietoa asiakkaille.*

Yhdysvaltalaisessa määrittelyssä strategisella tasalla käytetään hieman tarkempaa jaottelua. Ennakoivan tiedustelun määritelmän tarpeena on todennäköisesti tiedusteluorganisaation suuret resurssit, minkä johdosta tehtäviä pystytään jaottelemaan tarkemmin verrattuna suomalaisen määritelmään.

Tiedusteluorganisaatioiden sisäänrakennettuna ongelmana on niiden velvollisuus antaa varoitus ja hälytys päätöksentekijöille. Varoituksen antamiseen liittyy useita ongelmia. Milloin tiedusteluorganisaatio on varma, että hälytys pitää antaa? Mitkä ovat mittarit hälytyksen kriteerien täyttymiselle? Väärän hälytyksen antaminen rasittaa asevoimia ja koko päätöksentekoketjua ja voi johtaa kohtalokkaihin seurauksiin. Tiedusteluorganisaatiolla saattaa olla myös rasitteenaan aikaisemmin annettuja vääriä hälytyksiä, jolloin kynnyks hälytyksen tekemiseen saattaa olla korkea. Tiedusteluorganisaation saattaa olla hankala todistaa arvioitaan oikeaksi ja riippuen päätöksentekijöiden suhteesta tiedustelun tuottajiin, varoituksen antaminen ja huonojen uutisten kertominen voi olla vaikeaa. Päätöksentekijällä saattaa olla myös omien kontaktiensa kautta hankkimaa tietoa, joka on tarkempaa kuin tiedusteluorganisaation tuottama tieto¹⁴⁹.

Strategisella tasolla toimittaessa avoimet lähteet ovat ensisijaisia tiedonlähteitä. Robert David Steelen mukaan avoimet lähteet tarjoavat seuraavia merkittäviä etuja¹⁵⁰:

1. *”Vastustajan aikomuksista saadaan merkkejä ja varoituksia, minkä ansiosta on mahdollista saada itselle sotilaallinen etulyöntiasema. Lähi-idän tilannetta arvioitaessa paikalliset sanomalehdet ovat useimmiten, joskaan ei aina, parempi tapa arvioida tilanteiden kehittymistä verrattuna salaisiin lähteisiin, koska jäljempänä mainitulla tavalla laadituissa raporteissa voi olla vähemmän lähteitä ja niihin saattaa vaikuttaa*

¹⁴⁸ Office of the Director of National Intelligence: The National Intelligence Strategy of the United States of America 2014, s.7.

¹⁴⁹ Johnson: Preface to a Theory of Strategic Intelligence, s.654.

¹⁵⁰ Steele, Robert David (1997): Open Source Intelligence: What Is It? Why It Is Important to Military? [http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040320/fb893cded51d5ff6145f06c39a3d5094/OSS1997-02-33.pdf], viitattu 25.1.2017.

raportin kirjoittajan omat painotukset. Erityisesti kulttuuriin ja demografiaan liittyvillä alueilla avoimet lähteet ovat hyödyllisiä, koska siviili- ja sotilastiedustelu ei yleensä tunne näitä osa-alueita.”

2. *”Demografisten ja yhteiskunnallisen kontekstin tuntemuksen hankkiminen on oleellista, koska sillä voi olla merkitystä puolustustarvikkeiden suunnitteluun ja hankintaan. Esimerkkinä tästä on ilmailuteollisuus. Useimmissa maissa lentokoneet suunnitellaan siten, että niiden suorituskyky optimoidaan ”standard day” -termillä tunnettavan 60–70°F (15,6–21,1°C) lämpötilan ja vakio-ilmankosteuden mukaan. Kun sotilaslentokoneilla operoidaan kolmannen maailman alueella, törmätään ongelmaan jossa huomataan että lentokoneet kantavat vain puolet kuormastaan ja lentävät puolet normaalista toimintamatkastaan, koska kolmannessa maailmassa ”standard day” tarkoittaa kuumaa, yli 80°F (26,7°C) ilmaa ja korkeaa ilmankosteutta. Jos lentokoneen suorituskykyä ei voida optimoida kuumiin olosuhteisiin, koneiden käytöstä vastaavan komentaja pitää ainakin luottaa siihen että koneiden käyttöohjeet sovitetaan vastaamaan paikallisia olosuhteita siten, että niiden avulla voidaan toimia paikan päällä.”*
3. *”Julkisiin lähteisiin perustuen voidaan laatia uhkaa käsitteleviä raportteja, jotka ovat tarkoitettu erityisesti julkiseen käyttöön. Tämän tyyppisillä raporteilla voidaan ohjata julkista mielipidettä ja poliittista tukea asevoimille sisältäen myös poliittisen toiminnan suunnittelun.”*

2.3 Avoimien lähteiden tiedustelun merkityksestä

Nykyaikaisesti järjestetyn OSINT-toiminnan juuret ovat toisen maailmansodan aikaan toimineissa Yhdysvaltojen asevoimien Foreign Broadcast Information Service’ssä (FBIS), joka aloitti toimintansa vuonna 1941. FBIS:n hankkiman informaation tehtävänä oli tukea operaatioita sodan aikana. Toisen maailmansodan alusta lähtien Yhdysvalloilla ja Isolla-Britannialla ovat olleet maailman kattavimmat medianseurantapalvelut.¹⁵¹ Vuonna 2005 FBIS uudelleenorganisoi Open Source Center’iksi (OSC). Se toimii CIA:n tiloissa mutta kuuluu kansallisen tiedustelujohtaja Director of National Intelligence alaisuuteen.¹⁵² Kylmän sodan aikana myös rautaesiripun toisella puolella suoritettiin OSINT-tiedustelua. Itä-Saksan kansallinen turvallisuusviranomais Stasi analysoi kuukaudessa 1 000 läntistä lehteä ja 100 kirjaa¹⁵³.

Avoimien lähteiden merkitystä valmiissa tiedustelutuotteessa on yritetty arvioida paljon. Aiheesta ja puhujasta riippuen, merkityksen on arvioitu olevan mitättömästä 80 - 90 %:iin.¹⁵⁴

¹⁵¹ Leetaru, Kalev: The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008 (U). Studies in Intelligence Vol. 54, No. 1 (Extracts, March 2010). [<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/volume-54-number-1/PDFs-Vol.-54-No.1/U-%20Studies%2054no1-FBIS-BBC-Coverage-Web.pdf>], viitattu 17.3.2017.

¹⁵² Clark: Intelligence Collection, s.40.

¹⁵³ Schaurer, Florian ja Störger, Jan: The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT). The Intelligence Journal of U.S. Intelligence Studies. Winter / Spring 2013, s.53.

¹⁵⁴ NATO Open Source Reader, s.10. Katso myös viiteluettelossa mainittu A. Bestin ja Alfred Cummingin Open Source Intelligence (OSINT): Issues for Congress -raportin sivu CRS-4, jossa viitataan Donna O’Harrenin joulukuussa 2006 Naval Postgraduate Schoolissa kirjoittamaan opinnäytteeseen Opportunity Knocking: Open Source Intelligence For the War on Terrorism. O’Harren mainitsee opinnäytteessään Defense Intelligence Agencynt entisen johtaja Samuel V. Wilsonin sanoneen että tiedustelutiedoista 90 % saadaan julkisista lähteistä. O’Harrenin opinnäytettä ei ole saatavilla julkisesti.

Neuvostoliitto vetäytyi Afganistanista helmikuussa 1989. FBIS:n analyytikot olivat ensimmäisen kerran raportoineet Neuvostoliiton mahdollisista vetäytymisaikeista jo toukokuussa 1985.¹⁵⁵ Kun CIA seurasi Neuvostoliiton romahtamista, 80 % informaatiosta saatiin julkisista lähteistä¹⁵⁶. Yhdysvaltojen puolustushallinnossa kiinnostus avoimien lähteiden käyttöön oli huomattavasti kohonnut vuonna 2008, jolloin Wikipedian suljettu viranomaisversio Intellipedia oli käytössä vasta toista vuotta. Tuolloin Intellipedialla oli 35 000 rekisteröitynyttä käyttäjää ja 200 000 sivua informaatiota.¹⁵⁷

Asevoimien tiedustelu on perinteisesti painottunut luottamuksellisiin menetelmiin. Tiedustelutiedot ovat hankittu teknisillä menetelmillä, kuten signaali- ja kuvaustiedustelulla sekä salaisilla asiamiehillä. Nämä menetelmät ovat olleet pääasiallisia toimintatapoja. Salaisilla menetelmillä hankituista tiedoista on haluttu pitää tiukasti kiinni ja niiden jakelua on rajoitettu. Tiedon salassapito on kiertynyt vahvasti tietoa -ajattelun ympärille. Tiedusteluorganisaatiot ovat perinteisesti olleet asevoimien salaisimpia osia, jotka ovat aina tiukasti suojelleet omaa toimintaansa. Ennen digitaalisen tiedonvälityksen nopeaa laajentumista tiedusteluorganisaatioiden hankkimat tietomäärät olivat rajallisempia kuin nykyään, minkä johdosta tiedon hallinnointi oli helpompaa. Nykytilanteessa harkittavaksi jää, kuinka paljon operatiivinen päätöksenteko ja toiminta kärsii tiedon kankeasta ja varjelevasta hallinnoinnista.

Tämän päivän turvallisuusympäristö eroaa merkittävästi aikaisemmasta. Toimijoita ja asiakokonaisuuksia on enemmän, minkä johdosta kompleksisuus on lisääntynyt. Aseiden tuhovoima on lisääntynyt ja yhteiskunnat ovat muuttuneet avoimemmiksi ja sitä kautta myös haavoittuvaisemmiksi.¹⁵⁸

Jason Brownin vertailumalli taulukossa 2 havainnollistaa avoimien ja luottamuksellisten lähteiden eroja. Tiedonhankinnassa taulukon käyttömahdollisuuksia voi olla tavoitteiden arvioiminen. Jos tietoja pitää hankkia nopeasti, avoimien lähteiden käytöllä saadaan hyvä suhde käytetyn ajan ja tulosten välillä. Pitkäaikaisessa seurannassa molemmilla tiedustelulajeilla on hyviä puolia. SIGINT-menetelmien parhaita puolia on tietoisuus seurattavasta kohteesta ja sen ominaisuuksista. Tällöin seuranta on kohdistettua ja painottunutta. Avoimien lähteiden käytön seurantaan kuuluu perusoletuksensa jatkuva uusien lähteiden etsiminen. Teollisella aikakaudella avoimien lähteiden seuranta oli hidastempoisempaa ja rajoittui suurelta osin painettuun

¹⁵⁵ NATO Open Source Reader, s.56.

¹⁵⁶ NATO Open Source Reader, s.56.

¹⁵⁷ Kingsbury, Alex: Spy Agencies Turn to Newspapers, NPR, and Wikipedia for Information. U.S. News 12.9.2008. [www.usnews.com/news/national/articles/2008/09/12/spy-agencies-turn-to-newspapers-npr-and-wikipedia-for-information], viitattu 18.1.2017.

¹⁵⁸ Sands, Amy: Integrating Open Sources into Transnational Threat Assessments. Teoksessa Sims, Jennifer ja Burton, Gerber (toim.): Transforming U.S. Intelligence. Georgetown University Press, Washington D.C. 2005, s.63.

mediaan. Informaatioaikakaudelle tyypillinen piirre seurannassa on jatkuva uusien lähteiden etsintä Internetin alati muuttuvan sisällön johdosta. Mahdollisuus uusien lähteiden löytämiseen saattaa luoda tilanteen, jolloin olemassa oleviin ja sinänsä riittävän hyviin lähteisiin ei keskitytä tarpeeksi, vaan mielenkiinto kohdistuu uusiin ja mahdollisesti vielä parempiin lähteisiin.

	LÄHDETYYPPI	
	AVOIN	LUOTTAMUKSELLINEN
Pääsymahdollisuus tietoihin	Vapaa	Rajoitettu
Kustannukset	Halpaa	Kallista
Luotettavuus	Tuntematon	Tiedetty
Lähteiden luonne	Riippumattomia	Hallittuja
Tarkasteltavan lähteen rakenne	Ei rakennetta	Rakenne tunnistettavissa
Riskitaso	Matala	Korkea
Lähestymistapa	Vähiten tungettelevaa	Eniten tungettelevaa
Kohde tarkasteltuna ulkopuolelta	Avoim	Salattu

Taulukko 2: Avointen ja luottamuksellisten lähteiden vertailua Jason Brownin mukaan.¹⁵⁹

Asevoimat ovat perinteisesti koulutettu, varustettu ja organisoitu tavanomaiseen sodankäyntiin, minkä johdosta on ajateltu että kaikki tiedustelutieto tulee luokiteltuja ja vakiintuneita tietokanavia pitkin. Tämän johdosta komentorakenteita, johtamisjärjestelmiä, tietojärjestelmiä ja tiedustelujärjestelmiä ei ole suunniteltu joustavasti liitettäväksi yhteen muiden puolustushaarojen ja kumppaneiden, erikoisjoukkojen, salaisia tehtäviä suorittavien erikoisryhmien välillä sekä lukuisten yksityisen sektorin ja ei-sotilaallisten hallinnonalojen kanssa, jotka voivat tuottaa OSINT-tietoja komentajalle.¹⁶⁰

Avoimet lähteet tarjoavat parempia mahdollisuuksia tiedustelutiedon välittämiseen toimittaessa uudenlaisissa operaatioissa. Salattujen tietoyhteyksien rakentaminen kumppaneiden välillä voi olla hidasta, mutta alimman tason turvaluokiteltu tiedusteluraportti voidaan lähettää sähköpostilla. Tällöin ei tarvita suojattuja tietoyhteyksiä ja erityisjärjestelyjä kumppaneiden välillä. Operaatioiden toteutuksen kannalta on olennaista saada ja jakaa mahdollisimman paljon käyttökelpoista tietoa. OSINT-tiedot ovat myös hankittu eettisesti kestäväällä tavalla, joskin ongelmia on tunnistettu¹⁶¹ tälläkin alueella. Kansainvälisessä kontekstissa ajateltuna työnjako samassa operaatioissa toimivien maiden välillä antaa synergiaetuja. Avoimien lähteiden seu-

¹⁵⁹ Wing, Ian: Optimising Open Source Information Sharing in Australia: Report and Policy Prescription, ss.18–19. Esitetty Pacific Information-Sharing Forum (Pacinfo '99) -seminaarissa Kalifornian Montereyssa Yhdysvalloissa 7.-10.2.1999. Seminaariesityksen alkuperäislähde: Brown, Jason: Open Source Information and the Intelligence Based Decision Model -seminaarisesitelmä Optimising Open Source Information -seminaarissa Australian Canberrassa 7.-8.10.1998.

¹⁶⁰ Steele: Open Source Intelligence: What Is It? Why It Is Important to Military? s.337.

¹⁶¹ Hu, Evanna: Responsible Data Concerns with Open Source Intelligence. Responsible Data Forum 14.11.2016. [responsibledata.io/responsible-data-open-source-intelligence/], viitattu 18.1.2017.

rantavastuita voidaan jakaa eri maiden ja toimijoiden välillä. Asiantuntemus eri aiheista nousee olennaiseen rooliin, jolloin toimijat voivat tuottaa tiedusteluraportteja omilta erityisosamisalueiltaan. Tämän tyyppinen työnjako toimii hyvin operaation sijoittuessa sellaiselle alueelle, josta millään operaatioon osallistuvalla maalla ei ole erityistuntemusta.

Avoimet lähteet ovat ensisijaisia hankittaessa uutta tietoa. Merkityksellisten asioiden julkaisu avoimissa lähteissä muodostaa uusia tietotarpeita. Avoimista lähteistä saattaa löytyä sellaisia aiheita, jotka ovat niin tärkeitä, että niitä pitää tutkia muilla tiedustelumenetelmillä.¹⁶² Avoimista lähteistä hankittavilla tiedoilla voidaan muodostaa kehys laajemmalle, salaisin tiedustelumenetelmin tuotettavalle tutkimukselle. Yhdysvaltojen sotilastiedustelu on pitkään ylläpitänyt Basic Encyclopedia -nimistä dokumenttia, joka sisältää perustietoja sellaisista kiinteistä kohteista, joilla mahdollisesti on sotilaallista merkitystä. Dokumentissa on tietoja myös neutraaleista kohteista kuten julkista toimipaikoista ja sairaaloista.¹⁶³ Avoimet lähteet ovat parhaimmillaan etsittäessä signaaleja ja vihjeitä uusista, myöhemmin merkittäväksi nousevista asioista. Avoimet lähteet ovat mielenkiintoisia myös sen johdosta, että niiden kautta hankittavaa tietoa ei ole alun perin tarkoitettu tukemaan kansallisen turvallisuuden tavoitteita¹⁶⁴.

Kriisinhallintaoperaatiot ja niihin valmistautuminen osoittavat hyvin avoimen tiedustelutiedon merkityksen. Päätettäessä operaatiosta ja valmistauduttaessa siihen, avoimet lähteet ovat ensisijainen tapa hankkia informaatiota kohdealueesta. Avoimista lähteistä pystytään hankkimaan suurin osa alkuvaiheessa tarvittavista tiedoista. Ennakkomerkit mahdollisesti kehittyvästä kriisistä voivat liittyä esim. ruoan saatavuuteen¹⁶⁵. Sotilaallisesti merkittävien tietojen lisäksi tarvitaan tietoja useista eri toimintaan vaikuttavista tekijöistä, kuten juomaveden saatavuudesta ja tarttuvista taudeista. Nämä kaikki ovat sellaisia tietoja, joita on vaikeaa hankkia muilla tiedustelulajeilla. Avointen lähteiden tiedustelumenetelmiä voi soveltaa kaikissa operaatioon liittyvissä tiedonhankintaa koskevissa kysymyksissä. Rajoitteeksi tiedonhankinnan kannalta voi muodostua kohdealueen heikko Internet-kattavuus¹⁶⁶, jolloin halutuista kiinnostuksen kohteista ei lähtökohtaisesti ole saatavilla samaan tapaan tietoa kuten länsimaissa. Perustiedot löytyvät nopeasti, mutta tarkempiin tietopyyntöihin vastaaminen voi osoittautua vaikeammaksi.

¹⁶² NATO Open Source Reader, s.5.

¹⁶³ Clark: Intelligence Collection, s.20.

¹⁶⁴ Stottlemeyre, Steven A.: HUMINT, OSINT or Something New? Defining Crowdsourced Intelligence. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 28:3, 2015, s.585.

¹⁶⁵ Kokko, Tuomas: YK: Ruokakriisi uhkaa kymmeniä miljoonia ihmisiä. Helsingin Sanomat 8.8.2016, s.A21.

¹⁶⁶ Internet World Stats. [www.internetworldstats.com/stats.htm], viitattu 13.4.2017.

Yksityissektorilla OSINT on yksi tärkeimpiä menetelmiä tiedonhankinnassa¹⁶⁷ ja arvioitaessa kilpailijoita. Liike-elämässä ei voi käyttää laittomia menetelmiä tai vakoiluksi määriteltäviä keinoja, mutta OSINT-menetelmien käyttö on vapaata.¹⁶⁸ Liiketoiminnassa markkinoiden analysointi ja kilpailijoiden arviointi on periaatteiltaan pitkälle saman tyyppistä kuten asevoimissa. Menestyminen liiketoiminnassa edellyttää toimintaympäristön tuntemusta ja tulevien tilanteiden ennakkointia.

Tiedusteluraporttien laatimisen prosessi alkaa yleensä asiakkaan aloitteesta. Asiakkaalla on tietopyyntö (Request For Information, RFI), joka käynnistää tiedusteluprosessin. Asiakkaalla tarkoitetaan tässä kontekstissa sotilasorganisaatiossa olevaa toista toimijaa, tyypillisesti komentajaa. Komentajan tarpeet liittyvät suoraan mahdollisen vastustajan sodankäyntikykyyn ja lukuisiin siihen liittyviin näkökulmiin. Asiakas voi olla myös rinnakkainen toimija tai organisaatio, joka tarvitsee tiedustelutukea. Esimerkkinä samassa organisaatiossa työskentelevä asiakas voi olla logistiikkatoimialan edustaja, joka tarvitsee olosuhdetietoja operaatioalueesta. Logistiikkatoimialan edustajan tietotarpeet liittyvät operaatioalueen sääolosuhteisiin, tiestöön ja muuhun rakennettuun infrastruktuuriin. Tiedustelutuote voi olla myös tiedusteluorganisaation omasta aloitteestaan tuottama. Tiedusteluorganisaation itse luomat raporttityypit voidaan jakaa kolmeen kategoriaan:¹⁶⁹

1. *Analysoijalähtöinen: Perustuu asiakkaan ja aiheiden tuntemukseen*
2. *Tapahtumalähtöinen: Tuote laaditaan ajankohtaisten ja tärkeiden tapahtumien johdosta*
3. *Suunnitelmalähtöinen: Kohteena oleva aiheesta laaditaan ennalta suunnitellun aikataulun mukaan raportti.*

Strateginen tilanteenarviointi on johtamistoimintaan kuuluva jatkuva prosessi, jonka tarkoituksena on tuottaa tiedollisia perusteita sekä poliittista että sotilaallista päätöksentekoa varten. Lähtökohtana strategiselle tilanteenarvioinnille on aina turvallisuuspolitiikan päämäärä ja siitä edelleen johdettu maanpuolustuksen tehtävä.¹⁷⁰

Tiedusteluorganisaatiolle muodostuu asemansa johdosta tietynlainen piilovaikuttajan rooli. Tiedustelun edustajien tehtävänä on kertoa päättävässä asemassa oleville mahdollisimman oikeaa ja neutraalia tietoa toimintaympäristöstä ja sen muutoksista. Yritys olla neutraali on kuitenkin pohjimmiltaan tuomittu epäonnistumaan. Raportointi on aina kuitenkin lähtöisin analysoijan työpöydältä ja jo aiheen valinnalla alkaa asiakkaan ohjaus. Ohjaus voi olla tiedos-

¹⁶⁷ Breakspear: Intelligence and National Security Vol.28, No.5, s.687.

¹⁶⁸ Gibson, Stevyn: Open source intelligence. The RUSI Journal 149, February 2004, ss.16–22.

¹⁶⁹ NATO Open Source Intelligence Handbook, s.7.

¹⁷⁰ Visuri: Turvallisuuspolitiikka ja strategia, ss.461–462.

tamatontakin. Tiedusteluorganisaatiolta vaaditaan hyvää koulutusta ja puolueettomuutta, jotta se pystyy raportoimaan asiakkaalle neutraalisti ja viestittämään sanomansa ilman painotuksia. Tiedustelun raportoinnin pysyviin ongelmiin kuuluu asiakkaan halu kuulla haluamia asioita, jolloin asiakas alkaa torjua asioita, joita ei halua kuulla. Ongelma saattaa syntyä hitaasti, jolloin tiedusteluorganisaatio ei tunnista vääristymää raporteissaan. Asiakas saattaa myös alkaa itse toimimaan tiedustelutoimijana, jos hän kokee osaavansa asiat yhtä hyvin kuin varsinainen organisaatio. Myös tyytymättömyys tiedusteluorganisaation tuotteisiin tai asiakkaan kiireinen aikataulu saattaa johtaa omatoimiseen tiedusteluun¹⁷¹. Tiedustelu sivuutetaan myös jos se tuo epämukavia uutisia tai sillä ei ole mitään uutta kerrottavanaan. Ensiluokkaiset analyysoijat kuitenkin raportoivat hankitut tulokset, olivatpa ne vastaanottajalle mieluisia tai ei¹⁷². Tiedusteluorganisaatiolta vaaditaan kykyä sopeuttaa ajatteluaan. Päätöksentekijöiden tarpeita pitää pystyä ennakoimaan. Kun (poliittinen) päätöksentekijä on tunnistanut tietotarpeensa, tiedustelun on usein enää myöhäistä antaa vastetta hankkimalla uusia lähteitä tai nostamalla analysointikykyään.

Tiedustelun aseman ongelmallisuutta ja sen tuottamien tietojen käytettävyyttä tapauksen tai tilanteen eri vaiheissa voidaan kuvata taulukon 3 mukaan:¹⁷³

Vaihe	Tiedustelun asema
Tapaus on juuri alkamassa	Ei tarvetta tiedoille
Päätöksentekohetki	Tarvetta vain taustatiedoille
Päätös tehty	Vain päätöstä tukevat tiedot kiinnostavat

Taulukko 3: Tiedustelun asema suhteessa päätöksenteon eri vaiheisiin.

Tiedusteluorganisaatio ei periaatteessa koskaan kykene täysin vastaamaan sille asetettuihin vaatimuksiin. Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisön ja muidenkin suurten tiedustelupalvelujen epäonnistuminen ydin- ym. aseiden etsimisen kanssa ennen Irakin sotaa 2003 osoitti, että hienostuneet ja pitkälle kehitetyt tiedustelumenetelmät eivät pysty takaamaan luotettavaa lopputulosta. Tiedustelulla on taipumus olla epävarma toimiala.¹⁷⁴ Tiedusteluprosessiin osallistuvien osapuolien pitää tuntea hyvin omat vastuunsa. Analysoinnista vastaavien toimijoiden pitää myös oppia antamaan tiedon kerääjille oikeantyyppisiä tehtäviä¹⁷⁵.

¹⁷¹ Dupont: Intelligence and the National Security 18:4 2003, s.24.

¹⁷² Odom, William E.: Intelligence Analysis. Intelligence and National Security, Vol.23, No.3, June 2008, s.326.

¹⁷³ Moore, David T. ja Krizan, Lisa: Core competencies for intelligence analysis at the national security agency. Julkaisussa Swenson, Russell G. (Editor): Bringing intelligence about Practioners Reflect on Best Practices, s. 97. Joint Military Intelligence College, May 2003. Alkuperäislähde: Treverton, George F.: Reshaping National Intelligence for an Age of Information. Cambridge University Press, UK 2001, s.10.

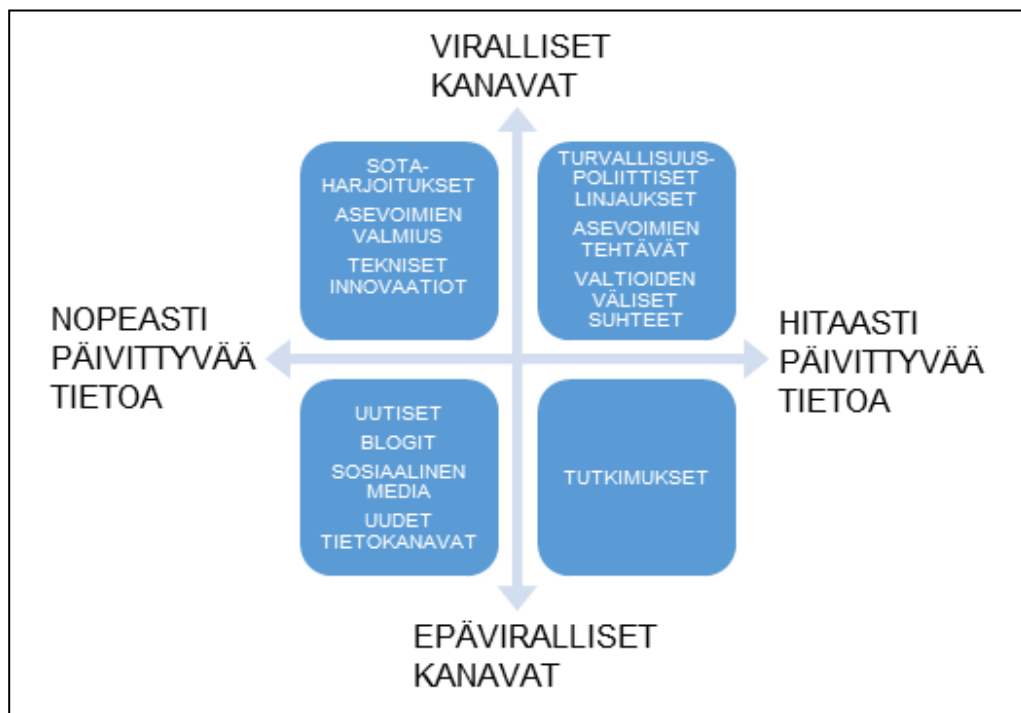
¹⁷⁴ Mahnken: Strategic Theory, s.77.

¹⁷⁵ Odom: Intelligence Analysis, s.325.

Tiedonhakuprosessi voidaan kuvata myös passiivisena tai aktiivisena. Passiivisella etsinnässä tietokanavia seurataan ilman määrättyä mielenkiinnon kohdetta. Kun kiinnostava aihe löytyy, sitä voidaan alkaa tarkemmin seuraamaan. Passiivinen haku voidaan ulottaa moniin erilaisiin lähteisiin, joita seurataan rutiininomaisesti. Hakumenetelmän piirteisiin kuuluu että saattaa kulua pitkiäkin aikoja ilman merkittäviä havaintoja. Aktiivisella haulla etsitään jotain tiettyä määriteltyä kohdetta tai tietoa. Tällöin tiedonhaussa keskitytään erikseen määritettyihin teemoihin tai lähteisiin. Kun mielenkiinnon kohde on tarkasti rajattu, voidaan hakuprosessia tehostaa ja nopeuttaa. Aktiivisen hakumenettelyn ominaispiirteisiin kuuluu myös mahdollisuus tarvittaessa keskeyttää hakeminen, mikäli haluttua tietoa ei löydy. Jos aktiivisesta etsinnästä huolimatta haku ei tuota tuloksia, voidaan etsintä keskeyttää tuloksettomana ja suunnata resurssit muihin kohteisiin.

Tietojen hankkimista avoimista lähteistä voi hahmottaa kuvan 4 nelikentällä. Kohteena olevasta valtiosta on saatavilla sen itsensä tuottamia virallisia tietoja ja muiden toimijoiden tuottamia epävirallisia tietoja. Tiedot päivittyvät aiheesta riippuen hitaasti tai nopeasti. Virallisista kanavista hankittaviin tietoihin kuuluu mm. turvallisuuspoliittiset linjaukset ja asevoimien tehtävät, joita yleensä tarkastetaan harvoin. Akateemisessa keskustelussa tutkimus taas ei omaa virallista asemaa tiedon tuottajana, mutta tuloksia tulee hitaasti ja ne harvoin muuttavat kokonaiskuvaa, vaan ennemminkin tarkentavat olemassa olevaa kokonaisuutta ja tuovat uusia näkökulmia. Nopeasti päivittyviin tietoihin virallisella osalla lukeutuvat mm. sotaharjoitukset. Harjoitusten ajankohta, alueet ja painopisteet kertovat valtion sotilaallisen voiman käytön painopistealueista. Asevoimien valmius kuuluu myös dynaamisesti muuttuviin tekijöihin. Valmiutta pystytään nopeasti säätämään ja se on helppo havaita ulkopuolelta. Nopeasti päivittyviin epävirallisiin tietoihin lukeutuvat ajankohtaiset katsaukset, analyysit, uutiset ja blogit. Ne käsittelevät ajankohtaisia asioita ja ovat pituudeltaan sekä käsittelynsä syvällisyyden kannalta kevyempiä. Epävirallisista tiedoista parhaimpia voisivat olla sosiaalisen median kautta julkaistu materiaalit, joista on tunnistettavissa merkittävien asejärjestelmien osia operaatioissa. Nopeasti päivittyvät epäviralliset tiedot eivät kuitenkaan sovellu parhaalla tavalla strategisen ennakkovaroituksen tuottamiseen. Nelikentän jaon tarkoituksena on selventää erityyppisten lähteiden ominaisuuksia toisiinsa nähden. Nopeasti päivittyvien epävirallisten tietojen käyttöön liittyy riski tiedusteluorganisaation mielenkiinnon liiallisesta kohdistumisesta helposti hankittavaan tietoon. Epävirallisiin tietoihin lukeutuu myös deep webin ja dark webin sisältämät tiedot. Näitä ei kuitenkaan käsitellä tarkemmin johtuen niiden tutkimiseen vaadittavasta syvällisemmästä koulutuksesta.

Kuva 4: Tietokanavat ja tietojen päivittymisen suhde toisiinsa.

Resurssien kustannustehokkaan käytön kannalta OSINT on hyvä tapa täyttää tiedustelutarpeet. Mikäli julkisten lähteiden hyödyntämisellä voidaan luoda tiedustelutuote, joka vastaa suurelta osin tai kokonaan annettuun tiedustelukysymykseen, muiden tiedustelulajien resurssit vapautuu käytettäväksi muualla.¹⁷⁶ Avointen lähteiden tiedustelu on lähtökohtaisesti kustannuksiltaan edullista. Toiminta ei vaadi mittavaa infrastruktuuria tai erikoisrakenteisia, suojattuja toimitiloja. Internetissä on tarjolla myös maksullista sisältöä, mutta esimerkiksi brittiläisen Telegraphin maksullinen versio¹⁷⁷ ei ole kallis sen tarjoamaan tietomäärään nähden. Tiedusteluorganisaation resurssit käytettäessä OSINT on mahdollisesti myös nopein tapa hankkia tiedot kohteesta. Nopeissa tilannekehityksissä muiden tiedustelulajien resurssien suuntaaminen saattaa olla hitaampaa ja joissain tapauksissa se ei ole mahdollista. Tällöin avointen lähteiden seuraaminen saattaa antaa parhaan tilannekuvan kunnes muilla tiedustelulajeilla päästään hankkimaan lisää tietoja.

Naton jaottelun mukaan OSINT:illa voidaan tukea muita tiedustelulajeja viidellä eri päätavalla:¹⁷⁸

1. ”Havainnot kiinnostavista aiheista. Erityyppisiin tieto- ja uutispalveluihin voi tehdä hälytysasetukset tiedusteluorganisaatiota kiinnostavista tiedoista. Tällöin tiedusteluorganisaation työntekijöiden ei tarvitse itse käydä lukemassa esimerkiksi uutisia tietyl-

¹⁷⁶ NATO Open Source Intelligence Handbook, s.39.

¹⁷⁷ Telegraph Premium -palvelu maksaa 19.6.2017 tarkastetun tilanteen mukaan viikossa 6 puntaa. [www.telegraph.co.uk/subscriptions], viitattu 19.6.2017.

¹⁷⁸ NATO Open Source Intelligence Handbook, ss.39–41.

tä sivustolta, vaan sivustolta lähtee automaattisesti ilmoitus mielenkiinnon kohteeksi valitusta aiheesta.”

2. *”Määritetyn kohteen seuranta. Suuntaamalla tiedusteluorganisaation resursseja määritetyn kohteen seuraamiseen, voidaan avoimien lähteiden seurannalla tarkentaa seurantaan johonkin määrättyyn kohteeseen ja allokoida muiden tiedustelumenetelmien suuntaamista omaan kohteeseensa. Määritetyn kohteen seurantavastuut voidaan jakaa optimaalisesti siten, että avoimien lähteen seurannalla voidaan hoitaa osa kohteen valvonnasta.”*
3. *”Kontekstin tuottaminen. Avoimista lähteistä hankituilla tiedoilla voidaan laatia raportteja, joilla täydennetään muilla tiedustelulajeilla laadittuja tuotteita. Erityisesti reaaliajassa tuotetussa tiedustelu- ja valvontatiedossa ei ole mukana tarpeellisia taustatietoja, jotka viimeistelevät tiedustelutuotteen asiakkaalle tai selittävät tilanteen viivahteita.”*
4. *”Satamissa olevista laivoista on saatavilla kuvamateriaalia, mutta avoimista lähteistä saatavilla tiedoilla selviää millaista lastia satamassa käsitellään tai millainen aikataulu jollain laivalla on. Samoin YK:n tuottamat raportit tarkastelun kohteena olevan maan maataloustuotannon ongelmista antavat taustoja miksi väestö on liikkeellä. Havainto väestön liikkumisesta on ensin saatu teknisen tiedustelun menetelmillä.”*
5. *”Vaihtoehtoinen tapa kertoa luottamuksellisin menetelmin hankittuja tietoja. Avoimien lähteiden tiedustelulla voidaan suojata luottamuksellisia lähteitä ja menetelmiä. Avoimen tietolähteen käytöllä voidaan välttyä julkaisemasta luottamuksellisin menetelmin hankittuja tiedustelutietoja. Julkisista lähteistä saatavien, luokiteltujen tiedustelutietojen kanssa yhtä pitävien tiedustelutietojen käyttö mahdollistaa tietojen jakamisen Naton ulkopuolisille kumppaneille operaatioissa.”*

Natossa OSINT-tietoja käytetään täydentämään **yhdistettyä tiedustelutuotetta** (all-source). Julkisista lähteistä kerätyllä tiedolla täydennetään turvaluokiteltua tiedustelutuotetta ja tiedot voidaan hankkia erikseen määrätystä aihepiiristä.¹⁷⁹ All-source-tiedustelutuote voi koostua julkisista tiedoista, HUMINT:in ja TECHINT:in¹⁸⁰ (tekninen tiedustelu) menetelmin hankituista tiedoista¹⁸¹. Tämä on tyypillinen tapa toteuttaa yhdistetty tiedusteluraportti. Yksi tapa on jaotella tiedustelutuote avoimiin lähteisiin perustuvaksi arvioksi, täysin salaisiin lähteisiin perustuvaksi tai all-source -arvioksi¹⁸². Tiedusteluraportin ei myöskään tarvitse olla täysin luottamuksellinen, vaan sen eri osat voidaan turvaluokitella tarkoituksenmukaisesti. Raportti voi olla myös täysin julkinen, jolloin sen pääosat perustuvat avoimiin lähteisiin ja ainoastaan sen liiteosat turvaluokitellaan. Turvaluokitellussa osuudessa voidaan esimerkiksi vahvistaa salaisella tiedustelumenetelmällä hankittu vahvistus julkisessa lähteessä mainitulle erityisen merkitykselliselle tiedolle. Yhdysvalloissa presidentille laadittava päivittäinen tiedustelukatsaus President’s Daily Brief sisältää paljon julkisista lähteistä olevia asioita jotka voisi lukea

¹⁷⁹ NATO Open Source Intelligence Handbook, s.39.

¹⁸⁰ Määritelmä on luettavissa liitteessä 2.

¹⁸¹ Hribar ym.: International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 27:3, s.532.

¹⁸² Raman, B.: Intelligence. Past, Present & Future. Lancer Publishers & Distributors, New Delhi 2002, s.334.

New York Timesistäkin, mutta julkisten ja salaisten tietojen yhdistäminen samaan raporttiin tekee siitä tarkoin varjellun tuotteen¹⁸³.

Tiedusteluraportin luottamuksellisuusaste sinänsä ei vielä tarkoita mitään. Luottamuksellisuusaste riippuu tietolähteen sensitiivisyydestä, tavasta millä tieto on hankittu ja mihin tarkoitukseen tietoa aiotaan käyttää. Luottamuksellisuusaste ei määrittele tiedon arvoa ja käytettävyyttä tietämyksen lisäämiseksi päätöksenteon pohjaksi ja perusteeksi toiminnalle.¹⁸⁴ Tämä on huomattava tiedon käsittelyssä. Tiedustelutietojen merkittävyttä kuitenkin arvioidaan usein niiden luokituksen perusteella. Täysin julkisista lähteistä hankittujen tietojen perusteella laadittu tiedustelun tuote voidaan joutua turvaluokittelemaan, koska se on aiheeltaan sellainen, että halutaan suojella hallituksen kiinnostusta kyseiseen aiheeseen¹⁸⁵.

OSINT-raporttia voidaan käyttää myös menetelmänä kertoa alun perin luottamuksellisesta lähteestä saatu tieto. Esimerkkinä voidaan kuvata tapaus, jossa analyysoija saa luotettavalta HUMINT-lähteeltä tiedon, jonka mukaan Iranin hallitus aikoo asettaa meritorjuntaohjuksia Omaninlahden alueelle. Raporttia ei kuitenkaan voida jakaa kumppaneille tai kaupallisille toimijoille. On kuitenkin todennäköistä, että paikalliset asukkaat huomaavat ohjusten ryhmittämisen ja kertovat siitä sosiaalisessa mediassa. Huhut voivat myös kulkeutua Omaniin, jossa paikallinen sanomalehti uutisoi asiasta. Normaalisti analyysoija ei luottaisi tätä kautta uutisoi-tuun tietoon eikä haluaisi käyttää sitä. Tässä tapauksessa analyysoija kuitenkin tietää että tieto ohjuksista pitää paikkansa ja voi raportoida asiasta viittaamalla julkisiin lähteisiin. Analyysoijan ei tarvitse viitata arkaluontoiseen HUMINT-lähteeseensä eikä paljastaa sitä.¹⁸⁶

Tiedustelutietojen tuottajan asema voi olla moniselitteinen ja tulkinnanvarainen, jota kuvitteellinen esimerkki sidottuna historialliseen tapahtumaan valottaa. Jos Kuuban ohjuskriisin aikana 1962 brittiläinen yliopistotutkija olisi kertonut ystävilleen että lomaillessaan saarella hän oli nähnyt epätavallisen paljon Neuvostoliiton sotilaita, hän olisi tuottanut avoimen lähteen tietoa tai vahvistavaa tietoa Yhdysvaltojen U-2 Dragon Lady -tiedustelukoneiden tuottamista kuvista, joissa näkyy aikaisemmin havaitsemattomia sotilaskäyttöön tarkoitettuja rakennuksia tai rakenteilla olevia sotilaskohteita. Jos tutkija olisi työskennellyt tiedustelupalvelussa, hänen havaintonsa olisivat saaneet korkean turvaluokituksen. Kummassakin tapauksessa tutkija olisi asettanut itsensä riskialttiiseen asemaan, minkä johdosta havaintojen tulokset olisi jouduttu turvaluokittelemaan.¹⁸⁷ Esimerkkiä voi laajentaa edelleen. Miten tulkitaan ase-

¹⁸³ Johnson: *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. Volume 16, number 4, 2003, s.648.

¹⁸⁴ Gibson: *Open source intelligence*, ss.16–22.

¹⁸⁵ Schaurer ja Störger: *The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT)*, s.54.

¹⁸⁶ Clark: *Intelligence Collection*, s.25.

¹⁸⁷ Sands: *Integrating Open Sources into Transnational Threat Assessments*, s.65.

voimien palveluksesta eronneen henkilön asema, jos hän itsenäisesti työskennellessään tekee saman tyyppisiä havaintoja omista kiinnostuksen kohteistaan tai mahdollisesti tuottaa niitä itsenäisenä kaupallisena toimijana? Asevoimien palveluksessa työskennellessään henkilö on päteväitynyt alan tehtäviin ja hankkinut tehtävistä kokemusta. Suomalainen esimerkki on eversti evp Juha Wihersaaren perustama JITINT¹⁸⁸, jonka toimialaan kuuluu räätälöityjen tiedusteluraporttien laatiminen asiakkailleen.

OSINT-tuotteiden jako asiakkaille tapahtuu eri tavalla verrattuna esimerkiksi SIGINT-tuotteisiin. OSINT-tuotteiden suuri etu on, että mikäli niitä ei turvaluokitella, niitä voidaan vapaammin jakaa sekä omille joukoille että myös yhteistyökumppaneille. Tämä palvelee poliittisia päättäjiä hyvin, koska raporteissa ei ole rajoituksia turvallisuuden tai jakelun suhteen¹⁸⁹. Jakelukanavana voidaan käyttää suojaamatonta sähköpostia ja raportit voi lukea omasta puhelimesta. Raporttien jakamis- ja käsittelykustannukset jäävät pieniksi ja tuotteen käytettävyys on parempi¹⁹⁰ verrattuna salaisiin raporteihin. Muille hallinnonaloille OSINT voi olla myös ainoa tiedustelutiedon laji, johon ne pääsevät käsiksi. Se voi olla ainoa tietolähde strategian laatimisen ja päätöksenteon perustaksi.¹⁹¹ OSINT-raporteista saattaa kuitenkin tulla turvaluokiteltuja niiden aiheiden perusteella. Turvaluokitukseen voidaan päätyä, koska hallitus ei halua että sen mielenkiinnon kohteita paljastetaan¹⁹². Tästä johtuen ideaali tiedonkeruustrategia on salainen. Vastapuolen ei haluta tietävän, että siitä on hankittu tietoja. Jos vastapuoli tietää että siitä on kerätty tietoja, sitä vähemmän kerätyillä tiedoilla on merkitystä. Vastapuoli voi muuttaa operatiivisia suunnitelmiaan tai estää tulevaisuudessa tapahtuva tiedonkeruu.¹⁹³

Raporttien sisältämät kommentit ja analyysit saattavat sisältää sellaista tietoa, mitä ei ole tarkoitettu ulkopuolisille. Kansainvälisessä yhteistoiminnassa operaatioiden tietoturvallisuuden kannalta riskittömin tapa on käyttää turvaluokittelemattomia tai alimman mahdollisen turvaluokan raporteja. Sama koskee myös toimintaa kotimaan sisällä jaettaessa tietoa eri yhteistyökumppaneille. Turvaluokitellun aineiston käsitteleminen Puolustusvoimien sisällä on ohjeistettu hyvin, mutta jos aineistoa luovutetaan yhteistyökumppaneille, on vaarana niiden joutuminen väärin käsiin johtuen organisaatioiden erilaisista turvallisuuskulttuureista tai osaamisesta.

¹⁸⁸ JITINT. [<http://www.jitint.fi/>], viitattu 12.5.2017.

¹⁸⁹ Dupont: Intelligence and the National Security 18:4 2003, s.26.

¹⁹⁰ Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, s.52.

¹⁹¹ Pallaris, Chris: *Open Source Intelligence: A strategic Enabler of National Security*. CSS Analyses in security Policy, Vol.3, n:o 32, April 2008, s.2.

¹⁹² Schaurer ja Störger: The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT), s.54.

¹⁹³ Clark: Intelligence Collection, s.14.

Koulutuksellisesta näkökulmasta avointen lähteiden tiedustelu on kohtuullisilla resursseilla järjestettävää toimintaa. Koulutustiloiksi riittävät tavalliset tietokonehuoneet Internet-yhteyksineen. Koulutuksen tasosta ja kohderyhmästä riippuen käytettävissä ohjelmistoissa on eroja. OSINT-tiedustelun perusteita opetettaessa painopisteen ei tarvitse olla erikoistuneissa ohjelmistoissa, vaan enemmänkin tiedonhaun perusteissa ja medialukutaidossa. Avointen lähteiden tiedustelutyötä tekevää henkilöstöä voidaan kouluttaa myös verkon yli, koska osallistujien ei tarvitse olla samassa paikassa. Koulutusta voidaan joustavasti järjestää kohderyhmästä riippuen kaikille henkilöstöryhmille päätyen toimialan pisimmälle koulutettuihin ammattilaisiin, jolloin koulutuksen painopiste on jo enemmän erikoistuneiden tiedonhaku- ja prosessointivälineiden käytössä.

Vastapuoli voi myös yrittää harhauttaa tuottamalla väärää informaatiota julkisiin. Harhautuksen onnistuminen on kuitenkin kyseenalaista johtuen suuresta julkisesti saatavilla olevan tiedon määrästä.¹⁹⁴ Harhautuksen onnistumisesta on olemassa erilaisia näkemyksiä. Yhdestä näkökulmasta arvioituna harhautuksen onnistuminen on kyseenalaista, koska mitä tärkeämmästä asiasta on kyse, sitä tarkemmin sen todenperäisyys tutkitaan ja harhautus todennäköisesti paljastuu. Harhaanjohtavat tiedot saattavat tehdä tehtävänsä. Tim Weiner huomioi kiinnostavasti, että CIA ei ollut kyennyt ennakoimaan Neuvostoliiton romahtamista. Kun ensimmäiset merkit romahduksesta keväällä 1989 alkoivat ilmaantua, CIA hankki tietonsa lukemalla lehtiä, mutta nekin olivat kolme viikkoa vanhoja. CIA ei ollut kyennyt näkemään Neuvostoliiton todellista tilaa, vaan perusti analyysinsä Neuvostoliiton itsensä tuottamiin virallisiin tietoihin.¹⁹⁵ Timothy R. Walton huomauttaa CIA:n toiminnasta Neuvostoliiton talouden analysointia arvioivassa artikkelissaan että CIA:n talusanalytikit olettivat usein että vallitsevat trendit jatkuisivat enemmän tai vähemmän. Tämän tyyppiset näkemykset ovat helppoja hyväksyä, koska ne usein myös pitävät paikkansa.¹⁹⁶ Harhautuksen lisäksi julkisella tiedolla voidaan myös yrittää vaikuttaa vastapuolen päätöksiin¹⁹⁷.

Strategisia tilannekehityksiä voidaan hahmottaa myös mallipohjaisesti, jolloin keskittyminen puheisiin ja tiedonantoihin jätetään vähemmälle. Todelliset kehityslinjat etsitään tällöin pintaa syvemmältä. Kaikki toimijat eivät halua luottaa julkilausuttuihin agendoihin. Analyysilaitos Stratfor ei perusta arvioitaan julkisiin puheisiin, tiedotustilanteisiin ja median suosimiin menetelmiin. Laitos ei tee haastatteluita, vaan pyrkii itse ottamaan selvää, mitä tapahtuu ja miksi. Stratforin näkemyksen mukaan korkeissa asemissa olevat henkilöt eivät itsekään tiedä, mitä

¹⁹⁴ Schaurer ja Störger: *The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT)*, s.55.

¹⁹⁵ Weiner: *CIA - Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun historia*, s.483–484.

¹⁹⁶ Walton, Timothy R.: *Lessons Learned from the CIA's Assessment of the Soviet Economy*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 28:3, 2015, s.470.

¹⁹⁷ Clark: *Intelligence Collection*, s.25.

oikeastaan on tekeillä. Syynä tähän on ajanpuute, osaamattomuus ja haluttomuus paneutua asioiden syy-seuraussuhteisiin. Stratfor onnistui omilla menetelmillään ennustamaan Ukrainan tilannekehityksen johtavan konfliktiin Venäjän ja länsimaiden kanssa. Stratforin analyysimetodi on mallipainotteinen ja se ei painotu tietolähteisiin. Stratfor tarkastelee taloudellisia, poliittisia, sotilaallisia ja teknologisia yhtenä kokonaisuutena, mutta osien suhteellinen tärkeys vaihtelee tilanteen mukaan.¹⁹⁸ Stratforin laaja-alainen näkemys auttaa muodostamaan perustellun, useat näkökulmat huomioivan näkemyksen, minkä ansiosta huomio ei kiinnity vain tiettyihin osa-alueisiin. Sotilastiedusteluorganisaation toiminnan kannalta heikkoudeksi saattaa muodostua asioiden tarkasteleminen pelkästään sotilaallisesta perspektiivistä, minkä johdosta laaja-alaisemman näkemyksen muodostaminen on parempi keino hahmottaa kokonaisuus. Laaja-alaisen analyysin heikkous toisaalta voi olla fokuksen puute.

HARMAA KIRJALLISUUS

Joidenkin OSINT-ammattilaisten mukaan vain murto-osa kaikesta olemassa olevasta tiedosta on saatavilla sähköisesti Internetin kautta tai kaupallisista tietokannoista. Harmaa kirjallisuus ja rajoitetusti painetut julkaisut, joita ei ole saatavilla normaalien kaupallisten kanavien kautta, muodostavat tärkeän välimaaston sähköisesti saatavilla olevan tiedon ja inhimillisen kyvyn luoda uutta tietoa reaaliaikaisesti.¹⁹⁹

Harmaa kirjallisuus muodostaa oman alueensa. Kirjallisuuteen kuuluu tyypillisesti sellaista aineistoa, jota ei voi kaupallisesti ostaa. Näitä ovat erilaiset akateemiset julkaisut, seminaari-paperit ja kaupallisten toimijoiden raportit, jotka eivät ole varsinaisesti julkisia mutta eivät myöskään salattuja. Yhtiöiden sisäiset lehdet sisältävät yleensä tarkempaa tietoa meneillään olevasta kehitystyöstä kuin ammattilehdet²⁰⁰. Stevan Dedijerin arvion mukaan harmaan informaation määrä on 9 % kaikesta tiedustelutiedosta²⁰¹. Kirjallisuuden alan luonteen johdosta sen hallinnointi perinteisillä kirjastomenetelmillä on hankalaa²⁰². Taulukossa 4 on esitetty yhdysvaltalainen jaottelu harmaan kirjallisuuden eri aloista ja niiden formaateista.

¹⁹⁸ Visuri: Sotilasaikakauslehti 3/2015, s.29.

¹⁹⁹ NATO Open Source Intelligence Handbook, s.22.

²⁰⁰ Clark: Intelligence Collection, s.28.

²⁰¹ Hribar ym.: International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 27:3, 2014, s.534.

Alkuperäislähde: Dedijer, Stevan: Obvescevalna knjiznica v obvescevalnem zivcnem sistemu Slovenije? Organizajica znanja Vol.10, No.3, 2005, ss.124–129.

²⁰² What is Grey Literature? Grey Literature Report. [www.grelit.org/about], viitattu 13.4.2017.

Akateeminen	Kaupallinen	Hallinnollinen	Tekninen
Tutkimuspaperit	Yhtiöiden tuottamat dokumentit	Komitearaportit	Tekniset raportit
Konferenssipaperit	Yhtiöiden sisäiset tiedotuslehdet	Viralliset raportit	
Keskustelupaperit	Markkinatutkimukset	Oikeudelliset kanteet	
Väitökset	Uutiskirjeet		
Tutkielmat	Ammattilehdet		
Opinnäytetyöt			
Kaikkien alojen julkaisemia			
Koevedokset			
Tutkimusraportit			
Standardit			
Käännökset			
Matkakertomukset			
Hankkeisiin liittyvä kirjallinen materiaali			

Taulukko 4: Yhdysvaltojen hallituksen hallinnonalojen yhteisen harmaan kirjallisuuden työryhmän määrittelemät harmaan kirjallisuuden lähteet.²⁰³

Harmaata kirjallisuutta on saatavilla useilta erilaisilta aloilta. Valtiollisten toimijoiden turvallisuudesta vastaavat viranomaiset ja terveydenhoito-ala huolehtivat hyvin omasta tietoturvasuudesta, mutta muilla toimijoilla saattaa olla erilainen käsitys tietoturvasta. Harmaan kirjallisuuden kautta voi olla mahdollista päästä epäsuoraa reittiä pitkin käsiksi sellaisiin tietoihin, joita sotilaslähteistä ei ole saatavilla. Suomessa viranomaisten tietojen käsittely on tarkkaan säädeltyä. Harmaalle alueelle tietojen hankkimisen kannalta kuuluvat esimerkiksi kaikki sellainen aineisto, joka ei ole turvaluokiteltua, mutta on tarkoitettu vain organisaation omaan käyttöön.

Puolustustarvikemessut ovat parhaita tilaisuuksia hankkia tietoa asejärjestelmistä. Puolustusteollisuusyritykset jakavat esitteitään ja henkilökohtaisesti kertovat edustamistaan tuotteista. Messuvierailuilla on mahdollista saada ensi käden tietoa mielenkiinnon kohteena olevista järjestelmistä. Tässä kohtaa tunnistetaan OSINT:in, HUMINT:in ja TECHINT:in liittymäpinta. Messuvierailija lukee esitettä ja samaan aikaan keskustelelee järjestelmän valmistajan edustajan kanssa. Tiedustelun kategorioiden mukaan esitteen lukeminen ja arviointi on harmaaseen kirjallisuuteen kohdistuvaa OSINT:ia ja keskustelu on HUMINT:ia. Messuilta hankittu esitemateriaali taas sisältää enimmäkseen TECHINT:in alalle kuuluvaa teknistä tietoa. Messuvierailuilla työskennellessä vaaditaan osaamista usealta osa-alueelta, mikä taas kytkeytyy tiedustelijan saamaan koulutukseen. Valmistajien laatimat esitteet sisältävät parhaimmillaan

²⁰³ Soule, Mason H. ja Ryan, Paul R. 26.11.1999: Gray Literature, Technical Briefing - Scope of Gray Literature, s.1.
[http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040319/382e30a7f40eaca152884b6b99deae50/OSS2000-01-13.pdf], viitattu 5.1.2016.

paljon yksityiskohtaista tietoa kehitteillä olevista järjestelmistä²⁰⁴. Tieto on myös alkuperäistä, koska se tulee suoraan valmistajalta. Joissain tapauksissa valmistaja esittelee vain ulkomaille vientiin tarkoitettua järjestelmän ominaisuuksia. Käytännössä kotimainen asiakas kuitenkin todennäköisesti käyttää samoilla ominaisuuksilla varustettua järjestelmää. Venäläisissä asejärjestelmissä tyyppimerkinnän perässä lisäkirjain E viittaa sanaan *eksportnyi*²⁰⁵, vienti. Messujen jälkeen esitteitä voi olla vaikeaa hankkia, koska niistä ei ole olemassa sähköisiä versioita. Toisinaan valmistajat saattavat jättää uudemmissa esitteistä pois yksityiskohtaisempia tietoja, jotka olivat mainittu edellisessä versiossa. Tiedot saattavat myös joiltain osin muuttua vanhemman ja uudemman painoksen välillä, minkä johdosta eri vuosina painettujen, päältä päin saman näköisten esitteiden vertailu kannattaa. Muutokset voivat olla yksityiskohtaisia, kuten määrätyn taulukon jättäminen pois uudemmassa esitteestä. Syynä tähän voi olla kotimaisen asiakkaan toive poistaa liian yksityiskohtaista tietoa sisältävä taulukko tai tietolaatikko, mutta myös valmistajan itse tekemä havainto taulukossa olevien tietojen tai parametrien virheellisyydestä.

Harmaan kirjallisuuden hyödyntämisen haittapuolena on sen vaikeampi hankittavuus. Tämä taas saattaa lisätä suoranaisia kustannuksia. Akateemisten työ- ja konferenssipapereiden hankkiminen saattaa edellyttää osallistumista tapahtumaa jossa tietoja on saatavilla. Harmaan kirjallisuuden heikkoutena on myös melko vähäinen hyödyllisen informaation määrä suhteessa tuotettuun materiaalmäärään. Harmaa kirjallisuus on usein saatavilla vain painettuna materiaalina, mikä hankaloittaa sen käsittelyä ja niistä puuttuvat usein julkaisutiedot. Materiaalin laatu ja luotettavuus saattaa vaihdella, mikä vähentää käyttökelpoisuutta. Suuri osa materiaalista julkaistaan lisäksi jollain muulla kielellä kuin englannilla, mikä aiheuttaa lisätoita.²⁰⁶

Harmaa kirjallisuus tarjoaa kuitenkin joitakin merkittäviä etuja. Konferenssiesitelmät ovat saatavissa käyttöön heti niiden yhteydessä. Konferensseissa esiteltävät aiheet saatetaan julkaista varsinaisissa tutkimuksissa vasta paljon myöhemmin. Konferenssiesitykset ovat kuitenkin pitkälti jo valmiita tuloksia, eikä niitä enää merkittävästi muuteta julkaistaviin väitöskirjoihin tai muihin opinnäytetöihin. Harmaa kirjallisuus saattaa tuottaa vahvistavia tietoja muista lähteistä hankittuihin tietoihin, mikä on oleellista analysointivaiheessa. Tiedot voivat olla julkaistu ytimekkäästi keskittyen johonkin tiettyyn aiheeseen ja tiedot voivat olla yksityiskohtaisia. Tämä pätee erityisesti teknisiin raportteihin ja epävirallisiin hallinnollisiin dokumentteihin, joiden tietosisältöä saatetaan huomattavasti supistaa virallisiin julkaisuihin.

²⁰⁴ Bastion: Specialized computing subsystem SVP-24 <GEFEST> at MAKS-2009 [www.bastion-karpenko.ru/svp-24-gefeset-maks-2009/], viitattu 13.4.2017.

²⁰⁵ IHS Jane's 360: Missile profile: 9K37 Buk. [www.janes.com/article/40907/missile-profile-9k37-buk], viitattu 20.1.2017.

²⁰⁶ Soule ja Ryan: Gray Literature, Technical Briefing - Scope of Gray Literature.

Viimeiseksi, julkaisutavasta on tulossa tavanomainen keino julkaista tietoa henkilökohtaisten julkaisuvälineiden kehittyessä ja Internetin käytön edelleen laajentuessa.²⁰⁷

Matrikelit ovat hyviä lähteitä hankittaessa perustietoja henkilöistä. Kadettikunnan julkaisemissa upseerimatrikkeleissa on tietoja kadeteista, palveluksessa olevista ja eläkkeellä olevista upseereista. Puolustusvoimien ylennykset julkaistaan kaksi kertaa vuodessa valtakunnallisesti. Sotilasaikakauslehdessä julkaistaan säännöllisesti urallaan jo pidemmälle ehtineiden upseerien tehtävään määräyksiä. Henkilötietojen lisäksi tehtävään määräyksissä mainitaan myös organisaatio ja tehtävänimike, jotka kertovat systemaattiselle tarkkailijalle tietoja organisaatioista. Kun upseerin tehtävä ja organisaatio on tiedossa, näitä perustietoja voidaan käyttää esimerkiksi HUMINT-tehtävien suorittamiseen. Kun organisaatiosta on tunnistettu henkilö, jonka tehtäviin kuuluvia asioita ja tietoja halutaan selvittää, voidaan laatia perusteellinen tiedustelusuunnitelma. Kun Viestikoelaitos oli vielä osa Ilmavoimia, sotilastiedustelutehtävissä olevista henkilöistä oli mahdollista muodostaa luetteloita seuraamalla ylennysuutisia²⁰⁸.

TIEDON LUOTETTAVUUDEN ARVIONTI

Tiedon luotettavuuden arviointi on osa tiedusteluprosessia. Painettuja kirjoja pidetään yleensä luotettavimpana aineistona. Internetin kautta hankittava informaatio pitää arvioida sen lähteen, painotuksen ja luotettavuuden perusteella²⁰⁹. Luotettavuuden arviointi pätee samalla tavalla myös muihinkin lähteisiin, riippumatta niiden julkaisumuodosta. Kirjat ovat yleensä korkealuokkaisen informaation lähteitä, mutta niidenkin luotettavuus on arvioitava samoilla perusteilla. Ammattitaitoiselle tiedusteluhenkilöstölle tämä ei kuitenkaan muodostu ongelmaksi, joten väärän informaation erottelu ei tuota ongelmia²¹⁰. Luotettavuuden arvioinnin merkitys korostuu erityisesti silloin, kun pitää nopeasti hankkia tietoja määrätystä erityisaiheesta. Tällöin on vaarana, että arviointi jää aikapaineessa vähemmälle. Tiedon luotettavuutta voidaan arvioida sekä tietolähteen että tiedon itsensä kannalta. Arviointiin on kehitetty omia menetelmiään.

Tietolähteiden ja tietojen luotettavuuden arviointiin liittyy olennaisena osana lähteen omien reunaehtojen tunnistaminen. Aina ei kyseessä ole tarkoituksellinen agenda. OSINT-tiedon lähteet ovat useimmiten kaupallisia toimijoita, jotka julkaisevat uutisiaan arvioiden niiden kiinnostavuutta suuren yleisön kannalta. Tällöin on vaarana, että huomio keskittyy enemmän ilmiöihin kuin perusteisiin. Taustalla olevat kehityskulut ja aiheet saatetaan sivuuttaa liian

²⁰⁷ Soule ja Ryan: Gray Literature, Technical Briefing - Scope of Gray Literature.

²⁰⁸ Ilta-Sanomat 6.12.2007: Ylennykset Puolustusvoimissa - katso koko lista. [<http://www.is.fi/kotimaa/art-2000000093857.html>], viitattu 21.6.2017.

²⁰⁹ NATO Open Source Intelligence Handbook, V.

²¹⁰ Hulnick: The Dilemma of Open Sources intelligence: Is OSINT Really Intelligence?, s.568.

teknisinä tai mystisinä, vaikka ne saattavat olla oleellisia seikkoja kansallisen turvallisuuden suunnittelun kannalta.²¹¹ OSINT-työskentelyssä yhtenä riskinä on keskittyminen merkitykseltään vähäisen, mutta helposti hankittavissa olevan tiedon käsittelyyn. Jos tiedusteluorganisaatio löytää runsaasti tietoja jostain yksittäisestä teemasta, muodostuu riski että keskitytään epäolennaiseen teemaan, koska tärkeämmistä aiheista ei ole helposti saatavissa tietoja.

2.4 Tiedon tuottajat

Avoimen tiedon tuottajat voidaan yleisellä tasolla jakaa neljään luokkaan. Luokituksella voidaan jakaa erityyppiset henkilöt profiilin mukaan kategorioihin. Luokituksella helpotetaan lähteen arviointia käytettävyyden suhteen. Jaottelun tarkoitus on antaa kehys jota vasten voi tarkastella eri asemassa olevien henkilöiden taustoja ja näkemyksiä. Koska jokaisella keskusteluun osallistuvalla henkilöllä on oma arvomaailmansa, se pitää ottaa huomioon hyödynnettäessä henkilön laatimaa aineistoa.²¹²

1. *"Norsunluutornissa" istuvat akateemisen tason tutkijat. Tämän ryhmän jäsenet keskustelevat toistensa kanssa. He eivät ole mukana käytännöllisen tason sotilaallisessa tai kaupallisessa toiminnassa. Ryhmällä ei ole vaikutusvaltaa.*
2. *"Muotivirtauksien seuraajat", jotka eivät kuitenkaan tuota mitään todellista sisältöä. He eivät lainaa toisiaan, mutta heillä on vaikutusvaltaa.*
3. *"Valtavirtaan kuuluvat", jotka ovat yhteyksissä toisiinsa. Heillä on vaikutusvaltaa. Kääntöpuolena on että tähän ryhmään kuuluvilla on taipumus heijastella yleisesti hyväksytyjä näkemyksiä eikä niinkään avata uusia näköaloja.*
4. *"Innovoijat", joita on vähän. Heillä ei ole yhteyksiä eikä vaikutusvaltaa, mutta he edustavat oman alansa uusinta ajattelua. Ryhmään luokiteltavat henkilöt ovat avantgardistisia.*

Toisenlaisen jaon mukaan voidaan tunnistaa kahdeksan "heimoa". Tämä luokittelu perustuu millaisia organisaatioita tai "heimoja" voi olla olemassa. Edellä kuvattu jaottelu kuvaa enemmänkin ihmisen yksilöllisiä ominaisuuksia, kun taas organisaation mukaan jaottelu lajittelee ihmiset heidän asemansa mukaan. Yhteisön asema voi olla virallinen tai epävirallinen.²¹³

1. *Akateemiset. Tähän ryhmään kuuluvat kaikki akateemisella tasolla toimivat. Heillä on paljon tietoa, osa siitä on julkaistu ja osaa ei.*
2. *Kolmas sektori. Ammattijärjestöt, uskonnolliset yhteisöt ja aktivistit.*

²¹¹ Dupont: Intelligence and the National Security 18:4 2003, s.28.

²¹² Viitattu tekstikappale ja neliosainen luettelo ovat samaa viittausta. Steele, Robert David: Appendix C, ACCESS: Theory and Practice of Intelligence in the Age of Information. Käsikirjassa Open Source Intelligence: Professional Handbook. Joint Military Intelligence Training Centre, October 1996, ss.156–157.

²¹³ Steele, Robert David: 2017 Robert Steele: OSINT done right. [http://phibetaiota.net/2016/02/2016-robert-steele-on-osint-why-and-how/], viitattu 12.1.2017.

3. **Kaupallinen sektori.** Erityisesti pienemmät yritykset. Tähän joukkoon kuuluu erilaisia tietopalveluita tuottavia yrityksiä.
4. **Hallinto.** Erityisesti paikallishallinto.
5. **Poliisi.** Viranomaisilla on hyvä tuntuma siihen, mitä tapahtuu ruohonjuuritasolla.
6. **Media.** Sisältää myös blogaajat²¹⁴ ja parhaat tutkivat journalistit.
7. **Asevoimat.** Sisältää myös vapaaehtoiset ja osa-aikaiset joukot.
8. **Hallintoon kuulumattomat ja voittoa tavoittelemattomat toimijat.** Harvemmin huomioon otettuja.

TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLIITTINEN TASO

Valtiokeskeisessä järjestelmässä ensisijainen huomio kiinnittyy toisiin valtioihin. Valtioiden välisiä suhteita arvioitaessa tunnistetaan sellaiset toimijat, joiden toiminnalla voi olla omaa turvallisuutta uhkaavia vaikutuksia. Perinteisesti painopiste on ollut valtioiden johdon ja turvallisuuspoliittisten linjauksien seuraamisessa. Turvallisuuspoliittisen linjausten ja painotusten seuraaminen on jatkuva prosessi, jonka tarkoituksena on arvioida pitkällä aikavälillä seurattavan valtiollisen tason toimijan toimintaa ja strategisia painotuksia.

Valtiollisen tason vastapuolen arviointiin liittyy useita haasteita. Pekka Sivosen mukaan ”*Valtiollisen tason päätöksenteon ennakoiteja vaikeuttavat vaihtuvat ja jopa disinformaation keinoin salassa pidettävät tavoitteet, voimavarojen ja normatiivisten lähtökohtien vaihtelevuus, instituutioiden keskinäiset suhteet, päätöksenteon pienryhmäsuhteiden ja valtiollisten johtajien henkilökohtaisten ominaisuuksien varianssi.*”²¹⁵

Arvioidun mahdollisen vastustajan aikeita ei voida aukottomasti päätellä. Arvioita voidaan tehdä tiettyyn rajaan saakka, mutta lopulliset aiheet jäävät kuitenkin peittoon. Poliittisella tasolla päättäjät ovat erityisen kiinnostuneita juuri näistä, mutta julkisesta lähteistä hankituilla tiedoilla kaikkia näitä ei voida hankkia. Tämän näkökulman perusteella tiedusteluorganisaation pitää hankkia ja kerätä salaisia tietoja.²¹⁶ Poliittisella tasolla strategiset suuntaviivat ovat hyvin tunnistettavissa johtavien elimien ja henkilöiden julkilausumista ja teoista. Nämä kaksi pitää kuitenkin erottaa toisistaan. Teot ovat lopulta määrittäviä. Virallisia tekstejä arvioimalla ei todennäköisesti ole mahdollista muodostaa eheää kuvaa valtion turvallisuuspoliittisten ta-

²¹⁴ Katso myös 18.4.2006 julkaistu The Washington Timesin artikkeli CIA mines ´rich content from blogs´. [www.washingtontimes.com/news/2006/apr/18/20060418-110124-3694r/], viitattu 18.1.2017.

²¹⁵ Sivonen: Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen, s.131.

²¹⁶ Best, Richard A. ja Cumming, Alfred: Open Source Intelligence (OSINT): Issues for Congress. CRS Report for Congress, s.CRS-2. Congressional Research Service 2007. [fas.org/sgp/crs/intel/RL34270.pdf], viitattu 17.3.2017.

voitteiden saavuttamiseksi tarvittavien sotilaallisten keinojen ja taitojen arviosta²¹⁷. Arvioitaessa mahdollisen vastustajan aikomuksia, on olemassa useita lähestymistapoja. Oman valtion ja mahdollisen vastustajan lisäksi moninaiset liittoumasuhteet vaikuttavat. Taloudelliset suhteet ovat merkittävässä roolissa.

Valtiot julkaisevat puolustus- ja turvallisuuspoliittisia linjauksiaan avoimesti. Näissä linjanvedoissa otetaan kantaa maan asemaan kansainvälisessä järjestelmässä. Poliittisina tuotteina linjauksilla on monta kohdetta. Niillä viestitään kaikille yleisöille ja vastaanottajille. Kohteina ovat oman valtion lisäksi liittolaiset ja myös potentiaalisiksi vastustajiksi arvioidut maat. Linjauksia julkaistaan yleensä muutaman vuoden välein ja ne muodostavat jatkumon. Pidemmällä aikavälillä niistä on pääteltävissä valtion politiikan muutokset. Linjaukset myös sitouttavat valtiollisen toimijan omiin tavoitteisiinsa. Julkilausumat ovat tuloksia asioiden perusteellisesta pohtimisesta ja analysoinnista. Kun pohdinnat julkaistaan strategisena linjanvetona, ne johtavat käytännön toimintaan niitä koskevilla toimialoilla. Laajemman tason linjaukset kattavat useita hallinnonaloja, minkä johdosta ne ovat perustellusti harkittuja. Jos valtio ilmoittaa jatkavansa ja vahvistavansa ydinasepelotteen ylläpitoa, viestistä voidaan johtaa useita kysymyksiä, jotka voidaan jalostaa tiedustelun tehtäviksi. Selvitettäviin kysymyksiin voi kuulua arvioinnit siitä, mitä ydinasepelotteen osia aiotaan vahvistaa, onko tulossa uudentyyppisiä aseita, aikooko valtio lisätä ydinaseharjoituksia, irtautua ydinaseita rajoittavista sopimuksista ja niin edelleen.

ASEVOIMAT

Suomen Puolustusvoimien ensisijainen tehtävä on valtakunnan sotilaallinen puolustaminen. Tähän tehtävään varaudutaan perustamalla, ylläpitämällä, rahoittamalla, kouluttamalla ja varustamalla joukot oletettua uhkaa vastaan. Toimintaympäristöstä laaditun analyysin perusteella tunnistetaan todennäköisimmän valtiollisen toimijan asevoimat, joka voisi olla mahdollinen vastustaja. Oletetun vastustajan suorituskykyä voi arvioida monella tavalla. Tämän päivän tiedonvälityksen keinoin on mahdollista saada tietoa useista eri tehtävistä ja toiminnoista. Isoja harjoituksia seuraamalla on mahdollista arvioida toimintamenetelmiä ja taktiikoita. Isoihin sotaharjoituksiin voidaan kutsua muiden valtioiden sotilasedustajia seuraamaan toimintaa. Paikan päällä harjoitustapahtumaa seuratessa on mahdollista arvioida joukon toimintaa, johtamista ja varustusta. Paikan päällä suoritettava havainnointi antaa mahdollisuuksia kohdistaa mielenkiintoa omalta kannalta tärkeimpiin teemoihin.

²¹⁷ Sillanpää: Kvantitatiivisten menetelmien vaihtoehto kansainvälisen turvallisuuden tutkimuksessa, s.152.

Mielenkiinnon kohteena olevan valtion sotaharjoituksia voi katsella myös julkisesta videomateriaalista. Harjoituksia esittelevistä uutisista voi päätellä paljon asioita, kuten joukon koulutustason, varustuksen, johtamisen ja aselajien yhteistoiminnan. Kuvattavana olevan joukon toiminnasta voi arvioida sen koulutustasoa ja kyvykkyyttä tehtävissään. Kuvamateriaalissa näkyvä radio- ja johtamisjärjestelmäkalu kertoo joukon johtamisjärjestelyistä.

PUOLUSTUSTEOLLISUUS

Jotta asevoimat voivat toteuttaa niille määritettyjä tehtäviä, se tarvitsee varusteita. Puolustusteollisuus ja kaikki siihen liittyvät toimialat palvelevat puolustushallinnon ja asevoimien tarpeita. Puolustusteollisuus toimii kiinteässä yhteistyössä asevoimien kanssa. Sotavarusteiden kehittämissykli kestää vuosia, hävittäjän kehittäminen yli vuosikymmenen. Niiltä osin asevoimien tulevaa suorituskykyä on mahdollista arvioida. Asejärjestelmien perustiedot ovat saatavilla julkisesti, mutta niiden tarkemmista parametreista ei ole saatavilla tietoja. Asejärjestelmien suorituskykyä voidaan tiettyyn määrään saakka mallintaa, mutta täydellinen selvittäminen vaatisi järjestelmän saamista omaan käyttöön, mikä useimmiten ei ole mahdollista. Valmistajien intresseissä on saada mahdollisimman paljon julkisuutta tuotteilleen ja jo varhaisessa vaiheessa tuoda uusia tuotteitaan esille. Puolustustarvikemessuilla esitellään vasta demonstraatiovaiheessa olevia järjestelmiä, joista on olemassa vasta näköismallit. Tämä saattaa vääristää arvioita järjestelmien varsinaisen käyttöönoton alkamisesta. Joissain tapauksissa järjestelmän näköismallin ensiesittelystä saattaa kulua jopa vuosikymmen ennen kuin järjestelmä on valmis käyttöön otettavaksi. Yhdysvalloissa uusien lentokonetyyppien käyttöönotto tapahtuu vaiheittain ja yleisesti käytössä oleva tapa on jakaa käyttöönottovaihe alustavaan operatiiviseen valmiuteen (Initial Operational Capability, IOC) ja täyteen operatiiviseen valmiuteen (Full Operational Capability, FOC)²¹⁸. Venäjällä ei käytetä vastaavaa jakoa, vaan lentokoneiden vain ilmoitetaan olevan operatiivisesti käytettäviä. Venäläinen käsite on huomattavasti laveampi ja moniselitteisempi. Venäjällä normaalina menettelytapana on kuitenkin suorittaa ensin tehtaan omat koelennot, sitten valtiolliset koelennot ja taktiset koelennot, minkä jälkeen konetyyppi otetaan varsinaiseen operatiiviseen laivuekäyttöön. Tulkinnanvarainen määritelmä operatiivisesta käytettävyydestä hankaloittaa analyysien laatimista. Lausuntoja antavien tahojen intresseissä on eroja. Saman hävittäjätyypin käyttöönotosta voi antaa lausuntoja presidentti²¹⁹, puolustusministeriö²²⁰, ilmavoimien komentaja²²¹ ja lentokonevalmistajan edustaja²²². Jokaisella on omat intressinsä ja ne saattavat hieman poiketa toisistaan.

²¹⁸ AcqNotes: Initial Operational Capability (IOC). [www.acqnotes.com/acqnote/acquisitions/initial-operational-capability], viitattu 20.1.2017.

²¹⁹ Sputnik News 25.4.2013: New T-50 Fighter Jet to Enter Service in 2016 - Putin. [https://sputniknews.com/military/20130425180840337-New-T-50-Fighter-Jet-to-Enter-Service-in-2016--Putin/], viitattu 20.1.2017.

SIVIILIJHTEISKUNTA

Valtiollisten toimijoiden ja suoraan niihin kytkeytyvien kumppaneiden lisäksi siviilijhteiskunta tuottaa paljon tietoa. Isot korporaatiot, mukaan lukien pankit, lentoyhtiöt ja telekommunikaatioyhtiöt ovat kaikki tiedustelutiedon kuluttajia ja lisääntyvässä määrin myös tiedustelutietojen tuottajia²²³. Asevoimilla on perinteisesti korkeatasoiset menetelmät arkaluonteisten tietojen suojaamiseen, mutta siviilitoimijoilla on toisenlainen käsitys tietoturvallisuudesta ja tietojen julkaisemisesta. Tämä saattaa antaa mahdollisuuksia tietojen hankkimiseen. Organisaatio määrittää itse omat tietoturvaluokkansa joten käsitykset tiedon suojattavuudesta vaihtelevat organisaatioiden välillä.

2.5 Avoimien lähteiden käytön rajoituksia

Avoimien lähteiden käyttö ei ole ongelmaton. Informaatioajan yhteiskunnassa toimittaessa tiedon määrän jatkuva lisääntyminen aiheuttaa ongelmia painopisteen määrittämisessä. Rajoittamaton tiedon määrä johtaa tilanteeseen, jossa tiedonkeruusta tulee vaikeaa. Nykyään avoimien lähteiden tiedustelun painopiste onkin siirtynyt enemmän yksittäisten tietojen yhdistämisestä informaatiovirtojen hallintaan, kykyyn erottaa merkityksellinen tieto kohinasta ja kykyyn varmentaa tiedon luotettavuus riittävän nopeasti²²⁴. Tietolähteiden määrän lisääntyessä myös disinformaation²²⁵ ja epätarkan tiedon määrä kasvaa. Suurten kaupallisten tietopankkien tapa hallinnoida suuria määriä uutisraportteja on aiheuttanut muutoksia uutisraporttien sisältämään informaatioon²²⁶. Joillakin toimijoilla voi olla omat agendansa, joilla pyritään peittelemään ja hämääntämään todellista tietoa. Disinformaation sekoittaminen oikeaan tietoon luo hankalan tilanteen, jossa tiedon luotettavuutta on vaikeaa arvioida. Osa tiedoista on totta ja paikkansapitävää, mutta vastaavasti jos joukossa on paikkansa pitämätöntä ja valheellista tietoa, tietoja ei ehkä enää voi käyttää hyväksi. Tiedonvälityksessä näkökulma voi olla myös puolueellinen, jolloin tarkasteltavasta asiasta syntyy yksipuolinen näkökulma. OSINT-työskentely vaatii lähtökohtaisesti paljon aikaa²²⁷. Laillisuuskysymyksilläkin on merkitystä. Jos avoimista lähteistä hankitaan tietoa laillisilla mutta tietoaineisto itsessään on laitonta, sitä

²²⁰ Survincity.com 17.11.2012: Adoption on the T-50 into service again postponed for a year. [<http://survincity.com/2012/11/adoption-of-the-t-50-into-service-again-postponed/>], viitattu 20.1.2017.

²²¹ Sputnik News 26.9.2015: Russia's T-50 5th Generation Fighter Jets to Enter Service in 2017. [<https://sputniknews.com/military/201509261027579067-fighter-jet-forces-service/>], viitattu 20.1.2017.

²²² Russia & India Report 3.2.2015: First series of T-50 aircrafts has entered the Russian Air Force. [http://in.rbth.com/news/2015/02/03/first_series_of_t-50_aircrafts_has_entered_the_russian_air_force_41161], viitattu 20.1.2017.

²²³ Aldrich ja Kasuku: International Affairs 88:5 2012, s.1026. Alkuperäisviite (ei saatavilla): OECD Development Assistance Committee: Training Module on Security System Reform and Governance, Pariisi 2007, s.17.

²²⁴ Schaurer ja Störger: The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT), s.55.

²²⁵ Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, s.52.

²²⁶ Leetaru: The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008, s.32.

²²⁷ Hribar ym.: International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 27:3, 2014, s.531.

ei voi käyttää. Esimerkkinä tästä on julkisuuteen vuotaneet turvaluokitellut tiedot²²⁸. Näiden tietojen alkuperäinen tuottaja on tarkoittanut ne luottamuksellisiksi, joten niiden tahallinen tai tahaton vuotaminen julkisuuteen ei tee niistä julkisia. Keskustelupalstoilta on saatavissa runsaasti informaatiota, mutta kansallisen lainsäädännön mukaan ei ole sallittua osallistua aktiivisesti keskusteluun tietojen hankkimiseksi²²⁹.

Kaikkea julkista tietoa ei ole saatavilla sähköisesti. Suuria määriä aineistoja on fyysisessä muodossa arkistoissa, kirjastoissa ja muissa paikoissa. Joitakin tietoja on saatavilla erikseen pyydettyä hallinnollisilta toimijoilta ja tietoja on myös yksityisillä. Pääsy tietoon käsiksi tai ainakin mahdollisuus siihen ei ole aina kansainvälisesti mahdollista. Joskus vain henkilön, joka on fyysisesti lähellä tiedon talletuspaikkaa, on mahdollista päästä käsiksi tietoon. Yhdysvaltalaisten tutkimusten mukaan noin 80 % siitä mitä komentaja tarvitsee, ei ole digitaalisessa muodossa, ei ole englanninkielistä tai on usein julkaisematonta.²³⁰ Heimojen tarinat esimerkiksi Irakissa eivät ole digitaalisessa muodossa, mikä aiheuttaa hankaluuksia alueella operointiin²³¹. Vielä 2003 Pohjois-Afrikan maissa painettu media oli pääasiallinen tapa jakaa tietoa²³². Afrikka mantereena muodostaa muutenkin oman erityistapauksensa koska sitä koskevia raportteja ja tietoja tuotetaan enemmän sen ulko- kuin sisäpuolelta²³³. Maanpuolustuskorkeakoulussa tuotetut opinnäytetyöt ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten tietoon käsiksi pääsy voi olla rajoitettua. Osa tutkimustöistä on turvaluokiteltuja, minkä johdosta ulkopuolisilla ei ole mahdollisuutta päästä niihin käsiksi. Turvaluokiteltuja aineistoja säilytetään Maanpuolustuskorkeakoululla, eikä niitä ole mahdollista tilata sähköisesti. Luokittelemattomien aineistojen käyttö on vapaampaa, mutta kirjasto ei kuitenkaan ole avoin vierailukohde. Tietoon käsiksi pääsyn vaikeuteen törmää jo kotimaisissa olosuhteissa, koska esimerkiksi Helsingin Yliopiston e-kirjaston aineisto on lisensoitu vain yliopiston henkilökunnan ja opiskelijoiden käyttöön²³⁴.

Avoimia lähteitä seuraamalla ei aina ole mahdollista saada täysin luotettavaa kuvaa ja arvioita tulevista tapahtumista. Kun Intia suoritti kolme ydinkoetta toukokuussa 1998, se tuli täytenä yllätyksenä Yhdysvaltojen tiedusteluyhteisölle. Ydinkoetta pohjusti vaalikampanja, jonka aikana vaalit voittanut Bharatiya Janata -puolue antoi ristiriitaisia lausuntoja suhtautumisestaan ydinkokeisiin. Tammikuussa 1998 puolue ilmoitti että se tulee toteuttamaan ydinkokeen

²²⁸ Schaurer ja Störger: *The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT)*, s.54.

²²⁹ Puolustusministeriö: *Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi*, s.52.

²³⁰ NATO Open Source Reader, s.5.

²³¹ Steele: *Chapter 6: Open Source Intelligence*, s.113.

²³² Turner, John: *Via the internet: News and information for the analyst from North African electronic media*. Julkaisussa Swenson Russell G. (Editor): *Bringing intelligence about Practitioners Reflect on Best Practices*. Joint Military Intelligence College, May 2003, ss.24–25.

²³³ Leetaru: *The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008*, s.28.

²³⁴ Helsingin Yliopiston kirjasto, E-aineistojen käyttöohjeet.

[www.helsinki.fi/kirjasto/fi/avuksi/tiedonhaku/e-aineistojen-kayttoohjeet/#oikeus], viitattu 13.4.2017.

mikäli voittaa vaalit. Kuukausi tämän jälkeen puolueen vaalilausuma antoi ymmärtää että puolue ei olisi ollut täysin sitoutunut toteuttamaan ydinkokeita. Edelleen Intiaan suuntautuneen korkean tason yhdysvaltalaisvierailun tuloksena arviottiin että ydinkoetta ei tehtäisi. Tapahtumasta kirjoitetussa selvityksessä mainittiin mm. peiliefekti jolla viitattiin siihen että vaikka puolue valittaisiin valtaan, se ei todennäköisesti tekisi testiä. Puolueen päättäväisyyttä verrattiin yhdysvaltalaiseen näkökulmaan ja arveltiin että puolue tuskin tulisi tekemään koetta, vaikka se tulisi valituksi. Peiliefektin kautta tehty johtopäätös todettiin vääräksi ja arviottiin että omista lähtökohdista arvioitu aikomus ydinkoehankkeen raukeamisesta ei pitänyt paikkaansa. Lopullisessa analyysissä todettiin että ydinkokeista saatavilla ollut julkinen tieto muodosti sekavan, muttei kuitenkaan harhaanjohtavan kuvan, jossa oli useita analyyttisiä haasteita.²³⁵

2.6 Sähköisen tiedonvälityksen tarjoamia uusia mahdollisuuksia

Sosiaalisen median noustua merkittäväksi havaintojen lähteeksi²³⁶ on samalla muodostanut uusi hyödynnettävissä oleva informaatioresurssi. Teknisesti tarkasteluna älypuhelinta käyttävä ihminen on muuttunut yksityiseksi uutistoimittajaksi, joka pystyy itse tuottamaan ja jakamaan uutismateriaalia erilaisia kanavia pitkin. Älypuhelimella pystyy tallentamaan kuvia, videoita, ääntä ja tekstiä sekä välittömästi jakamaan ne eteenpäin. Yksittäiset ihmiset pystyvät parhaillaan tuottamaan reaaliajassa juuri sellaisia tietoja, joille on käyttöä sotilastiedustelussa. Sosiaalisen median kautta hankittuja tietoja voidaan hyödyntää tapahtumien ymmärtämiseksi²³⁷. Yksittäisiä ihmisiä voidaan korvausta vastaan käyttää nopeasti tarvittavan materiaalin tuottajina. Sosiaalisen median avulla on mahdollista tunnistaa Ukrainassa tiettyssä kadunkulmassa oleva henkilö. Hänelle voidaan lähettää tekstimuotoinen viesti, jossa pyydetään vastaamaan kysymykseen tai ottamaan kuva tiettyyn suuntaan. Korvaukseksi henkilö saa 100 dollaria PayPalin kautta maksettuna.²³⁸ Tämän tyyppiset mahdollisuudet tekevät jokaisesta älypuhelimien omistajasta potentiaalisen tiedustelijan.

Uusi informaatioresurssi tarjoaa mahdollisuuksia uudentyypiseen tiedonkeruuseen. Keräysmenetelmät voivat olla laillisia, koska uudentyypinen avoin asennoituminen tiedon jakamiseen mahdollistaa avoimen keräämisen. Strategisella tasolla tarkasteltuna ilmiö on monitahoinen. Miten pitäisi suhtautua yksittäisen ihmisen tuottamaan reaaliaikaiseen informaatioon? Tiedon luotettavuus on kyseenalaista, samoin näkökulma asiaan voi olla puolueellinen. Jos

²³⁵ Best ja Cumming, CRS-24.

²³⁶ Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, s.52.

²³⁷ Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, s.52.

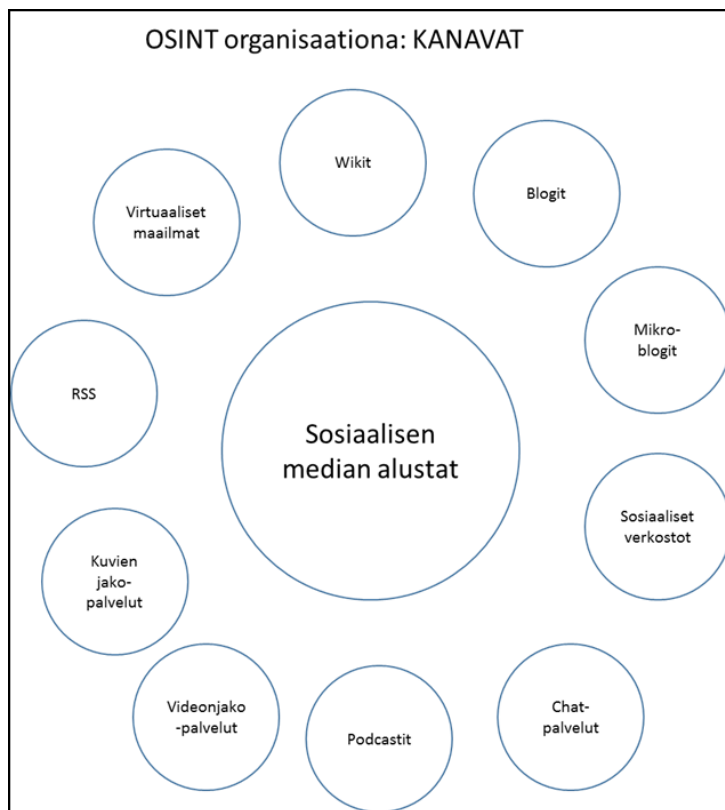
²³⁸ Steele, Robert David: Open Source Intelligence 101 (Intelligence Tradecraft in the Third Millennium) [<http://phibetaiota.net/2015/04/robert-steele-open-source-intelligence-101-intelligence-tradecraft-in-the-third-millennium/>], viitattu 9.1.2017.

laadunvarmistuksen mekanismeja ei ole käytettävissä, vapaamuotoiset raportit tapahtumapaikalta arvioimaton tai raaka tiedusteludata voivat osoittautua enemmän riskiksi kuin hyödylliseksi materiaaliksi²³⁹. Yksi merkittävimmistä vaaroista tukeutumisessa yksittäiseen henkilöön tiedonlähteenä on epävarmuus tiedonsaannin jatkuvuudesta. Yksittäinen henkilö voi tuottaa laadukasta ja analysoitua aineistoa kiinnostavasta aiheesta, mutta tiedonsaannin jatkuvuudesta ei ole takeita. Tiedusteluorganisaation kannalta yksittäinen tietokanava kuten laadukas Internet-sivusto voi olla myös ongelmallinen. Tarjolla oleva tieto voi olla juuri oikeanlaisia, mutta vaaraksi voi muodostua liiallinen tukeutuminen tämän tyyppiseen lähteeseen. Jos sivuston ylläpitäjä jostain syystä lopettaa sivuston päivittämisen, tiedusteluorganisaatio menettää tiedonlähteensä. Tiedusteluorganisaatio on saattanut pahimmillaan luottaa ainoastaan kyseisen lähteen tuottamaan, joskin laadukkaaseen tietoon ja sivuston päivittymisen loputtua vastaavia tietoja ei enää löydy mistään. Jos tiedusteluorganisaatiolla ei ole omaa osaamista aiheesta, uuden tietolähteen hankkiminen saattaa olla aikaa vievää. Yksittäiseen lähteeseen liittyy myös mahdollisuus virheellisen tai vääristellyn tiedon moninkertaistumisesta. Jos useat, toisistaan riippumattomat toimijat löytävät mielenkiintoisen aiheen ja alkavat jakamaan sitä mahdollisesti lisäten omia kevyin perustein tehtyjä analyysejä, perättömästä uutisesta tulee itseään vahvistava tieto²⁴⁰.

Sosiaalisen median alustojen luomat mahdollisuudet ja nopea kehitystahti luovat jatkuvasti uusia mahdollisuuksia tiedonhankinnalle. Erilaiset kommunikaatiopalvelut ja tavat tallentaa sekä jakaa mediaa tarjoavat hyviä keinoja tiedon keräämiseen erilaisista tapahtumista (kuva 5). Välineet ovat käyttäjäystävällisiä ja kehityspotentiaalia on näillä näkymin riittävästi. Uudet mahdollisuudet ja alustat haastavat perinteisellä tavalla organisoidut sotilaalliset tiedusteluorganisaatiot. Perinteiset organisaatiot häviävät uusille verkostoille nopeudessa ja ketteryydessä sekä menetelmien käyttötavoissa. Tiedusteluorganisaatioiden ongelmaksi saattaa pidemmällä aikavälillä muodostua niiden perinteinen tapa pitää tiukasti kiinni omasta turvallisuusmenetelmistään. Toisaalta voidaan kysyä, missä määrin tarkkojen turvallisuusnormien noudattaminen kannattaa, jos niiden johdosta organisaatio alkaa muuttua kankeaksi? Informaatiotulvaan aikakaudella tarkkoja turvallisuusmääräyksiä ja tietojen tahatonta vuotamista voi myös kyseenalaistaa niiden tuottaman vahingon perusteella. Mikä on todennäköisyys että alemman turvaluokituksen tiedot todella paljastuvat ja mikä on niiden merkitys tapahtumien nopeatahtisessa kehityksessä? Operaation edistyessä tiedon tyyppistä riippuen informaatio voi vanhentua muutamassa minuutissa.

²³⁹ Dupont: Intelligence and the National Security 18:4 2003, s.31.

²⁴⁰ Velgersdyk, Corey: The Future of Open Source Intelligence. International Affairs Review 24.1.2010. [<http://www.iar-gwu.org/node/253>]

Kuva 5: Avoimesti hankittavaa aineistoa löytyy sosiaalisesta mediasta useiden eri alustojen kautta.²⁴¹

Uusien tiedonjakamiskanavien kehittyessä niihin liittyy myös niiden käyttäjien melko vapaa suhtautuminen tiedon jakamiseen. Uusiin järjestelmiin liittyy usein niiden heikkoudet turvallisuuskulmista. Yhtenä mahdollisuutena hajauttaa tietojen hankinta on crowdsourcing (CSI)²⁴² eli joukkoistaminen. Käsitteellä tarkoitetaan mahdollisuutta hajauttaa tiedonhankinta laajalle yleisölle. Mielenkiinnon kohteena olevia tietoja voidaan hankkia luovilla menetelmillä useista erilaisista lähteistä. Esimerkkinä voi olla tavoite hankkia kuvamateriaalia tietystä kohteesta. Mitä tunnetumpi kohde on, sitä paremmat mahdollisuudet on saada kuvia.

Sosiaalisen median yhdeksi kanavaksi on vakiintunut Twitter. Kun vuonna 2009 Iranissa oli protesteja ja Twitter suunnitteli palvelunsa sulkemista maailmanlaajuisen huollon tekemiseksi, Yhdysvaltain hallinto pyysi lykkäämään huoltoa. Twitterin omistajat suostuivat pyyntöön ja huolto lykättiin seuraavaan päivään. Tapaus osoitti, miten tärkeä tietokanava Twitter on Yh-

²⁴¹ Pallaris, Chris: Open Source Intelligence (OSINT) and the Future of IR Librarianship. 19th EINIRAS Conference, Madrid, Espanja 18.9.2009.

²⁴² Steven A. Stottlemyre käsittelee joukkoistamista International Journal of Intelligence and CounterIntelligence -lehdessä artikkelissaan HUMINT, OSINT or Something New? Defining Crowdsourced Intelligence. Stottlemyre määrittelee joukkoistamisen tiivistetysti seuraavasti: joukkoistamisen edellytyksenä on organisaatio, joka haluaa ratkaista määrätyn ongelman. Ongelma jaetaan tutkittavaksi laajalle verkottuneelle joukolle ja kolmantena vaatimuksena on että verkottuneen yhteisön jäsenet haluavat vapaaehtoisesti tutkia ongelmaa. Stottlemyren artikkeli on suositeltavaa luettavaa perehdyttäessä joukkoistamisen käsitteeseen. Artikkelin julkaisutiedot: Stottlemyre, Steven A.: HUMINT, OSINT or Something New? Defining Crowdsourced Intelligence. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 28:3, 2015, ss.578–589.

dysvaltojen hallinnolle. Iranin viranomaiset puuttuivat tekstiviestien lähettämiseen ja sensuroivat Twitteriä, mutta viimeksi mainitun osalta palvelua pystyi käyttämään proxyjen kautta. ABC-televisiokanavan toimittaja pyysi iranilaisia lähettämään videomateriaalia Twitterin kautta, koska kanavalla ei itsellään ollut mahdollisuutta olla kuvaamassa Teheranissa. YouTube on ollut myös tapahtumien seurannassa tärkeä kanava²⁴³

Uusia sovellutuksia mm. protestien ja levottomuuksien seuraamiseen tarjoaa The Global Database of Events, Language and Tone (GDELT) -niminen massiivisia määriä avoimia tietoja prosessoiva ja käsittelevä ohjelmistokokonaisuus. GDELT ei ole yksittäinen ohjelma, vaan siihen kuuluu useita erilaisia tiedonkeruu- ja analysointiohjelmiä. GDELT:in toiminta-ajatuksena on automatisoidusti lukea uutisia eri lähteistä. Yhdistelemällä niitä ammattimaisesti ohjattuna saadaan muodostettua varoituksia esim. nousevista protesteista. Vuonna 2011 GDELT:illa saatiin määritettyä Osama bin Ladenin sijainti 200 km:n säteellä hänen olinpaikastaan. Ennen Krimin haltuunottoa GDELT:illä havaittiin laajoja protesteja ja levottomuutta Kioivassa ja muualla Ukrainassa.²⁴⁴ GDELT tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia tapahtumien kehittymisen seuraamiseen. GDELT:in käyttäminen kuitenkin vaatii koulutusta, jotta sen moninaisten ominaisuuksien hyödyntäminen olisi mahdollista. Yhtenä käyttösovelluksena voisi olla sopivien sanayhdistelmien seuraaminen. Oikein valituilla sanayhdistelmillä pystytään mahdollisesti ennakoimaan teemojen muuttumista ja tapahtumien kehittymistä. Strategisella tasolla arvioituna turvallisuuspoliittisesti merkittävät muutokset ja mahdolliset uhkat eivät nouse yhtäkkiä, vaan ne kehittyvät vähitellen. Ne ovat tunnistettavissa, mikäli ne osataan poimia informaatiovirrasta. Automatisoidulla seurannalla²⁴⁵ ja analysoinnilla osaavien käyttäjien hallinnoimana ovat hyvät mahdollisuudet tunnistaa nousevia uhkia ja muita merkittävän tason tekijöitä.

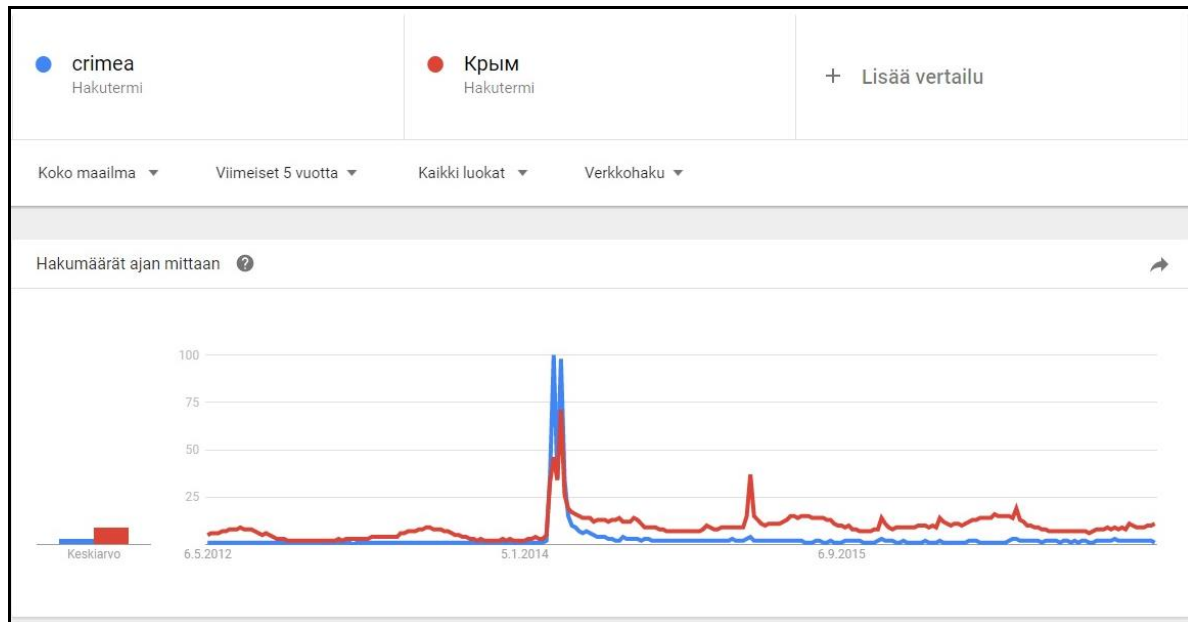
Google Trends -työkalulla pystyy analysoimaan hakutermien esiintyvyyttä. Pisin aikajakso on viisi vuotta, joka tässä tapauksessa on hyvä etsittäessä strategisen tason muutoksia. Krim kirjoitettuna englanniksi ”crimea” ja venäjäksi ”крым” antoi tulokseksi varsin yhteneväisen kuvaajan. Kuvass 6 esitetty haku suoritettiin 3.5.2017. Molemmille oli yhteistä tasaisen pieni hakujen määrä ennen haltuunottoa, piikki haltuunoton aikana ja käyrän nopea laskeminen. Haltuunoton jälkeen venäjäksi suoritettujen hakujen määrä jäi kuitenkin korkeammalle tasol-

²⁴³ Landler, Mark ja Stelter, Brian: Washington Taps Into a Potent New Force in Diplomacy. The New York Times 16.6.2009. [<http://www.nytimes.com/2009/06/17/world/middleeast/17media.html>], viitattu 8.11.2016.

²⁴⁴ Tucker, Patrick: How the Internet Could Have Predicted the Invasion of Ukraine. Defense One 14.4.2014. [<http://www.defenseone.com/technology/2014/04/how-internet-could-have-predicted-invasion-ukraine/82480/>]. GDELT:in omat sivustot ovat osoitteessa [<http://www.gdeltproject.org>]

²⁴⁵ Best, Clive: Open Source Intelligence. Joint Research Centre. Bestin artikkeli käsittelee OSINT:ia yleisellä tasolla ja esittelee erilaisia seurantaa avustavia työkaluja ja sovelluksia. [https://media.eurekalert.org/aaasnewsroom/2008/FIL_00000000010/071119_MMDSS-chapter_CB.pdf], viitattu 17.3.2017.

le. Yksittäisen hakusanan lisäksi erilaisia krimiin viittaavia hakusanayhdistelmiä voi olla lukemattomia, joten niitä ei käytetty. Google Trends on melko yksinkertainen verrattuna GDELT:in analyysityökaluihin, joten sen käytettävyys systemaattiseen analysointiin on rajoitettua.

Kuva 6: Google Trends -hakutulokset termeillä "crimea" ja "крым".

Yhdysvalloissa tiedusteluviranomaiset ovat vahvasti alkaneet käyttää sosiaalista mediaa tiedustelutiedon keräämiseen. Kun reittikone MH317 ammuttiin Ukrainassa alas, ensimmäinen havainto tapahtumasta tuli ilmi Vkontakten kautta²⁴⁶. Sosiaalinen media tarjoaa rajattomasti mahdollisuuksia, aiheesta on paljon sivustoja ja koulutusta²⁴⁷ järjestetään mm. seminaareissa. Yksi sosiaalisen median analysointiväline on hashtagien²⁴⁸ seuraaminen. Strategisen tiedustelun kannalta trendien seuraaminen ei kuitenkaan aina tuota parhaita tuloksia. Pitkän aikavälin kehityksen seuraamiseen nopeasti vaihtuvat pintatrendit eivät tuota oikeantyyppistä aineistoa. Sosiaalinen media on parhaimmillaan seurattaessa ajankohtaista tapahtumaa. Tässä on tunnistettavissa selvä ero pitkän aikavälin seurantaan. Suurta yleisöä ei lähtökohtaisesti kiinnosta strategisen tason asioiden ja kehityksen seuraaminen. Aiemmin mainittuihin blogeihin pitää osata suhtautua varauksella. Kuka tahansa voi alkaa pitämään blogia ja kirjoittaa mitä ta-

²⁴⁶ Barnes, Julian E.: U.S. Military Plugs Into Social Media for Intelligence Gathering. The Wall Street Journal 6.8.2014. [<http://www.wsj.com/articles/u-s-military-plugs-into-social-media-for-intelligence-gathering-1407346557>], viitattu 10.1.2017.

²⁴⁷ SOCMINT training workshop October 17-19, Berlin. [<http://www.socmint.org>], viitattu 10.1.2017.

²⁴⁸ Keyhole.co on työkalu, joka toimii Google-haun kaltaisesti. Hakukenttään syötetään # ja sen perään valittu sana. Palvelua kokeiltaessa 12.1.2017 haulla #crimea löytyi useita eri osumia. Keyhole on ammattikäyttöön tarkoitettu maksullinen palvelu ja sen kuukausimaksut vaihtelevat \$99–599 välillä. [<http://keyhole.co>]. Vastaavanlainen maksullinen palvelu on Hashtracking. [<https://www.hashtracking.com>].

hansa²⁴⁹. Sujuva ja viimeistelty kirjoitusasu ei takaa tietojen oikeellisuutta ja tasapainoista näkökulmaa.

Joukkoistamisella on rajoituksensa. Sillä ei ole mahdollista korvata syvällistä analyysiä. Tiedustelu prosessina ja toimintatapana on luonteeltaan hidasta, pohdiskelevaa ja tuloksia vähän kerrassaan synnyttävää.²⁵⁰ Tärkein vaikuttava tekijä valmiin tiedustelutuotteen laatuun on yksittäisen analyysoijan osaaminen ja kyvykkyys²⁵¹.

Steven A. Stottlemyren mukaan CSI:in ei voi kuulua muita tiedustelulajeja kuin HUMINT ja OSINT, koska tiedot hankitaan ihmisjoukolta. Stottlemyren mukaan GEOINT:issä²⁵² on yhteisiä piirteitä, mutta sitä ei voi lukea mukaan joukkoistamiseen.²⁵³ Stottlemyren määritelmän voi kuitenkin kiistää GEOINT:in osalta. Iso-Britannia harjoitti GEOINT:ia joukkoistamisen avulla jo toisen maailmansodan aikana, kun Normandian maihinnousun suunnittelu aloitettiin. Joukkoistetusta GEOINT-tiedonhankintaoperaatiosta kerrotaan Janus Piekalkiewiczin kirjassa Eurooppa tulessa²⁵⁴ seuraavasti:

”Englannin amiraliteetti vetoaa toukokuussa 1942 ranskalaisiin asukkaisiin pyytäen heitä lähettämään Englantiin kaikki Ranskan rannikkoa esittävät käyttökelpoiset kuvat ja maisemapostikortit. Yli 9 miljoonaa kuvaa ja postikorttia kerääntyy muutamassa päivässä amiraliteetin toimistoihin. Noin puolen miljoonan niistä valitun perusteella valmistetaan erikoiskartta, missä yhteydessä tulee esiin joukko yksityiskohtia, joita yksikään kartta ei tuo esille.”

Amiraliteetin toteuttama tiedonhankintaoperaatio on siis esimerkki puhtaasta joukkoistetusta tiedonhankinnasta, joka palveli GEOINT:ia. Vastaavantyyppinen operaatio suoritettaisiin nykyään vain eri tavalla, mutta tarkoitus olisi sama: kerätä mahdollisimman paljon kuvia määrätystä kohteesta.

OSINT:in sulautuminen muihin tiedustelulajeihin saattaa olla tulevaisuuden suuntaus. Aikaisemmin OSINT:illa käsitettiin suppeammin lähinnä tekstimuotoinen informaatio, mutta valokuvaamisen määrän räjähdysmäisen kasvun myötä klassinen IMINT on jouduttu määrittelemään uudelleen. Kuvamateriaalin suuren tarjonnan johdosta OSINT:in ja IMINT:in suhdetta

²⁴⁹ Hulnick, Arthur S.: The Dilemma of Open Sources intelligence: Is OSINT Really Intelligence? The Oxford Handbook of National Security Intelligence. Online Publication Date September 2010. [www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780195375886.001.0001/oxfordhb-9780195375886-e-0014], viitattu 18.1.2017.

²⁵⁰ Lowenthal, Mark M.: A Disputation on Intelligence Reform and Analysis: My 18 Theses. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence. Volume 26, Number 1, 2013, s.35.

²⁵¹ Marrin: Intelligence Analysis: Turning a Craft into a Profession, s.3.

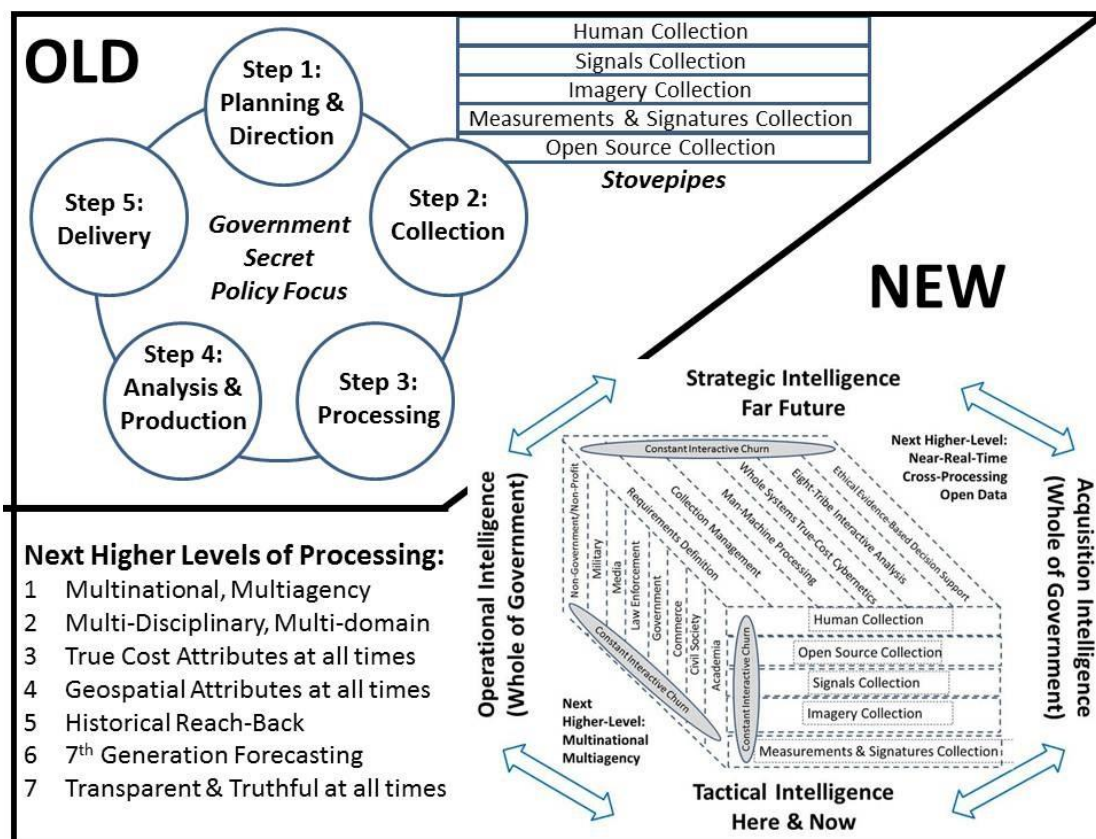
²⁵² GEOINT:in kansallinen määritelmä liitteessä 2.

²⁵³ Stottlemyre: International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 28:3, 2015, s.584.

²⁵⁴ Piekalkiewicz, Janus: Eurooppa tulessa. Sotilaiden ja vakoilijoiden urotekoja toisessa maailmansodassa. Karisto Oy, Hämeenlinna 2004, ss.363–364.

pitää miettiä uudelleen. Twitterissä voi seurata Venäjän ilmavoimien lentotoimintaa reaaliajassa harrastajan ylläpitämällä tilillä²⁵⁵. Tämän tyyppisessä toiminnassa yhdistyy sekä SIGINT että OSINT uudella, luovalla tavalla.

Perinteisessä tiedustelusykliissä tiedustelun eri lajit ovat omissa ”savupiipuissaan” ja niistä vastaavat organisaatiot suorittavat omia tehtäviään erillään toisistaan. Tieto on lokeroitunutta. Robert David Steelen hahmottelemassa uudessa mallissa (kuva 7) tiedustelun eri lajeja kerätään ja analysoidaan yhdessä. Perinteisestä kategorisoinnista halutaan päästä eroon. Tiedusteluorganisaatiot ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja tiedon tuottajia (heimoja) osataan hyödyntää. Toiminnallisten muutosten lisäksi myös teknologian kehitys hyödynnetään täysimääräisesti. Avointa dataa voidaan prosessoida lähes reaaliaikaisesti. Yhtenä sovellutuksena voisivat olla algoritmit, jotka seuraavat infomaatiovirrasta tiettyjä sanayhdistelmiä ja niiden esiintyvyyttä. Näiden sanayhdistelmien reaaliaikainen seuraaminen ja analysointi sekä tallentaminen auttaisivat muodostamaan laajempaa kokonaiskuvaa. Reaaliaikaisen seuraamisen lisäksi strategisen ennakkoinnin tehtäviin kuuluisi pidemmän aikavälin analysointi. Sanayhdistelmän ”*bomb metro Helsinki*” esiintyminen eri yhteyksissä kiinnostaisi varmasti poliisia. Tämän tyyppisten seurantatehtävien hoitaminen koneellisesti ja ohjelmistojen avulla tulee todennäköisesti olemaan tulevaisuuden kehityssuunta.

²⁵⁵ Air Force Freak, Twitter. [www.twitter.com/airforcefreak], viitattu 20.6.2017. Air Force Freak kertoo profiilissaan itsestään seuraavasti: ”SIGINT, OSINT as hobby. Not in position in any SIGINT organization. Tracking #RUAF transports, bombers.”

Kuva 7: Perinteinen tiedustelusykli ja hahmotelma uudeksi malliksi.²⁵⁶

Sähköisen median aiheuttama informaation määrän räjähdysmäinen kasvu on synnyttänyt epätasapainon informaation keräämisen ja analysoinnin välille. Informaation määrä on jatkuvassa kasvussa²⁵⁷ ja toistaiseksi kehitykselle ei ole näkyvissä päätepistettä. Tiedusteluraporttien laatijoille informaation jatkuva saatavuus aiheuttaa myös ongelmia. Onko raportissa varmasti kaikki tarvittava, vai puuttuuko vielä jokin olennainen tieto tai informaatio?²⁵⁸ Samanaikaisesti tietojärjestelmien tiedontallennuskapasiteetti on kasvanut, joten tietoa ei tarvitse tallettaa harkiten, vaan massamaisesti. Tiedot voidaan tallentaa prosessointia ja myöhempää käsittelyä varten. Analysointikyvyn kehittäminen on jäänyt selvästi jälkeen kehityksessä. Analysointiin tarvitaan riittävästi aikaa, asiantuntemusta ja yhteistyötä. Analyttisen prosessin onnistuminen erottaa toisistaan tavallisen ja erinomaisen OSINT-tuotteen²⁵⁹. Tiedustelutuotteiden pituus vaihtelee. Ne voivat olla lyhyitä, vaihdellen muutamasta sanasta tai rivistä aina kymmeniä sivuja pitkään katsaukseen. Komentajakeskeisissä organisaatioissa on tyypillistä, että komentaja ei ehdi eikä halua lukea pitkiä tiedusteluraportteja, vaan asia pitää saada kerroksi varsin pienellä sivumäärällä. Haasteeksi asiassa muodostuu moniselitteisen asian tiivistäminen riittävän pieneen tilaan, jolloin vaarana on tiedon eheyden menettäminen. Tämän päivän haasteena ei niinkään ole enää yksittäisten tietojen yhdistäminen, vaan informaatiovirtojen hallinta, turhan ja tarpeellisen tiedon erottelu ja lähteiden varmentaminen riittävän nopeasti, jotta voidaan tukea hallinnon päätöksiä ja taisteluissa olevia joukkoja.²⁶⁰ Haasteeksi nousee selkeästi tiedon oikeellisuuden varmistaminen. Tuntemattoman toimijan tieto voi olla luotettavaa ja oikeaa, mutta aikaisemman historian puutteessa tietoja voi olla vaikeaa hyväksyä.

Robert David Steelen mukaan OSINT:in alalla on kolme merkittävää tekijää, jotka tulevat merkittävästi vaikuttamaan tiedusteluun ja sen mahdollisuuksiin laajemmassa mittakaavassa.²⁶¹

1. **Digitalisaatio.** *Nykyään suurin osa ajantasaisesta tiedosta on digitaalista koskien niin valtamediaa kuin pienempiäkin toimijoita kaikilla kielillä. Myös historiallisesti merkittävimmät tapahtumat koskien määrättyjä valtioita, teollisuuden toimijoita, organisaatioita ja heimoja voidaan kustannustehokkaasti digitoida. Kädessä kannettavista laitteista tulee informaation käsittelyn päävälineitä. Niiden kautta voidaan tallentaa ja jakaa ja välittää sekä yksilöiden että ryhmien havaintoja ja ajatuksia.*

²⁵⁶ Steele, Robert David: Think Again: Intelligence. Reality Sandwich.

[<http://realitysandwich.com/215730/think-again-intelligence/>], viitattu 19.1.2017.

²⁵⁷ Olcott: Open Source Intelligence in a Networked World. Hyvän yleisnäkemyksen tuotetun tiedon ja informaation määrästä ja sen kasvamisesta saa viidennestä luvusta "Six qualities of information...".

²⁵⁸ Lowenthal: A Disputation on Intelligence Reform and Analysis: My 18 Theses, s.33.

²⁵⁹ Hribar ym.: International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 27:3, 2014, s.530.

²⁶⁰ Schaurer ja Störger, The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT), s.54.

²⁶¹ Steele: Chapter 6: Open Source Intelligence, s.114–115.

2. **Visualisaatio.** *Digitaalinen informaatio, mukaan lukien historialliset tapahtumat, voidaan visualisoida. OSINT:illa voidaan nousta perinteisten salaisten tiedustelumenetelmien yläpuolelle yhdistämällä suuria määriä tietoja reaaliaikaisesti mm. ilman salaukseen liittyviä ongelmia. Perinteisesti järjestettyjen tiedusteluorganisaatioiden kannalta tämä on ongelma, koska ne tulevat menettämään asemansa avoimille, jakautuneille ja monikansallisille verkostoille.*
3. **Vertaisjakaminen.** *Yksittäiset ihmiset alkavat jakaa omia havaintojaan ja informaatiota suoraan toisilleen ohittaen perinteiset tiedon jakelusta ja hallinnoinnista vastanneet toimijat. Tässä on mahdollisuus. Tiedustelun uusi olemus ottaa yleisön mukaan. Yleisön yhteistä tietämystä käytetään hyödyksi ja yksilöitä innostetaan osallistumaan. Menetelmä saattaa olla tehokas toimittaessa erityisesti asymmetristä vastustajaa kohtaan.*

Yksityinen sektori osaa myös seurata uhkien käyttämiä kommunikaatiomenetelmiä. Sosiaalisessa mediassa pystytään seuraamaan nousevia uhkia ja varoitusmerkkejä tarkoitusta varten suunnitelluilla sovelluksilla kuten TalkWalkerilla²⁶². Suomalaisella Combitechillä on kaksi sovellusta, joilla voidaan etsiä asioita automaattisesti tunnistamalla niiden nimeämisiä tai suorittamalla edistyneitä hakuja sosiaalisessa mediassa. Strategisen tason tiedusteluun nämä sovellukset eivät välttämättä kuitenkaan sovellu parhaalla mahdollisella tavalla²⁶³. Sosiaalisen median tiedustelun seuraavan kehitysvaiheen on arvioitu olevan DIGITAL HUMINT -nimellä tunnettava muoto, jossa perinteinen HUMINT suoritetaan digitaalisesti²⁶⁴. Perinteiseen HUMINT:iin verrattuna kiinnostuksen kohteet ovat samat, mutta ne pystytään hankkimaan digitaalisesti.

Viranomaisten mahdollisuudet kouluttaa oma henkilöstönsä ja valvoa mm. paikkatunnisteiden käytön jakamista laajemmassa mittakaavassa eivät aina onnistu. Sosiaalisen median käytön täydellinen valvominen omissa joukoissa ei ole mahdollista²⁶⁵. Moninaisten kommunikaatio-kanavien johdosta tietoa ”vuotaa” ulkopuolelle joka tapauksessa. Krimin haltuunoton aikana Euromaidan PR -kanavan YouTubeen 4.3.2014 julkaisemassa videossa²⁶⁶ tunnuksen sotilas kertoo haastattelijalle joukkonsa olevan venäläisiä. Harrastajat ovat tuottaneet laadukkaan

²⁶² Brelsford, Paul: White Paper: Employing a social media monitoring tool as an OSINT platform for Intelligence, Defence & Security. [https://www.eurosint.eu/system/files/employing_social_media_monitoring_tools_as_an_osint_platform_for_intelligence_defence_security.pdf], viitattu 30.6.2016.

²⁶³ Combitech oy: Mikä ihmeen OSINT? Tietoa avoimista lähteistä. [<https://medium.com/@combitech/mik%C3%A4-ihmeen-osint-tietoa-avoimista-l%C3%A4hteist%C3%A4-3b392a9fe378#.qu4itnxrh>], viitattu 30.6.2016.

²⁶⁴ Lombardi, Marco ym.: From SOCMINT to Digital Humint: re-frame the use of social media within the intelligence cycle. [<http://www.fondazione degaspero.org/wp-content/uploads/2016/10/Paper-From-SOCMINT-to-Digital.pdf>], viitattu 10.1.2017.

²⁶⁵ Yeung, Douglas ja Olikar, Olga: Loose Clicks Sinks Ships. US News 14.8.2015. [<http://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2015/08/14/when-social-media-meets-military-intelligence>], viitattu 10.1.2017.

²⁶⁶ Euromaidan PR-kanava, YouTube 4.3.2014: Ukraine War - Russian military forces in Crimea Ukraine. [<https://youtu.be/wMJwdX5IHm8>]. Vastaavatyypinen keskustelu käydään saman kanavan 15.3.2014 ladatussa videossa Ukraine War - Russian army servicemen uncover own presence in Crimea Ukraine. [<https://youtu.be/lkWcc6T3c4o>], molemmat viitattu 12.1.2017.

näköisiä raportteja Ukrainan alueella havaituista venäläisistä yksiköistä ja sotilaista. Raporteissa on pystytty nimeämään sosiaalisen median kautta löydettyjen kuvien perusteella Ukrainassa alueella toimivia sotilaita²⁶⁷. Näiden laadukkaiden raporttien todenperäisyyttä ei kuitenkaan kyetä varmentamaan, joten niiden käytettävyys jää kyseenalaiseksi. Monipuolisia analyysejä tuottavan Inform Napalmin²⁶⁸ sivustot ovat kuitenkin aiheeseen liittyen tutustumisen arvoiset.

Tiedustelulajien perinteisessä jaottelussa IMINT:iä on käsitelty omana erikoisalanaan. IMINT oli erillinen, oman erikoisosaamisensa vaativa lajinsa. Ilmasta käsin kuvattu materiaali oli hankittu useimmiten tiedustelujärjestelmän omilla sensoreilla, kuvausalueesta riippumatta. Nykyään tilanne on muuttunut ja kuka tahansa voi esim. Google Earthin avulla²⁶⁹ tehdä omaa tiedusteluanalyysiä. IMINT:in suhde OSINT:iin on tämän johdosta muuttunut. Kaupallisesti hankittava kuvamateriaali voidaan lukea kuuluvaksi OSINT:iin²⁷⁰. Internetiin ladattavien kuvien määrän räjähdysmäisen lisääntymisen johdosta²⁷¹ kuvamateriaalin merkitys on noussut huomattavasti. Kuvamanipulaatioita ei tuota ongelmia, koska niiden vastakeinoksi on kehitetty ohjelmia²⁷², joilla kuvien todenperäisyyttä pystyy analysoimaan. Aiheesta julkaitaan myös blogeja²⁷³, joissa analysoidaan muokattuja kuvia. Inteltechniques.com:in mielenkiintoisessa artikkelissa Internet Search Resource: Forensically²⁷⁴ demonstroidaan miten forensically-analysointiohjelmalla²⁷⁵ voidaan analysoida valokuvaa ja arvioida onko sitä muokattu.

Avoimien lähteiden hyödyntämisessä tulevaisuudessa ongelmaksi saattaa muodostua kehityksen nopeus, jolloin tiedusteluorganisaation osaaminen ei riitä seuraamaan ja hyödyntämään uusia sovellutuksia. Uudet palvelut ja tuotteet ovat käyttäjäystävällisiä, mutta niiden ominaisuuksien hyödyntäminen vaatii kuitenkin perehtymistä ja henkilöstön kouluttamista. Sosiaalisen median käsitteen alle kuuluviin palveluihin kuuluu kentän jatkuva muuttuminen. Osa toimijoista on vakiintuneita, kun toiset ovat joutuneet väistymään nousevien palveluiden ja alus-

²⁶⁷ Putin @war, [http://ukraineatwar.blogspot.fi], viitattu 12.1.2017.

²⁶⁸ Inform Napalm. [informnapalm.org/en/], viitattu 18.1.2017.

²⁶⁹ Yhdysvaltalaisen Sean O'Connorin IMINT & Analysis -blogissa on laadukkaita analyysejä eri maiden sotilaallisista kohteista. Blogi on edelleen luettavissa, mutta O'Connor ei enää laadi uusia analyysejä siirryttyään tekemään samantyyppistä työtä IHS Jane's:in palvelukseen. O'Connor laati bloginsa analyysejä vuosien 2007–2013. [geimint.blogspot.fi], viitattu 17.3.2017.

²⁷⁰ Clark: Intelligence Collection, s.29.

²⁷¹ Khedekar, Naina: We now upload and share over 1.8 billion photos each day: Meeker Internet report. Firstpost 29.5.2014. [http://tech.firstpost.com/news-analysis/now-upload-share-1-8-billion-photos-everyday-meeker-report-224688.html], viitattu 12.1.2017.

²⁷² Yksi tunnetuimmista on fotoforensics.com. [http://fotoforensics.com], viitattu 10.1.2017.

²⁷³ Hackerfactor.com:in blogissa analysoidaan mm. Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin liittyviä kuvamanipulaatioita. [https://www.hackerfactor.com/blog/index.php?/categories/1-Image-Analysis]

²⁷⁴ IntelTechniques.com: Internet Search Resource: Forensically, 21.12.2016. [inteltechniques.com/wp/2016/12/21internet-search-resource-forensically/], viitattu 18.1.2017.

²⁷⁵ Forensically Beta. [29a.ch/photo-forensics/#forensic-magnifier], viitattu 18.1.2017.

tojen tieltä. Jatkuva dynaamisuus aiheuttaa organisaatiotasolle ongelman: mihin palveluihin kannattaa keskittyä ja kouluttaa henkilöstö hyödyntämään niitä? Miten reagoidaan lupaaviin uusiin alustoihin? Onko seurantapalveluita mahdollista ulkoistaa? Printtimediapalvelut, radio- ja televisioyhtiöt toimivat hyvin paljon samoilla periaatteilla kuten tiedusteluorganisaatiot kerätessään, analysoidessaan ja jakaessaan informaatiota²⁷⁶.

Teknologian tarjoamien mahdollisuuksien vastapainona pitää kuitenkin säilyttää koko ajan mielessä että mikään määrä raakadataa ja informaatiota ei voi korvata ihmismielen omaa analysointi- ja päättelykykyä.²⁷⁷ OSINT-tehtäviin tultaneen tulevaisuudessa kouluttamaan henkilöstöä yhä perusteellisemmin, koska tarjolla olevan informaation määrä ei todennäköisesti tule vähenemään, mutta tarpeet sen analysoinnille tulevat jatkumaan ja vaatimukset paremmalle ennakoille lisääntymään.

Tavallisen Internetin lisäksi Deep Web sisältää paljon analysoitavaa aineistoa²⁷⁸. Kehittyneen teknologian johdosta myös perinteinen tiedustelusykli voi olla uhattuna²⁷⁹. Tulevaisuuden haasteena tulee todennäköisesti olemaan myös taito erottaa olennainen epäolennaisesta. Kaikesta käytettävissä olevasta tiedosta pitää pystyä tunnistamaan ne osat, joilla saadaan vastaus asetettuun kysymykseen²⁸⁰.

2.7 Johtopäätökset

Miksi tarvitaan turvallisuuspoliittisten linjausten lisäksi yksityiskohtaisempia ohjeita sotilallisen tasolla? Mika Kerttusen mukaan ”*Sotilasstrategian tärkeimpiä tehtäviä on opettaa ajattelemaan ja toimimaan oikein. Ohjeistuksella ja oppailla ohjataan henkilöstöä toimimaan oikein ja pääsemään eroon epätietoisuudesta. Sotilasstrategia on myös viestintää, jolla luodaan omaa identiteettiä erotukseksi muista. Toisaalta voidaan myös omaksua jonkun toisen maan tai liittouman sotilasstrategia selkiyttämään omaa asemaa.*”²⁸¹ Sotilasstrategia pitää olla yhteneväinen valitun strategisen narratiivin kanssa.

Avoimien lähteiden tiedustelu tuottaa suuren osan toimintaympäristön perustietämyksestä ja muista toimijoista. Hyödyntämällä avoimia lähteitä, tiedustelutoimintaan käytettävillä rahallisilla resursseilla saadaan hyvä panos-tuotossuhde. Yhdysvalloissa on arvioitu, että OSINT:in

²⁷⁶ Odom: Intelligence Analysis, s.325.

²⁷⁷ Dupont: Intelligence and the National Security 18:4 2003, s.22.

²⁷⁸ BrightPlanet 6.12.2017: Five Online Data and Open-Source Intelligence (OSINT) Trends to be Monitoring in 2017. [https://brightplanet.com/2016/12/2017_osint_trends/], viitattu 12.1.2017.

²⁷⁹ Hughes-Wilson, John: On Intelligence. The history of espionage and the secret world. Constable, Lontoo 2016, s.66.

²⁸⁰ Olcott: Open Source Intelligence in a Networked World, s.95.

²⁸¹ Kerttunen: Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta, s.6. Kerttunen mainitsee myös että Suomessa ei ole omaa sotilasstrategiaa, vaan että aihepiiriin liittyvät asiat ovat kirjoitettuna mm. Turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon ja Kenttäohjesäännöstöön.

määrä kaikesta tallennetusta tiedustelutiedosta on 70–80 %²⁸². Vuonna 1996 julkaistussa Aspin-Brown -komission raportissa arvioitiin, että taloudellista toimintaa koskevista analyyseistä 95 % oli julkisia²⁸³. Maailman muuttuessa nopeasti digitalisoituneeksi ja tiedon saatavuuden jatkuvasti parantuessa, resursseja voidaan yhä enemmän suunnata tiedonhakuun avoimista lähteistä. Robert David Steele arvio vuonna 2006 että OSINT tulee korvaamaan 80 % nykyisistä henkilöstöresursseista ja dollareista, jotka tähän mennessä ovat allokoitu salaisten lähteiden ja menetelmien tutkimiseen²⁸⁴. Maalis-huhtikuun 2015 Foreign Affairs -lehdessä Jane Harman mainitsee *Disrupting the Intelligence Community* -artikkelissaan useaan kertaan, että Yhdysvalloissa tiedustelun painopiste on siirtymässä perinteisistä menetelmistä OSINT:iin²⁸⁵. Avoimet lähteet eivät ole kuitenkaan ratkaisu kaiken mahdollisen tiedon hankkimiseen. Yksikään järkevä tiedustelutiedon käyttäjä ei halua jättäytyä pelkästään avoimien tietojen varaan riippumatta siitä miten edullista niiden hankkiminen vaikuttaa olevan²⁸⁶. OSINT:ista keskustellessa on oleellista ymmärtää, että sitä ei käsitellä pelkkänä tiedonhankinnan kanavana, vaan se on tiedustelun yksi alalaji. OSINT:ia ei myöskään pidä eristää omaksi lajikkeeksi ilman yhteyttä muihin tiedustelulajeihin. Parhaat tulokset saavutetaan yhdistämällä eri tiedustelulajien tuottamia tietoja. OSINT-tiedoksi määriteltävää tietoa voi hankkia useista erilaisista lähteistä. Käyttökelpoiset lähteet eivät aina ole perinteisiä kirjoitettuja tekstejä. Kaikkea tietoa ei tarvitse kerätä itse koska osa tiedoista voidaan hankkia ostamalla²⁸⁷.

Internetin käytöllä on rajoituksensa OSINT-työskentelyssä. On arvioitu Internetin sisältämästä tietomäärästä vain 10–15 % on merkityksellistä jotta sillä olisi käyttöä. Google indeksoi Internetin sisällöstä vain 4 %. Big Datasta vain noin 1 % prosessoidaan ja loput tallennetaan ilman prosessointia.²⁸⁸ Kieli tuottaa myös paljon ongelmia. Oletusarvoisesti käytettävällä englannin kielellä jää paljon löytymättä oleellista aineistoa. Yhdysvaltalaisen näkökulman mukaan kieliongelmassa yhtenä menetelmänä voisi olla yhteistyö Kuwaitin ja Yhtyneiden Arabiemiirikuntien kanssa. Edellä mainittujen maiden osaamista voisi käyttää arabiankielisen aineiston kääntämisessä englanniksi, mutta ongelmaksi saattaa tulla turvallisuuskysymykset ja kääntämistyön vääristynyt näkökulma.²⁸⁹

²⁸² Hulnick: The Dilemma of Open Sources intelligence: Is OSINT Really Intelligence? s.566.

²⁸³ Aspin-Brown Report on the Intelligence Community 1996, s.22. [<https://lawfare.s3-us-west-2.amazonaws.com/staging/s3fs-public/uploads/2011/08/Aspin-Brown-Report-on-the-Intelligence-Community-1996.pdf>], viitattu 8.11.2016.

²⁸⁴ Steele: Chapter 6: Open Source Intelligence, s.95.

²⁸⁵ Harman, Jane: Disrupting the Intelligence Community. Foreign Affairs, maaliskuuhuhtikuu 2015. [https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2015-03-01/disrupting-intelligence-community#/cid=soc-twitter-at-essay-disrupting_the_intelligence_co-000000], viitattu 30.6.2016.

²⁸⁶ Hughes-Wilson: On Intelligence. The history of espionage and the secret world, s.61.

²⁸⁷ Puolustusministeriö: Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi, s.52.

²⁸⁸ Steele: Open Source Intelligence 101.

²⁸⁹ Clark: Intelligence Collection, s.32.

3 STRATEGISEN ENNAKKOVAROITUKSEN MALLI

Tiedusteluorganisaatioiden päätehtäviin kuuluu arvioida tulevia tapahtumia. Valtiollisella tasolla merkittävin tehtävä on varautua toisen valtion suorittamaan aseelliseen hyökkäykseen. Asevoimin suoritettava operaatio toista valtiollista toimijaa kohtaa on valtiokeskeisen järjestelmän näkökulmasta vakavin mahdollinen teko. Sota eri muodoissaan kautta historian on ollut merkittävimpiä ilmiöitä kansakuntien ja valtioiden välillä. Se on valtion olemassaolon kannalta merkittävin riskitekijä. Sodat ovat luoneet ehdot valtioiden olemassaololle. Tästä johtuen mielenkiinto muiden valtioiden sodankäyntipotentialista on pysyvä mielenkiinnon kohde. Avoimia lähteitä seuraamalla on mahdollista tunnistaa vastapuolen mielenkiinnon kohteita ja mahdollisia aikomuksia.

3.1 Ennakkovaroituksen muodostamisen perusteet

Tämän tutkimuksen kontekstissa arvioidaan miten avoimien lähteiden hyödyntämisellä on mahdollista muodostaa ennakkovaroitus tai -käsitys strategisella tasolla mahdollisesti tapahtuvasta sotilaallisesta operaatiosta. Olettama, että tiedustelun tehtävänä on tuottaa ennakkovaroitus on kuitenkin myös kyseenalaistettu. Indikaatiot ja strategisen tason tiedustelu ei välttämättä tuota erikseen määrättyä varoitusta tulevasta tapahtumasta, vaan ainoastaan merkkejä siitä, että oletetun vastustajan aiheuttama uhka on kohoamassa²⁹⁰. Poliittisella tasolla toive saada ennakkovaroitus jostain rajatusta tapahtumasta on ymmärrettävä. Selväsanaisesti lausuttu varoitus on konkreettisesti ymmärrettävä ja siihen on mahdollista reagoida. Tiedustelun pysyvä ongelma kommunikaatiossa päättäjien kanssa kuitenkin on, että tarkkoja ennusteita tulevista tapauksista ei ole mahdollista antaa. Tiedustelun tutkimus tarjoaa kuitenkin paljon esimerkkejä siitä, että moni todellisuudessa tapahtunut asia on osattu ennakoita oikein. Joissain tapauksissa ennakoinnista ja arvion lausumisesta on kulunut niin pitkä aika, että arvio on unohtunut ja se on päässyt vanhenemaan. Toisaalta taas tiedustelun mahdollistamat onnistumiset eivät ole välttämättä saaneet riittävästi huomiota, vaan tapahtumien kulun mennessä hallitusti ei ole ehkä osattu antaa riittävää arvoa onnistuneelle tiedustelulle.

Strategisen tason tiedustelutietoa ja varoituksia on yllättävänkin hyvin ollut saatavilla ennen tapahtumia, mutta päätöksentekijät eivät ole ryhtyneet toimiin niiden perusteella. Varoitukset ovat olleet liian yleisellä tasolla jotta niiden perustella olisi voitu estää hyökkäykset.²⁹¹ Käsitteenä strategisella tasolla tarkoitetaan sellaista tapahtumaa, jolla on vakavia ja kauaskantoisia vaikutuksia valtiollisella tasolla. Tiedustelun tutkimuksen piirissä oman alalajinsa muodostaa

²⁹⁰ Wirtz, James J.: Indications and Warning in an Age of Uncertainty. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*. Volume 26, Issue 3, 2013, s.558.

²⁹¹ Dahl: Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond, s. 22.

tiedustelun epäonnistumisia tutkiva kirjallisuus. 1900-luvulla tapahtuneista sotilaallisista yllätyksistä, hyökkäyksistä ja konflikteista on kirjoitettu laajalti. Yhteistä analyyseille usein on, että indikaatioita tapahtuneista hyökkäyksistä on ollut nähtävissä ennen niiden tapahtumista. Siitä huolimatta sotilaallinen operaatio ja hyökkäys ovat päässeet yllättämään poliittisen ja sotilaallisen johdon. Tiedustelun tehtävä ei ole kuitenkaan tehdä päätöksiä, vaan vähentää poliittisten päätöksentekijöiden epävarmuutta²⁹².

Arvioitaessa valtiollisen tason toimijan aikomuksia ja tekoja, on olemassa seurannan kohteita, joita tarkkailemalla ja analysoimalla voi yrittää arvioida tulevia kehityskulkuja. Seuranta helpottuu, mitä laajempi tietopohja valtion aikaisemmasta toiminnasta on käytettävissä. Osa näistä kokonaisuuksista on sellaisia, joiden edistymisen seuraaminen on kohtuullisella vaivalla toteutettavissa ja ennakoitavissa, mutta osa on taas hyvinkin nopeasti kehittyviä. Infrastruktuuriin liittyvät tekijät ovat kohteesta riippuen kohtuullisella vaivalla seurattavia. Nykyaikaisen kattavan kuvaussatelliittivalvonnan ansiosta kiinteän infrastruktuurin rakentamista on vaikeaa peitellä. Tyypillinen esimerkki on lentokenttä, jonka rakentamista²⁹³ on käytännössä mahdotonta salata.

Strategisella tasolla vaikeinta on arvioida valtion johdon päätöksiä nopeasti kehittyvissä tilanteissa. Perussääntö ”kyvyt x kapasiteetti = uhka”²⁹⁴ on hyvä lähtökohta. Kyvyt voivat olla materiaalisia tai immateriaalisia. Materiaalista kyvykkyyttä voi laskea konkreettisesti, mutta immateriaaliset tekijät kuten koulutustaso ja moraalit ovat vaikeammin arvioitavia.²⁹⁵ Jos valtio on sotilaallisesti kyvykäs ja poliittinen johto on ilmaissut tahdolla aikomuksensa myös käyttäen sotilaallista voimaa, uhkan voidaan arvioida olevan todellinen tekijä. Valtiolla voi olla myös huomattava sotilaallinen kapasiteetti, mutta ei halukkuutta sen käyttöön. Historiallista taustaa vasten Saksa on hyvä esimerkki valtiosta, jolla on sotilaallista kyvykkyyttä, mutta ei poliittista tahtoa, jolla voimaa haluttaisiin käyttää esim. naapurimaita vastaan. Venäjä taas on esimerkki valtiosta, joka täyttää tunnusmerkit sekä sotilaallisen kyvykkyyden että halukkuuden sen käyttämisen osalta. Sen asevoimat ovat suorituskykyiset ja valtion johto on osoittanut päättäväisyytensä ja kykynsä voiman käyttöön. Venäjän tahtotila on myös vahva. Valti-

²⁹² Lowenthal: A Disputation on Intelligence Reform and Analysis: My 18 Theses, s.32.

²⁹³ Page, Jeremy: China Building Airstrip in Spratly Islands, Satellite Images Show. The Wall Street Journal 16.4.2015. [www.wsj.com/china-building-airstrip-in-spratly-islands-satellite-images-show-1429188914], viitattu 18.1.2017.

²⁹⁴ Vandepeer, Charles: Rethinking threat: Intelligence analysis, intentions, capabilities, and the challenge of non-state factors. The University of Adelaide, School of History and Politics 2011. [https://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/bitstream/2440/70732/8/02whole.pdf], viitattu 20.1.2017. Uhkan kaavan määritteli alun perin J. David Singer vuonna 1958. Alkuperäislähde Singerin työpaperiin: Singer, David J.: Threat Perception and the Armament-Tension Dilemma. Journal of Conflict Resolution, Vol.2, No.1, March 1958, ss.90–105 ja s.94.

²⁹⁵ Handel: Intelligence and the Problem of Strategic Surprise, s.12.

on mahdollisuuksia toteuttaa aikomuksiaan on myös arvioitava. Vaikka muut tekijät täyttyisivät, valtio ei jostain syystä saa tilaisuutta tai mahdollisuutta toteuttaa aikeitaan. Heikko taloudellinen tila voi olla merkittävä rajoittava tekijä. Käytännössä tämä tarkoittaa että valtiolla voi olla työkalut hallussaan, mutta taloudellinen tilanne voi muodostaa huomattavan esteen.

Kykyjen ja kapasiteetin kolmatta muotoa, jossa valtion johto harjoittaa ilman aggressiivista politiikkaa ilman uskottavia asevoimia, ei Suomen näkökulmasta ole lähialueilla. Historialliset tekijät ovat tärkeitä arvioitaessa valtion harjoittaman ulkopoliitiikan suuntaa. Valtion kokemat vääryydet historiassa voivat olla taustatekijänä uusille sodille. Aluemenetykset²⁹⁶ ovat tyypillisimpiä tekijöitä, joita valtiollisella tasolla ei yleensä unohdeta vuosisatojenkaan kuluessa. Etnisten vähemmistöjen kohtelu maan rajojen ulkopuolella ovat tekijöitä, joista valtiot ovat kiinnostuneita. Mikäli valtio kokee, että sen omia kansalaisia tai etnisiä vähemmistöjä kohdellaan huonosti toisen maan alueella, valtio voi kokea velvollisuudekseen suojella omia kansalaisiaan. Venäjä on julkilausutusti ilmoittanut suojelevansa omia kansalaisiaan²⁹⁷ maansa rajojen ulkopuolella.

Geopoliittiset tekijät merkitsevät valtion strategian muodostuksessa. Maan sijainti, koko, naapurit ja pääsy maailman merille ovat merkittäviä tekijöitä. Geopoliittisia tekijöitä ei pysty helposti kumoamaan ja niillä on taipumus pysyä yhtä merkityksellisinä aikakaudesta toiseen. Kun valtio alkaa valmistautua sotaan tai pienimuotoisempaan sotilaalliseen interventioon, sitä edeltää useita tapahtumia, jotka ovat strategisen tiedustelun kannalta aina yhtä haastavia. Tiedustelutoiminnan ja -analyysin pysyviin ongelmiin kuuluu se, että informaatiosta ja tiedosta ei ole pulaa, mutta lopullisen varoituksen antaminen on aina erittäin vaikeaa. Historiassa on useita esimerkkejä tapahtumista²⁹⁸, joiden toteutumisesta oli saatavilla ennakkomerkkejä, mutta niitä ei osattu yhdistää oikein.

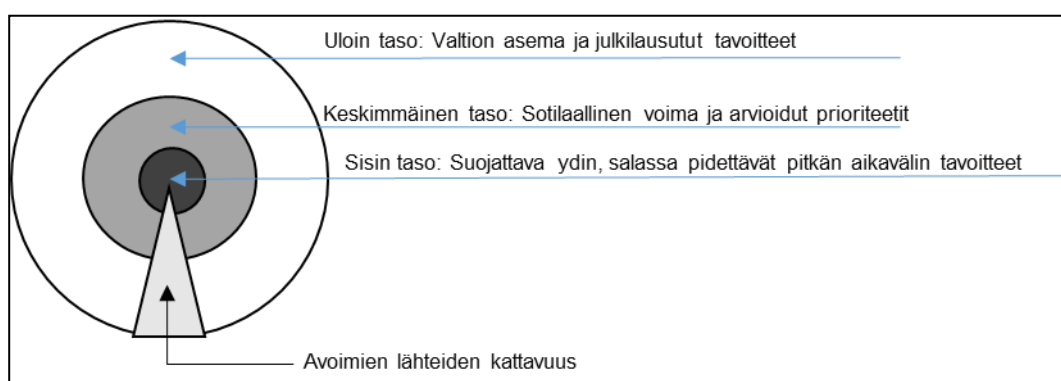
Kohteena olevaa valtiota voi lähestyä myös kuvan 8 kehämallin kautta. Kehän uloimmalla tasolla on tekijöitä jotka ovat vapaasti hankittavissa kuten valtion asema kansainvälisessä politiikassa, historia, asevoimien organisaatio ja valtion johdon julkilausumat tavoitteet. Näistä on saatavilla helposti tietoa. Kehän keskimmäinen osa sisältää jo vähemmän tietoa. Sinne kuuluu asioita jotka ovat edelleen hankittavissa avoimista lähteistä, mutta niiden tulkinta vaa-

²⁹⁶ Washburn, Taylor: Between Russia and China, a Demographic Time Bomb. The National Interest 23.8.2013. [nationalinterest.org/commentary/between-russia-and-china-demographic-time-bomb-8938], viitattu 17.1.2017.

²⁹⁷ Evans, Gareth: Russia and the 'responsibility to protect'. Los Angeles Times 31.8.2008. [www.latimes.com/la-oe-evans31-2008aug31-story.html], viitattu 18.1.2017.

²⁹⁸ Tiedustelun ja päätöksenteon epäonnistumista tutkitaan laajalti "intelligence failure" -yläkäsitteen alalla. Tämän kirjallisuuden alalta selkeän johdonmukaisesti laadittu teos on esimerkiksi Janne E. Nolanin ym. laatima Discourse, Dissent, and Strategic Surprise. Formulating U.S. Security Policy in an Age Of Uncertainty. Georgetown University. [isd.georgetown.edu/sites/isd/files/Discourse_Dissent.pdf], viitattu 19.1.2017.

tii jo enemmän työtä. Tällaisia ovat valtion sotaharjoitusten systemaattinen seuraaminen ja analysointi, valtion turvallisuuspoliittisten linjanmuutosten tunnistaminen ja valtasuhteiden muutoksessa tapahtuvien seurannaisvaikutusten arviointi. Sisimmällä kehällä on tietoja, jotka valtio haluaa suojata. Niiden hankkiminen OSINT-menetelmillä on vaikeinta. Tiedot voivat liittyä valtion pidemmän aikavälin turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja asevoimien uusien suorituskykyjen kehittämiseen. Tyypillisiä esimerkkejä aiheista voivat olla Suomen ja Naton yhteistyön kehittyminen tai Iranin ydinaseohjelma. Tämän tyyppiset tiedot ovat parhaiten suojattuja ja niistä on vaikeaa hankkia tietoja. Muut tiedustelulajit saattavat paremmin soveltua näiden tietojen hankkimiseen. Yleistyksiä ei voida kuitenkaan vetää vaan tiedonhankinta on aina tapauskohtaista.

Kuva 8: Tiedonhankinnan mahdollisuudet kehämallin kautta²⁹⁹

Loch K. Johnson käsittelee samoja teemoja, mutta luetteloituna hieman eri tavalla. Hänen mukaansa uhka-arvio koostuu kolmesta eri komponentista: 1) maantieteellisen alueen koosta, joka voi olla strateginen tai taktinen. Tämä voidaan ymmärtää globaaliksi tai paikalliseksi tasoksi. Seuraavana määritellään ne 2) toimijat, joihin mielenkiinto kohdistuu. Nämä voivat olla valtioita, terroristiryhmittymiä tai heimoyhteiskuntien sotapäälliköitä. Lopuksi tulee 3) informaatio, jota etsitään. Se voi olla sotilaallista, poliittista, taloudellista tai kulttuurillista.³⁰⁰

Uhka-arvio on esitetty taulukossa 5.

UHKA-ARVIO		
MAANTIETEELLINEN ULOTTUVUUS	TOIMIJAT	HANKITTAVA INFORMAATIO
Strateginen	Valtiot	Sotilaallinen
Taktinen	Terroristit	Poliittinen
	Heimopäälliköt	Taloudellinen
		Kulttuurillinen

Taulukko 5: Uhka-arvion komponentit.

²⁹⁹ Sipilä, Joonas: Ohjauskeskustelu ja kehämallin luonnostelma Pääesikunnassa 2.6.2017 kapt Lammin kanssa.

³⁰⁰ Johnson: Preface to a Theory of Strategic Intelligence, s.641.

Konkreettisimpia tunnusmerkkejä alkavasta sodasta tai sotilaallisesta operaatiosta on joukkojen muodostaminen. Isoa sotilasoperaatiota ei voida johtaa ilman esikuntia. Uusien esikuntien muodostaminen ja ylemmän johdon kokoontuminen esikuntiin ovat merkkejä siitä, että operaatio on alkamassa.³⁰¹ Ennen operaatioon kuuluvien joukkojen varsinaisen toiminnan aloittamista esikunnat päivittävät ja laativat suunnitelmia, muodostavat alajohtoportaita ja rakentavat johtamisyhteyksiä. Selusta-alueilla sijaitsevien varastojen tyhjentäminen materiaalista on selvä ennusmerkki joukkojen täydentämisestä varustuksella tai reservijoukkojen muodostamisesta³⁰². Puolustusbudjetin johdonmukainen kasvattaminen voi viestiä joko pitkäjänteisestä kehittämistyöstä tai tulevaisuudessa siintävästä operaatiosta. Puolustusbudjetin lukujen pinnallinen tarkastelu ei vielä sinänsä ole riittävää, koska valtio on saattanut aikaisempina vuosina laiminlyödä puolustusbudjettinsa ja asevoimat ovat päässeet niin huonoon kuntoon, että puolustusbudjettia on ollut pakko nostaa, jotta asevoimat voidaan modernisoida. Pelkät numerotkaan eivät kuitenkaan kerro kaikkea, jos osoittautuu että budjetoituja varoja hukataan suurissa määrin korruptioon kuten Venäjällä tapahtuu³⁰³.

Lainsäädännössä tapahtuvat muutokset ovat merkittäviä signaaleja tulevien tapahtumien mahdollisesta suunnasta. Asevoimille osoitetut laajemmat toimivaltuudet ovat merkittävä tekijä ja osoitus niille annettavista mahdollisesti uusista tehtävistä. Maantieteellisiä alueita koskevat linjaukset kertovat valtion strategisista tavoitteista pitkällä aikavälillä. Alueita koskeva mielenkiinto saattaa ulottua esimerkiksi suunnille, joilla on merkittäviä luonnonvaroja.

Ajankohdan valintaan on olemassa useita näkökulmia. Vuodenaika vaikuttaa monin eri tavoin. Talvi on tyypillisesti merivoimien toiminnan kannalta vaikein ajankohta pohjoisissa olosuhteissa, mutta se ei estä sukellusveneiden toimintaa. Maavoimien toimintaan talvi vaikuttaa erityisesti lumiolosuhteiden kannalta. Ilmavoimien lentotoiminnan kannalta talvikauden pilvisuus ja huonot lentosääät heikentävät toimintaedellytyksiä. Isot sotaharjoitukset ovat merkittäviä ennusmerkkejä. Harjoituksen järjestäminen sellaisella alueella, jossa aikaisemmin ei ole toimittu, saattaa olla merkittävä indikaatio oikeasta operaatiosta. Ison sotaharjoituksen jälkeen voidaan aloittaa oikea operaatio, kuten Venäjä teki 2008. Tuolloin Etelä-Venäjällä

³⁰¹ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.69.

³⁰² Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.67.

³⁰³ Marshall, James A.: *Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion Capabilities*. *The Journal of Slavic Military Studies* 27, 2014, ss.194–195.

järjestettiin iso Kavkaz 2008 -sotaharjoitus ja lähes välittömästi sen päättymisen jälkeen alkoi operaatio Georgiaa vastaan³⁰⁴.

Ajallisia tekijöitä voidaan tarkastella sekä hyökkääjän että vastustajan näkökulmista. Kummankin olosuhteista voidaan tunnistaa erilaisia tekijöitä, jotka antavat etua molemmille. Hyökkääjän näkökulmasta kohteeksi joutuvan maan kyky sotilaallisiin vastatoimenpiteisiin voi vaihdella olosuhteista riippuen. Erilaisten saumakohtien tunnistaminen ja niistä hyötyminen voivat olla otollisia ajankohta operaation aloittamiselle. Tällaisia saumakohtia voivat olla asevoimien uudelleenorganisointi, säästökampanjat, vanhan ja uuden kaluston käyttöönoton välinen siirtymäaika tai väliaikainen puute jossain suorituskyvyssä. Asevoimien organisaatio ja suorituskyky saattaa olla heikoimmillaan juuri silloin, kun iso organisaatiouudistus on tehty ja toimintaa vasta harjoitellaan uudella kokoonpanolla. Suorituskyky saattaa myös olla tilapäisesti heikompi juuri silloin kun uuden tyyppinen kalusto on otettu käyttöön. Henkilöstö on vasta opettelemassa sen käyttöä ja uuden järjestelmän ominaisuuksia ei tunneta. Ilmapuolustuksen suorituskykyä saattaa merkittävästi heikentää avainhenkilöstön siirtyminen muualle. Vuosina 1998–1999 Ilmavoimista siirtyi yhteensä ainakin 46 kadettia ja valmiiksi koulutettua lentäjää siviili-ilmailun tehtäviin³⁰⁵. Samoihin aikoihin oli menossa siirtymävaihe Draken- ja MiG-21-hävittäjistä F-18 Hornetiin. Ilmavoimissa oli siis tilanne, jolloin oltiin omaksumassa uutta kalustoa ja samaan aikaan avainhenkilöstöä siirtyi runsaasti pois. Jää tulkintojen varaan, oliko hävittäjätorjunnan taso tuohon aikaan merkittävästi alentunut.

3.2 Ennakkovaroituksen systemaattinen hahmottaminen

Miten tiedusteluorganisaatio voi ennakoida seurannan kohteena olevan valtion aikomuksia? Tiedusteluorganisaation vaativana tehtävänä on arvioida valtiollisen toimijan päätöksentekoa ja sotilaallista kapasiteettia pahimman mahdollisen vaihtoehdon varalta. Systemaattisella analysoinnilla ja seurattavien tekijöiden osittamisella on mahdollista muodostaa kuvaa seurannan kohteesta. Tässä tutkimuksessa keskitytään vain avoimiin lähteisiin, joten muita tiedustelulajeja ei käsitellä. Muut tiedustelulajit tuottavat oman osuutensa kokonaiskuvaan, joten strategisen ennakkovaroituksen muodostaminen ei riipu pelkästään avoimista lähteistä hankituista tiedoista.

Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Grabon *Anticipating Surprise* -kirjassa hahmoteltujen periaatteiden mukaan laadittua mallia, jolla voidaan muodostaa kuvaa strategisen tason sotilaal-

³⁰⁴ Malek, Martin: Georgia & Russia: The "Unknown" Prelude To The "Five Day War". *Caucasian Review of International Affairs*. Vol.3 (2) - Spring 2009. ss.227–232. [www.cria-online.org/7_10.html], viitattu 19.1.2017.

³⁰⁵ Verkkouutiset, STT-IA 25.8.1999: Ilmavoimien lentäjäkriisi pahenee - lääkkeeksi sitoumussakko. [w3.verkkouutiset.fi/arkisto/Arkisto_1999/20.elokuu/FLY3399.HTM], viitattu 19.1.2017.

lisesta operaatiosta. Grabo analysoi systemaattisesti tekijöitä, jotka ennakoivat valtion valmistautumista sotaan tai muuhun pienemmän mittakaavan operaatioon. Grabo tarkastelee eri aikoina tapahtuneita operaatioita ja niitä edeltäneitä tapahtumia. Kirja on hyvin konkreettinen ja analysoinnin tuloksena hän kommentoi esimerkkien kautta, miten moni sotilaallinen operaatio on ollut ennalta nähtävissä. Systemaattisella tavalla Grabo erittelee sekä poliittisen että sotilaallisen tason tekijät joita seuraamalla on mahdollista arvioida tulevia tapahtumia. Näiden yhteistuloksena muodostuu kokonaiskuva ja siihen kuuluvien osien painoarvoja voidaan vertailla keskenään. Osa seurannan kohteena olevista tekijöistä on sellaisia, joiden havainnointi edellyttää SIGINT- ja muita kykyjä. Tämän tutkimuksen kehyksessä pidättäydytään kuitenkin vain OSINT-kehyksessä ja arvioidaan niitä tekijöitä, jotka ovat tunnistettavissa avoimien menetelmin selvitettävien tietojen kautta. Kaikkea mahdollista ei ole luettavissa avoimista lähteistä, mutta suuret linjat ovat tunnistettavissa. Piiloon jäävät yksityiskohdat ovat sellaisia, joihin on erittäin vaikeaa löytää vastauksia. Usein ne liittyvät juuri oletetun vastustajan tai hyökkääjän operaation aloitusajankohtaan. Strategiseen tasoon liittyy olennaisesti myös harhautus³⁰⁶. Miten se voidaan tunnistaa? Harhauttavat tiedot esiintyvät rinnan todellisen informaation kanssa, mutta niiden erotteleminen ja eristäminen oikeista tiedoista vaatii kokemusta ja analyttistä ajattelua.

Strategisen tiedustelun vastuulla oleva ennakkovaroituksen antaminen ei ole yksittäinen tapahtuma, vaan ennemminkin prosessi³⁰⁷. Tapahtumien ja indikaatioiden seuraaminen on keskeytymätöntä toimintaa. Uudet havainnot rekisteröidään ja niitä verrataan aikaisemmin hankittuihin. Kokonaiskuvaa täydennetään pala kerrallaan. Ennakkovaroitus ei välttämättä ole yksittäinen tapahtuma, vaan se muodostuu useasta osatekijästä, jotka yhdessä laukaisevat varoituksen. Ennakkovaroituksen määritelmästä on tutkimuskirjallisuudessa keskusteltu paljonkin. Mikä on ennakkovaroitus ja miten se määritellään? Tulkinnanvaraisena ilmiönä se tarjoaa loputtomasti tutkittavaa. Jokainen sotilaallinen operaatio ja sota ovat ainutkertaisia tapahtumia. Niihin ei ole olemassa yhtenäistä kaavaa. Ennakkovaroituksen määritelmä on jatkuvasti kehittyvä ja elävä käsite. Toisaalta ennakkovaroituksesta ei tarvitse tehdä liian vaikeaa. Isot sotilaallisesti merkittävät tapahtumakulut ja kehityskaaret ovat helposti seurattavissa. Nykyään on erittäin vaikeaa rakentaa salassa mitään merkittävää sotilaallista suorituskykyä. Pitkälle kehittyneet tiedustelu- ja valvontajärjestelmät mahdollistavat erittäin kattavan valvonnan. Dataa ja informaatiota kiinnostuksen kohteista on saatavilla runsaasti. Lisääntynyt datan määrä ei kuitenkaan takaa täydellistä ymmärrystä, vaan huolellisella analysoinnilla ja syvällisellä

³⁰⁶ Caddell, Joseph: Deception 101—Primer on deception. Strategic Studies Institute, Joulukuu 2004. [<https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB589.pdf>], viitattu 21.6.2017, s.9.

³⁰⁷ Davis, Jack: Strategic Warning: If Surprise is Inevitable, What Role for Analysis? Occasional Papers: Volume 2, Number 1, Jan. '03. The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, CIA. [<https://www.cia.gov/library/kent-center-occasional-papers/vol2no1.htm>], viitattu 21.6.2017.

näkemyksellä on pysyvästi säilyvä rooli³⁰⁸. Liian datan määrä myös saattaa ohjata mielenkiintoa väärään suuntaan. Datan tai tiedon määrä itsessään ei ole tae sen merkittävyydestä. Helposti hankittava ja kerättävä data ei välttämättä ole sitä mitä eniten tarvitaan.

Strategisen ennakkovaroituksen muodostamiseen on Grabon näkemyksen mukaan olemassa systemaattinen tapa lähestyä. Hän hahmottelee oman mallinsa perusteelliseen analyysiin ja todellisten tapahtumien tuottamiin opetuksiin. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään Grabon näkemyksiä siten, että niiden pohjalta luodaan teoria, jonka toimivuutta testataan luvussa 4. Teoreettisen mallin hyödyntämisessä lähdetään siitä, että kehityskulkuja pitää pystyä seuraamaan avoimista lähteistä. Teoreettiseen malliin on valittu muutamia olennaisimpia seikkoja. Strategisia ilmenemisiä tulevista kehityskuluista voidaan etsiä laajoilta alueilta, joten rajoituksia on tehtävä. Valtion aggressiiviseen ulkopoliittikkaan voi vaikuttaa useat eri tekijät taloudessa, sosiaalisessa rakenteessa, geostrategisessä asemassa, sisäpolitiikassa ym.

Poliittinen taso määrittää tavoitteet ja painopisteet sotilaalliselle toiminnalle. Asevoimat ovat alisteisia poliittiselle johdolle³⁰⁹. Asevoimat eivät omaehtoisesti suunnittele operaatioita ja sotatoimia, vaan aloite niihin tulee poliittiselta johdolta. Poliittisen johdon toiminnan arviointi ja ennakointi on pitkäjänteistä toimintaa. Kohdemaan turvallisuuspoliittisten linjauksien analysointi vaatii syvää asiantuntemusta ja näkemystä. Tässä tutkimuksessa rajataan pois seurattavan valtion kaikkien mahdollisten aikomusten arviointi ja keskitytään sotilaallisen voiman käyttämisen todennäköisyyden arviointiin. Kantavana kysymyksenä on, miten strategisen ennakkovaroituksen mallia voidaan soveltaa Grabon laatimien mallien pohjalta.

Strategisen ennakkovaroituksen muodostaminen poliittisen päätöksenteon kautta ei ole yksiselitteistä. Ilmapiiri voi vaihtua, prioriteetit muuttua, resursseja suuntaamaan toisaalle ja liitto-laissuhteissa voi tapahtua muutoksia. Poliittisten indikaatioiden tulkinta on todennäköisesti aina monitulkintaisempaa ja kiistanalaisempaa verrattuna sotilaallisiin havaintoihin³¹⁰. Poliittisia linjauksia voidaan tulkita. Sanojen muotoa, niiden toistuvuutta, niiden lausujaa, ajankohdtaa, foorumia ym. seikkoja voidaan tulkita monin eri tavoin. Tulkitsijan oma poliittinen kanta vaikuttaa. Tarkkailijoiden oma toiveajattelu³¹¹ vaikuttaa analysointiin. Suhdanteiden muuttu-

³⁰⁸ Lowenthal: A Disputation on Intelligence Reform and Analysis: My 18 Theses, s.32. Lowenthal haastaa teesiartikkelissaan laajemminkin tiedustelun totuttuja toimintatapoja painottaen analyysitoiminnan ja syvällisen osaamisen merkitystä jatkuvan teknologisen kehittämisen ja datan hankkimisen sijasta.

³⁰⁹ Blair, Dennis C.: The 'Civilian Control of Military' Fallacy. The Atlantic 5.12.2016. [<https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/12/democratic-political-control-of-the-armed-forces/509501/>], viitattu 21.6.2017.

³¹⁰ Grabo: Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning, s.77.

³¹¹ Raik, Kristi: Ukrainan kriisi ei ratkea toiveajattelulla. Kaleva 1.4.2016. [<http://www.kaleva.fi/mielipide/vieras/ukrainan-kriisi-ei-ratkea-toiveajattelulla/724074/>], viitattu 21.6.2017.

minen saattaa nopeasti tehdä vanhentuneiksi tarkkaan pohditut analyysit. Toisiinsa epäilevästi suhtautuneet maat saattavat parantaa välejä, mikäli se koetaan hyödylliseksi. Tällöin saateen nopeastikin unohtaa maiden välejä hiertäneet pinnalla olleet asiat kuten Venäjän ja Turkin suhteissa kesällä 2016³¹². Suhteet voivat myös nopeasti kääntyä huonommiksi, mikäli valtion johto vaihtuu ja sen poliittiset linjaukset muuttuvat merkittävästi. Kolmansilla osapuolilla voi myös olla merkitystä tapahtumien kulkuun. Toisaalta seurattavan valtion politiikassa on tiettyjä suhteellisen vakaina pysyviä tekijöitä, jotka pysyvät samoina aikakaudesta ja poliittisesta johdosta riippumatta. Sotien seurauksena menetetyt alueet ovat tyypillinen esimerkki pysyvistä erimielisyyden ja kiistan aiheista, jotka eivät vuosikymmenienkään kuluessa unohdu. Esimerkkinä tästä on Kuriilien saaret³¹³, jotka jäivät toisen maailmansodan jälkeen Japanilta Neuvostoliiton haltuun. Saariryhmän tilanne vaikuttaa edelleen maiden väleihin.

Prioriteettien ymmärtäminen on oleellista arvioitaessa kohteena olevaa valtiota. Mitkä asiat ovat valtiolle ja sen johdolle tärkeitä? Tämä on tiedustelun ja analysoinnin tärkeimpiä ja vaikeimpia osa-alueita. Mitkä ovat sellaisia seikkoja, joiden perusteella valtio on valmis aloittamaan sodan tai alemman tason operaation? Yhdysvalloissa todettiin vuoden 1962 Kuuban ohjuskriisin analysoinnissa, että Neuvostoliiton kommunistisen puolueen pääsihteeri Nikita Hruštšovin prioriteetit oli arvioitu täysin väärin³¹⁴. On huomionarvoista että valtiolle tai sen johtajalle tärkeiden prioriteettien arviointi ei vaadi suuria panostuksia tiedon keräämiseen tai pitkälle vietyjä analyysjä niiden arvioimiseksi³¹⁵. Vaikka tiedustelussa painotetaan analysointikykyä ja ajattelua, valtiollisten prioriteettien osalta voi riittää jopa vähempikin analysointi. Mitä valtion johto lausuu toistuvasti? Kohtaavatko puheet ja käytännön toimet? Mihin valtio on allokoanut resursseja? Mitkä osa-alueet ovat selvästi jätetty vähemmälle? Konkretiaan vietyä voidaan tarkastella vaikka panssarivaunujen määrää. Onko niitä paljon vai vähän? Minkä tyyppisiä ne ovat? Minne ne ovat sijoitettu? Hankitaanko niitä lisää? Tämän tyyppisellä analysoinnilla voidaan muodostaa kokonaiskuvaa. Todellisesta tapahtumasta esimerkki on Varsovan liiton suorittama Tshekkoslovakian miehitys 1968. Tuolloin Neuvostoliitto ei piilottellut aikeitaan ja asian tärkeyttä³¹⁶.

³¹² Mtv.fi, ulkomaan uutiset 29.6.2016: Putin: Venäjä luopuu matkustusrajoitteista Turkkiin - puhelu lämmitti maiden välit. [<http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/putin-venaja-luopuu-matkustusrajoitteista-turkkiin/5967728>], viitattu 10.11.2016. Samaan aiheeseen liittyen Helsingin Sanomat uutisoi Venäjän ja Turkin suhteiden uudelleen lämpiämisestä elokuussa 2016. Turkin valtion johdon tiukat toimenpiteet etäännyttivät länsimaita Turkista, jolloin Venäjälle tuli tilaisuus parantaa välejä Turkin kanssa. Uutisartikkelin lähdetiedot: Ahonen, Anneli: Turkki kulkee Venäjän tietä. Helsingin Sanomat 8.8.2016, s.A19.

³¹³ Atlas Obscura: *The Kuril Islands*. [www.atlasobscura.com/places/the-kuril-islands], viitattu 17.1.2017.

³¹⁴ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.86.

³¹⁵ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.86.

³¹⁶ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.67.

Perusolettama valmiudesta sotilaallisen voiman käyttämiseen on mahdollista muodostaa. Valtion halukkuus aloittaa sotilaallinen operaatio voi olla täysin epätodennäköinen tai toisessa ääripäässä on valmius aloittaa toimet nopeasti.³¹⁷ Kansallisesta näkökulmasta oletama on helppo mieltää vertaamalla Ruotsin ja Venäjän toimintaa ja kansallisia strategioita.

Tiedustelun ja analyysityöskentelyn viimeinen kynnyks on päätöksentekijöiden suhtautuminen lausuttuihin analyysihin. Hyväksytäänkö ilmiselvät merkit tapahtuvasta hyökkäyksestä vai torjutaanko arvio? Arvioitaessa odotettavissa olevaa hyökkäystä, on olemassa mahdollisuus sivuuttaa asia ja odottaa että asia ei tule tapahtumaan. Mahdollinen operaatio on liian epämielittävää asia ajateltavaksi, vaikka indikaatiot olisivat selvät. Kun Saksa hyökkäsi Neuvostoliittoon 1941, varoitusmerkit olivat olleet nähtävissä, mutta monista eri syistä johtuen Stalin ei ryhtynyt aktiivisiin ennakkotoimenpiteisiin.³¹⁸ Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan keskitytä päätöksentekoon, vaan painopiste on tiedonhankinnassa ja keräämisessä. Myöskään analysointiin ei keskitytä.

3.3 Konkreettinen arviointi

Yleisemmän tason arvioinnin jälkeen päästään yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Niiden avulla voidaan arvioida valtion päättäväisyyttä ja kykyä suorittaa kauaskantoisia päätöksiä. Analysoinnin tarkoituksena on löytää vastauksia sellaisiin kysymyksiin, jotka ovat kohtuullisen luotettavasti pääteltävissä. Kysymysten asettelu laaditaan niin että ne eivät ole riippuvaisia nopeasti vaihtuvista tilannetekijöistä vaan pidemmän aikavälin prioriteeteista.

VALTION JOHDON PÄÄTETTÄVÄT ASIAT

Grabo on luetellut viisi peruskysymystä, joiden kautta voidaan arvioida seurannan kohteena olevan maan aikomuksia:³¹⁹ Kysymykset ovat laadittu siten, että ne eivät ole riippuvaisia teknologiasta tai valtion johdon ideologiasta.

1. *Onko valtion johto sitoutunut saavuttamaan tavoitteensa? Onko tavoite kansallinen prioriteetti, jonka johto on päättänyt toteuttaa?*
2. *Onko tavoite saavutettavissa tai onko tilanne mahdollisesti ratkaistavissa sotilaallisilla keinoilla ainakin tietyllä tasolla?*
3. *Onko sotilaallinen suorituskyky jo olemassa vai rakennetaanko sitä parhaillaan sellaiseksi että sotilaallisia toimenpiteitä on mahdollista käyttää ja voitto on todennäköisesti saavutettavissa? Seikkaperäisemmin ilmaistuna voidaan arvioida onko sotilaallisen suorituskyvyn rakentaminen yhteneväistä doktriinin kanssa offensiivisen toiminnan mahdollistamiseksi?*

³¹⁷ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.84.

³¹⁸ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.88.

³¹⁹ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.100.

4. *Ovatko kaikki muut vaihtoehdot sotilaallisen voiman käyttöä lukuun ottamatta käytetty tai niillä ei ole saavutettu tavoitetta? Yksinkertaisemmin ilmaistuna voidaan kysyä että onko kaikki poliittiset keinot käytetty?*
5. *Onko riskitaso matala tai vähintäänkin siedettävissä?*

Jos vastaus kaikkiin kysymyksiin on kyllä, on loogista että todennäköisyys sotilaallisten keinojen käyttämiseen on korkea. Jos taas ei-vastauksia tulee yksi tai useampia, sitä pienempi on voimakeinojen käytön todennäköisyys.³²⁰ Arvioitaessa valtion valmiutta sotilaallisen voiman käyttöön, rinnakkain kamppailevat koko ajan tekijät sen puolesta ja sitä vastaan. Yksi merkittävimmistä argumenteista vastaan on epäily valtion kyvystä riskinottoon. Kuinka suuren riskin valtio on valmis ottamaan ryhtyessään sotilaallisen toimintaan? Riskit voivat konkretisoida kansainvälisen yhteisön paheksunnasta taloudellisiin pakotteisiin ja edelleen sotilaallisiin vastatoimiin.

SOTILAALLISET TEKIJÄT

Poliittisella tasolla toimittaessa puheet ja linjanvedot voivat muuttua tilanteiden mukaan, mutta sotilaalliset valmistelut ovat välttämättömyys sotaan valmistauduttaessa³²¹. Sotilaallisten tekijöiden tarkastelu on poliittiseen tasoon verrattuna huomattavasti konkreettisempaa. Valmistelut ovat myös kustannuskysymys. Niiden toteuttaminen ei ole ilmaista. Sotilaallisten valmisteluiden aloittaminen tarkoittaa myös tiettyjen maantieteellisten suuntien jättämistä vähäisemmälle huomiolle. Suuretkin resurssit omaava valtio ei voi olla tasaisen vahva kaikkialla, koska voimien keskittäminen ja valmisteluiden tekeminen painopistealueella pitää suorittaa jonkun toisen suunnan kustannuksella.

Sotilaallisia valmisteluita on pakko tehdä ennen varsinaisia operaatioita. Joukkoja pitää kouluttaa, niille pitää jakaa materiaalia, logistiikkajärjestelmä huolehtii joukkojen ja materiaalin kuljetuksista, uusia joukkoja perustetaan, reserviläisiä kutsutaan palvelukseen, kalustoa hankitaan lisää ja tiedustelutoiminta lisääntyy. Luetteloa voisi jatkaa pidemmällekin, mutta tässä kohtaa ei ole tarkoituksenmukaista luetteloita kaikkia mahdollisia tekijöitä jotka liittyvät sotaan tai operaatioon valmistautumiseen. Täydellisen luettelon laatiminen ei ole mahdollista³²². Tarkasteluun otetaan mukaan sellaisia tekijöitä, joilla on mahdollista pureutua valtion toimintalogiikkaan. Tarkastelussa edetään strategiselta tasolta alaspäin. Operatiiviselle ja taktiselle tasolle siirryttäessä on huomioitava, että tiedonkeruu muuttuu haastavammaksi. Asiat tapahtuvat nopeammin ja päätökset tehdään asevoimien sisäisesti, jolloin niistä on vaikeampaa saada tietoa. Tällöin muiden tiedustelulajien merkitys alkaa korostua. OSINT ei enää ole paras

³²⁰ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.100

³²¹ Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.51.

³²² Grabo: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*, s.53.

keino hankkia tietoja ja muodostaa tilannekuvaa. Alemmat tasot pidetään tiukasti kiinni strategisella tasolla tutkimuksen viitekehyksen mukaan. Tarkasteltavia seikkoja arvioidaan sen mukaan, onko niistä saatavilla havaintoja avoimien lähteiden käytöllä. Tästä johtuen tarkasteluun ei oteta mukaan signaalitiedusteluun tai muihin tekniikkapainotteisiin tiedustelulajeihin liittyviä näkökulmia. Tarkastelu on puhtaasti avoimissa lähteissä: mitä strategiseksi ennakkovaroitukseksi tulkittavia merkkejä on tunnistettavissa Grabon laatimien mallien pohjalta? Tulkintaa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä liian vaikeaksi ja moniselitteiseksi.

Alla olevien seikkojen avulla on mahdollista arvioida valtion sotilaallisista valmisteluista hyökkäystä varten³²³. Luettelo sisältää useita kohtia, jotka voidaan edelleen purkaa pienempiin osiin. Oleellista luettelossa mainituille tekijöille on että niistä on hankittavissa tietoja julkisista lähteistä. OSINT:in käyttömahdollisuudet vastauksien hankkimisessa ovat kuitenkin rajatut. Kaikkiin tarkasteltaviin tekijöihin OSINT:illa ei saada riittäviä vastauksia. Tällöin muut tiedustelulajit tuottavat parempia tietoja. Selvää erottelua ei suoraan voi tehdä, vaan eri tiedustelulajit tukevat toisiaan.

1. **Sotilasdoktriini.** *Miten asevoimia tulnaisiin käyttämään operatioissa? Jos doktriinissa määritellään maahanlasku-tai laskuvarjojoukkojen käytöstä tietyissä tilanteissa, on todennäköistä että niitä myös tullaan käyttämään kuvatulla tavalla.*
2. **Asevoimien kokoonpano.** *Millainen asevoimien kokoonpano on? Mitkä ovat sen hyökkäykselliset komponentit ja kuinka paljon niitä on? Ollaanko kokoonpanoa muuttamassa, siirretäänkö yksiköitä uusille sijoituspaikoille? Tapahtuvatko siirrot ilman selvää syytä? Minkä tasoisia siirrettävät joukot ovat koulutukseltaan? Analysointia voidaan jatkaa useilla jatkokysymyksillä.*
3. **Liikekannallepano.** *Jos asevoimien reservejä aletaan perustaa, se on todennäköinen merkki valmistautumisesta sotaan. Reservijoukkojen perustaminen kertoo suoraa kieltään siitä, että asevoimien normaali kokoonpano ei enää riitä, vaan joukkoja tarvitaan lisää. Liikekannallepanoa on mahdotonta tehdä salassa ja peitetysti.*
4. **Logistiikan tuki.** *Joukkojen laajamittainen siirtäminen ja liikekannallepano vaativat massiivista logistista tukea. Käytännön tasolle sidottuna tämä tarkoittaa kuljetusvälineiden varaamista, rautatiekuljetusten järjestämistä, varastojen tyhjentämistä, lisääntyneitä kuljetusvälineliikennettä maalla, merellä ja ilmassa sekä lääkinnällistä varautumista.*
5. **Valmiustason nosto.** *Sotaan ja operatioihin lähteminen vaatii valmiuden nostamista. Operaation aloittaminen suoraan perusvalmiudesta on hidasta. Joukkojen nostaminen täyteen taistelunvalmiuteen on yksi selvimpiä merkkejä operaation alkamisesta. Valmiustason nostaminen perusvalmiudesta taistelunvalmiuteen usein muodostaa seurattavissa olevan toimenpiteiden ketjun³²⁴.*

³²³ Grabo: Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning. Luettelossa esitetyt 14 kohtaa mainittu sivuilla 53–75.

³²⁴ Wirtz: Indications and Warning in an Age of Uncertainty, s.552.

6. **Operaatioiden erottaminen harjoituksista.** Miten voidaan erottaa toisistaan harjoitustoiminta ja oikeaan operaatioon valmistautuminen? Minkä tyyppistä harjoitustoiminta on? Onko se totutusta poikkeavaa? Oikeassa taisteluvalmiudessa ohjusjoukkoja ei siirretä syrjäisille harjoitusalueille eikä ohjusilmatorjuntayksiköitä kuljeteta ampu-ma-alueille. Onko harjoitus normaalin syklin mukainen? Osallistuuko siihen tavan-omaista enemmän joukkoja?
7. **Puolustuksellisten ja hyökkäyksellisten valmisteluiden tunnistaminen.** Miten puolus-tukselliset ja hyökkäykselliset valmistelut voidaan erottaa toisistaan? Kysymykseen ei ole kategorista vastausta. Jos maavoimien vahvuutta kasvatetaan selvästi yli puolus-tuksellisen tarpeen, se on yksi luotettavimmista hyökkäyksellisen toiminnan tunnus-merkeistä. Johtopäätösten tekeminen puolustuksellisista valmisteluista vaatii kriittistä analysointia. Milloin voidaan todeta että ilma- ja väestönsuojelutoimenpiteet ovat osaltaan hyökkäyksellistä toimintaa tukevia?
8. **Hallinnollisten sotilasjohtoportaiden uudelleenorganisointi operatiivisiksi johtopor-taiksi.** Tämän tyyppinen uudelleenorganisointi pelkästään puolustuksellisiin tarkoituk-siin on erittäin harvinaista.
9. **Sodan ajan esikuntien tai varakomentopaikkojen käyttöönotto.** Selviä osoituksia hyökkäykselliseen toimintaan valmistautumisesta.
10. **Merialueiden miinoittaminen.** Toimenpide on erittäin tarkkaan harkittu, koska mii-noitusten purkaminen on hidasta.
11. **Harhautustoimenpiteiden tunnistaminen.** Havaitaanko harhauttavia toimenpiteitä ja mistä se voi johtua? Millä alueilla tai toiminnoissa harhauttamista on havaittu?
12. **Poikkeukselliset turvatoimet.** Sotilaiden evakuointi tietyiltä alueilta tai väestön eva-kuointi raja-alueilta.
13. **Lisääntynyt tiedustelutoiminta kaikilla menetelmillä.** Tämä koskee erityisesti yllätys-hyökkäyksen todennäköisiä kohteita.
14. **Epätavanomaisten naamiovälineiden tai muiden suojavälineiden käyttöönotto.** Ovatko asevoimat ottaneet käyttöön uudentyyppisiä naamiointikuvioita tai muita ai-kaisemmin havaitsemattomia suojavälineitä?

Luettelossa mainitut tekijät ovat osaltaan myös operatiivisen ja taktisen tason toimenpiteitä. Kokonaiskuvaa muodostettaessa niistä on tunnistettavissa strategisen tason kehityskulku. Strateginen ennakkovaroitus voi muodostua useasta alemman tason muuttujasta, jotka erillisi-nä eivät ole strategisia tekijöitä. Strategisen ennakkovaroituksen antaminen ei ole tietyn yksit-täisen tapahtuman ennakkointia, vaan ennemminkin jatkuvasti käynnissä olevaa riskiarvion ylläpitoa³²⁵. Tässä luvussa hahmoteltu teoria kokeillaan käytännössä seuraavassa luvussa, jossa mallia arvioidaan Venäjän toteuttaman Krimin valtauksen yhteydessä. Vuoden 2014 helmi-maaliskuussa tapahtunut Krimin haltuunotto valikoitui kohteeksi sen ajankohtaisuuden ja selkeän tapausluonteensa johdosta. Ennen Krimin tapauksen tarkastelua hahmotellaan teo-

³²⁵ Wirtz: Indications and Warning in an Age of Uncertainty, s.553.

reettinen pohja niille tekijöille, joilla arvioidaan olevan merkitystä strategisen ennakkovaroituksen luomiselle avoimia lähteitä hyödyntämällä.

Strategisen ennakkovaroituksen ongelma on, että se voi olla liian yleinen. Indikaatiot sotilaallisen voiman rakentamisesta ovat selvästi nähtävillä, mutta jos tiedustelu pystyy antamaan vain yleisen tason arvion, jossa todetaan että vastustaja on kykenevä aloittamaan operaation seuraavan kuuden kuukauden kuluessa, poliittisen päätöksentekijän on vaikeaa ryhtyä toimiin. Kun varoitus tarkentuu taktiselle tasolle ja päätöksentekijät kuuntelevat tiedustelun antamia varoituksia³²⁶, on mahdollista ryhtyä konkreettisiin toimiin yllätyshyökkäyksen estämiseksi.

Strategisen tiedustelun merkitys yllätyshyökkäyksien torjumisessa voi olla vähäinen. Uhkaskenaariot voivat siitä huolimatta laadittu hyvin lähelle sitä, mitä oikeasti on tullut tapahtumaan. Skenaarioiden ongelma on, että niissä ei tarkkaan eritellä kuka, missä, milloin ja miten tulee suorittamaan iskun. Tämän johdosta ne eivät ole aktivoineet päätöksentekijöitä. Toisaalta taas silloin kun varoitus on muotoiltu yksityiskohtaisesti ja päätöksentekijät ovat halunneet kuunnella tiedustelua, iskut ovat saatu estettyä.³²⁷

3.4 Johtopäätökset

Tiedustelun epäonnistumisiin keskittyvä tutkimus on usein pystynyt osoittamaan, että ongelma ei ole tiedustelun toteutuksessa itsessään, vaan kommunikaatiossa poliittisten päättäjien kanssa ja itse poliittisessa päätöksenteossa. Tiedustelun ja poliittisen päätöksenteon suhde on tietyllä tavalla pysyvä ongelma, jonka ratkaisemiseksi ei ole helppoja keinoja. Toiminnan vaikuttimien ja kansallisten tavoitteiden pitäminen piilossa pidemmällä aikavälillä ei ole mahdollista valtiolle tai sen johtajalle³²⁸. Jos valtion tai sen johtajan puheet ovat ristiriitaisia tai tavoitteita ei haluta yksilöidä, vaikuttimia voidaan arvioida esimerkiksi tarkastelemalla tehtyjä päätöksiä ja toimintaa pidemmällä aikavälillä. Tekojen erottaminen puheista kirkastaa valtion toimintalinjan.

Valtion ei ole mahdollista täysin salassa suorittaa laajempia sotilaalliseen toimintaan tähtääviä valmisteluita. Kykyjen ja aikomusten arviointi voi antaa suuntia tulevien kehityslinjojen arvioinnille. Valtion sotilaallinen kyvykkyys sinänsä ei vielä ole merkittävä tekijä, ellei poliittisilla päättäjillä ole halukkuutta käyttää sitä. Historian tuntemus on tärkeässä roolissa. Sotiin ja kriiseihin liittyvät tappiot menneisyydessä saattavat olla syy tulevaisuudessa puhkeaviin kriiseihin. Asevoimien käyttöön liittyvät valmistelut ovat konkreettisimpia ennakkomerkkejä

³²⁶ Dahl: Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond, s.175.

³²⁷ Dahl: Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond, s.176.

³²⁸ Grabo: Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning, s.84.

operaatioiden alkamisesta. Seurattavien kohteiden systemaattinen purkaminen konkreettisiin, pienempiin osakokonaisuuksiin auttaa jäsentämään tietojen hankkimista. Tiedustelun asiakkaiden pitää ymmärtää tiedusteluorganisaatioiden vahvuudet ja heikkoudet³²⁹. Avoimien lähteiden käytöllä ei pystytä selvittämään kaikkia mahdollisia indikaatioita kuten strategisten sukellusveneiden sijainteja tai ydinaseiden käyttöön liittyviä valmisteluita. Toisaalta tiedusteluorganisaation suorituskyvyn käytön optimoinnin kannalta saadaan parhaat mahdolliset tulokset tiedettäessä, mitä tietoja avoimien lähteiden seuraamisella saadaan ja missä taas toisaalta menee raja, jolloin halutut tiedot pitää hankkia signaalitiedustelulla ja muilla salaisilla menetelmillä.

Arvioitaessa strategisen tiedustelun mielenkiinnon painopisteen muodostamista, poliittisen johdon ja prioriteettien seuraaminen tuottaa todennäköisesti paremmat tulokset. Myös asevoimien toiminnan seuraaminen on muuttunut helpommaksi. Asejärjestelmien kehittäminen täysin salassa niiden käyttöönottoon saakka on huomattavan paljon vaikeampaa kuin ennen. Poliittisen johdon ja asevoimien välillä painopisteenä on kuitenkin ensin mainittu, koska asevoimat ovat lähes kaikissa maissa poliittisen johdon ohjauksen alaisia.

---

³²⁹ Hughes-Wilson: *On Intelligence. The history of espionage and the secret world*, s.60.

4 KRIMIN HALTUUNOTTO

Krimin haltuunotto valikoitui tarkastelun kohteeksi, koska se on selvästi rajattu ajallinen ja maantieteellinen tapaus. Ukrainassa tapahtuneen kuohunnan seurauksena presidentti Janukovitsh erotettiin tehtävistään ja hän pakeni Venäjälle 22.2.2014³³⁰. Venäjän näkökulmasta tapahtumat olivat nopeasti kehittymässä huonoon suuntaan. Krimin niemimaa otettiin haltuun helmi-maaliskuussa 2014 tunnuksettomien, aseistautuneiden joukkojen toimesta. Ilmiselvien tuntomerkkien perusteella nopeasti arvioitiin, että joukot kuuluivat Venäjän asevoimiin³³¹. Tapahtumien lopputuloksena Krim liitettiin kansanäänestyksellä³³² Venäjän federaatioon. Tapahtumien aikajana on esitettyä liitteessä 1. Tässä tutkimuksessa painopiste ei ole haltuunottoon johtaneen lyhyen aikavälin tarkastelussa, joten tapahtumien kulkua ei selosteta yksityiskohtaisemmin. Haltuunotto tapahtui laukaustakaan ampumatta³³³ ja Krimin väestö ei noussut kapinaan Venäjää vastaan.

Maaliskuussa 2015 presidentti Putin kertoi, että päätös haltuunotosta tehtiin nopealla aikataululla. Presidentti kutsui kokouksen koolle illalla 22.2.2014 ja yön yli kestäneen neuvottelun jälkeen hän teki päätöksen että Krim liitetään Venäjään.³³⁴ Kokous pidettiin tilanteessa, jossa Ukrainan presidentti Viktor Janukovitsh oli paennut Ukrainan pääkaupungista Kiovasta Venäjälle. Presidentti Putinin oman julkilausuman mukaan Krimin haltuunotosta päätettiin nopealla aikataululla. Jää kuitenkin arveluiden varaan, oliko Venäjän hallinnossa jo aikaisemmin tarkasteltu haltuunoton mahdollisuutta. Janukovitshin pakeneminen Venäjälle vaikuttaa olleen ratkaiseva tekijä haltuunoton toteuttamiselle.

Tapahtuneen jälkeen alkoi laajamittainen analysointi ja pohdinta. Haltuunoton perusteluiksi on esitetty mm. joko tarkoituksellinen pitkän aikavälin suunnitelma tai vaihtoehtoisesti kyvykyys tarttua tilanteeseen sopivalla hetkellä³³⁵. Tässä tapaustutkimuksessa ei kuitenkaan tarkastella itse haltuunottoa ja sen käytännön suorittamista operatiivisesta näkökulmasta, vaan

³³⁰ BBC 9.3.2015: Putin reveals secrets of Russia's Crimea takeover plot. [<http://www.bbc.com/news/world-europe-31796226>], viitattu 6.1.2017.

³³¹ Kelley, Michael B.: This Quote Shows How Deeply Involved Russia Is In Ukraine's Crimea. Business Insider 28.3.2014. [www.businessinsider.com/this-quote-shows-how-deeply-involved-russia-is-in-ukraines-crimea-2014-2], viitattu 13.4.2017.

³³² CBS News 21.3.2014: Russia officially annexes Crimea away from Ukraine with signature from Vladimir Putin. [<http://www.cbsnews.com/news/russia-annexes-crimea-away-from-ukraine-with-signature-from-vladimir-putin/>], viitattu 12.5.2017.

³³³ Isachenkov, Vladimir ja Sullivan, Tim: Russian Troops Take Possession of Crimea without Firing a Shot. Talking Points Memo 1.3.2014. [www.talkingpointsmemo.com/news/Russian-troops-take-possession-of-crimea-without-firing-a-shot/], viitattu 2.5.2017.

³³⁴ BBC 9.3.2015: Putin reveals secrets of Russia's Crimea takeover plot. [<http://www.bbc.com/news/world-europe-31796226>], viitattu 6.1.2017.

³³⁵ Pynnöniemi, Katri: Kun mahdoton tapahtuu tänään: Venäjän toimien selittämismallit vertailussa. Ulkopoliittinen instituutti 24.3.2014. [http://www.fiia.fi/fi/blog/442/kun_mahdoton_tapahtuu_tanaan_venajan_toimien_selittamismallit_vertailussa/], viitattu 6.1.2017.

keskitytään sitä edeltäviin tapahtumiin ja etsitään tunnusmerkkejä, joista haltuunottoa olisi mahdollisesti voinut ennakoida. Tapausta arvioidaan osittain myös haltuunoton jälkeen kirjoitettujen analyysien kautta peilaten. Tapaustutkimuksessa testataan tutkimuksen ensimmäisessä osassa hahmoteltua mallia strategisten tapahtumien ennakointiin. Tarkastelu ei ole yksiselitteinen kuvaus haltuunottoon johtaneista tapahtumista, vaan koskettelee ensisijaisesti niitä seikkoja ja taustoja, joilla on selkeä merkitys haltuunoton kannalta. Kantavana teemana tarkastelussa on yrittää löytää taustoittavia tekijöitä haltuunotolle. Tarkastelussa ei keskitytä muilla tiedustelulajeilla hankittuihin tietoihin, vaan painotus on OSINT-näkökulmassa.

4.1 Tapauksen taustatekijöitä

Ukrainan ja Krimin asema entisinä Neuvostoliiton alueina ovat merkittävimpiä tekijöitä Venäjän suhtautumisessa ja päätöksenteossa. Venäjän ja Ukrainan pitkä yhteinen historia ja kokemukset ovat sitoneet maat tiukasti yhteen. Slaavilainen veljeys on yleisesti tunnettu käsite. Yhteinen historia ulottuu Kiovan Venäjän ajalle³³⁶, jonka katsotaan olevan nykyisen Venäjän ensimmäinen ilmenemismuoto. Ukrainaa ei voi pitää täysin yhtenäisenä maana. Länsiosissa on selvästi enemmän kiinnostusta muodostaa ja ylläpitää yhteyksiä Eurooppaan, kun taas itäisemmät osat ja Krim ovat perinteisesti olleet kallellaan Venäjän suuntaan³³⁷. Ukrainan länsiosa ei ole aikoinaan kuulunut Venäjän imperiumiin, toisin kuin itäiset osat³³⁸. Valtioiden rajakin on edelleen epäselvä. Paikoitellen Ukrainan ja Venäjän rajaa ei ole selvästi aidattu tai merkitty maastoon³³⁹. Ukrainan väestö³⁴⁰ jakaantuu monen tyyppiisiin osiin. Etnisten ukrainalaisten vastakohtana ovat etniset venäläiset, jotka puhuvat venäjää.

KRIMIN ERIKOISASEMA

Krimin asema historiallisesta perspektiivistä tarkasteltuna on monivaiheinen. Tiivistetysti tarkasteltuna Krimin asemassa on tunnistettavissa merkittävimmät tapahtumat:

1. Vuonna 1783 Venäjän imperiumi otti Krimin haltuunsa.³⁴¹

³³⁶ Encyclopedia.com: Kievan Rus. [<http://www.encyclopedia.com/history/modern-europe/russian-soviet-and-cis-history/kievan-rus>], viitattu 11.1.2017.

³³⁷ Mitchell, Daniel J.: Ukraine, Ethnic Division, Decentralization, and Secession. Forbes 3.3.2014. [<http://www.forbes.com/sites/danielmitchell/2014/03/03/ukraine-ethnic-division-decentralization-and-secession/#6e39d45ce740>]

³³⁸ Historyextra 17.3.2014: Complex Crimea: the history behind the relationship between Russia and Ukraine over Crimea. [<http://www.historyextra.com/feature/complex-crimea-history-relationship-Russia-Ukraine-Crimea>], viitattu 12.5.2017.

³³⁹ GlobalSecurity.org: Ukraine-Russia Border Fence / European Bulwark. [<http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/border-fence.htm>]

³⁴⁰ Indxmundi: Ukraine Demographics Profile 2016. [http://www.indexmundi.com/ukraine/demographics_profile.html]

³⁴¹ Valdés, Juan José ja Wardley, Rosemary: 300 Years of Embattled Crimea History in 6 Maps. National Geographic 5.3.2014. [<http://news.nationalgeographic.com/news/2014/03/140305-maps-crimea-history-russia-ukraine/>], viitattu 25.1.2017.

2. Venäjän vallankumousta seuranneiden sotien jälkeen Krimistä tuli osa Neuvostoliittoa vuonna 1921.³⁴²
3. Vuonna 1954 Neuvostoliiton kommunistisen puoleen pääsihteeri Nikita Hruštšov lahjoitti Krimin Ukrainalle.³⁴³
4. Vuonna 1991 Neuvostoliitto hajosi ja Ukraina itsenäistyi.³⁴⁴

Krimin väestö jakautuu alaryhmiin. Osa väestöstä on etnisiä venäläisiä, osa etnisiä ukrainalaisia jotka puhuvat äidinkielenään venäjää ja osa on tataareja. Yli 50 % väestöstä on venäläisiä³⁴⁵. Mustan meren laivaston päätukikohta sijaitsee Sevastopolissa³⁴⁶. Tukikohdan merkitys oli yksi oleellisimmista tekijöistä Venäjän suhtautumisessa Krimiin. Venäjällä ei ollut suunnitelmia lakkauttaa tukikohtaa, vaan vuonna 2010 sen vuokrasopimusta sovittiin jatkettavan vuoteen 2042 saakka³⁴⁷. Venäjä laskelmoi omissa suunnitelmissaan että Sevastopolin tukikohdan olemassaolo estäisi Ukrainan Nato-jäsenyyden³⁴⁸. Krimin asema on monella tavalla erityislaatuinen. Venäjän kiinnostus Krimiä kohtaan oli Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen ollut jatkuvaa. Hajoamisen jälkeen Ukrainalla ja Venäjällä oli paljon poliittisia kiistoja, joissa Krim oli yhtenä osatekijänä. Kiistat liittyivät energian hintaan, ydinaseisiin, Naton laajenemiseen ja Sevastopolin asemaan. Kaikki nämä kysymykset olivat laaja-alaisia ja vaikeasti ratkaistavia. Ukrainan, Krimin ja Venäjän suhteita rasittivat 1990-luvulla mm. seuraavat tekijät:³⁴⁹

1. Krimin parlamentin päätös alueen itsenäisyydestä 1992
2. Sevastopolin kaupungin ja tukikohdan julistaminen Venäjän omaisuudeksi 1993
3. Laivastokiista Ukrainan ja Venäjän välillä 1994
4. Krimin omat presidentinvaalit 1994
5. Ukrainan uhkaus perua ydinasesopimus 1994
6. Krimin parlamentti hyväksyi uudelleen vuoden 1992 perustuslain vuonna 1994
7. Ukraina julisti Krimin perustuslain mitättömäksi ja lakkautti aluepresidentin viran 1995

³⁴² Valdés ja Rosemary: 300 Years of Embattled Crimea History in 6 Maps.

³⁴³ Raivio, Petri: Nikita Hruštšov lahjoitti Krimin niemimaan Ukrainalle. Yle 27.2.2014. [<http://yle.fi/uutiset/3-7112430>], viitattu 5.1.2017.

³⁴⁴ Globalis.fi: Ukraina. [www.globalis.fi/Konfliktit/Ukraina], viitattu 20.6.2017.

³⁴⁵ Crimea Historical Society: Population of Crimea. [<http://www.crimeahistory.org/population-of-crimea/>], viitattu 12.5.2017.

³⁴⁶ The Maritime Executive: Russia's Black Sea Fleet Buildup [<http://www.maritime-executive.com/editorials/russias-black-sea-fleet-buildup>], viitattu 12.5.2017.

³⁴⁷ Harding, Luke: Ukraine extends lease for Russia's Black Sea Fleet. The Guardian 21.4.2010. [<https://www.theguardian.com/world/2010/apr/21/ukraine-black-sea-fleet-russia>], viitattu 9.1.2017.

³⁴⁸ Conde, Philippe: Russia's Black Sea fleet in Sevastopol beyond 2017. Diploweb.com 23.5.2010. [<http://www.diploweb.com/Russia-s-Black-Sea-fleet-in.html>], viitattu 12.5.2017.

³⁴⁹ Yle 21.3.2014: Krim halusi irti Ukrainasta jo 1990-luvulla. [<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/03/21/krim-halusi-irti-ukrainasta-jo-1990-luvulla>], viitattu 5.1.2017.

1990-luku siis oli varsin kiistojen sävyttämää aikaa. Riitoja oli sekä Ukrainan ja Venäjän että myös Ukrainan ja Krimin välillä. Epävaka aika on suhteutettavissa tuon ajan olosuhteisiin, jolloin Neuvostoliitto oli juuri hajonnut ja monet perustavaa luokkaa olevat asiat piti arvioida uudelleen. Yhteenvedona 1990-luvun tapahtumista on pääteltävissä että suhteiden hoitaminen ei ollut ongelmatonta. Krimin asukkaiden asenteet ja suhtautuminen Venäjään olivat hyvin tiedossa ennen haltuunottoa. Yhdysvaltalaisen International Republican Institutun toukokuussa 2013 suorittaman haastattelututkimuksen mukaan Krimin asukkaat suhtautuivat Venäjään myötämielisesti³⁵⁰.

UKRAINA NÄHTYNÄ KREMLIN SUUNNASTA

Historiallisesta perspektiivistä Krim ei ole kuulunut Ukrainaan, vaan ollut ennemminkin osa Venäjän imperiumia ja sittemmin Neuvostoliittoa. Venäjän pysyvät intressit Krimin suhteen olivat tiedossa. Niemimaan separatistinen asennoituminen Ukrainaan³⁵¹ ja Sevastopolin tukikohdan strateginen merkitys olivat tärkeimpien tekijöiden joukossa. Kartalta tarkasteltuna Krimin maantieteellinen asema ja pääsymahdollisuudet sinne olivat Venäjän kannalta hyvät. Operatiiviselta kannalta Krimin sijainti oli edullinen. Haittapuolena oli havaittavissa, että Venäjältä ei ole suoraa maayhteyttä Krimille³⁵². Krimille on meritse lyhyt matka ja mahdollisten joukkojen siirron aikana kolmannet osapuolet eivät pääsisi helposti vaikuttamaan, toisin kun purjehdittaessa Välimerelle Bosporin³⁵³ salmen läpi. Strategiselta kannalta on todettavissa, että maantieteelliset olosuhteet olivat Venäjän kannalta otolliset.

Presidentti Putinin aloitettua tehtävissään vuonna 2000 Venäjä alkoi aktiivisesti muotoilla turvallisuuspoliittisia näkemyksiään³⁵⁴. Vuonna 2010 julkaistussa kansallisen turvallisuuden doktriinissa³⁵⁵ yhdeksi uhkatekijäksi määritettiin Naton suorittama yllätyshyökkäys tavan-

³⁵⁰ International Republican Institute: Public Opinion Survey Residents of the Autonomous Republic of Crimea. May 16 - 30, 2013.

[<http://www.iri.org/sites/default/files/2013%20October%207%20Survey%20of%20Crimean%20Public%20Opinion,%20May%2016-30,%202013.pdf>], viitattu 6.1.2017.

³⁵¹ Mizrokhi, Elena: Russian 'separatism' in Crimea and NATO: Ukraine's big hope, Russia's grand gamble. Laval University, Quebec city, August 2009.

[<http://www.csi.hei.ulaval.ca/sites/csi.hei.ulaval.ca/files/crime.pdf>], viitattu 13.4.2017.

³⁵² Infoplease: Kerch Strait. [<https://www.infoplease.com/encyclopedia/places/oceans-continent-and-polar-regions/oceans-and-continent/kerch-strait>], viitattu 12.5.2017.

³⁵³ Wesolowsky, Tony: Strait Talk: Turkey-Russia Tensions Spill Over To Key Waterway. Radio Free Europe 15.12.2015.

[www.rferl.org/a/strait/talk/turkey/russia/tensions/spill/over/to/key/waterway/27429973.html], viitattu 2.5.2017.

³⁵⁴ Huhtikuussa 2000 julkaistiin uusi sotilasdoktriini. Lähdetieto: Crutcher, Michael H.: Russian National Security: Perceptions, Policies, and Prospects. U.S. Army War College, November 2001.

[<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a423586.pdf>], viitattu 12.5.2017.

³⁵⁵ Venäjän sotilasdoktriinin englanniksi käännetty versio.

[http://www.carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf], viitattu 13.4.2017.

omaisilla aseilla³⁵⁶. Venäjä on tuntenut asemansa uhatuksi ja tällä on myös historiallisia perusteita, merkittävimpänä voidaan mainita Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon kesällä 1941. Venäjän näkökulmasta defensiivistä turvallisuuspolitiikkaa voidaan toteuttaa proaktiivisella toiminnalla. Natoa vastaan tunnettu epäluulo voidaan laskea yhdeksi tärkeimmistä tekijöistä Venäjän Ukrainan-politiikassa. Vuosituhannen vaihteen jälkeen erimielisyydet eivät päätyneet. Ukrainan asema lähtökohtaisesti on ollut Venäjän kanssa kriisiherkkä ja kiistanalainen. Monet erimielisyydet³⁵⁷ Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen ovat osoittaneet että Ukraina on toteuttanut omaa linjaansa, eikä ole halunnut myötäillä Kremlin politiikkaa. Vuonna 2009 Venäjä katkaisi kaasutoimitukset,³⁵⁸ Sevastopolin vuokraamisesta³⁵⁹ ja kaupankäyntiin liittyvistä³⁶⁰ sopimuksista on ollut kiistoja. Venäjän näkökulmasta Ukraina oli epäluotettava valtio, joka nähtiin potentiaalisena lännen leiriin siirtyjänä. Puolustuspoliittisesti tarkasteltuna Nattoon kuuluva Ukraina muodostaisi Venäjälle selkeän uhkan, joka saattaisi johtaa jopa sotaan³⁶¹. Jo ennen Krimin haltuunottoa arvioitiin, että presidentti Putin näki myös EU:n strategisen tason uhkana, joka vetää Venäjän vaikutuspiirissä olevia maita Euroopan suuntaan³⁶².

4.2 Haltuunottoa ennakoineet indikaatiot

Millaisia ennakkomerkkejä tulevasta tapahtumasta oli nähtävissä ennen tapausta? Milloin oli havaittavissa ensimmäisiä vakavia signaaleja? Miten asevoimat harjoittelivat ja toimivat ennen haltuunottoa? Miten Venäjän asenne Krimiin ja Ukrainaan muuttui? Indikaatiot tapahtumien kehityssuunnasta ovat usein heikkoja ja yksittäisiä. Vaikka selkeitäkin merkkejä on havaittavissa, ne saattavat nopeastikin painua unohduksiin. Krimin tapauksessa merkkejä oli tunnistettavissa ja analyysyjä tehtiin. Tässä tapaustutkimuksessa keskitytään suhteellisen lyhyen aikavälin asioihin. Haltuunoton kannalta ensimmäiset maininnat ajoittuvat vuoteen 2004, jolloin Ukrainassa tapahtui oranssi vallankumous. Kyseinen tapahtuma on ollut merkittävimpiä muutoksia Ukrainan politiikassa 2000-luvulla.

³⁵⁶ Cimbala, Stephen J.: Sun Tzu and Salami Tactics? Vladimir Putin and Military Persuasion in Ukraine, 21 February-18 March 2014. *The Journal of Slavic Military Studies* 27:3, s.375.

³⁵⁷ Coalson, Robert: Want To Understand Russia-Ukraine Relations? Follow The Money. *RadioFreeEurope, RadioLiberty* 22.10.2012. [<http://www.rferl.org/a/ukraine-russia-relations-depend-on-oligarchic-interests/24747089.html>], viitattu 25.1.2017.

³⁵⁸ BBC 5.1.2009: Russia to cut Ukraine gas supply. [<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7812368.stm>], viitattu 25.1.2017.

³⁵⁹ UNIAN information agency 24.9.2008: No Russian fleet in Ukraine beyond 2017 - Ukrainian PM. [<http://www.unian.info/society/148224-no-russian-fleet-in-ukraine-beyond-2017-ukrainian-pm.html>], viitattu 11.1.2017.

³⁶⁰ The Polish institute of international affairs: Trade Relations between the Russian Federation and Ukraine. [https://www.files.ethz.ch/isn/93310/2008_8.pdf], viitattu 11.1.2017.

³⁶¹ News.com.au 15.8.2016: Ukraine joining NATO would be trigger for war with Russia. [<http://www.news.com.au/finance/work/leaders/ukraine-joining-nato-would-be-trigger-for-war-with-russia/news-story/a8c91f47dcf67b5877bbacd51c8132a5>], viitattu 11.12.2017.

³⁶² Hill, Fiona ja Pifer, Steven: Putin's Russia Goes Rogue. *Brookings* 23.1.2014. [<https://www.brookings.edu/research/putins-russia-goes-rogue/>], viitattu 9.1.2017.

TAPAHTUMINEN KEHITTYMINEN UKRAINASSA

Vuoden 2004 presidentinvaalien jälkeen Ukrainassa oli levotonta poliittista liikehdintää. Vaalit uusittiin ja Ukrainan johtajiksi nousivat länsimieliset henkilöt, mikä aiheutti kitkaa Venäjän kanssa.³⁶³ Oranssina vallankumouksena tunnettu protestiliike vastusti presidentinvaalien tuloksia. Venäjän myös arvioitiin vaikuttaneen ensimmäiseen vaalikierrokseen³⁶⁴. Venäjän johdon näkökulmasta naapurimaiden väri vallankumoukset³⁶⁵ olivat uhkaava tekijä, jotka saattaisivat vaikuttaa myös kotimaankin tapahtumiin³⁶⁶. Joulukuussa 2011 Venäjällä tapahtuivat laajimmat protestit Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Protestien syynä oli mm. presidentinvaaleihin liittyneet väärinkäytökset.³⁶⁷ Protestointi loppui ilman verenvuodatusta, mutta se osoitti Venäjän johdolle kansalaisten syvän tyytymättömyyden. Protestit olivat poliittiselle johdolle tavallaan strateginen ennakkovaroitus.

Vuonna 2001 Ukrainassa suoritettiin väestönlaskenta. Laskennan mukaan Krimin väestön määrä oli hieman yli 2 miljoonaa, joista venäläisiä oli 58,5 %³⁶⁸. Venäläisväestön määrän perusteella voisi arvioida, että Krimin asukkaista suurin osa olisi ollut jo ennen interventiota halukkaita liittymään Venäjään. Näin ei kuitenkaan ollut, vaan vuosien 2011–2014 välisenä aikana halukkuus liittyä Venäjään vaihteli 23–41 %:n välillä³⁶⁹. Ainoa avoimesti separatistinen ryhmittymä, joka kansainvälisesti tunnetaan nimellä ”Russian Unity”, piti Krimin parlamentin 100 paikasta hallussaan vain kolmea³⁷⁰. Vuonna 2013 Ukrainan sisäpoliittinen tilanne alkoi kiristyä. Presidentti Janukovitshin vastaiset mielenosoitukset³⁷¹ alkoivat syksyllä. Protestien syynä oli kauppaneuvotteluiden hylkääminen EU:n kanssa Venäjän eduksi.³⁷² Levot-

³⁶³ Säilynoja, Juhana: Ukrainan oranssin vallankumouksen lapset saivat pian pettyä. Yle 9.12.2013. [<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/12/09/ukrainan-oranssin-vallankumouksen-lapset-saivat-pian-pettya>], viitattu 6.1.2017.

³⁶⁴ Saari, Sinikka: Venäjä kehittää vastalääkettä demokratiavirukseen. Ulkopoliittika 3/2007. [http://www.ulkopoliittika.fi/article/93/venaja_kehittaa_vastalaaaketta_demokratia-virukseen/], viitattu 6.1.2017.

³⁶⁵ Haring, Melinda ja Cecire, Michael: Why the Color Revolutions Failed. Foreign Policy 18.3.2013. [<http://foreignpolicy.com/2013/03/18/why-the-color-revolutions-failed/>], viitattu 25.1.2017.

³⁶⁶ McAdams, Daniel: Color Revolution for Russia? Land Destroyer Report 2.12.2011. [<http://landdestroyer.blogspot.fi/2011/12/color-revolution-for-russia.html>], viitattu 12.1.2017.

³⁶⁷ The Guardian: Russian election protests – Saturday 10 December 2011. [<https://www.theguardian.com/global/2011/dec/10/russia-elections-putin-protest>], viitattu 12.1.2017.

³⁶⁸ State Statistics Committee of Ukraine: All-Ukrainian population census 2001. About number and composition of AUTONOMOUS REPUBLIC OF CRIMEA by data All-Ukrainian population census'. [<http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/Crimea/>]. Uudempia virallisia tietoja ei ole saatavilla. Seuraava väestönlaskenta toteutetaan vuonna 2020. [<http://www.ukrcensus.gov.ua/eng/>], molemmat viitattu 25.1.2017.

³⁶⁹ Illarionov, Andrei ja Rohac, Dalibor: Former President Klaus's Flawed Defense of Crimea's Annexation. World Affairs 24.7.2014. [<http://www.worldaffairsjournal.org/article/former-president-klauss-flawed-defense-crimeas-annexation>], viitattu 12.1.2017.

³⁷⁰ Illarionov ja Rohac: Former President Klaus's Flawed Defense of Crimea's Annexation.

³⁷¹ Karpyak, Oleg: Ukraine's two different revolutions. BBC 3.12.2013. [www.bbc.com/news/world-europe-25210230], viitattu 2.5.2017.

³⁷² Cimbala: Sun Tzu and Salami Tactics? Vladimir Putin and Military Persuasion in Ukraine, 21 February-18 March 2014, s.369.

tomuudet jatkuivat yli talven johtaen Maidanin aukiolla tapahtuneisiin mielenosoittajien ampumisiin³⁷³.

VENÄJÄ

Vuonna 2012 pääministerinä toiminut Vladimir Putin linjasi, että Venäjä tarvitsee vahvemmat asevoimat³⁷⁴. Vuoden 2008 Georgian sodan jälkeen suoritettavat uudistukset asevoimissa olivat määrätietoisia. Varustusta, koulutusta ja harjoittelua alettiin määrätietoisesti lisätä. Asevoimien kehittämistä vuoden 2008 jälkeen on tutkittu paljonkin, mutta kokonaiskuvana hahmotuu ammattimaistuminen ja suorituskyvyn järjestelmällinen kohottaminen. Krimin haltuunottoon mennessä asevoimista oli tärkeimmiltä osiltaan saatu koulutettua ja kehitettyä osiltaan riittävän suorituskykyiset. Suurissa asevoimissa kaikkia uudistuksia ei saada tehtyä samaan aikaan, mutta kokonaiskuvana piiryy paljon suorituskykyisemmät ja paremmin varustetut joukot. Asevoimien toiminnan ulkomailla mahdollistavan lain säätäminen arvioitiin olevan signaali Baltiaa ja Ukrainaa kohtaan³⁷⁵. Ukrainan asevoimien tila taas oli heikko³⁷⁶. Joukkoja vaivasi vanhentunut kalusto, korruptio ja monet muut ongelmat. Nämä tekijät olivat myös Venäjän tiedossa.

Vuonna 2008 Ukrainan silloinen ulkoministeri Volodomir Ogriztko syytti Venäjän Krimin konsulaattia passien jakamisesta Krimin asukkaille muistuttaen Venäjän ilmoituksesta suojelevansa myös ulkomailla asuvien kansalaisiaan³⁷⁷. Passien jakaminen oli konkreettinen tekijä, jolla Venäjä halusi vahvistaa yhteyttään Krimin asukkaisiin. Vuonna 2008 presidentti Putin sanoi Yhdysvaltojen presidentti George W. Bushille, että ei edes pidä Ukrainaa valtiona³⁷⁸ ja että Ukraina lakkaisi olemasta valtiona, jos se liittyisi Natoon³⁷⁹. Venäjän näkökulmasta Ukraina ei siis täyttänyt valtion tunnusmerkkejä.

³⁷³ Thornhill, Ted: Harrowing footage emerges of UNARMED protesters being cut down by sniper fire on a day of violence in Kiev that has brought today's death toll to at least 70. Daily Mail 20.2.2014. [www.dailymail.co.uk/news/article-2563609/Truce-Kiev-collapses-hours-official-day-mourning-28-people-killed-protests-erupts-violence.html], viitattu 2.5.2017.

³⁷⁴ Grove, Thomas: Putin says before poll Russia needs stronger army. Reuters 20.2.2012. [<https://www.reuters.com/article/russia-military-idINDEE81J08V20120220>], viitattu 21.6.2017.

³⁷⁵ Lehtonen, Heikki: Venäjä näkee sotilaallisia uhkia kaikkialla. Ulkopoliitikka 1/2010. [http://www.ulkopoliitikka.fi/article/611/venaja_nakee_sotilaallisia_uhkia_kaikkialla/], viitattu 12.1.2017.

³⁷⁶ Skumin, Andriy: Operation Self-Destruct? The Ukrainian Week 3.8.2012. [<http://www.ukrainianweek.com/Security/57063>], viitattu 13.4.2017.

³⁷⁷ Tsukanova, Anya: Cheney Urges Divided Ukraine to Unite Against Russia 'threat'. The Sydney Morning Herald 6.9.2008. [<http://www.smh.com.au/world/cheney-urges-divided-ukraine-to-unite-against-russia-threat-20080905-4auh.html>], viitattu 6.1.2017.

³⁷⁸ Channel 4 | 6.3.2014: How long has Russia been planning its Crimea intervention? [<https://www.channel4.com/news/how-long-has-russia-been-planning-its-crimea-intervention>], viitattu 7.1.2017.

³⁷⁹ Socor, Vladimir: Moscow questions territorial status quo in the Crimea. The Jamestown Foundation, Eurasia Daily Monitor 14.5.2008. [jamestown.org/program/moscow-questions-territorial-status-quo-in-the-Crimea/], viitattu 17.1.2017.

Vuonna 2013 Venäjän asevoimien toiminta oli korkealla tasolla. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla järjestettiin useita isoja harjoituksia. Tuoreeltaan analysoituna³⁸⁰ mikään niistä ei kuitenkaan suoranaisesti viitannut Krimin tuleviin tapahtumiin. Joulukuussa 2013 pidetyssä presidentin tiedotustilaisuudessa presidentti Putinilta kysyttiin liittyen Georgian vuoden 2008 sotaan, onko Venäjä aikonut lähettää joukkoja Krimille suojaamaan Venäjän kansalaisia. Presidentti kiisti arvion selkeästi sanoen, että vertaus Georgian ja Krimin välillä oli ontuva.³⁸¹ Vastausta toimittajan kysymykseen oli vaikeaa ymmärtää väärin. Vastaus oli yksiselitteinen: Venäjä ei tule lähettämään joukkojaan Krimille. Tämän tyyppisen vastauksen perusteella olisi ollut vaikeaa väittää uskottavasti, että Venäjä ottaa Krimin haltuun vain reilun parin kuukauden kuluttua. Oliko vastauksessa kyse tarkoituksellisesta harhautuksesta eli maskirovkasta³⁸², jää arveluiden varaan.

Sevastopolissa olevien sotilaiden määrä oli huomattava tekijä. Vuonna 2014 Mustan meren laivaston vahvuus Krimillä oli yhteensä 14 000³⁸³. Jos ennakkovaroitusta tarkastellaan sotilaiden ja yksiköiden liikkumisen suhteen, kokonaiskuvan muodostaminen voi olla hankalaa. Sevastopolin ylläpitäminen ennen valtausta edellytti jatkuvaa huoltoliikennettä Venäjältä. Raskaan kaluston liikkeitä³⁸⁴ olisi ollut helppo seurata satelliittikuvien perusteella. Tasan vuosi ennen haltuunottoa Mustan meren laivastossa pidettiin iso, mutta lyhykestoinen harjoitus³⁸⁵. Harjoitus ei aiheuttanut vastareaktiota Ukrainan taholta. Harjoituksessa ei nähty viitteitä vuoden päästä tapahtuviin asioihin³⁸⁶, vaan sen arvioitiin olleen tarkoitettu nostamaan lai-

³⁸⁰ Mashiri, James: Yhteenveto Venäjän harjoitustoiminnasta Q1-Q2/2013. Random Thoughts. [<https://fmashiri.wordpress.com/2013/06/11/yhteenveto-harjoitustoiminnasta-q1-q22013/>], viitattu 12.1.2017.

³⁸¹ Venäjän presidentin www-sivut. News Conference of Vladimir Putin, 19.12.2013. [<http://en.kremlin.ru/events/president/news/19859>], viitattu 9.1.2017.

³⁸² Venäläinen harhauttaminen tunnetaan yleisesti käsitteellä maskirovka. Aihetta käsittelee laajemminkin JB Vowell artikkelissaan Maskirovka: From Russia, With Deception. Lähdetieto: Vowell, JB: Maskirovka: From Russia, With Deception. Real Clear Defense 31.10.2016. [http://www.realcleardefense.com/articles/2016/10/31/maskirovka_from_russia_with_deception_110282.html], viitattu 12.5.2017.

³⁸³ Gorenburg, Dmitry: The role of the Black Sea Fleet in Russian naval strategy. Russian Military Reform 6.3.2014. [<https://russiamil.wordpress.com/2014/03/06/the-role-of-the-black-sea-fleet-in-russian-naval-strategy/>], viitattu 12.1.2017.

³⁸⁴ The American Association for the Advancement of Sciences sivustoilla on laadukkaita analyysejä kriisin aikana Krimiltä otetuista kuvista. Raporteissa näkyy selvästi ajoneuvojen siirtymiset ja rakenteiden muodostumiset kriisin aikana. Vaikka vapaasti luettavissa olevat raportit ovat laadukkaita, tämän tutkimuksen ja strategisen ennakkovaroituksen kannalta ne eivät tarjoa oleellista tietoa, vaan ne lähinnä toteavat tapahtuneen. Satellite Imagery Assessment of the Crisis in Crimea, Ukraine – Part One: Sevastopol [<https://www.aaas.org/geotech/sevastopol>] ja Satellite Imagery Assessment of the Crisis in Ukraine: Part Two: Border Deployments. [<https://www.aaas.org/page/satellite-imagery-assessment-crisis-ukraine-part-two-border-deployments>], molemmat viitattu 11.1.2017.

³⁸⁵ Cohen, Ariel ja Tigay, Benjamin: Russian War Games in Black Sea. The Daily Signal 12.4.2013. [<http://dailysignal.com/2013/04/12/russian-war-games-in-black-sea-no-childs-play/>], viitattu 12.1.2017.

³⁸⁶ Blank, Stephen: What Is the Significance of Russia's Black Sea Maneuvers? The Jamestown Foundation 8.4.2013. [<https://jamestown.org/program/what-is-the-significance-of-russias-black-sea-maneuvers/#!>], viitattu 12.1.2017.

vaston suorituskykyä ja näkyvyyttä. Harjoituksen arvioitiin olleen mahdollisesti myös valmistautumista Syyrian operaatioon.³⁸⁷

Ainakin yhden omalla nimellään esiintyvän henkilön mukaan Krimistä oli keskusteltu jo paljon ennen haltuunottoa. Presidentti Putinin entisen neuvonantaja Andrei Illarionovin mukaan hän oli jo vuonna 2003 kuullut keskusteluita, jotka koskivat sotilaallista operaatiota Ukrainaa vastaan³⁸⁸. Illarionovilla ei kuitenkaan ole todisteita väitteittensä tueksi, miten usein ja missä yhteyksissä operaatiosta oli keskusteltu. Väitteet jäävät hänen omien lausumiensa varaan. Illarionov antoi julkilausumansa vasta tapahtuneen jälkeen. Joulukuussa 2013 Venäjä myönsi Ukrainalle 15 mrd. Yhdysvaltain dollarin lainan ja tuntuva alennuksen kaasun hinnasta. Sopimukset tulkittiin palkkioksi siitä että Janukovitsh hylkäsi liitännäsovimuksen EU:n kanssa.³⁸⁹ Näiden sopimusten valossa vuoden 2013 lopulla ajatus haltuunotosta olisi tuntunut perusteettomalta skenaariolta.

Lähes välittömästi haltuunoton jälkeen Uri Friedman analysoi The Atlanticissa yhtäläisyyksiä Georgian sodan ja Krimin tapahtumien välillä. Huolimatta siitä, että analyysi kirjoitettiin vasta haltuunoton jälkeen, yhtäläisyydet ja taustat näiden kahden eri tapauksen välillä olivat tunnistettavissa jo hyvissä ajoin.³⁹⁰

- *Entiseen Neuvostoliittoon kuuluneet maat alkavat kääntyä pois Venäjän vaikutuspiiristä*
- *Etniset venäläiset pyytävät Kremliltä apua*
- *Kummassakin maassa on jo valmiiksi venäläisiä joukkoja*
- *Paikalliset konsulaatit jakavat etnisille venäläisille Venäjän passeja.*

Friedman tunnistaa analyysissään selkeitä tekijöitä, jotka olivat nähtävissä hyvissä ajoin. Nämä seikat olivat passien jakamista lukuun ottamatta pysyvää laatua olevia tekijöitä, jotka muuttuvat hitaasti tai eivät ollenkaan. Heikko taloudellinen tilanne on myös yleensä tyytymättömyyttä ruokkiva tekijä.

³⁸⁷ Gorenburg, Dmitry: The Russian Navy's role in the Mediterranean. Russian Military Reform 1.2.2013. [<https://russiamil.wordpress.com/2013/02/01/the-russian-navys-role-in-the-mediterranean/>], viitattu 12.1.2017.

³⁸⁸ Euromaidan Press 25.11.2014: Russian insider says Putin openly planned invasion of Ukraine since 2003. [<http://euromaidanpress.com/2014/11/25/russian-insider-says-putin-planning-invasion-of-ukraine-since-2003/>], viitattu 7.1.2017.

³⁸⁹ The Economist 21.12.2013: Putin's expensive victory. [<http://www.economist.com/news/europe/21591897-under-its-current-government-ukraine-may-be-prize-not-worth-winning-putins-expensive-victory>], viitattu 11.1.2017.

³⁹⁰ Friedman, Uri: Putin's Playbook: The Strategy Behind Russia's takeover of Crimea. The Atlantic 2.3.2014. [<http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/03/putins-playbook-the-strategy-behind-russias-takeover-of-crimea/284154/>], viitattu 9.1.2017.

KANSAINVÄLINEN NÄKÖKULMA

Julkisuudessa oli ennen haltuunottoa esitetty arvioita, että Krim saattaisi olla Venäjän seuraava kohde. Toisaalta voidaan todeta että arvioita Venäjän toimista Krimin suhteen ei kuitenkaan suurissa määrin esitetty. Turvallisuuspolitiikan tutkimuksen alan tehtävänä on tuottaa arvioita ja skenaarioita valtioiden välisten suhteiden kehityksestä, joten analyysit Krimin osalta eivät olleet poikkeuksellisia tai liian kaukaa haettuja. Ukrainan ja Venäjän suhdetta ja taustoja tarkastellessa Krimin haltuunotto ei loppujen lopuksi ollut suuri yllätys. Haltuunoton mahdollisuutta analysoitiin jo vuonna 2009³⁹¹. Alaskan entinen kuvernööri Sarah Palin arvioi Georgian sodan jälkeen että Venäjä saattaa seuraavaksi tehdä operaation Ukrainaan. Palinin julkilausumaa ja sen paikkansa pitävyyttä analysoitiin tuoreeltaan Krimin haltuunoton jälkeen.³⁹²

Myös akateemisessa keskustelussa haltuunotosta esitettiin skenaarioita. Vuonna 2010 Taras Kuzio arvioi raportissaan että Krim mahdollisesti otettaisiin haltuun Mustan meren laivaston ja turvallisuusjoukkojen operaatiolla³⁹³. Toteutunut operaatio osui lähelle hahmoteltua. Kuzion näkemys Krimin strategisesta merkityksestä Venäjälle oli oikea. Yhdysvaltalainen Brookings-instituutti julkaisi vain vähän yli kuukausi ennen haltuunottoa analyysin jonka mukaan Sevastopolissa voisi tapahtua väkivaltainen yhteenotto, minkä johdosta Venäjän merijalkaväki alkaisi suojella etnisiä venäläisiä³⁹⁴. Näiden skenaarioiden laatiminen ei kuitenkaan aiheuttanut toimenpiteitä Ukrainan johdossa. Keskustelussa otettiin myös kantaa, miksi Venäjän ei kannattaisi ottaa Krimiä haltuun. Vuonna 2011 William Varettoni³⁹⁵ arvioi, että status quon ylläpito olisi Venäjälle edullisinta. Varettoni myös arvioi, että kansainvälisen yhteisön reaktio olisi Venäjälle liikaa. Jäätyneen konfliktin asema ei myöskään olisi edullinen. Varettonin artikkeli on jälkijättöisestikin luettuna uskottava ja perusteltu. Hänen argumenttinsa eivät myöhempien tapahtumien valossakaan näytä huonosti perustelluilta.

Strategisessa asetelmassa kaikki tekijät eivät olleet Venäjältä riippuvia. EU-maiden talousongelmat ja Yhdysvaltojen varovaisempi ulkopolitiikka olivat myös vaikuttavia tekijöitä. Yhdysvaltojen ja muiden Afganistanissa olleiden maiden vetäytyminen oli nähtävissä sotaväsymyksenä. Voimavaroja oli kulutettu pitkällisessä operaatiossa ja poliittista yhtenäisyyttä uu-

³⁹¹ Marson, James: Putin to the west. Hands off Ukraine. Time 25.5.2009.

[<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1900838,00.html>], viitattu 11.1.2017.

³⁹² Greenberg, John: Palin: I predicted Obama's win would trigger a Russian invasion into Ukraine. PunditFact 4.3.2017. [<http://www.politifact.com/punditfact/statements/2014/mar/04/sarah-palin/palin-i-predicted-obama-win-would-trigger-russian-/>], viitattu 12.1.2017.

³⁹³ Kuzio, Taras: The Crimea: Europe's Next Flashpoint? The Jamestown Foundation 2010. Peace Palace Library. [www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/372451918.pdf], viitattu 15.1.2017.

³⁹⁴ Hill ja Pifer.

³⁹⁵ Varettoni, William: Crimea's Overlooked Instability. The Washington Quarterly 34:3, Summer 2011, ss.87–99.

siin operaatioihin lähtemiseen oli vaikeaa löytää. Obama teki tunnetun ”punaisen linjan” määritelmänsä Syyrian kemiallisten aseiden käytöstä 2012³⁹⁶. Kun Syyria ylitti määritellyn rajan 2013³⁹⁷, Obama ei tehnyt mitään. Hänen toimettomuuttaan ”punaisen linjan” kysymyksessä on arvioitu yhdeksi tekijäksi, jota Venäjä päätti hyödyntää. Tämän johdosta Krimistä ei saatu ennakkovaroitusta.³⁹⁸ Edellä mainittu väite on kuitenkin tulkinnanvarainen, mutta osoittaa miten monta näkökulmaa Krimin tapaukseen voi olla.

4.3 Johtopäätökset

Krimin tapauksen tutkimisen ja jälkijätöisen analyysin ongelma on, että ennakkomerkit ovat selvästi osoitettavissa kun ne poimitaan jälkikäteen. Haltuunottoon viittaavien merkkien lisäksi nähtiin myös signaaleja jotka osoittivat Venäjän jatkavan Ukrainan kanssa rauhanomaista politiikkaa. Strategisen ennakkovaroituksen kannalta olennaisiin kysymyksiin kuuluu kuinka kauas historiaan aikajanan vetää? Mitä pidemmälle aikajanan vetää, sitä enemmän syntyy analysoitavia tekijöitä ja muuttujia. Liian pitkän tarkastelujakson ongelmana on, että lopputulokseksi saattaa näkökulmasta riippuen tulla mitä tahansa ja siitä huolimatta tulos on oikea.

Venäjän pysyvät intressit oman turvallisuutensa varmistamiseksi ja pelko Ukrainan liittymisestä Natoon olivat tärkeimpiä taustatekijöitä. Anneksion suorittaminen oli riskialtis toimi, joka kuitenkin onnistui suunnitellusti. Riskitaso oli siedettävissä. Kun haltuunottoa ennakoivat ja vaikuttavat tekijät lasketaan yhteen, voidaan havaita että kannustavia tekijöitä oli paljon. Poliittisella johdolla oli selkeä tahtotila. Presidenttivaltaisena hallintomuotona Venäjä pystyy valtiona tekemään nopeasti strategisen tason päätöksiä. Aikaisempiin kriiseihin peilattuna Venäjä oli osoittanut, että ryhtyessään operaatioon se on sitoutunut saavuttamaan tavoitteensa. Poliittisen päätöksen jälkeen toimeenpano tapahtuu nopeasti, jotta haluttuihin tuloksiin päästiin. Omalta osaltaan sotilasdoktriini mahdollisti toiminnan ulkomailla³⁹⁹.

Asevoimien kannalta sotilaallisten valmisteluiden havaitseminen oli huomattavasti vaikeampaa. Asevoimien jatkuva aktiivisuus ja harjoitukset eri puolilla maata muodostivat ennen haltuunottoa analyttisen haasteen. Avoimista lähteistä oli hyvin saatavilla tietoa harjoituksista, niihin osallistuvista joukoista ja harjoitusalueista. Asevoimien harjoittelussa ympäri maata on vaikeaa antaa selkeää uhkavaroitusta tietylle suunnalle. Juuri ennen anneksiota Sotshin olym-

³⁹⁶ Ball, James: Obama issues Syria a ‘red line’ warning on chemical weapons. The Washington Post 20.8.2012. [https://www.washingtonpost.com/world/national-security/obama-issues-syria-red-line-warning-on-chemical-weapons/2012/08/20/ba5d26ec-eaf7-11e1-b811-09036bcb182b_story.html?utm_term=.5d9f25ba6029], viitattu 12.1.2017.

³⁹⁷ Engel, Pamela: Obama reportedly declined to enforce red line in Syria after Iran threatened to back out of nuclear deal. Business Insider 23.8.2016. [<http://www.businessinsider.com/obama-red-line-syria-iran-2016-8?r=US&IR=T&IR=T>], viitattu 12.1.2017.

³⁹⁸ Porter, R.C.: How The Internet Could Have Predicted The Russian Invasion Of Ukraine/Crimea. Fortuna’s Corner 15.4.2014. [<http://fortunascorner.com/2014/04/15/13125/>], viitattu 12.1.2017.

³⁹⁹ Venäjän sotilasdoktriinin englanniksi käännetty versio, s.8.

pialaisia suojaasi massiivinen voimaviranomaisten operaatio⁴⁰⁰, jolloin Venäjän eteläosissa oli paljon edellä mainittujen joukkoja. Olympialaisten suojaamisen yhteyttä Krimiin on vaikeaa arvioida.

Grabon ennakkovaroituksen malliin peilaten sotilaallisista valmisteluista ei ollut erityisen paljon havaintoja (taulukko 6) Muutamat taustatekijät viittasivat ennakkovaroitukseen, mutta muuten 14 kohdan luettelosta useimmat jäivät tyhjiksi. Kohdissa 11 ja 14 mainitut harhautustoimenpiteet ja epätavalliset naamiovälineet ”vihreiden miesten” ilmentymänä havaittiin vasta kun operaatio oli jo alkanut. Osa luettelon arvioitavista kohdista painottuu enemmän operatiivisen tason tekijöihin, mutta niitä yhdistämällä on mahdollista muodostaa strategisen tason käsitys tapahtumien kulusta.

	INDIKAATIO	HAVAINTOJA K/E	HAVAINNON TYYPPI
1.	Sotilasdoktriini	KYLLÄ	Doktriini 2010:n linjaukset.
2.	Asevoimien kokoonpano	KYLLÄ	Sevastopolin merkitys.
3.	Liikekannallepano	EI	Ei liikekannallepanoa.
4.	Logistiikan tuki	EI	Ei etukäteisvalmisteluja.
5.	Valmiustason nosto	EI	Valmiutta ei nostettu.
6.	Operaatioiden erottaminen harjoituksista	EI	Ei harjoituksia lähialueella ennen operaatiota.
7.	Puolustuksellisten ja hyökkäyksellisten valmisteluiden tunnistaminen	EI	Ei ennakkohavaintoja.
8.	Hallinnollisten sotilasjohtoportaiden uudelleenorganisointi operatiivisiksi johtoportaisiksi	EI	Ei organisaatiomuutoksia.
9.	Sodan ajan esikuntien tai varakomentopaikkojen käyttöönotto	EI	Komentopaikkoja ei otettu käyttöön.
10.	Merialueiden miinoittaminen	EI	Ei miinoituksia.
11.	Harhautustoimenpiteiden tunnistaminen	EI	Ei harhautuksia.
12.	Poikkeukselliset turvatoimet	EI	Ei lisääntyneitä turvatoimia.
13.	Lisääntynyt tiedustelutoiminta kaikilla menetelmillä	EI	Ei havaintoja.
14.	Epätavanomaisten naamiovälineiden tai muiden suojavälineiden käyttöönotto	EI	Ei havaintoja ennen operaatiota.

Taulukko 6: Haltuunottoa ennakoineet sotilaalliset indikaatiot.

⁴⁰⁰ Shabad, Rebecca: *Homeland Security Chairman: Sochi Olympics 'well protected'*. The Hill 22.1.2014. [thehill.com/policy/international/196082-mccaul-after-touring-sochi-olympic-village-very-well-fortified], viitattu 18.1.2017.

5 SYNTEESI

OSINT JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Informaation määrän lisääntyessä myös tarpeet sen keräämiselle lisääntyvät. Perinteisen median lisäksi kehittyvät uusia kanavia tiedonjakoon. Tulevaisuudessa tiedonhankinnan onnistuminen avoimista lähteistä saattaa muodostua yhdeksi tärkeimmistä kysymyksistä. Tiedonvälityksen siirtyessä yhä enenevässä määrin Internet-ympäristöön, asevoimien oma osaaminen ei enää kaikilta osin riitä tiedon keräämiseen. Kaupallisten toimijoiden käyttäminen tiedon keruu- ja prosessointivaiheessa tarjoaa uudenlaisia tapoja toteuttaa tiedonkeruutehtäviä. Yksityssektorilla on myös parhaat automaattiset käännohjelmat, joilla voidaan kääntää sekä kirjoitettua että digitaalista tekstiä.⁴⁰¹ Asevoimien omien resurssien optimaalisen suuntaamisen kannalta on olennaista osata tunnistaa ja hyödyntää kaupallisen sektorin tarjoamat mahdollisuudet.

Kaupallisten toimijoiden käyttämistä ja ulkoistamista vastaan on lausuttu perusteltuja argumentteja. Loch K. Johnsonin mukaan CIA:n organisaation ja toiminnan vahvuuksiin kuuluu taito yhdistää avoimista lähteistä kerätyt tiedot ei-julkisiin. CIA:n vuosikymmeniä kehittämiä menetelmiä ja osaamista on vaikeaa saada tehokkaammaksi ulkoistamalla avoimien lähteiden raportointia ajatushautomaille ja tutkimuskeskuksille. CIA on omalla tasollaan raportoinnin nopeudessa ja laadussa.⁴⁰² Johnsonin kanta on hyvin perusteltu. Tiedusteluorganisaatiolta tarvitaan raportit käyttöön toisinaan mahdollisimman nopeasti, jolloin niiden tilaaminen ulkopuolelta ei ole tarkoituksenmukaista. Seurannan ja raportoinnin ulkoistaminen sopinee parhaiten pitkäkestoisiin perustiedon laajentamiseen tarkoitettuihin tehtäviin, jolloin raportointi suoritetaan tilaustyönä suunniteltujen aikataulujen mukaan. Kun tietoa tarvitaan nopeasti, ajatushautomoiden käyttö ei ole paras mahdollinen vaihtoehto. Ulkoistettujen palveluiden käytön tehokkuus on myös suhteellista ja se vaihtelee tilanteista riippuen⁴⁰³. Vapaasti käytettävien yksittäisten sivustojen ongelma taas on, että ne vaikka ne ovat laadukkaasti toteutettuja, niiden ylläpito saattaa olla satunnaista⁴⁰⁴.

⁴⁰¹ Voeltz, Glenn James: *Managing the Private Spies: Use of Commercial Augmentation for Intelligence Operations*. Discussion Paper Fourteen. Joint Military Intelligence College, Washington DC, June 2006, ss.20–21.

⁴⁰² Johnson: *Preface to a Theory of Strategic Intelligence*, s.648.

⁴⁰³ Ulrich Petersohn käsittelee ulkoistamiseen liittyviä kysymyksiä laajemmin artikkelissaan *Privatising security: The limits of military outsourcing*. Petersohnin mukaan laajamittainen ulkoistaminen voi jopa haitata tehtävän toteutumista. Täydellinen viitetieto: Petersohn, Ulrich: *Privatising security: The limits of military outsourcing*. CSS Analysis in Security Policy, No.80, September 2010. [www.css.eth.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSS-Analyses-80-pdf], viitattu 2.5.2017.

⁴⁰⁴ Esimerkkinä laadukkaasta, mutta harvoin päivitettävästä sivustosta on www.onstrat.com. Sivustolla on paljon linkkejä hyödyllisille sivustoille, mutta 20.6.2017 suoritetulla sivustovierailulla sivustoa on viimeksi päivitetty 9.5.2016. [www.onstrat.com/osint/], viitattu 20.6.2017.

Ulkoistamisen kääntöpuolena muodostuu vaatimus jakaa tiedusteluorganisaation omaa tietämystä kumppaneille. Jotta yhteistyökumppanit osaavat vastata tietopyyntöihin⁴⁰⁵, heille pitää kertoa mitä organisaatio ei itse tiedä tai mitä aukkoja sen omassa tiedonkeruussa on. Tämä taas lisää vastatiedusteluorganisaation työtaakkaa. Miten varmistetaan, että ulkopuoliset eivät pääse käsiksi yhteistyökumppanin tuottamiin tietoihin tai ovatko kumppanin työntekijät luotettavia.

Kansallisella tasolla yksi ratkaisu OSINT-toiminnan järjestämiseksi voisi olla kansallisen OSINT-keskuksen perustaminen. Tiedonkeruutoiminnan keskittäminen yhteen keskukseseen mahdollistaisi tietojen sujuvan vaihdon eri hallinnonalojen välillä ja yhteisen tietopankkien perustamisen, mikä vähentäisi rinnakkaisen työskentelyn määrää. Informaatioteknologisten sovellusten määrä vähenisi siirryttäessä yhteiskäyttöiseen järjestelmään. Kaikki tarpeet tyydyttävää ratkaisua on kuitenkin todennäköisesti vaikeaa kehittää. Toimialan henkilöstön koulutusta saataisiin myös tehostettua. Kielikoulutukseen tulisi myös panostaa huomattavasti, jotta OSINT-organisaatiolla olisi riittävän vahva osaaminen kiinnostuksen kohteina olevista kielialueista.⁴⁰⁶ Yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon tehostaminen kansainvälisellä tasolla⁴⁰⁷ tehostaisi kaikkien osapuolien tiedustelutilannekuvan muodostamista. OSINT-toiminnan hajuttamisellakin on omat vahvuutensa. Erilliset OSINT-keskukset palvelisivat paremmin omaa organisaatiotaan. Yhdysvalloissa NSA:n avoimien lähteiden käännoistyö keskittyy ulkomaalaisten kommunikaatiojärjestelmien rakenteisiin ja tuottavat niihin liittyviä yksityiskoh-
tia. Tämä aihealue kiinnostaa erityisesti COMINT-tiedon kerääjiä.⁴⁰⁸

Tiedonhaun ongelmiin ei ole helppoja ratkaisua, mutta automatisoidut hakutoiminnot⁴⁰⁹ antanevat mahdollisesti parhaan avun ja korvaavat ihmiset etsintä- ja analysointitoiminnassa. OSINT-työskentelyn tulevaisuuden suuntauksena tulee todennäköisesti olemaan etsintä- ja analysointiohjelmien hallinnointi ja käyttäminen perinteisen ihmistyövoimalla suoritettun selaamisen sijaan. Onnistuneen tiedonhankinnan edellytyksenä on alkuvaiheessa oikea käsitys siitä, miten tietoa lähdetään hankkimaan. Oikean tiedonhakustrategian valinta on oleellista. Passiivisella tiedonhaulla seurataan laaja-alaisesti seurannan kohteena olevia lähteitä, kun taas

⁴⁰⁵ Petersohn: Privatising security: The limits of military outsourcing s.650.

⁴⁰⁶ Pallaris: Open Source Intelligence: A strategic Enabler of National Security, s.3.

⁴⁰⁷ Roell, Peter: Crisis Management: The Importance of OSINT and Intelligence - A European Perspective, s.6. ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security. Issue no. 344, May 2015. [www.files.ethz.ch/isn/190646/344_Roell_RINSA%20(3).pdf], viitattu 18.1.2017.

⁴⁰⁸ Clark: Intelligence Collection, s.41.

⁴⁰⁹ Robert Laytonin ja Paul A. Wattersin Automating Open Source Intelligence on teknisestä näkökulmasta kirjoitettu teos, joka keskittyy tiedonhaun erikoismenelmiin OSINT-tiedon keräämisessä. Tässä tutkimuksessa teosta ei käytetty lähteenä pois lukien tämä maininta, mutta teos antaa hyvän yleiskäsityksen automatisoidun ja algoritmeihin perustuvan tiedonkeruun tarjoamista mahdollisuuksista. Lähdetiedot: Layton, Robert ja Watters, Paul A.: Automating Open Source Intelligence. Algorithms for OSINT. Syngress. Elsevier Inc. 2016.

aktiivisella haulla etsinnän kohde voidaan rajata teemallisesti tai tiettyyn lähteeseen. OSINT muuttaa myös jatkuvasti muotoaan. Miten määritellään OSINT-lähteet? Kuvamateriaalin laajentunut tarjonta on tullut mukaan OSINT:in piiriin, samoin erilaisten teknisten välineiden tuottama aineisto. Mihin kategoriaan luokitellaan liikennekamerat? Niiden avulla voi seurata tavallista liikennettä⁴¹⁰ tai tarvittaessa asevoimien kaluston siirtoja. Niiden järjestelmällisellä hyödyntämisellä avautuu uusia mahdollisuuksia tiedonhankintaan. Hyvälaatuista kuvaa tuottamalla kamerat tarjoavat hyvän näkökulman esimerkiksi isoihin joukkokeskityksiin. OSINT määritelmänä on tulkinnanvarainen ja se tulee jatkossa kehittymään ja laajenemaan. Avoimien lähteiden tiedustelu tulee käsitteenä hämärtyämään kun mahdollisuudet tiedon hankkimiseen laajenevat harmaiden lähteiden suuntaan. Tekstimuotoisen tiedon lisäksi eitekstimuotoiset tiedonlähteet tarjoavat laajasti uusia mahdollisuuksia. Niiden tehokas hyödyntäminen taas edellyttää pidemmälle vietyä koulutusta, jotta niitä osataan hyödyntää. Tiedusteluhenkilöstön koulutuksessa tämä tarkoittaa laaja-alaisempaa koulutusta, jotta henkilöstö osaa paremmin hyödyntää työvälineitä ja uusia menetelmiä. OSINT:in rooli tulee jatkossakin olemaan merkittävä myös resurssien hallinnan kannalta. Teknisten tiedustelujärjestelmien kalliiden hankinta- ja käyttökustannusten johdosta OSINT tarjoaa myös keinon pitää kustannukset hallinnassa.

OLIKO KRIMIN HALTUUNOTTO ENNAKOITAVISSA?

Haltuunotto kokonaisuutena tarkasteltuna ei tullut täytenä yllätyksenä. Toisaalta Yhdysvalloissa alkoi tapahtumien jälkeen keskustelu, miksi haltuunotto tapahtui yllätyksenä⁴¹¹. Ukrainan tilanne ja suhteet Venäjään olivat pysyvä asetelma, jossa ei ollut odotettavissa hyviä muutoksia ainakaan Venäjän kannalta. Haltuunotto oli Venäjälle riskialtis toimi, koska länsimaiden reaktioita ei ollut mahdollista arvioida luotettavasti etukäteen. Riskinotto kannatti, koska EU ja Nato eivät aloittaneet sotilaallisia vastatoimia.

Venäjän asevoimien osalta strategisen ennakkovaroituksen muodostaminen on hankalampaa. Asevoimia oli varustettu ja harjoitettu säännöllisesti jo monen vuoden ajan eri puolilla maata. Harjoitustoiminnan määrän ja laadun nostamisesta on vaikeaa vetää suoraa yhteyttä haltuunottoon. Joidenkin näkemysten mukaan⁴¹² haltuunottoa edeltävistä sotilaallisista tapahtumista oli tunnistettavissa viitteitä tulevasta. Ennakkovaroituksen muodostuminen ei kuitenkaan ollut pelkästään OSINT:in varassa, vaan on huomioitava että läntiset tiedusteluorganisaatiot ovat

⁴¹⁰ www.gorodizokna.ru, viitattu 19.6.2017.

⁴¹¹ Everess, Burget ja Gerstein, Josh: Why didn't the U.S. know sooner? Politico 5.3.2014. [www.politico.com/story/2014/03/united-states-barack-obama-ukraine-crimea-russia-vladimir-putin-104264], viitattu 18.1.2017.

⁴¹² The Recorded Future Blog 31.3.2014: Bear Out of Hibernation or Did the Russian Train Leave 12 Months Ago? [<https://www.recordedfuture.com/russian-military-activity/>], viitattu 9.1.2017.

seuranneet Venäjää myös muillakin menetelmillä. Nämä sensitiivisemmät keinot kuten SIGINT ovat kuitenkin tarkkaan suojattuja ja niiden tuloksista ei ole saatavilla julkisesti tietoa. Tämän tutkimuksen aiheena oli keskittyminen vain OSINT:iin, joten tuloksia voidaan pitää yhtenä näkökulmana tapahtumiin.

Grabon malliin nojaten strategisen ennakkovaroituksen mallin hyödyntäminen ja analysointi ei tuottanut selviä tuloksia. Osasyynä tähän on Venäjän tapa rytmittää isoja harjoituksia. Asevoimat olivat jo vuosien ajan harjoitelleet aktiivisesti eri puolilla maata. Asevoimat toteuttavat nelivuotisessa syklissä neljän strategisen suunnan harjoituksia⁴¹³. Tästä johtuen strateginen ennakkovaroitus oli tiettyssä mielessä koko ajan voimassa, koska harjoituksiin osallistuvien joukkojen määrä on niin massiivinen, että se muuttaa aina vuorossa olevan harjoitussuunnan sotilaallista asetelmaa. Venäjän asevoimien johdonmukainen kehittäminen Georgian sodan jälkeen oli ollut tarkan seurannan kohteena⁴¹⁴. Asevoimien suorituskyvyn nostaminen on koskenut kaikkia puolustushaaroja ja reformi on ulottunut maantieteellisesti kaikkiin suuntiin. On huomattavaa, että ennen anneksiota Venäjä ei ollut merkittävästi rakentanut uusia tukikohtia tai keskittänyt joukkojaan Eteläisen sotilaspiirin alueelle. Grabon malli on osaltaan myös operatiivis-taktisiin seikkoihin keskittyvä ja kaikkiin luettelossa mainittuihin tekijöihin OSINT ei ole paras mahdollinen väline. Oliko haltuunottoa mahdollista arvioida ennalta avoimista lähteistä hankittujen tietojen avulla? Tiedetyt merkit olivat olemassa, mutta kokonaisuutena tarkkaa ennustetta ei ollut mahdollista tehdä. Presidentti Janukovitshin erottaminen tehtävästään ja pakeneminen Venäjälle oli todennäköisesti tekijä, jonka tuloksena operaatio päätettiin suorittaa. Oliko haltuunottoa suoritettu, mikäli Janukovitsh olisi jatkanut tehtävässään?

Krimin tapahtumien taustalla on moninaisia syitä. Presidentti Putinista on sanottu, että hänellä ei ole varsinaista strategiaa vaan tekee päätöksiä, jos niihin syntyy tilaisuuksia⁴¹⁵. Yhdeksi syyksi tapahtumiin on arvioitu Venäjän rajojen turvallisuuteen liittyvä huoli ja koetut nöyrytykset vallan menettämisen suhteen⁴¹⁶. Tapahtumakuvion taustalla on erittäin paljon syitä eri dimensioissa. Yhtenä merkittävimpinä tekijänä oli todennäköisesti Venäjän halu estää Ukrainan siirtyminen lännen ja EU:n blokkiin. Jos Ukrainasta olisi tullut Naton jäsenmaa, se olisi

⁴¹³ Norberg, Johan: Training to Fight - Russia's Major Military Exercises 2011-2014. [<https://www.foi.se/report-search/pdf?fileName=D:\ReportSearch\Files\8e2dc822-a31c-4f6c-aecd-954375e3fe31.pdf>], viitattu 13.4.2017.

⁴¹⁴ Venäjän asevoimien reformi alkoi vuoden 2008 Georgian sodan jälkeen. Reformista on kirjoitettu paljon, mm. vuonna 2011 Jim Nichol laati Yhdysvaltojen kongressille aiheesta raportin Russian Military Reform and Defense Policy. (August 24, 2011). [<https://fas.org/sgp/crs/row/R42006.pdf>], viitattu 12.1.2017.

⁴¹⁵ Bullough, Oliver: Former Aide Says Putin Has No Strategic Plans. Time 5.11.2014. [www.time.com/3547935/putin/pugachev/oligarchs/], viitattu 13.4.2017.

⁴¹⁶ Thomas, Timothy: Russia's Military and Strategy and Ukraine: Indirect, Asymmetric—And Putin-Led. Journal of Slavic Military Studies, 28:445–461, 2015, s.458.

ollut jälleen yksi strateginen tappio Venäjälle. Myös Ukrainan EU-jäsenyys olisi ollut ei-toivottu asia.

Haltuunoton on arvioitu myös yllättäneen siksi, että läntisissä arvioissa näkökulma painottui liiaksi Venäjän ja Ukrainan historialliseen yhteyteen ja slaavien veljeyteen. Tämän johdosta arvioitiin että Venäjä ei aloita operaatiota veljeskansaa vastaan. Jos näkökulma olisi painottunut enemmän reaalipolitiikkaan, indikaattorit olisivat selvästi osoittaneet että Venäjä ei voi päästää Ukrainaa liukumaan länteen.⁴¹⁷ Venäjällä kuitenkin otettiin riski ja päätettiin toimia. Länneistä ja Natosta ei löytynyt tahtoa Ukrainan tukemiseen sotilaallisella voimankäytöllä. Vastatoimet jäivät poliittiselle tasolle ja pakotteiksi. Venäjän laskelmat lännen passiivisuudesta onnistuivat. Haltuunoton jälkeen länsimaat joutuivat toteamaan tapahtuneen ja yhteiseksi ymmärrykseksi muodostui, että Venäjää vastaan ei kannata aloittaa sotaa. Mitä pidempi aika tapauksesta kuluu, sitä vaikeampaa on enää voimistaa pakotteita.

KOHTI SEURAAVAA ENNAKKOVAROITUSTA

Ennakkovaroituksen ja skenaarioiden kannalta niiden toteutuminen ei toisaalta vaikuta siihen, miten paljon tulevia kehityskulkuja on analysoitu, jos niihin ei varauduta. Strategisen tiedustelun paradoksi on, että suuria summia rahaa vaatineen tiedusteluprosessin lopputuote ei kiinnosta poliitikkoa ja syy väheksyntään ei johdu tiedusteluraportin laadukkuudesta.⁴¹⁸ Kun ennakkovaroitus kyetään antamaan taktisella tasolla, se on helpompi ottaa vastaan ja ryhtyä toimiin sen perusteella. Kun päätöksentekijä uskoo uhkan olemassaoloon ja myös luottaa tiedusteluun, on olemassa hyvät edellytykset torjua yllätyshyökkäys.⁴¹⁹ Tapauksissa, joissa yllätysisku on tapahtunut, päätöksentekijän usko uhkaan on noussut, mutta samalla luottamus tiedusteluun on heikentynyt. Ilmiö toimii myös toiseen suuntaan. Tapauksissa joissa tiedustelu on onnistunut hyvin, päätöksentekijä ei ole uhkasta huolissaan ja luottaa suuresti tiedustelun kykyyn.⁴²⁰

Tietyissä mielessä voidaan todeta että Krimin tapaus on loppuun käsitelty. Länsimaat ovat käytännössä hyväksyneet Krimin annekсион⁴²¹. Katseet ovat jo suuntautuneet tuleviin tapah-

⁴¹⁷ Crosston, Matthew: Bringing Non-Western Cultures and Conditions into Comparative Intelligence Perspectives: India, Russia, and China. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 29:1, 2016., s.129

⁴¹⁸ Johnson: Preface to a Theory of Strategic Intelligence, s.654.

⁴¹⁹ Dahl: Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond, s.178.

⁴²⁰ Dahl: Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond, s.179.

⁴²¹ Moshes, Arkady: Trump voisi tunnustaa Krimin osaksi Venäjää - Asiantuntijan mielestä länsimaissa Krimin valtaus on käytännössä hyväksytty. [www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002913752.html], viitattu 13.4.2017.

tumiin. Venäjän aikomuksista Baltian maiden suhteen käydään jatkuvaa keskustelua⁴²² ja jos Venäjä suorittaisi operaation, se olisi todennäköisesti jossain muodossa osattu arvioida oikein. Analyysi, jossa lausutaan että Venäjä käyttäisi maahanlaskujoukkoja tärkeän kohteen haluttuun ottoon tai että ennen operaatiota alkaisi voimakas informaatiovaikuttaminen, olisi varsin ilmeinen. Jokainen sota ja kriisi ovat omanlaisiaan ja tulevia operaatioita ei suoriteta vanhojen suunnitelmien toisintoina. Tulevaisuuden yllätykset ovat aina erilaisia verrattuna aiemmin koettuihin⁴²³. Strategisen tiedustelun tehtävänä on tunnistaa ne taustat ja tekijät, jotka voivat johtaa kriisiin.

Kun strategisen mittakaavan tapahtumat alkavat, oleellista ei ole onko ne osattu arvioida juuri oikein, vaan onko niiden mahdollisuus osattu ottaa huomioon. Seurattavien valtioiden strategisia näkemyksiä, tekniikan kehittymistä ja lainsäädäntöä pitää tulkita niiden omasta näkökulmasta, jotta vältetään peiliefektit⁴²⁴. Se, mikä omasta näkökulmasta näyttää epätodennäköiseltä⁴²⁵ ja käsittämättömältä, on vastapuolella täysin hyväksyttävää. Oman tiedustelujärjestelmän tuntemuksen lisäksi on oleellista tuntee miten ei-läntiset toimijat⁴²⁶ ajattelevat ja hahmottavat maailman. Mitä paremmin ymmärretään vastakkaisen puolen logiikkaa, sitä luotetavammin voidaan laatia analyysyjä. Colin S. Grayn mukaan tulevaisuuteen voi varautua noudattamalla kolmea perussääntöä: historian tuntemuksella, harkinnalla ja terveellä järjellä. Hän korostaa erityisesti historian tuntemusta, koska tulevaisuuden arviointi on enemmän tai vähemmän arvailua. Vain perusteellisella historian tuntemuksella voidaan muodostaa ja laajentaa näkemyksiä ja kykyä arvioida tulevaa.⁴²⁷ Aikakäsityksen hahmottaminen on myös oleellista. Länsimaisessa kulttuurissa on luonteenomaisena piirteinä halu saada asioita tapahtumaan nopeasti, kun taas itäisemmissä kulttuureissa painottuu kärsivällisyys ja pitkän aikavälin suunnitelmallisuus. Strategiseen tiedustelun piirteisiin kuuluu myös tiedon ajantasaisuus. Toimintaympäristön nopeassa kehityksessä vanhoilla analyyseillä ei ole suurta arvoa, vaan uusien tutkimus tarjoaa ajantasaisimman tiedon.

⁴²² Osborn, Kris: Would Russia Attack & Invade the Baltics? (And Could America's Military Stop Them?) The National Interest 4.10.2016. [<http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/would-russia-attack-invade-the-baltics-could-americas-17921>], viitattu 12.1.2017.

⁴²³ Dahl: Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond, s.181.

⁴²⁴ Thomas: Russia's Military and Strategy and Ukraine: Indirect, Asymmetric—And Putin-Led, s.461.

⁴²⁵ Handel: Intelligence and the Problem of Strategic Surprise, s.14.

⁴²⁶ Matthew Crosston tarkastelee artikkelissaan Bringing Non-Western Cultures and Conditions into Comparative Intelligence Perspectives: India, Russia, and China miten edellä mainitut maat näkevät maailman ja mitkä ovat niiden mielestä merkittävimpiä turvallisuusuhkia. Näkökulman laajentamisen kannalta Crosstonin artikkeli on suositeltavaa luettavaa. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 29:1, 2016.

⁴²⁷ Gray: Why strategy is difficult, s.396.

6 POHDINTA

Tämä tutkimus asemoituu klassiseen jälkijättöisen analyysin luokkaan. Yllätyshyökkäysten ja -iskujen jälkeen alkaa laaja keskustelu tapahtumasta ja siihen johtaneista tekijöistä. Analyysien ongelmaksi muodostuu usein niiden tarkoituksellisuus osoittaa tapahtumien selvä ennakointi. Krimin tapauksessa näin ei voida suoraan sanoa. Vaikka merkkejä tulevasta oli havaittavissa, haltuunotto tapahtui kuitenkin yllätyksellisesti. Tämän tutkimuksen lopputuloksena voidaan todeta, että selvää polkua haltuunottoon ei ollut havaittavissa. Tutkimuskysymyksenä haltuunotto on myös tutkittavissa uudelleen. Rajattuna tapahtumana se oli mielekäs tutkimuskohde. Tutkimuksen tuloksen luotettavuudesta voi sanoa, että tutkimus on toistettavissa uudelleen saman tyyppisellä menetelmällä. Tulokset ovat kuitenkin aina riippuvaisia tutkijan valitsemasta näkökulmasta ja lähteistä. Jos tutkimukseen löytää erityisen painoarvoisia lähteitä, niiden merkitys vaikuttaa myös tutkimuksen lopputulokseen. Tässä tutkimuksessa tulokseksi Krimin haltuunoton osalta tuli, että se oli osittain yllätys. Tutkimuksen alussa ongelmaa lähestyttiin ilman ennakko-oletusta, minkä ansiosta tutkimustyöllä ei ollut valmiiksi määritettyä tavoitetta. Erilaisen näkökulman valinnalla aiheesta on saatavissa uusia tuloksia. Tutkimuskohteena strateginen tiedustelu, avoimien lähteiden tiedustelu ja Krim ovat tyypiltään sellaisia, että niiden merkitys ei vanhene. Kaksi ensin mainittua ovat akateemisen keskustelun perusteemoja, varsinkin strategiaan liittyvien teemojen osalta. Avointen lähteiden tiedustelun tutkiminen tulee todennäköisesti tulevaisuudessakin olemaan kiinnostava aihe.

Tutkimusmenetelmistä hermeneuttinen lähestymistapa osoittautui onnistuneeksi valinnaksi. Hermeneuttisella menetelmällä on mahdollista tehdä syvällisiä analyysejä tutkittavasta aiheesta. Hermeneuttinen spiraali johdattaa tutkittavassa aiheessa uusiin alakokonaisuuksiin ja tulkintoihin tutkijan oman mielenkiinnon mukaan. Tutkimukseen olisi tuonut lisää syvyyttä venäjänkielisten lähteiden käyttö. Tässä tutkimuksessa aineisto oli suomen- ja englanninkielistä, mikä on tiedostettava aineiston valikoitumisen mukaan. Samaa aihepiiriä koskevat seuraavat tutkielmat antaisivat uutta näkökulmaa jos niissä keskityttäisiin esimerkiksi Venäjän ja Valko-Venäjän suhteiden kehittymiseen. Tämän tyyppisestä tutkimuksesta tulisi tulevaisuuteen katsova eikä jo tapahtunutta analysoiva.

Tutkimuksen lähdeaineisto jakaantui pääpiirteisesti kolmeen osaan: virallinen aineisto, tieteellinen aineisto ja muu aineisto. Viralliseen aineistoon lukeutuu sekä suomalaisia että ulkomalaisia ohjesääntöjä, mietintöjä ja raportteja. Niiden rooli oli paljolti toimia kehyksenä käsitteille ja määritelmille. Ajantasaisina asiakirjoina ne edustavat tämän päivän ajattelua ja tulkintaa käsitteistöistä. Tieteelliseen aineistoon kuului tiedelehtien artikkeleista aina laajempiin toimitettuihin teoksiin kuuluva aineisto. Nämä aineistot ovat julkaistu tekijöiden omilla nimillä

tieteellisten käytäntöjen mukaisesti. Kirjoitustyöprosessin aikana oli tunnistettavissa että muutamiiin artikkeleihin oli laajemminkin viitattu muidenkin kirjoittajien tutkimuksissa. Strategia ja OSINT ovat yleisesti ottaen akateemisten kirjoittajien hallitsemaa alaa, minkä johdosta aineistokin on yleensä laadukasta. Kolmanteen osaan kuuluivat uutiset ja internet-sivustot. Uutislähteinä käytin tunnettuja sivustoja sekä koti- että ulkomailta. Tähän kategoriaan kuuluivat vähiten luotettavimmat lähteet, kuten YouTube-videot venäläisistä sotilaista. Tämän tyyppisten aineistojen luotettavuus on tyypillisesti heikointa ja kyseenalaisinta. Samoin sotatoimia Ukrainan alueella käsittelevät sivustot olivat jossain määrin kyseenalaisia luotettavuutensa suhteen, minkä johdosta niitä käytettiin tarkalla harkinnalla. Aineiston luotettavuuden osalta yhteenvetona voidaan todeta että niiden osalta tämä tutkimus oli kiitollinen suoritettava, koska laadukasta aineistoa oli runsaasti tarjolla.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Opinnäytteet

- [1] Jämsén, Jussi: *Strategisen kulttuurin vaikutus Venäjän arktisten intressien turvaamisessa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 55 diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu 2011.
- [2] Antikainen, Aku: *Strateginen ennakkovaroitus ja päätöksenteko - haasteet Ukrainan kriisin ennakoinnissa*. Yleisesikuntaupseerikurssi 57 maasotalinjan diplomityö. Maanpuolustuskorkeakoulu 2015.

1.2 Muu aineisto

- [3] Sipilä, Joonas: Ohjauskeskustelu ja kehämällin luonnostelma Pääesikunnassa 2.6.2017 kapt Lammin kanssa.

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Viralliset asiakirjat, ohjesäännöt ja raportit

- [4] *Aspin-Brown Report on the Intelligence Community* 1996. [<https://lawfare.s3-us-west-2.amazonaws.com/staging/s3fs-public/uploads/2011/08/Aspin-Brown-Report-on-the-Intelligence-Community-1996.pdf>], viitattu 8.11.2016.
- [5] Best, Richard A. ja Cumming, Alfred: *Open Source Intelligence (OSINT): Issues for Congress*. CRS Report for Congress. Congressional Research Service 2007. [fas.org/sgp/crs/intel/RL34270.pdf], viitattu 17.1.2017.
- [6] CIA - Home - Library- Center for the Study of Intelligence - Studies Archive Indexes - vol3 no1: *The Monitoring of War Indications*. [https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/kent-csi/vol3no1/html/v03i1a05p_0001.htm], viitattu 12.5.2017.
- [7] *Intelligence Community Directive Number 1*, May 1, 2006. [fas.org/irp/dni/icd/icd-1.pdf], viitattu 17.1.2017.
- [8] *Joint Intelligence*. Joint Publication 2-0, 22 October 2013. [www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp2_0.pdf], viitattu 17.1.2017.
- [9] Joint Intelligence College: *Intelligence Warning Terminology*, October 2001. [<https://www.hsdl.org/?view&did=7443>], viitattu 12.5.2017.

- [10] Headquarters, Department of the Army: *ATP 2-22.9 Open-Source Intelligence*, July 2012. Washington DC 2012. [deep-web.org/wp-content/uploads/2012/09/atp2-22-9-pdf], viitattu 17.1.2017.
- [11] Headquarters, Department of Army: *FM 2-0 Intelligence*, March 2010. [fas.org/irp/doddir/army/fm2-0.pdf], viitattu 17.1.2017.
- [12] *NATO Open Source Intelligence Handbook*, 2001. [http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/030201/ca5fb66734f540fbb4f8f6ef759b258c/NATO%20OSINT%20Handbook%20v1.2%20-%20Jan%202002.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [13] *NATO Open Source Intelligence Reader*, 2002. [http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/030201/254633082e785f8fe44f546bf5c9f1ed/NATO%20OSINT%20Reader%20FINAL%2011OCT02.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [14] Puolustusministeriö: *Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi*. Työryhmän mietintö. Puolustusministeriö 2017. [http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79757/PLM_Ehdotus%20sotilastiedustelua%20koskevaksi%20lainsaadannoksi.pdf?sequence=1], viitattu 21.6.2017.
- [15] Puolustusministeriö: *Suomalaisen tiedustelulainsäädännön suuntaviivoja*. Tiedonhankintalakyöryhmän mietintö 2015. [http://www.defmin.fi/files/3016/Suomalaisen_tiedustelulainsaadannon_suuntaviivoja.pdf], viitattu 17.1.2017.
- [16] *Untangling the Web*. DOCID 4046925, unclassified. Last updated February 28, 2007. NSA.gov, News & Features, Declassified Documents. [www.nsa.gov/news-features/declassified-documents/assets/files/Untangling-the-Web.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [17] Venäjän sotilasdoktriinin englanniksi käännetty versio. [http://www.carnegieendowment.org/files/2010russia_military_doctrine.pdf], viitattu 13.4.2017.

2.2 Tutkimuskirjallisuus

2.2.1 Toimitetut teokset ja käsikirjat

- [18] Baylis, John ym.: *Strategy in the Contemporary World. An Introduction to Strategic Studies*. Oxford University Press 2007.
- [19] Bazzell, Michael: *Open Source Intelligence Techniques. Resources For Searching and Analyzing Online Information*. Fifth Edition, 2016.
- [20] Betts, Richard K. ja Mahnken, Thomas G.: *Paradoxes of Strategic Intelligence*. Frank Cass Publishers. Taylor & Francis e-Library 2005.
- [21] Clark, Robert M.: *Intelligence Collection*. CQ Press, an Imprint of SAGE Publications, Inc. 2014.
- [22] Dahl, Erik J.: *Intelligence and surprise attack: failure and success from Pearl Harbor to 9/11 and beyond*. Georgetown University Press 2013.
- [23] Eskola, Jari ja Suoranta, Juha: *Johdatus Laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1998.
- [24] Johnson, Loch K.: *Handbook of Intelligence Studies*. Routledge, Chippenham 2009.
- [25] Johnson, Loch K.: *The Oxford Handbook of National Security Intelligence*. Oxford University Press 2010.
- [26] Kerttunen, Mika: *Kuinka sota voitetaan. Sotilasstrategiasta ja sen tutkimisesta*. Maanpuolustuskorkeakoulun strategian laitos, julkaisusarja 2: tutkimuslustoista n:o 45. Maanpuolustuskorkeakoulu, Helsinki 2010.
- [27] Layton, Robert ja Watters, Paul A.: *Automating Open Source Intelligence. Algorithms for OSINT*. Syngress. Elsevier Inc. 2016.
- [28] Mahnken, Thomas G. ja Maiolo, Joseph (toim.): *Strategic Studies - A Reader*. Routledge 2008.
- [29] Olcott, Anthony: *Open Source Intelligence in a Networked World*. The Continuum International Publishing Group. Kirjan tiedoissa ei mainita julkaisuvuotta.
- [30] Sipilä, Joonas ja Koivula, Tommi: *Kuinka strategiaa tutkitaan. 2. uudistettu painos*. Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, Helsinki 2014.

- [31] Sivonen, Pekka (toim.): *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Julkaisusarja 1, Strategian tutkimuksia No 33. Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, Helsinki 2013.
- [32] Steele, Robert David: *Appendix C, ACCESS: Theory and Practice of Intelligence in the Age of Information*. Käsikirjassa *Open Source Intelligence: Professional Handbook*. Joint Military Intelligence Training Centre, October 1996.
[https://www.oss.net/dynamaster/file_archive/080807/a3127ddeaa9a083affdddce6766401fc/Open%20Source%20Intelligence_Professional%20Handbook.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [33] Steele, Robert David: *Chapter 6: Open Source Intelligence*. Kirjassa: Johnson, Loch (toim.): *Strategic Intelligence: The Intelligence Cycle*. Westport, CT, Praeger 2007.
[<http://www.phibetaiota.net/wp-content/uploads/2007/07/Strategic-OSINT-Chapter-6-in-Strategic-Intelligence-Vol-2-10-MB.pdf>], viitattu 17.3.2017.
- [34] Steele, Robert David: *Special Operations Forces Open Source Intelligence (OSINT) Handbook, Support to the A Team*. OSS International Press. Oakton, Virginia, USA 2004.
[[http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/060322/17c1874f675af107a11872c1a76dbf37/SOF%20OSINT%20Handbook%20\(Draft\).pdf](http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/060322/17c1874f675af107a11872c1a76dbf37/SOF%20OSINT%20Handbook%20(Draft).pdf)], viitattu 17.3.2017.
- [35] Turner, John: *Via the internet: News and information for the analyst from North African electronic media*. Julkaisussa Russell G. Swenson, Editor: *Bringing intelligence about Practitioners Reflect on Best Practices*. Joint Military Intelligence College, May 2003. [http://ni-u.edu/ni_press/pdf/Bringing_Intelligence_About.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [36] Visuri, Pekka: *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*. WSOY, Juva 1997.

2.2.2 Tiedeartikkelit ja monografiat

- [37] Aldrich, Richard J. ja Kasuku, John: *Escaping from American Intelligence: culture, ethnocentrism and the Anglosphere*. *International Affairs* 88:5, 2012. Artikkelissa viitataan myös seuraavaan artikkeliin: OECD Development Assistance Committee: *Training Module on Security System Reform and Governance*, s.17, Pariisi 2007. Kyseistä artikkelia ei enää ole saatavilla.
- [38] Bang, Martin: *A Shared Epistemological View Within Military Intelligence Institutions*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 30:1, 2017.

- [39] Best, Clive: *Open Source Intelligence*.
[https://media.eurekalert.org/aaasnewsroom/2008/FIL_000000000010/071119_MMDSS-chapter_CB.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [40] Breakspear, Alan: *A New Definition of Intelligence*. *Intelligence and National Security* Vol.28, No.5.
- [41] Caddell, Joseph: *Deception 101—Primer on deception*. Strategic Studies Institute, Joulukuu 2004. [<https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB589.pdf>], viitattu 21.6.2017,
- [42] Cimbala, Stephen J.: *Sun Tzu and Salami Tactics? Vladimir Putin and Military Persuasion in Ukraine, 21 February-18 March 2014*. *The Journal of Slavic Military Studies* 27:3.
- [43] Crutcher, Michael H.: *Russian National Security: Perceptions, Policies, and Prospects*. U.S. Army War College, November 2001.
[<http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a423586.pdf>], viitattu 12.5.2017.
- [44] Crosston, Matthew: *Bringing Non-Western Cultures and Conditions into Comparative Intelligence Perspectives: India, Russia, and China*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence* 29:1, 2016.
- [45] Davis, Jack: *Strategic Warning: If Surprise is Inevitable, What Role for Analysis?* Occasional Papers: Volume 2, Number 1, Jan. '03. The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis, CIA. [<https://www.cia.gov/library/kent-center-occasional-papers/vol2no1.htm>], viitattu 21.6.2017.
- [46] Dupont, Alan: *Intelligence for the Twenty-First Century*. *Intelligence and the National Security* 18:4, 2003.
- [47] Gibson, Stevyn: *Open source intelligence*. *The RUSI Journal* 149: 16-22. Routledge, February 2004.
- [48] Grabo, Cynthia M.: *Anticipating Surprise: Analysis for Strategic Warning*. The Joint Military Intelligence College 2002. [http://www.ni.u.edu/ni_press/pdf/Anticipating_Surprise_Analysis.pdf], viitattu 17.3.2017.
- [49] Hribar, Gašper ym.: *OSINT: A “Grey Zone” ?* *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 27:3. 12.5.2014. Gašper viittaa artikkelissaan osittain Stevan Dedijerin artikkeliin *Obvescevalna knjiznica v obvescevalnem zivcnem sistemu Slovenije?* *Organizajica znanja* Vol.10, No.3, 2005, ss.124–129.

- [50] Hulnick, Arthur S.: *The Dilemma of Open Sources intelligence: Is OSINT Really Intelligence?* The Oxford Handbook of National Security Intelligence. Online Publication Date September 2010.
[www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780195375886.001.0001/oxfordhb-9780195375886-e-0014], viitattu 18.1.2017.
- [51] Hulnick, Arthur S.: *The Downside of Open Source Intelligence*. International Journal of Open Source Intelligence 15:4. Routledge 2002.
- [52] Johnson, Loch K.: *Preface to a Theory of Strategic Intelligence*. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence. Volume 16, number 4, 2003.
- [53] Kuzio, Taras: *The Crimea: Europe's Next Flashpoint?* The Jamestown Foundation 2010. Peace Palace Library. [www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/372451918.pdf], viitattu 15.1.2017.
- [54] Lahneman, William J: *The Need for a New Intelligence Paradigm*. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 23:2.
- [55] Leetaru, Kalev: *The Scope of FBIS and BBC Open-Source Media Coverage, 1979-2008 (U)*. Studies in Intelligence Vol. 54, No. 1 (Extracts, March 2010).
[<https://www.cia.gov/library/center-for-the-study-of-intelligence/csi-publications/csi-studies/studies/volume-54-number-1/PDFs-Vol.-54-No.1/U-%20Studies%2054no1-FBIS-BBC-Coverage-Web.pdf>], viitattu 17.3.2017.
- [56] Lim, Kevjn: *Big Data and Strategic Intelligence*. Intelligence and National Security Vol.31, No.4.
- [57] Lowenthal, Mark M.: *A Disputation on Intelligence Reform and Analysis: My 18 Theses*. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence. Volume 26, Number 1, 2013.
- [58] Malek, Martin: *Georgia & Russia: The "Unknown" Prelude To The "Five Day War"*. Caucasian Review of International Affairs. Vol.3 (2) - Spring 2009. ss.227–232.
[www.cria-online.org/7_10.html], viitattu 19.1.2017.
- [59] Marshall, James A.: *Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion Capabilities*. The Journal of Slavic Military Studies 27:189–209, 2014, ss.194–195.
- [60] Mercado, Stephen C.: *Sailing the Sea of OSINT in the Information Age*. Studies in Intelligence Vol.48, No. 3.

- [61] Mizrokhi, Elena: *Russian 'separatism' in Crimea and NATO: Ukraine's big hope, Russia's grand gamble*. Laval University, Quebec city, August 2009.
[<http://www.csi.hei.ulaval.ca/sites/csi.hei.ulaval.ca/files/crime.pdf>], viitattu 13.4.2017.
- [62] Nolan, Janne E. ym. *Discourse, Dissent, and Strategic Surprise. Formulating U.S. Security Policy in an Age Of Uncertainty*. Georgetown University.
[isd.georgetown.edu/sites/isd/files/Discourse_Dissent.pdf], viitattu 19.1.2017.
- [63] Norberg, Johan: *Training to Fight - Russia's Major Military Exercises 2011-2014*.
[<https://www.foi.se/report-search/pdf?fileName=D:\ReportSearch\Files\8e2dc822-a31c-4f6c-aecd-954375e3fe31.pdf>], viitattu 13.4.2017.
- [64] Odom, William E.: *Intelligence Analysis*. Intelligence and National Security, Vol.23, No.3, June 2008, s.325.
- [65] Roell, Peter: *Crisis Management: The Importance of OSINT and Intelligence - A European Perspective*, May 2015. ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security. Issue no. 344, May 2015.
[[www.files.ethz.ch/isn/190646/344_Roell_RINSA%20\(3\).pdf](http://www.files.ethz.ch/isn/190646/344_Roell_RINSA%20(3).pdf)], viitattu 18.1.2017.
- [66] Sands, Amy: *Integrating Open Sources into Transnational Threat Assessments*. Kirjassa Transforming U.S. Intelligence. Sims, Jennifer ja Burton, Gerber (toim.) Georgetown University Press, Washington D.C. 2005.
[<https://books.google.fi/books?id=glz60USnL6AC&pg=PA63&lpg=PA63&dq=%5B27%5D%09Sands,+Amy:+Integrating+Open+Sources+into+Transnational+Threat+Assessments.&source=bl&ots=wAGkvh6pKl&sig=zUV9CoucXfnZXM3LYYrgaWVtY58&hl=fi&sa=X&ved=0ahUKEwip9er2td3SAhUBHCwKHTv8CIYQ6AEIKTAB#v=onepage&q=%5B27%5D%09Sands%2C%20Amy%3A%20Integrating%20Open%20Sources%20into%20Transnational%20Threat%20Assessments.&f=false>], viitattu 17.3.2017.
- [67] Schaurer, Florian ja Störger, Jan: *The Evolution of Open Source Intelligence (OSINT)*. The Intelligencer. Journal of U.S. Intelligence Studies. Winter / Spring 2013.
- [68] Stottlemyre, Steven A.: *HUMINT, OSINT or Something New? Defining Crowdsourced Intelligence*. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence 28:3, 2015.
- [69] Thomas, Timothy: *Russia's Military and Strategy and Ukraine: Indirect, Asymmetric—And Putin-Led*. Journal of Slavic Military Studies. 28:445–461, 2015.

- [70] Varettoni, William: *Crimea's Overlooked Instability*. The Washington Quarterly 34:3, Summer 2011.
- [71] Velgersdyk, Corey: *The Future of Open Source Intelligence*. International Affairs Review 24.1.2010. [<http://www.iar-gwu.org/node/253>], viitattu 17.3.2017.
- [72] Vandeppeer, Charles: *Rethinking threat: Intelligence analysis, intentions, capabilities, and the challenge of non-state factors*. The University of Adelaide, School of History and Politics 2011.
[<https://digital.library.adelaide.edu.au/dspace/bitstream/2440/70732/8/02whole.pdf>], viitattu 20.1.2017. Uhkan kaavan määritteli alun perin J. David Singer vuonna 1958. Alkuperäislähde Singerin paperiin: Singer, David J.: *Threat Perception and the Armament-Tension Dilemma*. Journal of Conflict Resolution, Vol.2, No.1, March 1958, ss.90-105, s.94.
- [73] Voeltz, Glenn James: *Managing the Private Spies: Use of Commercial Augmentation for Intelligence Operations*. Discussion Paper Fourteen. Joint Military Intelligence College, Washington DC, June 2006. [<https://fas.org/irp/eprint/voelz.pdf>], viitattu 17.3.2017.
- [74] Walton, Timothy R.: *Lessons Learned from the CIA's Assessment of the Soviet Economy*. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence. Volume 28, Issue 3, 2015.
- [75] Wihersaari, Juha: *Julkisiin lähteisiin perustuva tiedustelu (Open Source Intelligence, OSINT)*. Kirjassa Johtamissodankäynti. Maanpuolustuskorkeakoulun taktiikan laitos, Julkaisusarja 2, Taktiikan asiatietoa N:o 2/2000. Taktiikan laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu 2000.
- [76] Wirtz, James J.: *Indications and Warning in an Age of Uncertainty*. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence. Volume 26, Issue 3, 2013.

2.3 Muu aineisto

- [77] AcqNotes: *Initial Operational Capability (IOC)*.
[www.acqnotes.com/acqnote/acquisitions/initial-operational-capability], viitattu 20.1.2017.
- [78] Air Force Freak, Twitter-tili. [www.twitter.com/airforcefreak], viitattu 20.6.2017.
- [79] AFP news agency, Twitter-tili: *INFOGRAPHIC: Chronology of the latest events in Ukraine*, @AFP 2.3.2014. [<https://twitter.com/afp/status/440193886070128640>], viitattu 19.1.2017.
- [80] Ahonen, Anneli: *Turkki kulkee Venäjän tietä*. Helsingin Sanomat 8.8.2016, s. A19.
- [81] Atlas Obscura: *The Kuril Islands*. [www.atlasobscura.com/places/the-kuril-islands], viitattu 17.1.2017.
- [82] Ball, James: *Obama issues Syria a 'red line' warning on chemical weapons*. The Washington Post 20.8.2012. [https://www.washingtonpost.com/world/national-security/obama-issues-syria-red-line-warning-on-chemical-weapons/2012/08/20/ba5d26ec-eaf7-11e1-b811-09036bcb182b_story.html?utm_term=.5d9f25ba6029], viitattu 12.1.2017.
- [83] Barcott, Rye: *The Strategic Corporal*. Harvard Business Review 21.10.2010. [hbr.org/2010/10/the-strategic-corporal.html], viitattu 10.4.2017.
- [84] Bastion: *Specialized computing subsystem SVP-24 <GEFEST> at MAKS-2009* [www.bastion-karpenko.ru/svp-24-gefest-maks-2009/], viitattu 13.4.2017.
- [85] BBC 9.3.2015: *Putin reveals secrets of Russia's Crimea takeover plot*. [<http://www.bbc.com/news/world-europe-31796226>], viitattu 6.1.2017.
- [86] BBC 5.1.2009: *Russia to cut Ukraine gas supply*. [<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7812368.stm>], viitattu 25.1.2017.
- [87] Barnes, Julian E: *U.S. Military Plugs Into Social Media for Intelligence Gathering*. The Wall Street Journal 6.8.2014. [<http://www.wsj.com/articles/u-s-military-plugs-into-social-media-for-intelligence-gathering-1407346557>], viitattu 10.1.2017.
- [88] Blair, Dennis C.: *The 'Civilian Control of Military' Fallacy*. The Atlantic 5.12.2016. [<https://www.theatlantic.com/politics/archive/2016/12/democratic-political-control-of-the-armed-forces/509501/>], viitattu 21.6.2017.

- [89] Blank, Stephen: *What Is the Significance of Russia's Black Sea Maneuvers?* The Jamestown Foundation 8.4.2013. [<https://jamestown.org/program/what-is-the-significance-of-russias-black-sea-maneuvers/#!>], viitattu 12.1.2017.
- [90] Bornn, D. Marshall: *Service members, civilians learn to harness power of 'Open Source' information.* US Army 9.1.2013. [https://www.army.mil/article/94007/Service_members__civilians_learn_to_harness_power_of__Open_Source__information], viitattu 11.8.2016.
- [91] Brelsford, Paul: *White Paper: Employing a social media monitoring tool as an OSINT platform for Intelligence, Defence & Security.* [https://www.eurosint.eu/system/files/employing_social_media_monitoring_tools_as_an_osint_platform_for_intelligence_defence_security.pdf], viitattu 30.6.2016.
- [92] BrightPlanet 6.12.2017: *Five Online Data and Open-Source Intelligence (OSINT) Trends to be Monitoring in 2017.* [https://brightplanet.com/2016/12/2017_osint_trends/], viitattu 12.1.2017.
- [93] Bullough, Oliver: *Former Aide Says Putin Has No Strategic Plans.* Time 5.11.2014. [www.time.com/3547935/putin/pugachev/oligarchs/], viitattu 13.4.2017.
- [94] CBS News 21.3.2014: *Russia officially annexes Crimea away from Ukraine with signature from Vladimir Putin.* [<http://www.cbsnews.com/news/russia-annexes-crimea-away-from-ukraine-with-signature-from-vladimir-putin/>], viitattu 12.5.2017.
- [95] Channel 4 | 6.3.2014: *How long has Russia been planning its Crimea intervention?* [<https://www.channel4.com/news/how-long-has-russia-been-planning-its-crimea-intervention>], viitattu 7.1.2017.
- [96] CIA:n internet-sivustot. [www.cia.gov], viitattu 18.1.2017.
- [97] Coalson, Robert: *Want To Understand Russia-Ukraine Relations? Follow The Money.* RadioFreeEurope, RadioLiberty 22.10.2012. [<http://www.rferl.org/a/ukraine-russia-relations-depend-on-oligarchic-interests/24747089.html>], viitattu 25.1.2017.
- [98] Cohen, Ariel ja Tigay, Benjamin: *Russian War Games in Black Sea.* The Daily Signal 12.4.2013. [<http://dailysignal.com/2013/04/12/russian-war-games-in-black-sea-no-childs-play/>], viitattu 12.1.2017.
- [99] Combitech oy: *Mikä ihmeen OSINT? Tietoa avoimista lähteistä.* [<https://medium.com/@combitech/mik%C3%A4-ihmeen-osint-tietoa-avoimista-1%C3%A4hteist%C3%A4-3b392a9fe378#.qu4itnxrh>], viitattu 30.6.2016.

- [100] Conde, Philippe: *Russia's Black Sea fleet in Sevastopol beyond 2017*. Diploweb.com 23.5.2010. [<http://www.diploweb.com/Russia-s-Black-Sea-fleet-in.html>], viitattu 12.5.2017.
- [101] Crimea Historical Society: *Population of Crimea*. [<http://www.crimeahistory.org/population-of-crimea/>], viitattu 12.5.2017.
- [102] Encyclopedia.com: *Kievan Rus*. [<http://www.encyclopedia.com/history/modern-europe/russian-soviet-and-cis-history/kievan-rus>], viitattu 11.1.2017.
- [103] Engel, Pamela: *Obama reportedly declined to enforce red line in Syria after Iran threatened to back out of nuclear deal*. Business Insider 23.8.2016. [<http://www.businessinsider.com/obama-red-line-syria-iran-2016-8?r=US&IR=T&IR=T>], viitattu 12.1.2017.
- [104] Euromaidan Press 25.11.2014: *Russian insider says Putin openly planned invasion of Ukraine since 2003*. [<http://euromaidanpress.com/2014/11/25/russian-insider-says-putin-planning-invasion-of-ukraine-since-2003/>], viitattu 7.1.2017.
- [105] Evans, Gareth: *Russia and the 'responsibility to protect'*. Los Angeles Times 31.8.2008. [www.latimes.com/la-oe-evans31-2008aug31-story.html], viitattu 18.1.2017.
- [106] Everess, Burget ja Gerstein, Josh: *Why didn't the U.S. know sooner?* Politico 5.3.2014. [www.politico.com/story/2014/03/united-states-barack-obama-ukraine-crimea-russia-vladimir-putin-104264], viitattu 18.1.2017.
- [107] Federation of American Scientists: *Intelligence Cycle*. [<https://fas.org/irp/offdocs/figa-1.gif>], viitattu 19.1.2017.
- [108] Forensically Beta. [29a.ch/photo-forensics/#forensic-magnifier], viitattu 18.1.2017.
- [109] Fotoforensics.com. [<http://fotoforensics.com>], viitattu 10.1.2017.
- [110] Friedman, Uri: *Putin's Playbook: The Strategy Behind Russia's takeover of Crimea*. The Atlantic 2.3.2014. [<http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/03/putins-playbook-the-strategy-behind-russias-takeover-of-crimea/284154/>], viitattu 9.1.2017.
- [111] Försvarshögskolan. *Cats - Centrum för asymmetriska hot- och terrorismstudier*. [www.fhs.se/sv/forskning/centrumbildningar-och-forskningsprogram/cats/om-cats/], viitattu 18.1.2017.

- [112] Gantz, John ja Reinsel, David: *Extracting Value from Chaos*. June 2011. www.emc.com. [<http://uk.emc.com/collateral/analyst-reports/idc-extracting-value-from-chaos-ar.pdf>], viitattu 8.11.2016.
- [113] GDELT project. [<http://www.gdelproject.org>]. Viitattu 8.1.2017.
- [114] Globalis.fi: Ukraina. [www.globalis.fi/Konfliktit/Ukraina], viitattu 20.6.2017.
- [115] GlobalSecurity.org: *Ukraine-Russia Border Fence / European Bulwark*. [<http://www.globalsecurity.org/military/world/ukraine/border-fence.htm>], viitattu 11.1.2017.
- [116] Gorenburg, Dmitry: *The Russian Navy's role in the Mediterranean*. Russian Military Reform 1.2.2013. [<https://russiamil.wordpress.com/2013/02/01/the-russian-navys-role-in-the-mediterranean/>], viitattu 12.1.2017.
- [117] Gorenburg, Dmitry: *The role of the Black Sea Fleet in Russian naval strategy*. Russian Military Reform 6.3.2014. [<https://russiamil.wordpress.com/2014/03/06/the-role-of-the-black-sea-fleet-in-russian-naval-strategy/>], viitattu 12.1.2017
- [118] Gorod iz okna. [www.gorodizokna.ru], viitattu 19.6.2017.
- [119] Greenberg, John: *Palin: I predicted Obama's win would trigger a Russian invasion into Ukraine*. PunditFact 4.3.2017. [<http://www.politifact.com/punditfact/statements/2014/mar/04/sarah-palin/palin-i-predicted-obama-win-would-trigger-russian-/>], viitattu 12.1.2017.
- [120] Grey Literature Report: *What is Grey Literature?* [www.grelit.org/about], viitattu 13.4.2017.
- [121] Grove, Thomas: *Putin says before poll Russia needs stronger army*. Reuters 20.2.2012. [<https://www.reuters.com/article/russia-military-idINDEE81J08V20120220>], viitattu 21.6.2017.
- [122] Hackerfactor.com. [<https://www.hackerfactor.com/blog/index.php?/categories/1-Image-Analysis>], viitattu 10.1.2017.
- [123] Hannas, William C. ym: *Chinese Industrial Espionage*. Routledge 2013.
- [124] Harding, Luke: *Ukraine extends lease for Russia's Black Sea Fleet*. The Guardian 21.4.2010. [<https://www.theguardian.com/world/2010/apr/21/ukraine-black-sea-fleet-russia>], viitattu 9.1.2017.

- [125] Haring, Melinda ja Cecire, Michael: *Why the Color Revolutions Failed*. Foreign Policy 18.3.2013. [<http://foreignpolicy.com/2013/03/18/why-the-color-revolutions-failed/>], viitattu 25.1.2017.
- [126] Harman, Jane: *Disrupting the Intelligence Community*. Foreign Affairs, maaliskuuhuhtikuu 2015. [https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2015-03-01/disrupting-intelligence-community#/cid=soc-twitter-at-essay-disrupting_the_intelligence_co-000000], viitattu 30.6.2016.
- [127] Hashtracking.com. [<https://www.hashtracking.com>], viitattu 12.1.2017.
- [128] Helsingin Yliopiston kirjasto, E-aineistojen käyttöohjeet. [www.helsinki.fi/kirjasto/fi/avuksi/tiedonhaku/e-aineistojen-kayttoohjeet/#oikeus], viitattu 13.4.2017.
- [129] Hill, Fiona ja Pifer, Steven: *Putin's Russia Goes Rogue*. Brookings 23.1.2014. [<https://www.brookings.edu/research/putins-russia-goes-rogue/>], viitattu 9.1.2017.
- [130] Historyextra 17.3.2014: *Complex Crimea: the history behind the relationship between Russia and Ukraine over Crimea*. [<http://www.historyextra.com/feature/complex-crimea-history-relationship-Russia-Ukraine-Crimea>], viitattu 12.5.2017.
- [131] Hu, Evanna: *Responsible Data Concerns with Open Source Intelligence*. Responsible Data Forum 14.11.2016. [responsibledata.io/responsible-data-open-source-intelligence/], viitattu 18.1.2017.
- [132] Hughes-Wilson, John: *On Intelligence. The history of espionage and the secret world*. Constable, Lontoo 2016.
- [133] IISS. [www.iiss.org], viitattu 19.1.2017.
- [134] IHS Jane's 360. [www.janes.com], viitattu 19.1.2017.
- [135] IHS Jane's 360: *Missile profile: 9K37 Buk*. [www.janes.com/article/40907/missile-profile-9k37-buk], viitattu 20.1.2017.
- [136] Illarionov, Andrei ja Rohac, Dalibor: *Former President Klaus's Flawed Defense of Crimea's Annexation*. World Affairs 24.7.2014. [<http://www.worldaffairsjournal.org/article/former-president-klauss-flawed-defense-crimeas-annexation>], viitattu 12.1.2017.
- [137] Iltä-Sanomat 6.12.2007: *Ylennykset Puolustusvoimissa - katso koko lista*. [<http://www.is.fi/kotimaa/art-2000000093857.html>], viitattu 21.6.2017.
- [138] IMINT & Analysis. [<http://geimint.blogspot.fi>], viitattu 12.1.2017.

- [139] Indexmundi: *Ukraine Demographics Profile 2016*.
[http://www.indexmundi.com/ukraine/demographics_profile.html], viitattu 11.1.2017.
- [140] Infoplease: *Kerch Strait*. [<https://www.infoplease.com/encyclopedia/places/oceans-continent-and-polar-regions/oceans-and-continent/kerch-strait>], viitattu 12.5.2017.
- [141] IntelTechniques.com: *Internet Search Resource: Forensically*, 21.12.2016. [inteltechniques.com/wp/2016/12/21internet-search-resource-forensically/], viitattu 18.1.2017.
- [142] Internet World Stats. [www.internetworldstats.com/stats.htm], viitattu 13.4.2017.
- [143] Isachenkov, Vladimir ja Sullivan, Tim: *Russian Troops Take Possession of Crimea without Firing a Shot*. Talking Points Memo 1.3.2014.
[www.talkingpointsmemo.com/news/Russian-troops-take-possession-of-crimea-without-firing-a-shot], viitattu 2.5.2017.
- [144] JITINT. [<http://www.jitint.fi/>], viitattu 12.5.2017.
- [145] Jyväskylän Yliopisto, Koppa. *Hermeneutiikka*.
[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tieteenfilosofiset-suuntaukset/hermeneutiikka>], viitattu 22.12.2015.
- [146] Jyväskylän Yliopisto, Koppa. *Hermeneuttinen tutkimus*.
[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat>], viitattu 12.10.2015.
- [147] Karpyak, Oleg: *Ukraine's two different revolutions*. BBC 3.12.2013.
[www.bbc.com/news/world-europe-25210230], viitattu 2.5.2017.
- [148] Kelley, Michael B.: *This Quote Shows How Deeply Involved Russia Is In Ukraine's Crimea*. Business Insider 28.3.2014. [www.businessinsider.com/this-quote-shows-how-deeply-involved-russia-is-in-ukraines-crimea-2014-2], viitattu 13.4.2017.
- [149] Keyhole. [<http://keyhole.co>], viitattu 12.1.2017.
- [150] Khedekar, Naina: *We now upload and share over 1.8 billion photos each day: Meeker Internet report*. Firstpost 29.5.2014. [<http://tech.firstpost.com/news-analysis/now-upload-share-1-8-billion-photos-everyday-meeker-report-224688.html>], viitattu 12.1.2017.
- [151] Kingsbury, Alex: *Spy Agencies Turn to Newspapers, NPR, and Wikipedia for Information*. U.S.News 12.9.2008.
[www.usnews.com/news/national/articles/2008/09/12/spy-agencies-turn-to-newspapers-npr-and-wikipedia-for-information], viitattu 18.1.2017.

- [152] Kokko, Tuomas: *YK: Ruokakriisi uhkaa kymmeniä miljoonia ihmisiä*. Helsingin Sanomat 8.8.2016, s. A21.
- [153] Landler, Mark ja Stelter, Brian: *Washington Taps Into a Potent New Force in Diplomacy*. The New York Times 16.6.2009.
[<http://www.nytimes.com/2009/06/17/world/middleeast/17media.html>], viitattu 8.11.2016.
- [154] Lehtonen, Heikki: *Venäjä näkee sotilaallisia uhkia kaikkialla*. Ulkopoliitikka 1/2010.
[http://www.ulkopoliitikka.fi/article/611/venaja_nakee_sotilaallisia_uhkaa_kaikkialla/], viitattu 12.1.2017.
- [155] Lombardi, Marco ym.: *From SOCMINT to Digital Humint: re-frame the use of social media within the intelligence cycle*. [<http://www.fondazione degaspero.org/wp-content/uploads/2016/10/Paper-From-SOCMINT-to-Digital.pdf>], viitattu 10.1.2017.
- [156] Marrin, Stephen: *Intelligence Analysis: Turning a Craft into a Profession*. International Conference on Intelligence Analysis 2005.
[s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/31736257/IA_Turning_Craft_into_Profession_Marrin.pdf], viitattu 15.1.2017.
- [157] Marson, James: *Putin to the west. Hands off Ukraine*. Time 25.5.2009.
[<http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1900838,00.html>], viitattu 11.1.2017.
- [158] Mashiri, James: *Yhteenveto Venäjän harjoitustoiminnasta Q1-Q2/2013*. Random Thoughts. [<https://fmashiri.wordpress.com/2013/06/11/yhteenveto-harjoitustoiminnasta-q1-q22013/>], viitattu 12.1.2017.
- [159] McAdams, Daniel: *Color Revolution for Russia?* Land Destroyer Report 2.12.2011.
[<http://landdestroyer.blogspot.fi/2011/12/color-revolution-for-russia.html>], viitattu 12.1.2017.
- [160] Mitchell, Daniel J.: *Ukraine, Ethnic Division, Decentralization, and Secession*. Forbes 3.3.2014. [<http://www.forbes.com/sites/danielmitchell/2014/03/03/ukraine-ethnic-division-decentralization-and-secession/#6e39d45ce740>], viitattu 11.1.2017.
- [161] Moshes, Arkady: *Trump voisi tunnustaa Krimin osaksi Venäjää - Asiantuntijan mielestä länsimaissa Krimin valtaus on käytännössä hyväksytty*. [www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002913752.html], viitattu 13.4.2017.
- [162] Mtv.fi, ulkomaan uutiset 29.6.2016: *Putin: Venäjä luopuu matkustusrajoitteista Turkiin - puhelu lämmitti maiden välit*.

- [<http://www.mtv.fi/uutiset/ulkomaat/artikkeli/putin-venaja-luopuumatkustusrajoitteista-turkkiin/5967728>], viitattu 10.11.2016.
- [163] News.com.au 15.8.2016: *Ukraine joining NATO would be trigger for war with Russia*. [<http://www.news.com.au/finance/work/leaders/ukraine-joining-nato-would-be-trigger-for-war-with-russia/news-story/a8c91f47dcf67b5877bbacd51c8132a5>], viitattu 11.12.2017.
- [164] Nichol, Jim: *Russian Military Reform and Defense Policy*. 24.8.2011. [<https://fas.org/sgp/crs/row/R42006.pdf>], viitattu 12.1.2017.
- [165] Osborn, Kris: *Would Russia Attack & Invade the Baltics? (And Could America's Military Stop Them?)* The National Interest 4.10.2016. [<http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/would-russia-attack-invade-the-baltics-could-americas-17921>], viitattu 12.1.2017.
- [166] O'Carroll, Chad: *Why is tracking North Korean aircraft so difficult?* NK News.org 9.8.2013. [www.nknews.org/2013/08/why-is-tracking-north-korean-aircraft-so-difficult/], viitattu 18.1.2017.
- [167] Office of the Director of National Intelligence: *Members of the IC* [www.dni.gov/index.php/what-we-do/members-of-the-ic], viitattu 25.1.2017.
- [168] Onstrat.com: *Internet Tools and Resources for Open Source Intelligence (OSINT)* [www.onstrat.com/osint], viitattu 20.6.2017.
- [169] Page, Jeremy: *China Building Airstrip in Spratly Islands, Satellite Images Show*. The Wall Street Journal 16.4.2015. [www.wsj.com/china-building-airstrip-in-spratly-islands-satellite-images-show-1429188914], viitattu 18.1.2017.
- [170] Paul, Jan-Peter: *Tiedustelu 2000-luvulla*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2005.
- [171] Petersohn, Ulrich: *Privatising security: The limits of military outsourcing*. CSS Analysis in Security Policy, No.80, September 2010. [www.css.eth.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSS-Analyses-80-pdf], viitattu 2.5.2017.
- [172] Piekalkiewicz, Janus: *Eurooppa tulessa. Sotilaiden ja vakoilijoiden urotekoja toisessa maailmansodassa*. Karisto Oy, Hämeenlinna 2004.
- [173] Porter, R.C.: *How The Internet Could Have Predicted The Russian Invasion Of Ukraine/Crimea*. Fortuna's Corner 15.4.2014. [<http://fortunascorner.com/2014/04/15/13125/>], viitattu 12.1.2017.

- [174] Puolustusvoimat: *Pääesikunta - Pääesikunnan tiedusteluosasto*.
[<http://puolustusvoimat.fi/tietoa-meista/paaesikunta/tiedusteluosasto>], viitattu 11.4.2016.
- [175] Putin@war. [<http://ukraineatwar.blogspot.fi>], viitattu 12.1.2017.
- [176] Pynnöniemi, Katri: *Kun mahdoton tapahtuu tänään: Venäjän toimien selittämismallit vertailussa*. Ulkopoliittinen instituutti 24.3.2014.
[http://www.fiia.fi/fi/blog/442/kun_mahdoton_tapahtuu_tanaan_venajan_toimien_selittamismallit_vertailussa/], viitattu 6.1.2017.
- [177] Raik, Kristi: *Ukrainan kriisi ei ratkea toiveajattelulla*. Kaleva 1.4.2016.
[<http://www.kaleva.fi/mielipide/vieras/ukrainan-kriisi-ei-ratkea-toiveajattelulla/724074/>], viitattu 21.6.2017.
- [178] Raivio, Petri: *Nikita Hruštšov lahjoitti Krimin niemimaan Ukrainalle*. Yle 27.2.2014.
[<http://yle.fi/uutiset/3-7112430>], viitattu 5.1.2017.
- [179] Raman, B.: *Intelligence. Past, Present & Future*. Lancer Publishers & Distributors, New Delhi 2002.
- [180] Russia & India Report 3.2.2015: *First series of T-50 aircrafts has entered the Russian Air Force*. [http://in.rbth.com/news/2015/02/03/first_series_of_t-50_aircrafts_has_entered_the_russian_air_force_41161], viitattu 20.1.2017.
- [181] Saari, Sinikukka: *Venäjä kehittää vastalääkettä demokratiavirukseen*. Ulkopoliitiikka 3/2007.
[http://www.ulkopoliitiikka.fi/article/93/venaja_kehittaa_vastalaaaketta_demokratia-virukseen/], viitattu 6.1.2017.
- [182] Shabad, Rebecca: *Homeland Security Chairman: Sochi Olympics 'well protected'*. The Hill 22.1.2014. [thehill.com/policy/international/196082-mccaul-after-touring-sochi-olympic-village-very-well-fortified], viitattu 18.1.2017.
- [183] Simola, Matti (toim.): *Ratakatu 12. Suojelupoliisi 1949–2009*. Werner Söderström Osakeyhtiö. Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2009.
- [184] Skumin, Andriy: *Operation Self-Destruct?* The Ukrainian Week 3.8.2012.
[<http://www.ukrainianweek.com/Security/57063>], viitattu 13.4.2017.
- [185] SOCMINT.org: *SOCMINT training workshop October 17-19, Berlin*.
[<http://www.socmint.org>], viitattu 10.1.2017.

- [186] Socor, Vladimir: *Moscow questions territorial status quo in the Crimea*. Eurasia Daily Monitor, Jamestown.org 14.5.2008. [jamestown.org/program/moscow-questions-territorial-status-quo-in-the-Crimea/], viitattu 17.1.2017.
- [187] Sputnik News 25.4.2013: *New T-50 Fighter Jet to Enter Service in 2016 - Putin*. [<https://sputniknews.com/military/20130425180840337-New-T-50-Fighter-Jet-to-Enter-Service-in-2016--Putin/>], viitattu 20.1.2017.
- [188] Sputnik News 26.9.2015: *Russia's T-50 5th Generation Fighter Jets to Enter Service in 2017*. [<https://sputniknews.com/military/201509261027579067-fighter-jet-forces-service/>], viitattu 20.1.2017.
- [189] State Statistics Committee of Ukraine: *All-Ukrainian population census 2001. About number and composition of AUTONOMOUS REPUBLIC OF CRIMEA by data All-Ukrainian population census*. [<http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/Crimea/>]. Uudempia virallisia tietoja ei ole saatavilla. Seuraava väestönlaskenta toteutetaan vuonna 2020. [<http://www.ukrcensus.gov.ua/eng/>], molemmat viitattu 25.1.2017.
- [190] Steele, Robert David: *Open Source Intelligence: What Is It? Why It Is Important to Military?* [http://www.oss.net/dynamaster/file_archive/040320/fb893cded51d5ff6145f06c39a3d5094/OSS1997-02-33.pdf], viitattu 5.1.2016.
- [191] Steele, Robert David: *Open Source Intelligence 101 (Intelligence Tradecraft in the Third Millennium)*. [<http://phibetaiota.net/2015/04/robert-steele-open-source-intelligence-101-intelligence-tradecraft-in-the-third-millennium/>], viitattu 9.1.2017.
- [192] Steele, Robert David: *Think Again: Intelligence*. Reality Sandwich. [<http://realitiesandwich.com/215730/think-again-intelligence/>], viitattu 19.1.2017.
- [193] Steele, Robert David: *2017 Robert Steele: OSINT done right*. [<http://phibetaiota.net/2016/02/2016-robert-steele-on-osint-why-and-how/>], viitattu 12.1.2017.
- [194] Suominen, Pertti: *Armeijan silmänä ja korvana - Tiedustelupäällikkö Raimo Heiskanen*. Kustannusosakeyhtiö Otava. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2012.
- [195] Survincity.com 17.11.2012: *Adoption on the T-50 into service again postponed for a year*. [<http://survincity.com/2012/11/adoption-of-the-t-50-into-service-again-postponed/>], viitattu 20.1.2017.

- [196] Szdolra, Paul: *These 17 Agencies Make Up The Most Sophisticated Spy Network In The World*. Business Insider 11.5.2013. [<http://www.businessinsider.com/17-agencies-of-the-us-intelligence-community-2013-5?IR=T>], viitattu 8.1.2016.
- [197] Säilynoja, Juhana: *Ukrainan oranssin vallankumouksen lapset saivat pian pettyä*. Yle 9.12.2013. [<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/12/09/ukrainan-oranssin-vallankumouksen-lapset-saivat-pian-pettya>], viitattu 6.1.2017.
- [198] Säilynoja, Juhana ja Lindfors, Jukka: *Krim halusi irti Ukrainasta jo 1990-luvulla*. Yle 21.3.2014. [<http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/03/21/krim-halusi-irti-ukrainasta-jo-1990-luvulla>], viitattu 5.1.2017.
- [199] Telegraph Premium. [www.telegraph.co.uk/subscriptions], viitattu 19.6.2017.
- [200] The American Association for the Advancement of Science: *Satellite Imagery Assessment of the Crisis in Crimea, Ukraine – Part One: Sevastopol*. [<https://www.aaas.org/geotech/sevastopol>], viitattu 11.1.2017.
- [201] The American Association for the Advancement of Science: *Satellite Imagery Assessment of the Crisis in Ukraine: Part Two: Border Deployments*. [<https://www.aaas.org/page/satellite-imagery-assessment-crisis-ukraine-part-two-border-deployments>], viitattu 11.1.2017.
- [202] The Economist 21.12.2013: *Putin´s expensive victory*. [<http://www.economist.com/news/europe/21591897-under-its-current-government-ukraine-may-be-prize-not-worth-winning-putins-expensive-victory>], viitattu 11.1.2017.
- [203] The Guardian: *Russian election protests – Saturday 10 December 2011*. [<https://www.theguardian.com/global/2011/dec/10/russia-elections-putin-protest>], viitattu 12.1.2017.
- [204] The Maritime Executive: *Russia´s Black Sea Fleet Buildup* [<http://www.maritime-executive.com/editorials/russias-black-sea-fleet-buildup>], viitattu 12.5.2017.
- [205] The Recorded Future Blog 31.3.2014: *Bear Out of Hibernation or Did the Russian Train Leave 12 Months Ago?* [<https://www.recordedfuture.com/russian-military-activity/>], viitattu 9.1.2017.
- [206] The Polish institute of international affairs: *Trade Relations between the Russian Federation and Ukraine*. [https://www.files.ethz.ch/isn/93310/2008_8.pdf], viitattu 11.1.2017.

- [207] The Washington Times 18.4.2006: *CIA mines 'rich' content from blogs*.
[www.washingtontimes.com/news/2006/apr/18/20060418-110124-3694r/], viitattu 18.1.2017.
- [208] Thornhill, Ted: *Harrowing footage emerges of UNARMED protesters being cut down by sniper fire on a day of violence in Kiev that has brought today's death toll to at least 70*. Daily Mail 20.2.2014. [www.dailymail.co.uk/news/article-2563609/Truce-Kiev-collapses-hours-official-day-mourning-28-people-killed-protests-erupts-violence.html], viitattu 2.5.2017.
- [209] Tsukanova, Anya: *Cheney Urges Divided Ukraine to Unite Against Russia 'threat'*. The Sydney Morning Herald 6.9.2008. [<http://www.smh.com.au/world/cheney-urges-divided-ukraine-to-unite-against-russia-threat-20080905-4auh.html>], viitattu 6.1.2017.
- [210] Tucker, Patrick: *How the Internet Could Have Predicted the Invasion of Ukraine*. Defense One 14.4.2014. [<http://www.defenseone.com/technology/2014/04/how-internet-could-have-predicted-invasion-ukraine/82480/>]. Viitattu 8.1.2017.
- [211] Turtola, Martti: *Mannerheimin ristiriitainen upseeri - eversti Aladár Paasosen elämä ja toiminta*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki 2012.
- [212] UNIAN information agency 24.9.2008: *No Russian fleet in Ukraine beyond 2017 - Ukrainian PM*. [<http://www.unian.info/society/148224-no-russian-fleet-in-ukraine-beyond-2017-ukrainian-pm.html>], viitattu 11.1.2017.
- [213] University of Maryland: *Evaluating Web Sites: A Checklist*.
[www.lib.umd.edu/tl/guides-evaluating-checklist], viitattu 1.2.2017.
- [214] Valdés, Juan José ja Wardley, Rosemary: *300 Years of Embattled Crimea History in 6 Maps*. National Geographic 5.3.2014.
[<http://news.nationalgeographic.com/news/2014/03/140305-maps-crimea-history-russia-ukraine/>], viitattu 25.1.2017.
- [215] Verkko.uutiset: *Ilmavoimien lentäjäkriisi pahenee - lääkkeeksi sitoumussakko*. STT-IA 25.8.1999. [w3.verkkouutiset.fi/arkisto/Arkisto_1999/20.elokuu/FLY3399.HTM], viitattu 19.1.2017.
- [216] Vetter, Max: *Open source intelligence techniques and the Dark Web*. ITProPortal 30.10.2015. [www.itproportal.com/2015/10/30/open-source-intelligence-techniques-and-the-dark-web], viitattu 18.1.2017.
- [217] Visuri, Pekka: *Strategisen tilannearvion perusteet*. Sotilasaikakauslehti 3/2015.

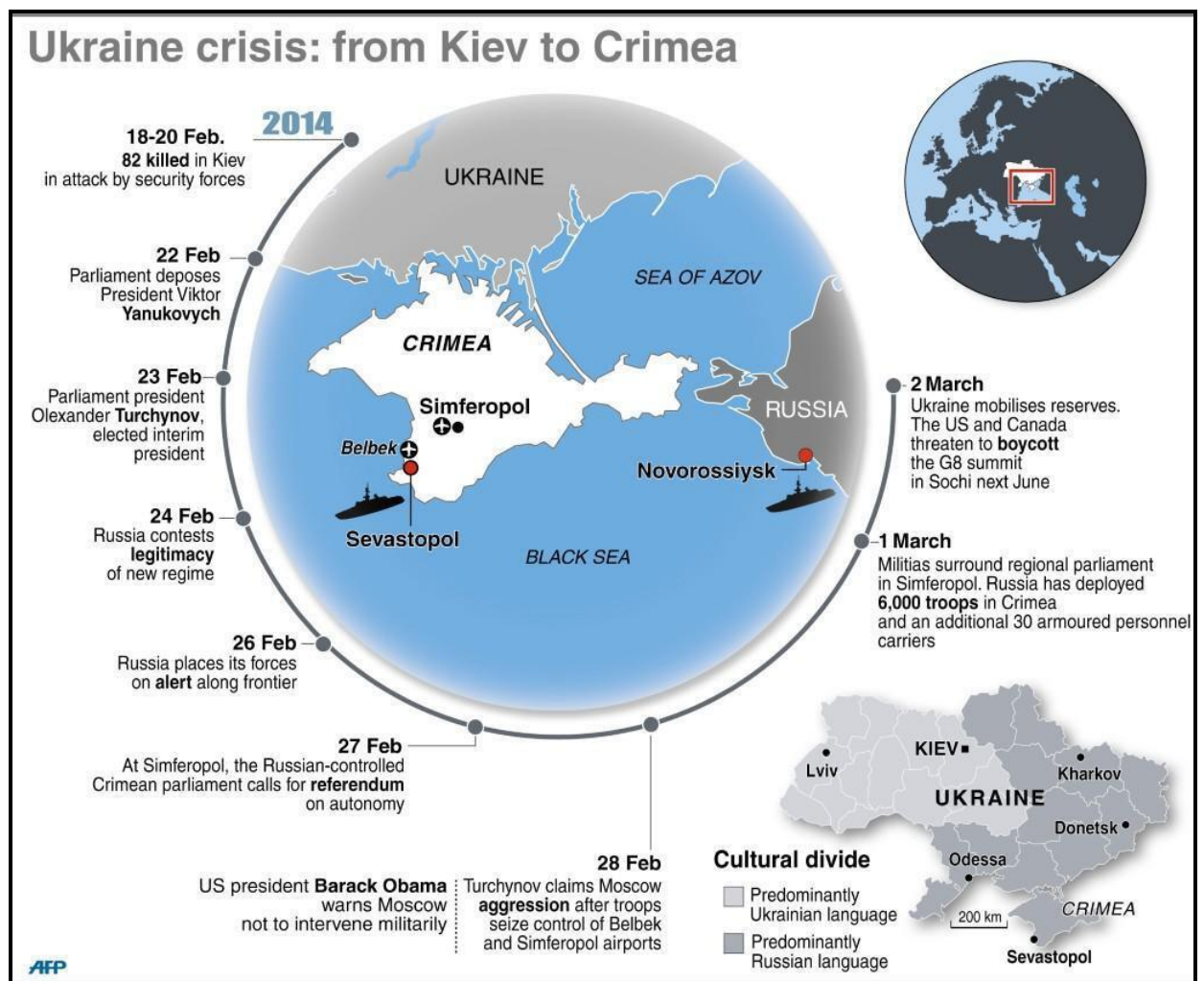
- [218] Vowell, JB: *Maskirovka: From Russia, With Deception*. Real Clear Defense 31.10.2016.
[http://www.realcleardefense.com/articles/2016/10/31/maskirovka_from_russia_with_deception_110282.html], viitattu 12.5.2017.
- [219] Washburn, Taylor: *Between Russia and China, a Demographic Time Bomb*. The National Interest 23.8.2013. [nationalinterest.org/commentary/between-russia-and-china-demographic-time-bomb-8938], viitattu 17.1.2017.
- [220] Weiner, Tim: *CIA - Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun historia*. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2010.
- [221] Wesolowsky, Tony: *Strait Talk: Turkey-Russia Tensions Spill Over To Key Waterway*. Radio Free Europe 15.12.2015.
[www.rferl.org/a/strait/talk/turkey/russia/tensions/spill/over/to/key/waterway/27429973.html], viitattu 2.5.2017.
- [222] Yeung, Douglas ja Olikier, Olga: *Loose Clicks Sinks Ships*. US News 14.8.2015.
[<http://www.usnews.com/opinion/blogs/world-report/2015/08/14/when-social-media-meets-military-intelligence>], viitattu 10.1.2017.
- [223] Euromaidan PR 4.3.2014: *Ukraine War - Russian military forces in Crimea Ukraine*. YouTube. [<https://youtu.be/wMJwdX5IHm8>], viitattu 12.1.2017.
- [224] Euromaidan PR 15.3.2014: *Ukraine War - Russian army servicemen uncover own presence in Crimea Ukraine*. YouTube. [<https://youtu.be/lkWcc6T3c4o>], viitattu 12.1.2017.
- [225] President of Russia 19.12.2013: *News Conference of Vladimir Putin*. [<http://en.kremlin.ru/events/president/news/19859>], viitattu 9.1.2017.

LIITELUETTELO

- LIITE 1 Haltuunoton aikajana
LIITE 2 Tiedustelussa käytettäviä määritelmiä

LIITE 1 KRIMIN HALTUUNOTON AIKAJANA

Alapuolella olevassa grafiikassa on tiivistettynä esitetty Krimin haltuunottoon liittyneet tapahtumat helmi-maaliskuussa 2014. Kuvassa erottuu selvästi Krimin asema muusta Ukrainasta irrallaan olevana niemimaana, Mustan meren laivaston käyttämän Sevastopolin laivastotukikohdan sijainti ja Ukrainan alueellinen jakautuminen kielellisesti. Lähde: AFP news agency, Twitter-tili: *INFOGRAPHIC: Chronology of the latest events in Ukraine*, @AFP 2.3.2014. [<https://twitter.com/afp/status/440193886070128640>], viitattu 19.1.2017.

LIITE 2 TIEDUSTELUSSA KÄYTETTÄVIÄ MÄÄRITELMIÄ

TERMI	MÄÄRITELMÄ	LÄHDE
GEOINT (GEOTIEDUSTELU)	<i>”Geotiedustelulla tarkoitetaan tiedonhankkimista vieraan valtion maantieteellisistä ja alueen toimintaympäristön olosuhteista. Geotiedustelun tarkoituksena on kuvata, arvioida ja esittää tietyt kohteet, alueet, luonnonilmiöt ja olosuhteet. Geotiedustelussa käytetään hyväksi muun muassa kansallista ja kansainvälistä paikkatietoja kuva-aineistoa, olosuhtetietoja sekä tilastollisia aineistoja. Sotilastiedusteluviranomainen voi myös tilata ulkopuolisilta toimijoilta tällaista tietoa oman tiedustelunsa tueksi.”</i>	Puolustusministeriö, Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö. Puolustusministeriö 2017. [http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79757/PLM_Ehdotus%20sotilastiedust elua%20koskevaksi%20lainsaadannoksi.pdf?s equence=1], viitattu 21.6.2017.
HUMINT	<i>”Henkilötiedustelu (HUMAN INTELLIGENCE, HUMINT) yleisesti on tiedustelulaji, jonka päämääränä on tehtävään koulutetulla henkilöstöllä hankkia tietoa tiedonhankinnan kohdistuessa ihmisiin ja heidän hallussaan oleviin asiakirjoihin ja sähköisiin tallenteisiin.”</i>	Puolustusministeriö, Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö. Puolustusministeriö 2017. [http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79757/PLM_Ehdotus%20sotilastiedust elua%20koskevaksi%20lainsaadannoksi.pdf?s equence=1], viitattu 21.6.2017.
IMINT	<i>” Kuvaustiedustelulla (IMAGERY INTELLIGENCE, IMINT) tuotetaan elektro-optisen ja tutkakuvauksen keinoin analysoitua tietoa ja uhkakuvaa sotilaallisista ja sotilaalliseen toimintaan liittyvistä kohteista ja niiden toiminnasta.”</i>	Puolustusministeriö, Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö. Puolustusministeriö 2017. [http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79757/PLM_Ehdotus%20sotilastiedust elua%20koskevaksi%20lainsaadannoksi.pdf?s equence=1], viitattu 21.6.2017.
SIGINT	<i>”Radiosignaali tiedustelun tavoitteena on osana sotilastiedustelua ylläpitää tilannekuvaa ja tuottaa ennakkovaroitus. Lyhyellä aikavälillä radiosignaali tiedustelu muodostaa tilannekuvaa seurattavana olevien sotilasorganisaatioiden ryhmityksestä, valmiudesta ja toiminnasta. Pitkällä aikavälillä radiosignaali tiedustelun keinoin voidaan seurata kohdeorganisaatioiden teknisen ja operatiivisen kyvyn kehittymistä. Puolustushaarat ja Puolustusvoimien tiedustelulaitos suorittavat signaali tiedustelua taktisen tason tiedusteluna.”</i>	Puolustusministeriö, Ehdotus sotilastiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi. Työryhmän mietintö. Puolustusministeriö 2017. [http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79757/PLM_Ehdotus%20sotilastiedust elua%20koskevaksi%20lainsaadannoksi.pdf?s equence=1], viitattu 21.6.2017.
TECHINT	<i>”TECHINT (technological intelligence) on tiedustelua (tietoa), joka muodostettu ulkomaalaisen sotilastarvikkeiden ja siihen liittyvän varustukseen pohjautuvan keräämisen ja analysoinnin pohjalta. Keräämisen tarkoituksena on välttyä teknologisilta yllätyksiltä, arvioida ulkomaisten teknologiaan ja kehitystyöhön liittyviä kyvykkyyksiä sekä kehittää vastatoimenpiteitä joilla voidaan neutralisoida vastustajan teknologisia etulyöntiasemia.”</i>	Headquarters Department of Army: <i>FM 2-0 Intelligence, March 2010.</i> [fas.org/rp/doddir/army/fm2-0.pdf], viitattu 20.1.2017.
INTELLIGENCE COMMUNITY	Yhdysvaltalaisessa kontekstissa Intelligence Community -käsitteellä tarkoitetaan 17:a eri virastoa ja kaitosta, jotka osallistuvat tiedusteluun.	Office of the Director of National Intelligence: Members of the IC [www.dni.gov/index.php/what-we-do/members-of-the-ic], viitattu 25.1.2017 ja Paul Szoldran artikkeli Business Insiderissä 11.5.2013: These 17 Agencies Make Up The Most Sophisticated Spy Network In The World. [http://www.businessinsider.com/17-agencies-of-the-us-intelligence-community-2013-5?IR=T], viitattu 8.1.2016.
RECONNAISSANCE	<i>”Tehtävä jonka tarkoituksena on visuaalisesti tai muilla havaintomenetelmillä hankkia tietoja vihollisen tai vastustajan toiminnasta tai resursseista tai varmentaa määritetyn alueen meteorologisia, vesi- tai maa-alueisiin liittyviä tietoja”. Termi siis tarkoittaa käytännössä taktista taistelukentän tiedustelua.</i>	Yhdysvaltojen puolustusministeriön julkaisu <i>Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms Joint Publication (JP) 1-02, s.198.</i> [http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp 1_02.pdf], viitattu 7.4.2016.
TIEDUSTELU- ORGANISAATIO	Tämän tutkimuksen kontekstissa tiedusteluorganisaatio on yleiskäsite sotilaallisesti organisoitulle tiedustelutehtäviä suorittavalle organisaatiolle, jolla on sotilaallinen rakenne ja hierarkia. Tiedusteluorganisaation kokoonpano tai asema ei ole oleellista, vaan käsite on yleisnimitys kaikille tiedustelua päätehtäväänään suorittaville yksiköille. Tutkimus ei tarkastele Puolustusvoimien sotilastiedustelua, vaan tiedusteluorganisaatioiden asemaa ja tehtäviä yleisesti.	